

**Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Юридичний факультет**

Кафедра трудового, господарського та екологічного права

**Завдання для самостійної роботи з навчальних дисциплін
“Екологічне право України”, “Земельне право України”,
“Аграрне право України”,
“Право соціального захисту України”, “Проблеми пенсійного
забезпечення в Україні”, “Вирішення трудових спорів”,
“Господарське процесуальне право України”, “Правове
регулювання банкрутства”,
“Правові засади створення та діяльності господарських
товариств”, “Правова робота в народному господарстві”,
“Банківське та біржове право”
для студентів
4 курсу денної форми навчання**

Луцьк - 2012

УДК 34(075.4)
ББК 67я78
3-13

Рекомендовано до друку методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі України
(протокол № 8 від 18 квітня 2012 р.)

Завдання для самостійної роботи з навчальних дисциплін “Екологічне право України”, “Земельне право України”, “Аграрне право України”, “Право соціального захисту України”, “Проблеми пенсійного забезпечення в Україні”, “Вирішення трудових спорів”, “Господарське процесуальне право України”, “Правове регулювання банкрутства”, “Правові засади створення та діяльності господарських товариств”, “Правова робота в народному господарстві”, “Банківське та біржове право” для студентів 4 курсу денної форми навчання / [уклад. Н. І. Вознюк, А. В. Духневич, А. А. Козіброда, Л. П. Решетник, М. В. Сокол, В. Є. Філіпович, Н. Ф. Чубоха, І. М. Якушев]. – Луцьк: друк ІІІ Іванюк В.П., 2012. – 228 с.

Навчально-методичне видання підготовлено з метою забезпечення самостійної роботи студентів при вивченні окремих навчальних дисциплін. Для самостійної роботи студентам рекомендуються: відповідна наукова та фахова монографічна й періодична література, перелік основних нормативно-правових актів, задачі. Методичні матеріали для самостійної роботи студентів передбачають можливість проведення самоконтролю (тести, питання для самоконтролю і т. ін.).

Розраховано на студентів, аспірантів, викладачів вищих навчальних закладів.

© Вознюк Н.І., Духневич А. В., Козіброда А.А., Решетник Л.П., Сокол М.В., Філіпович В.Є., Чубоха Н.Ф., Якушев І.М. (укладання), 2012
© Волинський національний університет імені Лесі Українки

Вступ

Відповідно до Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах самостійна робота студента – основний засіб оволодіння навчальним матеріалом у вільний від обов’язкових навчальних занять час. Навчальний час, відведений для самостійної роботи студента, регламентується робочим навчальним планом. Викладач визначає зміст самостійної роботи, узгоджує її з іншими видами навчальної діяльності, розробляє методичні засоби проведення поточного та підсумкового контролю, здійснює діагностику якості самостійної роботи студента, аналізує її результати.

Самостійна робота є необхідною і важливою складовою процесу підготовки фахівця. Завдяки цьому виду навчальної діяльності у студентів формуються здібності до самоосвіти, самоконтролю і самооцінки. Самостійна робота не тільки активізує творчу діяльність студентів, але й дозволяє сформувати у майбутніх юристів потребу постійного поповнення знань.

На 4 курсі юридичного факультету кафедрою трудового, господарського та екологічного права забезпечується читання таких навчальних дисциплін: “Екологічне право України”, “Земельне право України”, “Аграрне право України”, “Право соціального захисту України”, “Проблеми пенсійного забезпечення в Україні”, “Вирішення трудових спорів”, “Господарське процесуальне право України”, “Правове регулювання банкрутства”, “Правові засади створення та діяльності господарських товариств”, “Правова робота в народному господарстві”, “Банківське та біржове право. Навчальний матеріал дисциплін, передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентами у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд із навчальним матеріалом, який опрацьовувався під час проведення навчальних занять.

Поточний контроль самостійної роботи студентів здійснюється на практичних та індивідуальних заняттях.

Самостійна робота включає:

самостійне поглиблене вивчення тем курсу, із подальшим проведенням самоконтролю за запропонованими питаннями;

підготовку до практичних занять;

розв'язування та письмове оформлення задач;

проведення самоконтролю за допомогою тестів;

систематизацію вивченого матеріалу перед модульним контролем;

систематизацію вивченого матеріалу перед заліком та іспитом.

Методичні вказівки до завдань для самостійної роботи

Самостійне вивчення тем дисциплін передбачає:

- 1) самостійне поглиблене вивчення студентами відповідних розділів підручників, необхідної основної і додаткової літератури, чинного законодавства і практики його застосування шляхом: конспектування, складання схем, систематичного повторення вивченого;
- 2) проведення самостійної перевірки засвоєння матеріалу студентами шляхом: підготовки відповідей на запропоновані питання для самоконтролю, вирішення тестових завдань, задач;
- 3) проведення поточного та підсумкового контролю засвоєння матеріалу викладачем

Задачі виконуються в окремому зошиті, які на вимогу викладача здаються для оцінювання.

При вирішенні задачі студенти повинні продемонструвати уміння самостійно аналізувати конкретні ситуації, аргументовано відповідати на питання, поставлені в задачах, використовуючи відповідні нормативні акти.

Перш ніж приступити до вирішення задачі, необхідно визначити, до якої теми курсу вона відноситься, вивчити відповідний розділ підручника, необхідні нормативні акти.

Відповіді на поставлені в задачі питання повинні бути повними, обґрунтованими, необхідно дати правову оцінку ситуації, при цьому необхідно посилатися на конкретні статті нормативних актів.

ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО УКРАЇНИ. На самостійне вивчення курсу відведено 30 годин

Теми для самостійного опрацювання

Тема 1 Правовий режим охорони та використання земель в Україні.

- Землі як об'єкт правового регулювання використання, відновлення та охорони. Склад земель України. Поняття, предмет, методи та система земельного права.
- Право користування землею в Україні. Види права землекористування. Підстави виникнення права землекористування. Суб'єкти, об'єкти та зміст права землекористування. Особливості земельних орендних правовідносин. Порядок укладення договору оренди земельної ділянки. Підстави припинення орендних правовідносин. Права та обов'язки орендарів та орендодавців. Поняття, зміст, порядок встановлення земельних сервітутів.
- Право власності на землю в Україні. Підстави виникнення права власності на землю. Суб'єкти, об'єкти права власності на землю. Підстави та порядок припинення права власності на землю.
- Правове забезпечення приватизації земель в Україні.
- Управління в галузі охорони та використання земель. Функції управління в галузі охорони, використання та відновлення земель. Участь громадськості в галузі охорони відновлення та використання земель.
- Форми і методи охорони земель. Зміст правової охорони земель. Правове забезпечення відшкодування збитків власникам земель та землекористувачам та втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва при вилученні земель для суспільних потреб. Зміст та порядок визначення збитків та втрат в земельному праві.
- Юридична відповідальність за порушення норм земельного законодавства. Земельні правопорушення як підстава юридичної відповідальності за земельні правопорушення. Особливості адміністративної, кримінальної, цивільно-правової відповідальності за порушення норм земельного законодавства. Порядок вирішення земельних спорів. Система органів що вирішують земельні спори.

Рекомендована література

Підручники та навчальні посібники

1. Андрейцев В. І. Екологічне право: Курс лекцій:[Навч. посібник для юрид. фак. вузів. Загальна частина]. - К., 1996.
2. Андрейцев В. І. Право екологічної безпеки: [Навч. та наук.-практ. посіб.] - К,

2002.

3. Екологічне право: Особлива частина: [Підручник для студ. юрид вузів і фак.: Повний академ. Курс] / За ред. В. І. Андрейцева. - К.: Істина, 2001. - 544 с.
4. Балюк Г. І. Екологічне право України: Конспект лекцій у схемах (Загальна і Особлива частини): [Навч. Посібник]. - К.: Юрінком Інтер, 2006. – 192 с.
5. Бринчук М. М. Экологическое право: Учебник. - М., 2004.
6. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К., 2005.
7. Екологічне право України: Підручник / За ред. А. П. Гетьмана, М. В. Шульги. - Харків, 2005.
8. Екологічне право: Особлива частина: Підруч. для студ. юрид. вузів і фак. / За ред. В. І. Андрейцева. - К., 2001.
9. Ерофеев Б. В. Экологическое право России: Учебник. - М., 2005.
10. Земельне право України: Підручник / За ред. М. В. Шульги. - К., 2004.
11. Аграрное земельное и экологическое право Украины. Общие части учебных курсов. Учебное пособие. / Под ред. Погребного А. А., Каракаша И. И. - Х.: “Одиссей”, 2000.-368с., С.95-120.
12. Кобецька Н. Р. Екологічне право України: Навч. Посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2007. - 352 с.

Спеціальна література

1. Андрейцев В. І. Правові засади земельної реформи та приватизації землі в Україні. - К., 1999.
2. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України / За заг. ред.. В. І. Семчика. - 3-є вид., перероб і доп. - К.: Видавничий Дім “Ін Юре”, 2007. – 896 с.
3. Національна програма охорони земель на 1996-2010 роки. - К., 1996.
4. Титова Н. І. Новий земельний кодекс України: позитивні та негативні аспекти. // Право України. - 2002. - № 4 - С. 70.
5. Фурса С. Нотаріат і нове земельне законодавство України. //Право України. - 2002. - № 12. - С. 86.

Нормативно-правові акти

1. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001р. - К.: Атика, 2001. – 96 с.
2. Загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки.: затв. Законом України від 21 вересня 2000 р. // Офіційний вісник України. - 2000. - № 43. - Ст. 1817.
3. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища.” // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 41. (із змінами та доповненнями).
4. Закон України “Про оренду землі” // Відомості Верховної Ради України. –

- 1998 №№ 46-47. - Ст. 280. (із змінами та доповненнями)
5. Закон України “Про землеустрій”: від 22.05.2003 р.// Відомості Верховної Ради України. – 2003 - № 21. - Ст. 253.
 6. Закон України “Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень” від 01.07.2004 р.
 7. Закон України “Про державний земельний кадастр” від 7 липня 2011 року №3613-6 // Голос України. - 2011. - 6 серпня.
 8. Закон України “Про меліорацію земель” від 14 січня 2000 року. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 11. - Ст. 90.
 9. Закон України “Про планування і забудову територій”// Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 31. - Ст. 250.
 10. Закон України “Про об’єднання співвласників багатоквартирного будинку”. //Урядовий кур’єр. - 2002. - № 19. - 30 січня.
 11. Закон України “Про основи містобудування” // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 52. - Ст. 683.
 12. Закон України “Про охорону культурної спадщини” // Офіційний вісник України. - 2000. - № 27. - Ст. 1112.
 13. Про державне агентство земельних ресурсів: Указ Президента України від 8 квітня 2011р. № 445 // Офіційний вісник Президента України. - 2011. - № 11. - Ст. 609.

Тема 2. Правовий режим охорони та використання надр в Україні.

- Поняття надр як об’єкта правового регулювання, використання та охорони. Особливості правового режиму використання надр. Характеристика законодавства про надра. Фонд надр. Предмет принципи і система гірничого права. Гірничі правовідносини-поняття та види. Підстави виникнення зміни та припинення гірничих правовідносин.
- Користування надрами. Види користування надрами. Правове регулювання геологічного вивчення надр. Користування надрами для добування корисних копалин. Використання надр не пов’язане з їх видобуванням. Надра загальнодержавного та місцевого значення. Особливості використання загальнопоширених корисних копалин. Суб’єкти, об’єкти та зміст користування надрами.
- Право власності на надра в Україні. Суб’єкти та об’єкти права власності на надра. Правові форми та методи захисту права власності на надра.
- Управління в галузі охорони та використання надр. Органи що здійснюють управління в галузі охорони та використання надр. Правові форми розподілу та перерозподілу надр. Правові засади та порядок ведення кадастру родовищ корисних копалин. Правові форми контролю за додержанням законодавства в галузі охорони та використання надр. Поняття та характеристика

геологічного контролю та геологічного нагляду. Порядок та особливості розгляду спорів в галузі охорони та використання надр.

- Правова охорона надр. Забезпечення екологічної безпеки у процесі охорони та використання надр. Особливості відшкодування шкоди, заподіяної порушенням законодавства про охорону та використання надр.
- Юридична відповідальність в галузі охорони та використання надр. Особливості адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення законодавства про охорону та використання надр.

Рекомендована література

Підручники та навчальні посібники

1. Андрейцев В. І. Екологічне право: Курс лекцій: Навч. посібник для юрид. фак. вузів. Загальна частина. - К., 1996.
2. Балюк Г. І. Екологічне право України: Конспект лекцій у схемах (Загальна і Особлива частини): Навч. Посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2006. – 192 с.
3. Бринчук М. М. Экологическое право: Учебник. - М., 2004.
4. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К. 2005.
5. Екологічне право України: Підручник / За ред. А. П. Гетьмана, М. В. Шульги. - Харків, 2005.
6. Екологічне право: Особлива частина: Підруч. для студ. юрид. вузів і фак. / За ред. В. І. Андрейцева. - К., 2001.
7. Екологічне право: Особлива частина: Підручник для студ. Юрид вузів і фак.: Повний академ. Курс / За ред. В. І. Андрейцева. - К.: Істина, 2001. – 544 с.
8. Ерофеев Б. В. Экологическое право России: Учебник. - М., 2005.
9. Кобецька Н.Р. Екологічне право України: Навч. Посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2007. – 352 с.

Спеціальна література

1. Кірін Р. С. Гірничий кодекс УРСР: досвід кодифікації./ Збірник наукових праць міжнародної науково-практичної конференції “Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних, відносин і природокористування в Україні та країнах СНД”. - Луцьк РВВ ЛНТУ 2010р. - С. 306-309.
2. Мухитдинов Н. Б. Основы горного права. - Алма-Ата: Казахстан, 1983. – 248 с.

Нормативно-правові акти

1. Кодекс України про надра // Відомості Верховної Ради України. – 1994. - № 36. – Ст. 340. (із змінами та доповненнями)

2. Закон України “Про природно-заповідний фонд України” // Відомості Верховної Ради України. - № 36. – Ст. 502; 1993. - № 10. – Ст. 76; № 26. – Ст. 777. (із змінами та доповненнями)
3. Гірничий закон України від 06.10.1999 р.
4. Про затвердження Положення про Державну геологічну службу: постанова Кабінету Міністрів України від 24.09.2005 р.
5. Про затвердження Положення про Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду: постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2006 р.
6. Про затвердження Положення про Державну комісію України по запасах корисних копалин: постанова Кабінету Міністрів України від 10.11.2000р.
7. Про затвердження Положення про державний геологічний контроль за веденням робіт по геологічному вивченню надр України: постанова Кабінету Міністрів України від 30.11.1994 р.
8. Про затвердження переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення: постанова Кабінету Міністрів України від 12.12.1994
9. Про Державний фонд родовищ корисних копалин: постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.1993 р.
10. Про затвердження Положення про порядок надання гірничих відводів: постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 р.
11. Про затвердження Положення про порядок здійснення державного гірничого нагляду: постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.1995р.
12. Про затвердження Порядку державного обліку родовищ запасів і проявів корисних копалин: постанова Кабінету Міністрів України від 31.01.1995 р.
13. Про затвердження Положення про порядок забудови площ залягання корисних копалин загальнодержавного значення: постанова Кабінету Міністрів України від 17.01.1995 р.
14. Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами: постанова Кабінету Міністрів України від 02.10.2003 р.
15. Про надання спеціальних дозволів на користування ділянками надр з метою геологічного вивчення та видобування стратегічно важливих корисних копалин: постанова Кабінету Міністрів України від 15.07.1997 р.

Тема 3. Правовий режим охорони та використання вод в Україні.

- Води як об'єкт правового регулювання використання, відновлення та охорони. Склад водного фонду. Водні об'єкти загальнодержавного та місцевого значення. Характеристика водного законодавства.
- Право користування водами в Україні. Поняття та види права користування водами. Підстави виникнення, зміни та припинення права загального та спеціального водокористування. Суб'єкти та об'єкти права водокористування. Особливості орендних відносин у водному праві. Договір оренди водних об'єктів і сфера його застосування. Права та обов'язки орендарів та орендодавців.
- Право власності на водні об'єкти. Суб'єкти, об'єкти, підстави виникнення права власності на водні об'єкти. Форми та методи захисту права власності на водні об'єкти.
- Управління в галузі охорони та використання вод, його особливості. Правові форми планування використання, відновлення та охорони вод. Облік водних ресурсів. Порядок ведення водного кадастру. Контроль за додержанням законодавства в галузі охорони та використання вод. Порядок розгляду спорів в галузі охорони, використання та відновлення вод.
- Особливості користування річками. Проблема малих річок в Україні. Шляхи подолання проблем пов'язаних із забезпеченням питних потреб населення в густонаселених промислових регіонах України. Стан водних об'єктів на території Волинської області.
- Правова охорона вод. Правові форми охорони вод. Особливості правової охорони, внутрішніх вод та річок. Гарантії правової охорони вод від забруднення та виснаження
- Відшкодування збитків, заподіяних порушенням норм водного законодавства припиненням або зміною умов водокористування. Водні правопорушення як підстава юридичної відповідальності.

Рекомендована література

Підручники та навчальні посібники

1. Андрейцев В. І. Екологічне право: Курс лекцій: Навч. посібник для юрид. фак. вузів. Загальна частина. - К., 1996.
2. Балюк Г. І. Екологічне право України: Конспект лекцій у схемах (Загальна і Особлива частини): Навч. Посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2006. – 192 с.
3. Бринчук М. М. Экологическое право: Учебник. - М., 2004.
4. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К. 2005.
5. Екологічне право України: Підручник / За ред. А. П. Гетьмана, М. В. Шульги. - Харків, 2005.
6. Екологічне право: Особлива частина: Підруч. для студ. юрид. вузів і фак. / За ред. В. І. Андрейцева. - К., 2001.

7. Екологічне право: Особлива частина: Підручник для студ. Юрид вузів і фак.: Повний академ. Курс / За ред. В. І. Андрейцева. - К.: Істина, 2001. – 544 с.
8. Ерофеев Б. В. Экологическое право России: Учебник. - М., 2005.
9. Кобецька Н.Р. Екологічне право України: Навч. Посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2007. – 352 с.

Спеціальна література

1. Кобецька Н. Р. Проблеми співвідношення норм земельного і водного законодавства у регулюванні орендних водних об'єктів. // Збірник наукових праць міжнародної науково-практичної конференції “Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних, відносин і природокористування в Україні та країнах СНД”. - Луцьк РВВ ЛНТУ 2010р. - С. 310-314.
2. Сніжко С. І. Оцінка та прогнозування якості природних вод: Підр. Для студ. вищих навч. закл. - К.: Ніка-Центр, 2001. - 264 с.
3. Яцик А. В. Водні ресурси: використання, охорона, відтворення, управління. - К.: Генеза, 2007. – 360 с.

Нормативно-правові акти

1. Водний кодекс України від 6 червня 1995р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 24. - Ст. 189. (із змінами внесеними згідно Закону № 309-6 від 03.06.2008р)
2. Закон України “Про питну воду та питне водопостачання” від 10 січня 2002 р. № 2918-3// Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 16. - Ст. 112.
3. Закон України “Про стандартизацію” від 17 травня 2001р. 2408-з // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 31. - Ст. 145.
4. Закон України “Про пестициди і агрохімікати” від 2 березня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 14. – Ст. 91.
5. Закон України “Про забезпечення санітарного і епідемічного благополуччя населення” від 24 лютого 1994 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. - № 27. – Ст. 218.
6. Про затвердження порядку розроблення та затвердження нормативів питного водопостачання: постанова Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 р.
7. Про затвердження переліку водних об'єктів, що відносяться до категорії лікувальних: постанова Кабінету Міністрів України від 11.12.1996 р.
8. Про затвердження Правил охорони поверхневих вод від забруднення зворотними водами: постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.1999 р.

9. Про затвердження Правил охорони внутрішніх морських вод і територіального моря від забруднення та засмічення: постанова Кабінету Міністрів України від 29.02.1996р.
10. Про затвердження такс для обчислення розміру відшкодування збитків, заподіяних внаслідок забруднення із суден, кораблів та інших плавучих засобів територіальних та внутрішніх морських вод України: постанова Кабінету Міністрів України від 03.07.1995 р.
11. Про затвердження Порядку погодження та видачі дозволів на спеціальне водокористування: постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 р.
12. Про затвердження Порядку відшкодування збитків, завданих водокористувачам припиненням права або зміною умов спеціального водокористування: постанова Кабінету Міністрів України від 14.08.1996 р.
13. Про затвердження Порядку здійснення державного моніторингу вод: постанова Кабінету Міністрів України від 20.07.1996р.
14. Про затвердження Порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режиму ведення господарської діяльності в них: постанова Кабінету Міністрів України від 08.05.1996 р.
15. Про затвердження Порядку складання паспортів річок і Порядку установлення берегових смуг водних шляхів та користування ними: постанова Кабінету Міністрів України від 14.04.1997 р.
16. Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів: постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.1998 р.
17. Про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів і встановлення лімітів використання ресурсів загальнодержавного значення: постанова Кабінету Міністрів України від 10 серпня 1992 р. № 459 // Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів. - № 8472/1999; Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів. - № 11039/1999; Урядовий кур'єр. - 1999. - № 182. - 29.09.1999 р.; Урядовий кур'єр. - 1999. - № 240. - 22.12.1999 р.; Урядовий кур'єр. - 2000. - № 232. - 13.12.2000 р.; Офіційний Вісник України. - 2001. - № 44. - Ст. 1974; Офіційний Вісник України. - 2002. - № 12. - Ст. 590; Офіційний Вісник України. - 2004. - № 25. - Ст. 1650.
18. Про затвердження Переліку річок та водойм, що віднесені до водних об'єктів місцевого значення: наказ Держкомводгоспу від 03.06.1997 р., зареєстрований в Мін'юсті України 06.01.1998 р.
19. Про затвердження Методики розрахунку розмірів відшкодування збитків,

заподіяних державі внаслідок порушення правил охорони водних ресурсів на землях водного фонду, пошкодження водогосподарських споруд і пристроїв, порушення правил їх експлуатації: наказ Держкомводгоспу від 29.12.2001р., зареєстрований в Мін'юсті України 18.01.2002 р.

20. Про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення: наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України № 43 від 11 травня 1994 р., зареєстрований у Міністерстві юстиції України 24 травня 1994 р. за № 112/321 // Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів. - № 12949/1999.

Тема 4. Правовий режим охорони та використання атмосферного повітря.

- Поняття атмосферного повітря як об'єкта правової охорони та використання. Концепція охорони та використання атмосферного повітря як загальної спадщини людства. Проблема збереження озонового шару атмосфери. Напрямки удосконалення законодавства щодо охорони та збереження озонового шару атмосфери.
- Загальна характеристика атмосфероповітряного законодавства.
- Атмосфероохоронні правовідносини: поняття, види, підстави виникнення та припинення. Суб'єктивний та об'єктивний склад та зміст атмосфероохоронних правовідносин.
- Правове регулювання використання атмосферного повітря. Правове регулювання використання атмосферного повітря для здійснення викидів відпрацьованих газів. Економіко-правові заходи щодо забезпечення ефективного використання та охорони атмосферного повітря.
- Особливості управління в галузі охорони та використання атмосферного повітря. Стандартизація та нормування в галузі охорони та використання атмосферного повітря. Нормативи в галузі охорони та використання атмосферного повітря. Державний облік в галузі охорони та використання атмосферного повітря. Моніторинг в галузі охорони атмосферного повітря (система органів, значення та порядок здійснення).
- Юридична відповідальність за порушення атмосферо повітряного законодавства. Особливості майнової відповідальності за шкоду заподіяну порушенням законодавства про охорону атмосферного повітря. Адміністративна та кримінальна відповідальність за правопорушення в галузі охорони та використання атмосферного повітря.

Рекомендована література

Підручники та навчальні посібники

1. Андрейцев В. І. Екологічне право: Курс лекцій: Навч. посібник для юрид. фак. вузів. Загальна частина. - К., 1996.
2. Андрейцев В. І. Право екологічної безпеки: Навч. та наук.-практ. посіб. - К, 2002.
3. Балюк Г. І. Екологічне право України: Конспект лекцій у схемах (Загальна і Особлива частини): Навч. Посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2006. – 192 с.
4. Бринчук М. М. Экологическое право: Учебник. - М., 2004.
5. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К., 2005.
6. Екологічне право України: Підручник / За ред. А. П. Гетьмана, М. В. Шульги. - Харків, 2005.
7. Екологічне право: Особлива частина: Підруч. для студ. юрид. вузів і фак. / За ред. В. І. Андрейцева. - К., 2001.
8. Екологічне право: Особлива частина: Підручник для студ. Юрид вузів і фак.: Повний академ. Курс / За ред. В. І. Андрейцева. - К.: Істина, 2001. – 544 с.
9. Ерофеев Б. В. Экологическое право России: Учебник. - М., 2005.
10. Кобецька Н.Р. Екологічне право України: Навч. Посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2007. – 352 с.

Спеціальна література

1. Бринчук М. М. Правовая охрана окружающей среды от загрязнения токсическими веществами. - М.: Наука, 1990. – 213 с.
2. Гавриш С. Б. Кримінально-правова охорона довкілля в Україні: Проблеми теорії застосування і розвитку кримінального законодавства. - К., 2002.
3. Гетьман А. П. Процессуальные нормы и отношения в экологическом праве. - Х., 1994.
4. Голиченков А. Г. Экологический контроль: теория, практика правового регулирования: Автореф. Дис. ... д-ра юрид. Наук. – М., 1992. – 48 с.
5. Голиченков А. К. Экологический контроль: теория и практика правового обеспечения. - М., 1991.
6. Дубовик О. Л. Механизм действия права в охране окружающей среды. – М.: Наука, 1984. – 167 с.
7. Кравченко С. Н. Социально-психологические аспекты правовой охраны окружающей среды. – Львов: Вища школа, 1988. – 138 с.
8. Круглов В. В. Правовые вопросы охраны окружающей природной среды. – Екатеринбург, 1993. – 284 с.
9. Мороз Л. Н. Улучшение природных ресурсов. Договорные отношения. – Минск, 1994. – 72 с.

10. Мунтян В. Л. Правова охорона природа України. – К.: Вища школа. – 198 с.
11. Разметаев С. В. Право собственности на природные ресурсы в Украине. – Харьков, 1985. – 54 с.
12. Шевчук В. Я., Саталкін Ю. М., Навроцький В. М. та ін. Екологічний аудит. – К.: Символ – Г., 1997. – 214с.
13. Шемшученко Ю. С. Правовые прблемы экологии. – К.: Наукова думка, 1989.

Нормативно-правові акти

1. Закон України “Про охорону атмосферного повітря” //Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 50. – Ст. 678.
2. Про затвердження Порядку ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря: постанова Кабінету Міністрів України від 13.12.2001 р.
3. Про порядок розроблення та затвердження нормативів граничнодопустимого рівня впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел забруднення на стан атмосферного повітря: постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 р.
4. Про затвердження Порядку розроблення та затвердження нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел: постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2001р.
5. Про затвердження Порядку розроблення та затвердження нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах та впливу фізичних факторів пересувних джерел забруднення атмосферного повітря: постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 р.
6. Про затвердження Порядку погодження і видачі дозволів на провадження діяльності, пов'язаної із штучними змінами стану атмосфери та атмосферних явищ у господарських цілях: постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 р.
7. Про затвердження Порядку проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян - підприємців, які отримали такі дозволи: постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 р.
8. Про затвердження Порядку видачі дозволів на експлуатацію устаткування з

визначеними рівнями впливу фізичних та біологічних факторів на стан атмосферного повітря, проведення оплати цих робіт та обліку підприємств, установ, організацій і громадян - підприємців, які отримали такі дозволи: постанова Кабінету Міністрів України від 29.03.2002 р.

9. Про Порядок розроблення та затвердження нормативів екологічної безпеки атмосферного повітря: постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 р.
10. Про затвердження Порядку організації та проведення моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря: постанова Кабінету Міністрів України від 09.03.1999 р.

Тема 5. Правовий режим використання, відтворення та охорони лісів та рослинного світу в Україні.

- Поняття лісу та рослинного світу як об'єктів правової охорони та використання. Лісовий фонд України. Лісові ресурси та їх класифікація. Корисні властивості лісів. Групи лісів. Порядок поділу лісів на групи.
- Загальна характеристика лісового законодавства. Лісові правовідносини, поняття та види. Суб'єкти, об'єкти, зміст лісових правовідносин.
- Право лісокористування та його види. Види користування рослинним світом. Правове регулювання заготівлі деревини живиці, другорядних лісових матеріалів. Право побічного лісокористування. Особливості культурно-оздоровчого, рекреаційного, туристичного та наукового лісокористування.
- Право власності на ліси. Суб'єкти та об'єкти права власності на ліс. Способи захисту права власності на ліси.
- Управління в галузі використання та охорони лісів та рослинного світу. Функції управління в галузі їх охорони, використання та відновлення. Правові форми розподілу та перерозподілу лісів. Правове регулювання лісовпорядкування. Правові засади ведення обліку лісів в Україні, ведення лісового кадастру. Державний та громадський контроль за охороною, використанням та відтворенням лісів. Вирішення спорів в галузі охорони та використання лісів.
- Економічне стимулювання використання, охорони та відтворення лісів.
- Правове забезпечення охорони та захисту лісів. Зміст правової охорони лісів. Майнова відповідальність за шкоду, заподіяну порушенням лісового законодавства. Особливості таксової відповідальності. Особливості відповідальності за шкоду, заподіяну знищенням рослин занесених до Червоної книги України. Підстави та особливості адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення лісового законодавства та

законодавства про рослинний світ.

Підручники та навчальні посібники

1. Андрейцев В. І. Екологічне право: Курс лекцій: Навч. посібник для юрид. фак. вузів. Загальна частина. - К., 1996.
2. Андрейцев В. І. Право екологічної безпеки: Навч. та наук.-практ. по-сіб. - К, 2002.
3. Балюк Г. І. Екологічне право України: Конспект лекцій у схемах (Загальна і Особлива частини): Навч. Посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2006. – 192 с.
4. Бринчук М. М. Экологическое право: Учебник. - М., 2004.
5. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К., 2005.
6. Екологічне право України: Підручник / За ред. А. П. Гетьмана, М. В. Шульги. - Харків, 2005.
7. Екологічне право: Особлива частина: Підруч. для студ. юрид. вузів і фак. / За ред. В. І. Андрейцева. - К., 2001.
8. Екологічне право: Особлива частина: Підручник для студ. Юрид вузів і фак.: Повний академ. Курс / За ред. В. І. Андрейцева. - К.: Істина, 2001. – 544 с.
9. Ерофеев Б. В. Экологическое право России: Учебник. - М., 2005.
10. Кобецька Н. Р. Екологічне право України: Навч. Посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2007. - 352 с.

Спеціальна література

1. Костицький В. В. Лесное право. Краткое учебное пособие. – Львов, 1991.
2. Позняк Е. В. Правові аспекти відтворення лісів в Україні /Збірник наукових праць міжнародної науково-практичної конференції “Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних, відносин і природокористування в Україні та країнах СНД”. - Луцьк РВВ ЛНТУ 2010р. - С. 331-333.

Нормативно-правові акти

1. Лісовий кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 1994. - № 7. – Ст. 99. (кодекс в редакції Закону № 3404-4 від 08.02.2006 р.)
2. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 41. - Ст. 546.(із змінами та доповненнями)
3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - № 24. - Ст. 170.
4. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 року // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 20-21. - Ст. 190.
5. Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону: Закон України 10 лютого 2000

- року № 1436-III // Відомості Верховної Ради України. - 2000. - № 13. - Ст.99.
6. Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки: постанова Верховної Ради України від 05.03.1998 р. № 188/98 // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 38-39. - Ст. 248.
 7. Про заходи щодо посилення державного контролю у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів: Указ Президента України від 05.01.2004 р. №1 // Урядовий кур'єр. - 2004. - № 7. - 15.01.2004 р.
 8. Про затвердження Концепції збереження біологічного різноманіття України: постанова Кабінету Міністрів України від 12.05. 1997 р. № 439 // Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів. - № 12714/1999.
 9. Про затвердження Порядку заготівлі другорядних лісових матеріалів і здійснення побічних лісових користувань в лісах України: постанова Кабінету Міністрів України від 23.04.1996 р. № 449 // Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів. - № 1295/1997.
 10. Про затвердження Порядку справляння збору за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду: постанова Кабінету Міністрів України від 6 липня 1998 р. № 1012 // Офіційний вісник України. - 1998. - № 27. - Ст. 92.
 11. Про затвердження Правил заготівлі живиці в лісах України: постанова Кабінету Міністрів України від 08.02.1996 р. № 185 // Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів. - № 12354/1999.
 12. Про затвердження Правил рубок головного користування в лісах України: постанова Кабінету Міністрів України від 27.07.1995 р. № 559 // Офіційний Вісник України. - 2000. - № 48. - Ст. 2090.
 13. Про затвердження Санітарних правил в лісах України: постанова Кабінету Міністрів України від 27.07.1995 р. № 555 // Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів. - № 3806/1997.
 14. Про затвердження такс для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної порушенням природоохоронного законодавства у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 квітня 1998 р. № 521 // Офіційний вісник України. - 1998. - №16. - Ст. 600.
 15. Про затвердження такс на деревину лісових порід, що відпускається на пні, і на живицю: постанова Кабінету Міністрів України № 44 від 20.01.1997 р. // Офіційний Вісник України. - 1997. - № 4. - Ст. 54.
 16. Про першочергові заходи щодо створення захисних лісових насаджень на неугіддях та в басейнах річок: постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2004 р. № 189 // www.nau.kiev.ua.
 17. Про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів і встановлення лімітів використання ресурсів загальнодержавного значення: постанова Кабінету Міністрів України від 10 серпня 1992 р. № 459 // Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів. - № 8472/1999;

Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів. - № 11039/1999; Урядовий кур'єр. - 1999. - № 182. - 29.09.1999 р.; Урядовий кур'єр. - 1999. - № 240. - 22.12.1999 р.; Урядовий кур'єр. - 2000. - № 232. - 13.12.2000 р.; Офіційний Вісник України. - 2001. - № 44. - Ст. 1974; Офіційний Вісник України. - 2002. - № 12. - Ст. 590; Офіційний Вісник України. - 2004. - № 25. - Ст. 1650.

18. Про затвердження Правил пожежної безпеки в лісах України: наказ Державного комітету лісового господарства України від 27.12.2004 р. №278, зареєстрований в Міністерстві юстиції України від 24.03.2005 р. за № 328/10608 // Офіційний Вісник України. - 2005. - № 13. - Ст. 680.
19. Про затвердження правил утримання зелених насаджень міст та інших населених пунктів України: Наказ Державного комітету по житлово-комунальному господарству України № 70 від 29.07.1994 р. // Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів. - № 13691/2000.
20. Про затвердження Інструкції про порядок установлення нормативів спеціального використання природних рослинних ресурсів: наказ Міністерства екології та природних ресурсів України № 61 від 12.02.2002 р., зареєстрований в Міністерстві юстиції України 28 лютого 2002 р. за № 202/6490 // Офіційний Вісник України. - 2002. - № 10. - Ст. 491.
21. Про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення: наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України № 43 від 11 травня 1994 р., зареєстрований у Міністерстві юстиції України 24 травня 1994 р. за № 112/321 // Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів. - № 12949/1999.

Тема 6. Правовий режим охорони та використання тваринного світу.

- Поняття тваринного світу як об'єкта правового регулювання використання, відтворення та охорони. Об'єкти тваринного світу. Загальна характеристика фауністичного законодавства. Фауністичні правовідносини: поняття, види, підстави виникнення та припинення. Суб'єкти та об'єкти фауністичних правовідносин.
- Право користування тваринним світом. Форми та види користування тваринним світом. Правове регулювання мисливства та рибальства. Особливості використання тваринного світу для наукових, культурно-освітніх, виховних та естетичних цілей.
- Правові засади добування диких тварин з метою утримання та розведення в неволі або у напіввільних умовах. Правове регулювання використання корисних властивостей життєдіяльності тварин. Підстави та умови припинення права використання тваринного світу.
- Право власності на тваринний світ. Форми права власності на тваринний світ. Суб'єкти та об'єкти права власності на тваринний світ.

- Управління в галузі охорони, використання та відтворення тваринного світу. Правові засади здійснення моніторингу в галузі використання та відтворення тваринного світу. Державний та громадський контроль в галузі охорони та використання тваринного світу. Державний облік тваринного світу (кадастр тваринного світу, Червона книга України).
- Правова охорона тваринного світу. Правові форми охорони тваринного світу. Особливості майнової (таксової) відповідальності за шкоду, заподіяну знищенням та незаконним добуванням диких звірів і птахів занесених до Червоної книги. Майнова відповідальність за шкоду, заподіяну незаконним добуванням і знищенням цінних видів риб, водних безхребетних живих організмів (сидячих) видів, що є природним багатством континентального шельфу.
- Особливості адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення фауністичного законодавства.

Рекомендована література

Підручники та навчальні посібники

1. Андрейцев В. І. Екологічне право: Курс лекцій: Навч. посібник для юрид. фак. вузів. Загальна частина. - К., 1996.
2. Андрейцев В. І. Право екологічної безпеки: Навч. та наук.-практ. по-сіб. - К, 2002.
3. Балюк Г. І. Екологічне право України: Конспект лекцій у схемах (Загальна і Особлива частини): Навч. Посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2006. – 192 с.
4. Бринчук М. М. Экологическое право: Учебник. — М., 2004.
5. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К., 2005.
6. Екологічне право України: Підручник / За ред. А. П. Гетьмана, М. В. Шульги. – Харків, 2005.
7. Екологічне право: Особлива частина: Підруч. для студ. юрид. вузів і фак. / За ред. В. І. Андрейцева. – К., 2001.
8. Екологічне право: Особлива частина: Підручник для студ. Юрид вузів і фак.: Повний академ. Курс / За ред. В. І. Андрейцева. – К.: Істина, 2001. –544 с.
9. Ерофеев Б. В. Экологическое право России: Учебник. - М., 2005.
10. Кобецька Н.Р. Екологічне право України: Навч. Посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 352 с.

Нормативно-правові акти

1. Лісовий кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 1994. - № 7. – Ст. 99. (кодекс в редакції Закону №3404-4 від 08.02.2006р.)
2. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” від 25.06.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 41. - Ст.546. (

із змінами та доповненнями)

3. Закон України “Про тваринний світ” від 13 грудня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 2. – Ст. 191.
4. Закон України “Про мисливське господарство та полювання” від 22.02.2000 р.
5. Закон України “Про Червону книгу України” від 07.02.2002 р.// Відомості Верховної Ради України. - 2002 - № 7. - Ст. 264.
6. Закон України “Про природно-заповідний фонд України” // Відомості Верховної Ради України. - № 36. – Ст. 502; 1993. - № 10. – Ст. 76; № 26. – Ст. 777. (із змінами та доповненнями)
7. Про утворення Державного комітету рибного господарства України: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.11.2006 р.
8. Про затвердження Концепції збереження біологічного різноманіття України: постанова Кабінету Міністрів України від 12.05. 1997 р. № 439 // Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів. – № 12714/1999.
9. Про затвердження Інструкції про порядок установлення нормативів спеціального використання природних рослинних ресурсів: наказ Міністерства екології та природних ресурсів України № 61 від 12.02.2002 р., зареєстрований в Міністерстві юстиції України 28 лютого 2002 р. за № 202/6490 // Офіційний Вісник України. - 2002. - № 10. - Ст. 491.
10. Про затвердження Методики розрахунку збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок порушень правил рибальства та охорони водних живих ресурсів: наказом Міністерства аграрної політики України та Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 12 липня 2004 р. № 248/273 // www.nau.kiev.ua.
11. Про затвердження Правил промислового рибальства в басейні Чорного моря: наказ Державного комітету рибного господарства України № 164 від 8 грудня 1998 р. // www.nau.kiev.ua.

Тема 7. Правовий режим охорони та використання природно-заповідного фонду.

- Поняття правового режиму природно-заповідного фонду. Склад і класифікація об’єктів та територій природно-заповідного фонду. Правові засоби збереження природно-заповідного фонду.
- Характеристика законодавства про охорону об’єктів природно-заповідного фонду. Проблеми становлення та розвитку природно-заповідного права.
- Об’єкти та суб’єкти, підстави виникнення, зміни, припинення правовідносин в галузі охорони природно-заповідного фонду.
- Правові форми та види використання природно-заповідного фонду.
- Право власності на об’єкти та території природно-заповідного фонду. Форми власності на об’єкти та території природно-заповідного фонду.

Суб'єкти та об'єкти права власності на об'єкти природно-заповідного фонду. Особливості права приватної власності на об'єкти природно-заповідного фонду.

- Правовий режим природного заповідника. Правовий режим біосферного заповідника. Особливості правового режиму національного природного парку. Правовий режим заказників. Особливості правового режиму пам'яток природи, заповідних урочищ та парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва. Правовий режим зоологічних парків та ботанічних садів. Правовий режим охоронних зон природно-заповідного фонду.
- Особливості управління в галузі охорони та використання об'єктів природно-заповідного фонду. Організація створення та проголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Контроль за додержанням правового режиму об'єктів природно-заповідного фонду.
- Права громадян з питань охорони та використання природно-заповідного фонду. Економіко-правове стимулювання охорони та ефективного використання природно-заповідного фонду.
- Юридична відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд. Особливості майнової відповідальності за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про природно-заповідний фонд.

Рекомендована література

Підручники та навчальні посібники

1. Андрейцев В. І. Екологічне право: Курс лекцій: Навч. посібник для юрид. фак. вузів. Загальна частина. - К., 1996.
2. Андрейцев В. І. Право екологічної безпеки: Навч. та наук.-практ. посіб. - К, 2002.
3. Балюк Г. І. Екологічне право України: Конспект лекцій у схемах (Загальна і Особлива частини): Навч. Посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2006. – 192 с.
4. Бринчук М. М. Экологическое право: Учебник. - М., 2004.
5. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К., 2005.
6. Екологічне право України: Підручник / За ред. А. П. Гетьмана, М. В. Шульги. - Харків, 2005.
7. Екологічне право: Особлива частина: Підруч. для студ. юрид. вузів і фак. / За ред. В. І. Андрейцева. - К., 2001.
8. Екологічне право: Особлива частина: Підручник для студ. Юрид вузів і фак.: Повний академ. Курс / За ред. В. І. Андрейцева. - К.: Істина, 2001. – 544 с.
9. Ерофеев Б. В. Экологическое право России: Учебник. - М., 2005.
10. Кобецька Н. Р. Екологічне право України: Навч. Посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2007. – 352 с.

Спеціальна література

1. Гавриш С. Б. Кримінально-правова охорона довкілля в Україні: Проблеми теорії застосування і розвитку кримінального законодавства. - К., 2002.
2. Голиченков А. К. Экологический контроль: теория и практика правового обеспечения. - М., 1991.
3. Дубовик О. Л., Кремер Л., Любе-Вольфф Г. Экологическое право: Учебник / Отв. ред. О. Л. Дубовик. - М., 2005.
4. Журавлев Ю. А. Проблемы правового режима и охраны государственных памятников природы. – Ташкент: Фан, 1995. – 100 с.
5. Колбасов О. С. Экология: политика и право. - М., 1976.

Нормативно-правові акти

1. Закон України “Про екологічну мережу України” від 24.06.2004 р.
2. Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки: Закон України від 24.06.2004р.
3. Закон України “Про природно-заповідний фонд України” від 16.06.1992 р.
4. Закон України “Про Червону книгу України” від 07.02.2002 р.
5. Закон України “Про курорти” від 05.10.2000 р.
6. Закон України “Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи” від 27.02.1991 р.
7. Про Державну службу заповідної справи: постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.2001 р.
8. Про службу державної охорони природно-заповідного фонду України: постанова Кабінету Міністрів України від 14.07.2000 р.
9. Про затвердження Загального положення про санаторно-курортний заклад: постанова Кабінету Міністрів України від 11.07.2001 р.
10. Про утворення Координаційної ради з питань формування національної екологічної мережі: постанова Кабінету Міністрів України від 29.11.2001р.
11. Про затвердження Порядку надання водно-болотним угіддям статусу водно-болотних угідь міжнародного значення: постанова Кабінету Міністрів України від 29.08.2002 р.
12. Про заходи щодо охорони водно-болотних угідь, які мають міжнародне значення: постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.1995 р.
13. Про затвердження Положення про Зелену книгу України: постанова Кабінету Міністрів України від 29.08.2002 р.
14. Про затвердження Порядку створення і ведення Державного кадастру природних територій курортів: постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2001р.
15. Про затвердження такс для обчислення розміру відшкодування шкоди,

заподіяної порушенням природоохоронного законодавства у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України: постанова Кабінету Міністрів України від 21.04.1998 р.

16. Про затвердження Положення про Зелену книгу України: постанова Кабінету Міністрів України від 29 серпня 2002 р. № 1286 // www.nau.kiev.ua.
17. Про затвердження Інструкції про зміст та складання документації державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду України: наказ Мінприроди України від 16.02.2005 р., зареєстрований в Мін'юсті України 11.03.2005 р.
18. Про затвердження Положень про Проекти організації територій установ природно-заповідного фонду України: наказ Мінприроди України від 06.07.2005 р., зареєстрований в Мін'юсті України 29.07.2005 р.
19. Про затвердження Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів: наказ МОЗ України від 19.06.1996 р., зареєстрований в Мін'юсті України 24.07.1996 р.
20. Про затвердження Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України: наказ Мінбуду України від 10.04.2006 р., зареєстрований в Мін'юсті України 27.07.2006 р.
21. Про затвердження Положення про Зелену книгу України: наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 19 лютого 1997 р. № 17 // www.nau.kiev.ua.

Тема 8. Правові форми забезпечення екологічної безпеки людини.

- Поняття і зміст правових форм забезпечення безпеки людини. Правове забезпечення екологічної безпеки у процесі господарської, науково-технічної, прерктної діяльності.Правове забезпечення екологічної безпеки у процесі розміщення і розвитку населених пунктів, підприємств, споруд та різних об'єктів.
- Нормативно-правове стимулювання забезпечення вимог екологічної безпеки в процесі здійснення наукових досліджень запровадження відкриттів, винаходів, застосування нових технологій, устаткування та систем. Механізм правового забезпечення додержання вимог і нормативів екологічної безпеки при застосуванні засобів захисту рослин, стимуляторів їх росту,токсичних речовин та інших препаратів.
- Додержання вимог правового забезпечення екологічної безпеки в агропромисловому виробництві і при реалізації сільськогосподарської продукції.
- Юридичні заходи стимулювання додержання вимог екологічної безпеки у підприємницькій діяльності.
- Порушення вимог і норм екологічної безпеки, як підстава юридичної

відповідальності. Юридична відповідальність за порушення права громадян на екологічну безпеку. Проблеми майнової відповідальності за шкоду, заподіяну порушенням вимог і нормативів екологічної безпеки. Адміністративна і кримінальна відповідальність за порушення вимог екологічної безпеки.

Рекомендована література

Підручники та навчальні посібники

1. Андрейцев В. І. Екологічне право: Курс лекцій: Навч. посібник для юрид. фак. вузів. Загальна частина. - К., 1996.
2. Андрейцев В. І. Право екологічної безпеки: Навч. та наук.-практ. по-сіб. - К, 2002.
3. Балюк Г. І. Екологічне право України: Конспект лекцій у схемах (Загальна і Особлива частини): Навч. Посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2006. – 192 с.
4. Бринчук М. М. Экологическое право: Учебник. - М., 2004.
5. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К., 2005.
6. Екологічне право України: Підручник / За ред. А. П. Гетьмана, М. В. Шульги. - Харків, 2005.
7. Екологічне право: Особлива частина: Підруч. для студ. юрид. вузів і фак. / За ред. В. І. Андрейцева. - К., 2001.
8. Екологічне право: Особлива частина: Підручник для студ. Юрид вузів і фак.: Повний академ. Курс / За ред. В. І. Андрейцева. - К.: Істина, 2001.-544 с.
9. Ерофеев Б. В. Экологическое право России: Учебник. - М., 2005.
10. Кобецька Н. Р. Екологічне право України: Навч. Посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2007. – 352 с.

Спеціальна література

1. Бринчук М. М. Правовая охрана окружающей среды от загрязнения токсическими веществами. – М.: Наука, 1990. – 213 с.
2. Качинський А. Б. Сучасні проблеми екологічної безпеки України. - К., 1994.

Тема 9. Правовий режим зон надзвичайних екологічних ситуацій та гарантій захисту прав потерпілих громадян.

- Поняття правового режиму надзвичайних екологічних ситуацій Юридичні ознаки надзвичайних екологічних ситуацій. Законодавство про зони надзвичайних екологічних ситуацій, та його місце в системі екологічного законодавства.
- Правовий режим зон екологічної катастрофи. Проблеми визначення правового режиму зон екологічної біди.

- Особливості правового режиму зон, встановлених на радіоактивно забруднених територіях. Класифікація правових режимів територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи.
- Організація і координація заходів щодо реабілітації природного стану забруднених територій. Інформування про екологічний стан у зонах надзвичайних екологічних ситуацій.
- Правовий захист екологічних, соціальних прав громадян, потерпілих від надзвичайних екологічних ситуацій.
- Правові методи забезпечення додержання режимів зон надзвичайних ситуацій та захисту потерпілих громадян.

Рекомендована література

Підручники та навчальні посібники

1. Андрейцев В. І. Екологічне право: Курс лекцій: Навч. посібник для юрид. фак. вузів. Загальна частина. - К., 1996.
2. Андрейцев В. І. Право екологічної безпеки: Навч. та наук.-практ. по-сіб. - К, 2002.
3. Балюк Г. І. Екологічне право України: Конспект лекцій у схемах (Загальна і Особлива частини): Навч. Посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2006. - 192 с.
4. Бринчук М. М. Экологическое право: Учебник. - М., 2004.
5. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К., 2005.
6. Екологічне право України: Підручник / За ред. А. П. Гетьмана, М. В. Шульги. - Харків, 2005.
7. Екологічне право: Особлива частина: Підруч. для студ. юрид. вузів і фак. / За ред. В. І. Андрейцева. - К., 2001.
8. Екологічне право: Особлива частина: Підручник для студ. Юрид вузів і фак.: Повний академ. Курс / За ред. В. І. Андрейцева. - К.: Істина, 2001. – 544 с.
9. Ерофеев Б. В. Экологическое право России: Учебник. - М., 2005.
10. Кобецька Н.Р. Екологічне право України: Навч. Посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2007. - 352 с.

Спеціальна література

1. Комарницький В. М. Правовий режим зон надзвичайних екологічних ситуацій в Україні: Монографія. - Луганськ, 2002.
2. Костицький В. В. Екологія перехідного періоду: право, держава, економіка (Економіко-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища в Україні). - К., 2003.

Нормативно-правові акти

1. Закон України “Про забезпечення санітарно-епідеміологічного

- благополуччя населення” від 24 лютого 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27. – Ст. 218.
2. Закон України “Про затвердження Указу Президента України “Про оголошення територій у межах населених пунктів Болеславчик, Мічуріне, Підгір'я, Чаусове-1, Чаусове-2 Первомайського району Миколаївської області зоною надзвичайної екологічної ситуації” від 5 вересня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 43. – Ст. 365.
 3. Закон України “Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру” від 8 червня 2000 р. із змінами станом на 9 лютого 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 40. – Ст. 337.
 4. Закон України “Про зону надзвичайної екологічної ситуації” від 13 липня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 42. – Ст. 348.
 5. Закон України “Про інформацію” від 2 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 48. – Ст. 650.
 6. Закон України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” від 1 червня 2000 р., із змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 36. – Ст. 299.
 7. Закон України “Про місцеве самоврядування” від 21 травня 1997 р. (ст. 33) // Відомості Верховної Ради України. – № 24. – Ст. 170.
 8. Закон України “Про місцеві державні адміністрації” від 9 квітня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - № 20-21. – Ст. 190.
 9. Закон України “Про об'єкти підвищеної небезпеки” від 18 січня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 15. – Ст. 73.
 10. Закон України “Про охорону атмосферного повітря” від 16 жовтня 1992 р., в редакції від 21 червня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України – 2001. - № 48. – Ст. 252.
 11. Закон України “Про перевезення небезпечних вантажів” від 6 липня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2000. - № 28. – Ст. 222.
 12. Закон України “Про пестициди і агрохімікати” від 2 березня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 14. – Ст. 91.
 13. Закон України “Про поводження з радіоактивними відходами” від 30 червня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 27. – Ст. 222;
 14. Закон України “Про приєднання України до Базельської конвенції про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням” від 1 липня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 34. – Ст. 284.
 15. Закон України “Про ратифікацію Базельської Конвенції про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних і інших відходів та їх видаленням” від 1 липня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - № 31. – Ст. 112.
 16. Закон України “Про ратифікацію Конвенції про доступ до інформації,

участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля від 25 червня 1998 р. від 6 липня 1999 р.” // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - № 34. – Ст. 296.

17. Закон України “Про ратифікацію Конвенції про оцінку впливу на навколишнє природне середовище у транскордонному контексті” від 19 березня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 18. – Ст. 153.
18. Закон України “Про стандартизацію” від 17 травня 2001 р. (ст. 7) // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 31. - Ст. 1457.
19. Закон України “Про страхування” від 7 березня 1996 р. // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 18. – Ст.78.
20. Закон України “Про хімічні джерела струму ” від 23 лютого 2006 р. // Урядовий кур'єр. – 2006. - № 79. – Ст. 1245.
21. Закон України “Про ядерну безпеку та ядерне регулювання“ від 8 лютого 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 12. – Ст. 81.

Тема 10. Міжнародне екологічне право.

- Правові засади міжнародного екологічного права та їх види. Джерела міжнародного екологічного права. Міжнародні договори, угоди, конвенції.
- Проблеми теорії міжнародного екологічного права.
- Всесвітня Хартія охорони природи. Порядок денний на 21 століття-Програма, прийнята Конференцією ООН з навколишнього середовища і розвитку(КСОНОСР).
- Принципи міжнародного екологічного права.
- Об'єкти міжнародного екологічного права та їх класифікація.
- Проблеми створення міжнародно-правового механізму захисту та забезпечення екологічних прав громадян.
- Міжнародно-правова відповідальність, як засіб реалізації міжнародного екологічного права.

Рекомендована література

Підручники та навчальні посібники

1. Андрейцев В. І. Екологічне право: Курс лекцій: Навч. посібник для юрид. фак. вузів. Загальна частина. - К., 1996.
2. Андрейцев В. І. Право екологічної безпеки: Навч. та наук.-практ. посіб. - К, 2002.
3. Балюк Г. І. Екологічне право України: Конспект лекцій у схемах (Загальна і Особлива частини): Навч. Посібник.-К.: Юрінком Інтер, 2006. – 192 с.

4. Бринчук М. М. Экологическое право: Учебник. - М., 2004.
5. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К., 2005.
6. Екологічне право України: Підручник / За ред. А. П. Гетьмана, М. В. Шульги. - Харків, 2005.
7. Екологічне право: Особлива частина: Підруч. для студ. юрид. вузів і фак. / За ред. В. І. Андрейцева. - К., 2001.
8. Екологічне право: Особлива частина: Підручник для студ. Юрид вузів і фак.: Повний академ. Курс / За ред. В. І. Андрейцева. - К.: Істина, 2001. – 544 с.
9. Ерофеев Б. В. Экологическое право России: Учебник. - М., 2005.
10. Кобецька Н.Р. Екологічне право України: Навч. Посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2007. – 352 с.

Спеціальна література

1. Актуальні проблеми міжнародного права навколишнього середовища. Кравченко С. М., Андрусевич А. О., Бонайн Е. Дж., Підручник / Під заг. ред. проф. С. М. Кравченко. – Львів: Вид. центр ЛНУ, 2002. – 336 с
2. Кравченко С. М., Андрусевич А. О., Бонайн Дж. Е. Актуальні проблеми міжнародного права навколишнього середовища. - Львів, 2002.
3. Кравченко С. Н. Материальная ответственность в системе охраны природы. - К., 1981.
4. Краснов О. И. Экологическое право: Учебник. - М., 2001.
5. Малшшева Н. Р. Гармонизация экологического законодательства в Европе. - К, 1996.
6. Микієвич М. М., Андрусевич Н. І., Будякова Т. О. Європейське право навколишнього середовища. - Львів, 2004.
7. Шемшученко Ю. С. Международно-правовая охрана окружающей сред. - К, 1991.

Інтернетресурси

1. Основні міжнародно-правові акти у сфері охорони довкілля за участі України: http://www.epl.org.ua/miszNear_zak-vo.htm
2. Міністерство охорони навколишнього природного середовища України - <http://www.menr.gov.ua>
3. Європейське право навколишнього середовища. Микієвич М. М., Андрусевич Н. І., Будякова Т. О. Навчальний посібник – Львів, 2004. – 256 с. <http://www.epl.org.ua/files/Books/EUROPEAN%20UNION%20ENVIRONMENT>

TAL%20LAW.pdf

4. http://www.epl.org.ua/files/Books/COMPENDIUM_OF_THE_EU_LEGAL_ACTS.pdfЗбірник нормативно-правових актів Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища. – Львів, 2004. - 192
<http://www.epl.org.ua/files/Books/COMPENDIUM%20OF%20THE%20EU%20LEGAL%20ACTS.pdf>

Форма контролю: співбесіда по питаннях що містяться в переліку до тем що виносяться на самостійне опрацювання.

Тестові завдання для самоконтролю

1 рівень

1. Який орган затверджує державні екологічні програми:

- 1)Президент України;
- 2)Верховна Рада України;
- 3)Міністерство охорони навколишнього природного середовища України.

2. Який орган в Україні веде Червону Книгу?

- 1)Міністерство лісового господарства;
- 2)Міністерство охорони навколишнього природного середовища України;
- 3)Українська екологічна академія наук.

3. Коли був прийнятий Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища”?

- 1)25 червня 1991р.;
- 2)28 червня 1992р.;
- 3)15 червня 1993.

4. Які органи проводять державну екологічну експертизу в Україні:

- 1)Міністерство охорони здоров'я України;
- 2)Українське товариство охорони природи;
- 3) Міністерство охорони навколишнього природного середовища України та його органи.

5. Для ведення садівництва в Україні громадянам надається земельна ділянка розміром:

- 1)0,15 га;
- 2)0,12 га;
- 3)0,06 га.

6. У якій формі сплачується земельний податок.

- 1) у грошовій формі;
- 2) вирощеною продукцією;

3) шляхом виконання певних робіт.

7. Земельна ділянка якого розміру може бути передана громадянам у власність безоплатно для ведення особистого селянського господарства:

- 1) не більше 2 га;
- 2) 0,6 га;
- 3) 0,25 га.

8. Якого розміру земельна ділянка сільськогосподарського призначення може бути у приватній власності громадян:

- 1) законом не визначено;
- 2) до 50 га сільськогосподарських угідь;
- 3) загальною площею до 100 га.

9. Які землі належать до земель лісового фонду?:

- 1) землі, вкриті лісом;
- 2) землі, зайняті фруктовими насадженнями;
- 3) групи дерев на присадибних ділянках громадян.

10. Ділянки суші і водного простору призначені для організованого масового відпочинку населення і туризму називають:

- 1) зонами відпочинку;
- 2) рекреаційними зонами;
- 3) курортними зонами.

11. Які землі не можуть передаватись у приватну власність:

- 1) землі сільськогосподарського призначення;
- 2) землі спільного користування населених пунктів;
- 3) законодавством не визначено;

12. Території та об'єкти природно-заповідного фонду можуть використовуватися:

- 1) у сільськогосподарських цілях;
- 2) у науково-дослідних цілях;
- 3) не можуть використовуватися.

13. Земельний податок юридичними особами в Україні сплачується:

- 1) щомісячно;
- 2) щорічно;
- 3) щоквартально.

14. Які із зазначених органів приймають участь у розробці екологічних програм:

- 1) Верховна Рада України;
- 2) Верховна Рада республіки Крим;
- 3) Кабінет Міністрів України.

15. До якого органу землекористувач може оскаржити рішення місцевої ради про вилучення земельної ділянки для громадських потреб:

- 1) до Ради вищого рівня;
- 2) до суду;
- 3) до облдержадміністрації.

16. Які з наведених об'єктів належать до об'єктів природного середовища:

- 1) повітряний простір;
- 2) сонячна енергія;
- 3) річки.

17. Який орган може позбавити особу права власності на природний об'єкт:

- 1) орган, що передав у власність природний об'єкт;
- 2) суд;
- 3) обласна рада.

18. Хто в Україні може бути власником природних об'єктів:

- 1) всі особи, що проживають на території України;
- 2) громадяни України;
- 3) спільні підприємства.

19. Території які мають виражені природні лікувальні фактори сприятливі для лікування і оздоровлення людей називаються:

- 1) лікувально-оздоровчими зонами;
- 2) рекреаційними зонами;
- 3) природно-заповідними зонами.

20. До об'єктів природно-заповідного фонду належать:

- 1) лікувальні природні об'єкти;
- 2) рекреаційні зони;
- 3) ботанічні сади.

21. Захист прав громадян в галузі охорони навколишнього природного середовища здійснюється:

- 1) виконавчими комітетами місцевих Рад;
- 2) судом;
- 3) Конституційним Судом України.

22. Назвіть джерела екологічного права

- 1) Закон України “Про державний кордон”;
- 2) Кримінальний кодекс України;
- 3) Закон України “Про екологічну експертизу”;

23. Основними завданнями екологічного законодавства є:

- 1) регулювання відносин природокористування ;
- 2) регулювання підприємницької діяльності ;
- 3) регулювання особистих немайнових відносин.

24. Які умови щодо охорони природних об’єктів встановлені на території природних заповідників

- 1) заборона будь-якої господарської діяльності ;
- 2) заборона діяльності, що суперечить цільовому призначенню заповідника ;
- 3) заборона проведення науково-дослідних робіт .

25. Завданням законодавства про природно-заповідний фонд України є :

- 1) регулювання суспільних відносин щодо охорони територій природно-заповідного фонду;
- 2) регулювання суспільних відносин щодо здійснення лісокористування ;
- 3) регулювання суспільних відносин щодо здійснення водокористування.

26. Які об’єкти заносяться до Червоної книги України :

- 1) рідкісні види рослин ;
- 2) рідкісні об’єкти довкілля ;
- 3) об’єкти природно-заповідного фонду ;

27. Хто веде в Україні Зелену книгу України :

- 1) немає правильної відповіді;
- 2) Екологічна академія наук України ;
- 3) Національна комісія з питань ведення Зеленої книги ;

28. Що є об’єктами правової охорони відповідно до положень Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”:

- 1) навколишнє природне середовище ;
- 2) національна безпека;
- 3) майнові відносини у родині.

29. Які землі в Україні мають пріоритетне значення

- 1) землі с/г призначення;
- 2) землі запасу;
- 3) землі лісового фонду.

30. Хто може бути орендодавцем земельної ділянки

- 1) власник;
- 2) землекористувач;
- 3) спеціально уповноважений орган.

2 Рівень

1. Які об'єкти природно-заповідного фонду належать до природних об'єктів штучно створених:

- 1) біосферні заповідники;
- 2) національні природні парки;
- 3) ботанічні сади;
- 4) заказники;
- 5) дендрологічні парки.

2. До основних екологічних прав громадян належать:

- 1) право розпорядження природними ресурсами;
- 2) обов'язок приймати участь у проведенні державної екологічної експертизи;
- 3) одержання екологічної освіти;
- 4) здійснювати загальне природокористування;
- 5) право на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

3. Які об'єкти природно-заповідного фонду є об'єктами виключно загальнодержавного значення:

- 1) біосферні заповідники;
- 2) дендрологічні парки;
- 3) заказники;
- 4) ботанічні сади;
- 5) природні заповідники.

4. До природно-заповідного фонду України належить:

- 1) ботанічні сади;
- 2) декоративні насадження;
- 3) рідкісні об'єкти рослинного світу;
- 4) рідкісні об'єкти тваринного світу;
- 5) зоологічні парки.

5. Громадяни України зобов'язані:

- 1) вносити плату за загальне природокористування;
- 2) вносити штрафи за екологічні правопорушення;
- 3) берегти природу;
- 4) забезпечувати реалізацію місцевих екологічних програм;
- 5) вносити плату за спеціальне природокористування.

6. Підставами припинення права природокористування є:
- 1) добровільна відмова від користування природними об'єктами;
 - 2) прострочка внесення оплати за користування природним об'єктом;
 - 3) одержання низьких прибутків від користування природним об'єктом;
 - 4) використання природного об'єкта не за цільовим призначенням;
 - 5) закінчення строку договору оренди на використання природного об'єкту.
7. З якою метою проводиться державна екологічна експертиза:
- 1) з метою обліку природних ресурсів;
 - 2) з метою визначення впливу господарської діяльності на стан довкілля;
 - 3) для прогнозування майбутніх змін у стані довкілля;
 - 4) з метою визначення стану довкілля;
 - 5) з метою визначення екологічної безпеки господарської та іншої діяльності.
8. Кожний громадянин України має право на:
- 1) загальне та спеціальне природокористування;
 - 2) приймати участь у проведенні державної екологічної експертизи;
 - 3) одержання екологічної освіти;
 - 4) інформацію про стан довкілля;
 - 5) право на безпечне для життя і здоров'я довкілля.
9. Які об'єкти природно-заповідного фонду можуть бути об'єктами як загальнодержавного так і місцевого значення:
- 1) біосферні заповідники;
 - 2) дендрологічні парки;
 - 3) заказники;
 - 4) ботанічні сади;
 - 5) природні заповідники.
10. До природно-заповідного фонду України не належить:
- 1) ботанічні сади;
 - 2) декоративні насадження;
 - 3) рідкісні об'єкти рослинного світу;
 - 4) рідкісні об'єкти тваринного світу;
 - 5) зоологічні парки.
11. Громадяни України зобов'язані:
- 1) вносити плату за загальне природокористування;
 - 2) вносити штрафи за екологічні правопорушення;
 - 3) берегти природу;
 - 4) забезпечувати реалізацію місцевих екологічних програм;
 - 5) відшкодовувати збитки заподіяні довкіллю.

12. Підставами припинення права природокористування є:
- 1) вилучення природного об'єкта для суспільних потреб;
 - 2) прострочка внесення оплати за користування природним об'єктом;
 - 3) одержання низьких прибутків від користування природним об'єктом;
 - 4) використання природного об'єкта не за цільовим призначенням;
 - 5) смерть природокористувача.
13. З якою метою проводиться державна екологічна експертиза:
- 1) з метою обліку природних ресурсів;
 - 2) з метою визначення впливу господарської діяльності на стан довкілля;
 - 3) з метою спостереження за станом довкілля;
 - 4) з метою визначення стану довкілля;
 - 5) з метою визначення екологічної безпеки господарської та іншої діяльності.
14. Кожний громадянин України має право на:
- 1) одержання екологічної освіти;
 - 2) одержання прибутку від використання природних ресурсів;
 - 3) розпорядження природними ресурсами;
 - 4) здійснення спеціального використання природних ресурсів;
 - 5) участь в проведенні громадської екологічної експертизи.
15. Екологічні права громадян забезпечуються:
- 1) одержанням екологічної освіти;
 - 2) здійсненням громадського контролю за додержанням законодавства про охорону навколишнього природного середовища;
 - 3) невідворотністю відповідальності за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища;
 - 4) правом на звернення до суду;
 - 5) діяльністю правоохоронних органів.
16. Хто в Україні може бути землекористувачем:
- 1) громадяни України;
 - 2) спільні підприємства;
 - 3) релігійні організації;
 - 4) особи без громадянства;
 - 5) іноземні держави.
17. Хто має право на загальне природокористування:
- 1) недієздатні особи;
 - 2) обмежено дієздатні особи;
 - 3) неповнолітні особи;

- 4) непрацездатні особи;
- 5) дієздатні фізичні особи.

18. Які органи надають земельні ділянки у користування юридичним та фізичним особам:

- 1) агентство України по земельних ресурсах;
- 2) селищні ради;
- 3) облдержадміністрація;
- 4) управління Мінекології;
- 5) Кабінет Міністрів України.

19. Земельна ділянка якого розміру може бути надана громадянину для садівництва:

- 1) до 1 га;
- 2) 0,25 га;
- 3) 0,12 га;
- 4) 0,15 га;
- 5) 0,6 га.

20. Земельна ділянка якого розміру може бути надана у власність для гаражного будівництва:

- 1) 0,1 га;
- 2) 0,01 га;
- 3) 0,15 га;
- 4) 0,20 га;
- 5) 0,25 га.

21. Земельна ділянка якого розміру може бути надана у власність будівництва житлового будинку:

- 1) 0,5 га;
- 2) 0,6 га;
- 3) 0,25 га в сільській місцевості;
- 4) 0,10 га в місті;
- 5) 0,3 га.

22. Які з названих природних об'єктів є об'єктами місцевого значення?

- 1) поверхневі води, що знаходяться на території однієї області;
- 2) пісок;
- 3) атмосферне повітря;
- 4) природні ресурси континентального шельфу;
- 5) природні ресурси виключної економічної зони.

23. Хто в Україні в разі необхідності оголошує окремі місцевості зонами

надзвичайної екологічної ситуації?

- 1) Голова Верховної Ради України;
- 2) Прем'єр-міністр України;
- 3) Президент України;
- 4) Міністр охорони навколишнього природного середовища України;
- 5) голова облдержадміністрації.

24. Який орган в Україні затверджує рішення про оголошення окремих територій держави зонами надзвичайної екологічної ситуації?

- 1) Міністерство екології та природних ресурсів України;
- 2) Кабінет Міністрів України;
- 3) Президент України;
- 4) Верховна Рада України;
- 5) спеціально створена комісія із представників названих вище органів.

25. Завданнями земельного законодавства є:

- 1) регулювання земельних відносин з метою рівноправного розвитку всіх форм власності на землю;
- 2) регулювання суспільних відносин щодо використання загальнопоширених корисних копалин, що наявні на території земельної ділянки;
- 3) регулювання суспільних відносин щодо використання лісових ресурсів;
- 4) регулювання суспільних відносин, щодо використання водних ресурсів;
- 5) регулювання суспільних відносин, щодо використання тваринного світу.

26. У відповідності із цільовим призначенням усі землі в Україні поділяються на:

- 1) землі сільськогосподарського призначення;
- 2) землі лісового фонду;
- 3) землі особистого використання громадянами;
- 4) землі ботанічних садів;
- 5) землі зоологічних парків.

27. До складу земель України належать:

- 1) землі промисловості;
- 2) землі водного фонду;
- 3) землі колективних господарств;
- 4) землі лісового фонду;
- 5) землі резервного фонду

28. Який орган затверджує висновки державної екологічної експертизи?

- 1) Верховна Рада України;
- 2) Кабінет Міністрів України;

- 3) Президент України;
- 4) Міністерство екології та природних ресурсів України;
- 5) Верховна Рада Республіки Крим.

29. Чиєю власністю в Україні згідно із Конституцією України є водні ресурси?

- 1) держави;
- 2) юридичних і фізичних осіб;
- 3) українського народу;
- 4) органів місцевого самоврядування;
- 5) спеціалізованих підприємств і організацій, що здійснюють забір води для забезпечення питних потреб населення.

30. Чиєю власністю в Україні згідно в Конституцією України є ліси?

- 1) Верховної Ради України;
- 2) держави;
- 3) українського народу;
- 4) спеціалізованих підприємств, що ведуть лісове господарство;
- 5) усіх юридичних і фізичних осіб.

3 рівень

1. Вкажіть підстави набуття права власності на землю громадянами України:

- 1) придбання за договором купівлі-продажу;
- 2) прийняття спадщини;
- 3) за набувальною давністю;
- 4) встановлення земельного сервітуту;
- 5) приватизація земельних ділянок, що були раніше надані їм у користування;
- 6) придбання за договором дарування;
- 7) вилучення для суспільних потреб.

2. Які органи вирішують земельні спори?

- 1) загальні суди;
- 2) господарські суди;
- 3) органи самоуправління;
- 4) керівні органи об'єднання громадян;
- 5) органи місцевого самоврядування;
- 6) Міністерство довкілля;
- 7) органи виконавчої влади з питань земельних ресурсів.

3. До якого органу можна оскаржити рішення ради по земельному спору?

- 1) у суд;
- 2) у раду вищого рівня;
- 3) у третейський суд;
- 4) нікуди;

- 5) в Управління Мінекології;
- 6) до органів агентства України по земельних ресурсах;
- 7) у виконавчий комітет ради, що розглядала спір.

4. Назвіть види природокористування:

- 1) відокремлене;
- 2) спеціальне;
- 3) одноособове;
- 4) загальне;
- 5) колективне;
- 6) безоплатне;
- 7) загальнодержавне.

5. Назвіть ознаки загального природокористування:

- 1) платність;
- 2) строковість;
- 3) закріплення об'єкта за конкретним суб'єктом;
- 4) правосуб'єктність природокористувачів;
- 5) здійснюється на основі спеціального дозволу;
- 6) безстроковість;
- 7) безоплатність.

6. Визначте ознаки спеціального природокористування:

- 1) платність;
- 2) строковість;
- 3) цільове використання;
- 4) правосуб'єктність природо користувачів;
- 5) здійснюється на основі спеціального дозволу;
- 6) безстроковість;
- 7) безоплатність.

7. Які об'єкти природно-заповідного фонду можуть бути об'єктами як місцевого, так і загальнодержавного значення:

- 1) біосферні заповідники;
- 2) національні природні парки;
- 3) регіональні ландшафтні парки;
- 4) заказники;
- 5) ботанічні сади;
- 6) природні заповідники;
- 7) пам'ятки природи.

8. Основними принципами охорони навколишнього природного середовища є:

- 1) збереження природних ресурсів;

- 2) забезпечення екологічної безпеки;
- 3) регулювання відносин у галузі використання природних ресурсів;
- 4) необмежуваність спеціального природокористування;
- 5) екологізація матеріального виробництва;
- 6) платність загального природокористування;
- 7) обов'язковість екологічної експертизи.

9. Які природні ресурси належать до ресурсів загальнодержавного значення?

- 1) загальнопоширені корисні копалини;
- 2) підземні води;
- 3) внутрішні морські води;
- 4) повітряний простір;
- 5) водні об'єкти, що використовуються на території однієї області;
- 6) атмосферне повітря;
- 7) природні ресурси морської економічної зони.

10. Які екологічні програми можуть прийматися в Україні?

- 1) загальнодержавні;
- 2) міжнародні;
- 3) міждержавні;
- 4) регіональні;
- 5) обласні;
- 6) місцеві;
- 7) міські.

11. Які види юридичної відповідальності застосовуються згідно із законодавством України у випадку скоєння екологічного правопорушення?

- 1) дисциплінарна;
- 2) конституційна;
- 3) адміністративна;
- 4) кримінальна;
- 5) цивільно-правова;
- 6) земельна;
- 7) екологічна

12. Іноземні громадяни та особи без громадянства на території України зобов'язані:

- 1) вносити плату за загальне природокористування;
- 2) відшкодувати заподіяну довкіллю шкоду в більших розмірах, ніж громадяни України;
- 3) щорічно проводити екологічну експертизу своєї господарської діяльності;
- 4) самостійно проводити екологічний моніторинг природних об'єктів, що перебувають у їх користуванні;

- 5) вносити плату за спеціальне природокористування;
- 6) дотримуватися вимог екологічної безпеки при здійсненні господарської діяльності;
- 7) вносити кошти до позабюджетних фондів охорони навколишнього середовища.

13. Чиєю власністю в Україні є природні ресурси?

- 1) держави;
- 2) юридичних та фізичних осіб;
- 3) усіх осіб, які проживають в Україні;
- 4) українського народу;
- 5) населення України;
- 6) органів місцевого самоврядування;
- 7) державних органів.

14. З якою метою в Україні приймаються екологічні програми?

- 1) з метою обліку природних ресурсів;
- 2) з метою визначення стану природного середовища та його окремих об'єктів;
- 3) з метою забезпечення вимог екологічної безпеки;
- 4) з метою раціонального використання і відтворення природних ресурсів;
- 5) з метою прогнозування майбутніх негативних змін у стані довкілля;
- 6) з метою з'ясування причин погіршення стану довкілля;
- 7) з метою координації заходів щодо охорони довкілля.

15. Для яких осіб екологічні знання є обов'язковою кваліфікаційною вимогою:

- 1) для всіх осіб, які працюють у державних органах;
- 2) для всіх посадових осіб, які працюють у державних установах та підприємствах;
- 3) для всіх посадових осіб, діяльність яких пов'язана з використанням природних ресурсів;
- 4) для всіх посадових осіб, діяльність яких призводить до впливу на стан довкілля;
- 5) для всіх державних службовців;
- 6) для всіх осіб, які здійснюють виховні функції;
- 7) для всіх осіб, які працюють у системі вищої освіти.

16. Які права в Україні мають громадські природоохоронні організації?

- 1) проводити громадську екологічну експертизу;
- 2) приймати нормативно-правові акти в галузі екології;
- 3) вести облік природних ресурсів;
- 4) притягувати до відповідальності осіб, що порушили приписи екологічного законодавства;
- 5) виступати з ініціативою проведення місцевого і Всеукраїнського

референдуму з питань охорони довкілля;
6) одержувати екологічну інформацію;
7) приймати місцеві екологічні програми.

17. З якою метою в Україні проводиться екологічний моніторинг?

- 1) з метою обліку кількісних показників природних ресурсів;
- 2) з метою обліку якісних показників природних ресурсів;
- 3) з метою збору та аналізу інформації про стан довкілля;
- 4) з метою прогнозування змін у стані довкілля;
- 5) з метою визначення екологічної безпеки певних видів господарської діяльності;
- 6) з метою визначення розмірів шкоди, заподіяної екологічними правопорушеннями;
- 7) з метою створення екологічних програм.

18. Хто в Україні може ініціювати проведення громадської екологічної експертизи?

- 1) Міністерство екології та природних ресурсів України;
- 2) громадські екологічні організації;
- 3) природоохоронні органи;
- 4) органи місцевого самоврядування;
- 5) обласне управління Мінекології;
- 6) облдержадміністрації;
- 7) наукові установи.

19. Яких екологічних вимог повинні дотримуватися громадяни, підприємства та організації, що використовують природні ресурси?

- 1) здійснення господарської діяльності без порушення екологічних прав інших осіб;
- 2) здійснення заходів щодо відтворення відновлювальних природних ресурсів;
- 3) раціонального використання природних ресурсів;
- 4) здійснення заходів щодо запобігання псування, забруднення, виснаження природних ресурсів;
- 5) проведення моніторингу природного об'єкта, що перебуває у користуванні;
- 6) користуватися природними об'єктом на власний розсуд;
- 7) збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

20. Які показники враховуються при встановленні плати за спеціальне використання природних ресурсів?

- 1) розповсюдженість природних ресурсів;
- 2) якість природних ресурсів;
- 3) можливість відтворення;
- 4) спосіб використання природного об'єкта;

- 5) кількість суб'єктів користування природним об'єктом;
- 6) форма власності на природний об'єкт;
- 7) місцезнаходження.

21. Яка діяльність забороняється на території рекреаційних зон?

- 1) масовий відпочинок населення;
- 2) господарська діяльність, що негативно впливає на довкілля;
- 3) господарська та інша діяльність, що може перешкодити використанню цих об'єктів за цільовим призначенням;
- 4) зміна природного ландшафту, території;
- 5) науково-дослідна діяльність;
- 6) діяльність, спрямована на відновлення, відтворення природного об'єкта;
- 7) діяльність, пов'язана із дослідженням стану природного об'єкта.

22. Визначте нормативно-правові акти, які діють в Україні в галузі охорони і використання об'єктів природного середовища:

- 1) Повітряний кодекс;
- 2) Атмосфероповітряний кодекс;
- 3) Гірничий кодекс;
- 4) Земельний кодекс;
- 5) Лісовий кодекс;
- 6) Кодекс про тваринний світ;
- 7) Водний кодекс.

23. Підставами припинення права користування земельною ділянкою є:

- 1) одноразова несплата земельного податку;
- 2) добровільна відмова від права користування земельною ділянкою;
- 3) припинення діяльності фермерського господарства;
- 4) отримання низьких урожаїв;
- 5) вилучення земельної ділянки для суспільних потреб;
- 6) прострочення сплати земельного податку на один місяць;
- 7) смерть землекористувача.

24. Підставами припинення права приватної власності на землю є:

- 1) добровільна відмова від земельної ділянки;
- 2) викуп земельної ділянки для суспільних потреб;
- 3) отримання низьких урожаїв від користування земельною ділянкою;
- 4) несплата земельного податку впродовж двох тижнів з моменту отримання повідомлення про необхідність його сплати;
- 5) використання земельної ділянки не за цільовим призначенням;
- 6) відчуження земельної ділянки шляхом укладення договору купівлі-продажу;
- 7) конфіскація земельної ділянки.

25. Які з названих об'єктів природно-заповідного фонду мають міжнародне значення?

- 1) національні природні парки;
- 2) біосферні заповідники;
- 3) пам'ятки природи;
- 4) зоопарки;
- 5) заказники;
- 6) ботанічні сади;
- 7) дендрологічні парки.

26. Для яких потреб громадянам України надається земля у власність ?

- 1) для ведення рибного господарства;
- 2) для городництва;
- 3) для сінокосіння;
- 4) для випасання худоби;
- 5) для садівництва;
- 6) для ведення особистого селянського господарства;
- 7) для ведення фермерського господарства.

27. Для яких потреб земля передається громадянам у власність, так і у користування?

- 1) для ведення особистого селянського господарства;
- 2) для сінокосіння;
- 3) для випасання худоби;
- 4) для ведення традиційних народних промислів;
- 5) для городництва;
- 6) для гаражного будівництва;
- 7) для ведення лісового господарства.

28. Збереження територій і об'єктів природно-заповідного фонду забезпечується шляхом:

- 1) встановлення заповідного режиму;
- 2) створення спеціальних державних органів нагляду;
- 3) запровадження економічних важелів стимулювання їх охорони;
- 4) проведення комплексних досліджень з метою їх захисту;
- 5) заборони їх використання;
- 6) встановлення підвищеної відповідальності за порушення режиму їх охорони;
- 7) прийняття спеціальних законів.

29. Завданням законодавства про охорону навколишнього природного середовища є:

- 1) обов'язковість проведення екологічної експертизи;
- 2) забезпечення екологічної безпеки;

- 3) збереження природних ресурсів;
- 4) формування в населення екологічного світогляду;
- 5) регулювання відносин у галузі охорони природних ресурсів;
- 6) регулювання відносин у галузі використання природних ресурсів;
- 7) встановлення заходів юридичної відповідальності за порушення норм екологічного права.

30. Які органи в Україні ведуть державний земельний кадастр?

- 1) Кабінет Міністрів України;
- 2) Управління Міністерства екології та природних ресурсів;
- 3) державні підприємства, установи, організації, що користуються землею;
- 4) обласні ради;
- 5) сільські ради;
- 6) комітет України із земельних ресурсів та його органи на місцях;
- 7) землевласники та землекористувачі.

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ.

Теми для самостійного опрацювання

Тема 1 Правовий режим земель сільськогосподарського призначення

1. Поняття та характерні риси земель сільськогосподарського призначення.
2. Суб'єкти користування землями сільськогосподарського призначення.
3. Право землекористування сільськогосподарських підприємств.
4. Право землекористування фермерських господарств.
5. Право землекористування особистих селянських господарств.
6. Особливості й умови користування землями сільськогосподарського призначення для городництва, садівництва, сінокосіння і випасання худоби.

Завдання № 1

У 1995 р. громадянин Кучер Л. О. вийшов з КСП і створив фермерське господарство, членом якого стала і його бабуся. Фермерському господарству було виділено земельну ділянку площею 11 га і видано державний акт на право приватної власності. Документ був оформлений на голову фермерського господарства. Запитання

Який порядок створення фермерських господарств передбачено земельним законодавством?

У якому розмірі надається земельна ділянка для ведення фермерського господарства?

Завдання № 2

До Державного агентства України по земельних ресурсах звернувся за роз'ясненням громадянин Росії П., який народився і проживав в Україні з 1959 р. по 1977 р., з такого питання: після смерті його матері, яка проживала в Україні, він став спадкоємцем садового будинку (дачі) та земельної ділянки, на якій розташований цей будинок. Право на спадщину будинку громадянин Росії П. оформив. Чи може він за таких умов мати у приватній власності земельну ділянку?

Запитання: Дайте юридичну консультацію громадянину Росії П.

Завдання № 3

Учасникам Великої Вітчизняної війни у 2000 р. було виділено земельні ділянки для ведення городництва розміром по 0,03 га. Понад десять років вони обробляли ці ділянки, вирощуючи різні овочеві культури. У 2012 р. один із громадян звернувся до сільської ради з проханням передати йому зазначену земельну ділянку у власність.

Запитання

Який існує порядок надання земельних ділянок для ведення городництва?

Чи можуть бути передані зазначені ділянки у приватну власність учасникам війни згідно із Земельним кодексом України?

Завдання № 4

До Державного агентства України по земельних ресурсах звернувся житель Донецької області З., за роз'ясненням питань про надання земельних ділянок для городництва і можливості продажу головою об'єднання городників земельних ділянок, які виділено в оренду зазначеному об'єднанню за межами населеного пункту.

Запитання

Дайте юридичну консультацію громадянину.

Який порядок користування земельною ділянкою для ведення городництва?

Завдання № 5

Маючи у власності земельні ділянки в садівницьких товариствах, багато киян - членів садівницьких товариств, виявили бажання їх продати. Про це свідчать численні оголошення у засобах масової інформації.

Запитання

1. Який порядок організації користування земельними ділянками в колективних садівницьких товариствах?

2. Чи мають право члени садівницьких товариств продавати свої земельні ділянки?

Якщо так, то які документи їм необхідно підготувати для укладання договору купівлі-продажу?

Завдання № 6

Для будівництва та обслуговування житлового будинку і господарських будівель громадяниці Недзельській Д. Т. виділено земельну ділянку площею 0,2 га. Через дорогу від її садиби розташована земельна ділянка розміром 0,05 га. Цю ділянку сільська рада надала їй у користування для ведення городництва.

Запитання

Які порядок використання земельних ділянок, наданих для ведення городництва?

Чи може громадянка Недзельська Д. І. приватизувати 0,2 га та зазначені 0,05 га як єдину присадибну ділянку, якщо загальна площа її не перевищує норми, встановленої законодавством?

Тема 2 Правовий режим земель житлової і громадської забудови

1. Поняття і склад земель житлової і громадської забудови.
2. Право користування земельними ділянками для будівництва та обслуговування житлових будинків і господарських будівель.
3. Право на земельні ділянки житлових і гаражно-будівельних кооперативів.
4. Право користування земельними ділянками, на яких розташовані багатоквартирні житлові будинки і споруди державної або комунальної власності.
5. Особливості права використання земельних ділянок, на яких розташовані багатоквартирні приватизовані будинки.

Завдання № 1

Громадянин Куць Е. у 1997 р. продав будинок, який належав йому на праві приватної власності. Біля будинку розташована земельна ділянка розміром 0,15 га. Покупець Горець М. оселилася в будинку разом з дочкою й онукою. Протягом 12 років вони проживали в будинку й обробляли земельну ділянку. В 2009 р. Горець М. померла. Дочка Горець М. через деякий час переїхала до м. Одеси. Будинок і земельна ділянка біля нього залишилися без догляду. Вони перебувають на обліку в БТІ за померлою Горець М. Будинок став притулком для бомжів, а земельна ділянка заростає бур'янами. У 2012 р. до Ленінської районної адміністрації м. Одеси, на території якої розташований житловий масив із зазначеним будинком, звернувся громадянин Соколов М. щодо купівлі будинку, але йому було відмовлено, оскільки у садиби є спадкоємці.

Запитання

1. Визначити правовий статус земель житлової і громадської забудови.
2. Які повноваження міської ради передбачає Земельний кодекс України щодо управління і розпорядження землями житлової забудови?
3. Протягом якого часу спадкоємці повинні прийняти спадщину?

Завдання № 2

До секретаря міської адміністрації Н. у грудні 2010 р. звернувся директор фабрики “Іграшки” із проханням посприяти у виділенні фабриці 2 га землі в межах міста для будівництва нового цеху і житлового будинку для працівників фабрики, серед яких є і чоловік Н. Секретар адміністрації відповіла директорові фабрики, що питання про виділення землі має вирішуватися у встановленому законом порядку і будь-яких винятків для даної фабрики не може бути. Наприкінці грудня чоловіка Н. було звільнено з роботи на фабриці.

Запитання

Який порядок виділення земель передбачено Земельним кодексом України для промисловості і будівництва житла.

Завдання № 3

Громадяни М. і П. звернулися до заступника голови місцевої ради Д. з клопотанням про безоплатну передачу їм у власність земельної ділянки для спорудження двох гаражів площею 0,20 га. У рішенні місцевої ради у відповідь на це клопотання було зазначено, що для спорудження гаражів земельну ділянку можна придбати лише за договором купівлі-продажу. Вважаючи рішення місцевої ради незаконним, М. і П. самостійно почали будівництво гаражів на земельній ділянці площею 0,33 га.

Запитання

Дайте правову оцінку відповіді місцевої ради та діям М. і П.

Завдання № 4

Громадянин О. для будівництва житлового будинку і гаража звернувся до голови сільської ради з клопотанням про безоплатне надання йому у власність двох земельних ділянок загальною площею 0,56 га. При цьому О. пообіцяв голові сільської ради, що допоможе його дочці у працевлаштуванні за кордоном. Клопотання голова сільської ради задовольнив.

Запитання

1. Який порядок безоплатної передачі громадянам земельних ділянок передбачено Земельним кодексом України?
2. Чи правомірні дії голови сільської ради?

Завдання № 5

Голова міського житлово-будівельного кооперативу Ф. вирішив за рахунок коштів кооперативу купити земельну ділянку площею 0,10 га для будівництва кіоску по продажу продуктів харчування членам кооперативу, про що повідомив останніх на загальних зборах. Більша частина членів кооперативу з цим рішенням погодилась. Інші заперечили, мотивуючи це тим, що згоду на укладання відповідної угоди щодо придбання земельної ділянки повинні надати всі члени кооперативу. Голова ЖБК звернувся за консультацією до приватного юриста щодо розв'язання суперечки. Запитання

Дайте правову оцінку діям голови житлово-будівельного кооперативу.
Як розв'язати справу?

Завдання № 6

Громадяни Т, і Р., члени товариства власників багатоквартирного житлового будинку, вирішили власним коштом збудувати на прибудинковій території спортивний дитячий майданчик. Одержавши у встановленому законом порядку дозвіл на будівництво, Т. і Р. почали будівництво майданчика. Члени товариства М., Ю., С. і В. звернулися до голови товариства К. з вимогою зупинити будівництво майданчика, мотивуючи це тим, що він в майбутньому перешкодить будівництву автостоянки.

Запитання

1. Визначити правовий статус прибудинкової земельної ділянки багатопверхового будинку.
2. Чи правомірні вимоги членів товариства М., Ю., С. і В.?
3. Яке рішення слід прийняти у цій справі?

Завдання № 7

Два громадянина м. Черкаси проживали в мирі і злагоді до того часу, поки один із них не розпочав інтенсивно забудовувати свою земельну ділянку. Безпосередньо на межі сусідньої ділянки він будував гараж, маючи на увазі використовувати його і як майстерню для ремонту машин. З цим не погоджується власник сусідньої земельної ділянки. Виник спір.

Запитання

1. Дайте правову характеристику земель житлової і громадської забудови.
2. Який орган державної влади контролює використання та охорону земель комунальної власності, додержання земельного й екологічного законодавства?
3. Як розв'язати спір?

Завдання № 8

Громадянин Куценко Р. Д. звернувся із заявою до селищної ради з проханням вжити заходів до сусіднього землевласника Ражика П. Є. у зв'язку з тим, що посаджені останнім дерева на межі їхніх земельних ділянок перешкоджають проникненню сонячного проміння та стримують ріст сільськогосподарських рослин на його ділянці.

Запитання

1. Дайте визначення поняття добросусідства, розкрийте його зміст?
2. Яке рішення можна прийняти за заявою Куценка Р. Д.?

Тема 3 Правовий режим земель лісогосподарського призначення та земель водного фонду

1. Поняття та особливості земель лісогосподарського призначення та водного

- фонду.
2. Управління землями лісогосподарського призначення та землями водного фонду.
 3. Суб'єкти права користування землями лісогосподарського призначення і водного фонду.
 4. Види користування землями лісогосподарського призначення і земель водного фонду.
 5. Права та обов'язки землекористувачів на землях лісогосподарського призначення і земель водного фонду.
 6. Правове забезпечення раціонального використання та охорони земель лісогосподарського призначення і земель водного фонду.

Завдання № 1

На підставі рішення адміністрації м. Шостки юридичній особі було виділено в користування земельну ділянку, вкриту лісовою рослинністю площею 7,5 га для будівництва тваринницької ферми з метою відгодівлі худоби. Проект відведення земельної ділянки не було розроблено.

Запитання

1. Розкрийте поняття і склад земель лісогосподарського призначення.
2. Чи законне це рішення?

Завдання № 2

Громадянину П. П. у встановленому порядку було надано у власність земельну ділянку в межах міста для створення штучної водойми. Однак П. П. створенням штучної водойми не став займатися а приступив до будівництва на земельній ділянці складських приміщень. Крім того, частину ділянки було використано під звалище промислових відходів. Про це стало відомо міській раді. Запитання

1. Яка відповідальність передбачена земельним законодавством за використання земель не за цільовим призначенням?
2. Як голова міськради прийміть законне рішення у цій ситуації.

Завдання № 3

Громадянин Никонов В. М. користується невеликим водним об'єктом площею 1,0 га на основі договору оренди, який він уклав із місцевою радою за місцем розташування цього об'єкта. Він провів роботи із впорядкування водойми, закупив і запустив до водойми малька. Риба підростала і з'явилися любителі рибної ловлі. Через два роки користування водоймою Никонов В. М. запланував вилов риби, а її у водоймі вже не було. Рибу виловили рибалки-любители.

Запитання

Як можна вирішити дану ситуацію керуючись чинним законодавством.

Форма контролю: виконання практичних завдань письмово та подання для перевірки викладачу.

Список рекомендованої літератури

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, 19-20, 21-22. – Ст. 144.
3. Земельний кодекс України (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3-4. – Ст. 27.
4. Лісовий кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 7.
5. Кодекс України про надра // Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 36.
6. Водний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 1995. - № 24.
7. Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст.356.
8. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року №2755-6.
9. Загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки: затв. Законом України від 21 вересня 2000 р.// Офіційний вісник України. - 2000. - № 43. - Ст. 1817.
10. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19.06.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 350.
11. Про колективне сільськогосподарське підприємство: Закон України від 14.02.1992р.(із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 20. – Ст.272.
12. Про кооперацію: Закон України від 10.08.2003р. (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 5. – Ст. 35.
13. Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998р. (із змінами і доповненнями), в редакції закону від 02.10.2003р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 10. – Ст.102.
14. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003р.(із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 29. – Ст.232.
15. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 349.
16. Про пестициди і агрохімікати: Закон України від 02.03.1995р. (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 14. – Ст.91.
17. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 05.06.2003р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 38. – Ст. 314.

18. Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них: Закон України від 06.02.2003р. (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 15. – Ст. 107.
19. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003р. (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 45. – Ст. 363.
20. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19.06.2003 р.
21. Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 р.
22. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень: Закон України від 01.07.2004 р.
23. Про меліорацію земель: Закон України від 14 січня 2000 року. // Відомості Верховної Ради України. - 2000. - № 11. - Ст. 90.
24. Про планування і забудову територій: Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 2000. - № 31. - Ст. 250.
25. Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку: Закон України// Урядовий кур'єр. - 2002. - № 19. - 30 січня.
26. Про основи містобудування: Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 52. - Ст. 683.
27. Про охорону культурної спадщини: Закон України // Офіційний вісник України. - 2000. - № 27. - Ст. 1112.
28. Про транспорт: Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 51. - Ст. 446.
29. Про залізничний транспорт: Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 40. - Ст. 183.
30. Про автомобільний транспорт: Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 22. - Ст. 105.
31. Про оборону: Закон України // Відомості Верховної Ради України. - 1995. - № 38. - Ст. 284.
32. Положення про Державний комітет України по земельних ресурсах: Затверджене Указом Президента України від 14.08.2000р. № 970/2000// Офіційний вісник України. – 2000. – № 42. – Ст. 1786.
33. Про Положення про Державний комітет України по земельних ресурсах: Указ Президента України від 14.08.2000 р.
34. Про утворення Державної інспекції з контролю за використанням і охороною земель: постанова Кабінету Міністрів України від 25.12.2002р.
35. Про Порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі і землекористувачам: постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.1993 р.
36. Про розміри і порядок визначення втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню: постанова Кабінету Міністрів України від 17.11.1997 р.
37. Про затвердження Порядку зміни цільового призначення земель, які перебувають у власності громадян або юридичних осіб: Постанова Кабінету

Міністрів України від 11.04.2002 р.

38. Примірний статут житлово-будівельного кооперативу. // Затв. Пост. Кабінету Міністрів України від 30 квітня 1985 року. Див.: Жилищное законодательство Украины. - Харьков. - Одиссей. - 2001. - С. 262.
39. Про затвердження Положення про моніторинг ґрунтів на землях сільськогосподарського призначення: Наказ Мінагрополітики України від 26.02.2004 р., зареєстрований в Мін'юсті України 29.03.2004 р.
40. Положення про порядок надання дозволу на виконання будівельних робіт. // Затв. наказом Держкомбуду від 5 грудня 2000 року. Див.: Нотаріат. - 2001. - № 6. - С. 31.
41. Аграрное земельное и экологическое право Украины. Общие части учебных курсов. Учебное пособие. / Под ред. Погребного А. А., Каракаша И. И. - Х.: "Одиссей", 2000. – 368 с., С. 95-120.
42. Земельні відносини в Україні: (зб. нормат. актів) / уклад.: Д. В. Ковальський, Л. О. Панькова. - К.: ЮрінкомІнтер, 2009. – 720 с.
43. Мірошниченко А. М. Земельне право України
44. Титова Н. І. Новий земельний кодекс України: позитивні та негативні аспекти // Право України. - 2002. - № 4. - С. 70.
45. Фурса С. Нотаріат і нове земельне законодавство України. // Право України. - 2002. - № 12.

АГРАРНЕ ПРАВО УКРАЇНИ.

На самостійне вивчення курсу відведено 26 годин

Правове становище окремих суб'єктів господарювання в сільському господарстві

Тема 1. Правове становище державних сільськогосподарських підприємств (1 година)

1. Поняття державного сільськогосподарського підприємства
2. Правовий режим майна та земель державних сільськогосподарських підприємств
3. Особливості здійснення господарської діяльності державними сільськогосподарськими підприємствами
4. Правові засади управлінської діяльності на державних сільськогосподарських підприємствах

Контрольні запитання та завдання для самоперевірки:

- 1). Дайте визначення та вкажіть ознаки державного сільськогосподарського підприємства.
- 2). Що таке корпоратизоване державне сільськогосподарське підприємство?
- 3). Що являє собою право господарського відання майном?

- 4). Як формується майно державного сільськогосподарського підприємства?
- 5). Що забороняється державному сільськогосподарському підприємству як учаснику майнових відносин?
- 6). Що таке право постійного користування земельною ділянкою?
- 7). Визначте права та обов'язки державного сільськогосподарського підприємства як землекористувача.
- 8). На підставі якого нормативного акта здійснюється закупівля товарів, робіт і послуг за державні кошти?
- 9). Визначте порядок проведення процедури конкурсного відбору керівників державних сільськогосподарських підприємств.
- 10). Зазначте права та обов'язки керівника державного сільськогосподарського підприємства.
- 11). Визначте особливості статусу керівника державного сільськогосподарського підприємства.

Опрацювати законодавчі акти:

- 1). Закон України “Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб” від 15.12. 2005 р. № 3205
- 2). Закон України “Про управління об'єктами державної власності” від 21. 09. 2006 р. № 185-V
- 3). Постанова Кабінету Міністрів України “Про управління корпоративними правами держави в агропромисловому комплексі” від 25. 10. 2006 р. № 1473
- 4). Постанова Кабінету Міністрів “Про проведення конкурсного відбору керівників державних суб'єктів господарювання” від 3. 09. 2008 р. № 777

Література:

1. Закон України “Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб” від 15.12. 2005 р. № 3205 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 3. - Ст. 9
2. Закон України “Про управління об'єктами державної власності” від 21. 09. 2006 р. № 185-V // Відомості Верховної Ради України. - 2006. - № 46. - Ст.456
3. Постанова Кабінету Міністрів України “Про управління корпоративними правами держави в агропромисловому комплексі” від 25. 10. 2006 р. № 1473 // Урядовий кур'єр. – 2006. - № 205.
4. Постанова Кабінету Міністрів “Про проведення конкурсного відбору керівників державних суб'єктів господарювання” від 3. 09. 2008 р. № 777 // Офіційний вісник України. – 2008. - № 68. – Ст. 2266
5. Аграрне право України: Підручник / за ред. .М. Гайворонського та В.П.Жушмана. – Х.: Право, 2003. – 240 с.

6. Аграрне право: Навч. посібник / За ред. В. П. Жушмана. – Харків, 1997. – 230 с.
7. Аграрне право України: Підручник/ за ред. О. О. Погрібного. – К.: Істина, 2007. – 448 с.
8. Аграрне право України: підручник / за ред. В.З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.
9. Аграрне право України: Практикум / за ред. В.З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 256 с.
10. Жушман В. П. Аграрне право та законодавство України: Навчально практичний посібник. — Харків, 2003. – 448 с.
11. Запорожец А. М. Аграрное право: Учебное пособие. – Харьков, 1997. – 109 с.
12. Курман Т. В. Правовое обеспечение хозяйственной деятельности государственных специализированных сельскохозяйственных предприятий: монография / Т. В. Курман. – СПД-ФЛ Чальцев А. В., 2006. – 208 с.

Тема 2. Правові засади діяльності приватно-орендних сільськогосподарських підприємств (1 година)

1. Поняття, ознаки і загальні юридичні засади виникнення приватно-орендних сільськогосподарських підприємств
2. Правовий режим майна приватно-орендних сільськогосподарських підприємств
3. Особливості юридичної відповідальності приватно-орендних сільськогосподарських підприємств

Контрольні запитання та завдання для самоперевірки:

- 1). Наведіть нормативно-правові акти, на яких ґрунтується діяльність приватно-орендних сільськогосподарських підприємств.
- 2). Охарактеризуйте легітимність існування приватно-орендних сільськогосподарських підприємств.
- 3). Перелічіть ознаки ПОСП.
- 4). Дайте характеристику правового статусу ПОСП.
- 5). Розкрийте особливості правового режиму майна ПОСП.
- 6). Чи відповідає приватно-орендне сільськогосподарське підприємство кваліфікаційним ознакам юридичної особи?
- 7). Чи встановлює законодавство вимоги щодо формування мінімального розміру статутного фонду ПОСП?
- 8). Яку відповідальність за зобов'язаннями несе ПОСП?

Опрацювати законодавчі акти:

- 1). Закон України “Про фермерське господарство” від 19. 06. 2003 р. № 973-IV

Література:

1. Закон України “Про фермерське господарство” від 19. 06. 2003 р. № 973-IV

//Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 45. - Ст. 363

2. Аграрне право України: Підручник / за ред. В. М. Гайворонського та В. П. Жушмана. – Х.: Право, 2003. – 240 с.
3. Аграрне право: Навч. посібник / За ред. В. П. Жушмана. – Харків, 1997. – 230 с.
4. Аграрне право України: Підручник/ за ред. О. О. Погрібного. – К.: Істина, 2007. – 448 с.
5. Аграрне право України: підручник / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.
6. Аграрне право України: Практикум / за ред. В.З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 256 с.
7. Жушман В. П. Аграрне право та законодавство України: Навчально практичний посібник. - Харків, 2003. – 448 с.
8. Запорожец А. М. Аграрное право: Учебное пособие. – Харьков, 1997. – 109 с.
9. Єрмоленко В. М. Майнові правовідносини приватних сільськогосподарських підприємств: теорія, законодавство, практика : монографія / В. М. Єрмоленко. – К.: Магістр – ХХІ сторіччя, 2005. – 304 с.
10. Титова Н. Фармерство в Україні: основні правові засади. Питання та відповіді / Н. І. Титова. – Л. : Атлас, 1998. – 181 с.

Тестові завдання для самоконтролю до теми 1-2:

1. Як класифікують суб'єкти аграрного права за організаційно–правовими формами?
 - а) фермерські господарства ;
 - в) с/г товариства ;
 - г) особисті селянські господарства ;
 - д) казенні підприємства ;
 - є) аграрні фірми.

2. Які сільськогосподарські підприємства належать до підприємств кооперативного типу ?
 - а) фермерські господарства ;
 - б) сільгоспкооперативи ;
 - в) спілки селян ;
 - г) колективні сільськогосподарські підприємства ;
 - д) орендні підприємства.

3. Які сільгосппідприємства належать до підприємств корпоративного типу ?
 - а) акціонерні товариства ;
 - б) корпорації ;
 - в) товариство з обмеженою відповідальністю;
 - г) приватно–орендні підприємства .

4. Державне с/г підприємство може бути ліквідовано за ініціативою :

- а) загальних зборів трудового колективу ;
- б) Антимонопольного комітету ;
- в) директора ;
- г) суду (господарського суду) ;
- д) кредиторів.

5. Які з цих документів не вимагаються для державної реєстрації с/г кооперативу ?

- а) заява ;
- б) документ про сплату реєстраційного збору ;
- в) державні акти на право власності на земельні ділянки засновників кооперативу ;
- г) установчий договір ;
- д) статут ;
- е) довідка про наявність на рахунку необхідної суми для формування статутного фонду ;
- ж) список засновників.

6. Правові форми припинення діяльності с/г суб'єктів господарювання :

- а) реорганізація ;
- б) санація ;
- в) ліквідація ;
- г) розпаювання.

7. Діяльність с/г суб'єкта господарювання вважається припиненою з моменту :

- а) припинення загальними зборами підприємства ;
- б) погашення претензій кредиторів ;
- в) вступу в законну силу рішення суду (господарського суду) ;
- г) скасування державної реєстрації ;
- д) закінчення відповідного періоду с/г робіт після винесення судового рішення.

8. Метою створення аграрної біржі є :

- а) організація та регулювання торгівлі с/г продукцією ;
- б) комерційне посередництво ;
- в) надання послуг суб'єктів господарства у здійсненні ними торгівельних операцій ;
- г) отримання прибутків.

9. С/г підприємства кооперативного типу не можуть створюватися :

- а) явочно-нормативним способом ;
- б) шляхом приватизації державного с/г підприємства ;

- в) шляхом реорганізації державних корпоративних с/г підприємств ;
- г) шляхом об'єднання с/г кооперативів.

10. Суб'єктами аграрних правовідносин можуть бути:

- а) громадяни України, які досягли 14 річного віку та виявили бажання займатися; сільськогосподарським виробництвом;
- б) члени сільськогосподарських підприємств кооперативного типу;
- в) працівники сільськогосподарських підприємств;
- г) засновники сільськогосподарських підприємств корпоративного типу;
- д) громадяни України пенсійного віку – власники земельних та майнових паїв;
- є) громадяни, які працюють у обласних, районних, міських відділах земельних ресурсів.

11. Право членства у сільськогосподарських підприємствах кооперативного та корпоративного типу, а також у приватно-орендних підприємствах та фермерських господарств регулюється:

- а) Конституцією України;
- б) КЗпП;
- в) Статутом;
- г) правилами внутрішнього трудового розпорядку;
- д) установчим договором.

12. Щоб стати членом сільськогосподарського кооперативу потрібно:

- а) досягти 16 річного віку;
- б) мати спеціальну освіту;
- в) внести вступний та пайовий внесок.

13. Асоційовані члени сільськогосподарського кооперативу мають право:

- а) ухвального голосу при прийнятті рішень на загальних зборах членів кооперативу;
- б) дорадчого голосу у вирішенні питань діяльності кооперативу;
- в) першочергового отримання часток доходу від діяльності кооперативу;
- г) першочергове право на отримання майнового внеску та відповідних часток доходу у разі ліквідації кооперативу.

14. Членство в сільськогосподарському кооперативі припиняється у разі:

- а) закінчення строку членських відносин у кооперативі;
- б) добровільного виходу з кооперативу;
- в) за рішенням правління кооперативу виключення з членів кооперативу;
- г) реорганізації та ліквідації кооперативу.

15. Членами фермерського господарства можуть бути:

- а) громадяни України, які досягли 14 річного віку;

- б) громадяни України, які досягли 18 річного віку, та мають спеціальну освіту;
- в) іноземні громадяни, які проживають на території України не менш ніж 5 років та виявили бажання займатися сільським господарством;
- г) особи, які працюють у фермерському господарстві за трудовим договором.

16. Правовий статус найманих працівників у сільському господарстві складається з:

- а) конституційних прав та обов'язків громадян України;
- б) прав та обов'язків, які закріплюються КЗпП;
- в) прав та обов'язків, які відображають специфіку правового положення сільськогосподарського підприємства;
- г) прав та обов'язків, які закріплюються на загальних зборах сільськогосподарського підприємства.

17. Державне майно закріплюється за державним сільськогосподарським комерційним підприємством на праві:

- а) власності;
- б) оперативного управління;
- в) господарського відання;
- г) оренди.

18. Державним та комунальним сільськогосподарським підприємствам для ведення товарного аграрного виробництва земельні ділянки надаються:

- а) в оренду;
- б) у постійне користування;
- в) у власність.

19. Приватизація державних сільськогосподарських підприємств здійснюється шляхом їх перетворення у:

- а) публічне акціонерне товариство;
- б) сільськогосподарський кооператив;
- в) фермерське господарство;
- г) колективне сільськогосподарське підприємство.

20. Відчуження державним сільськогосподарським підприємством засобів виробництва, що віднесені до основних фондів, може здійснюватися:

- а) вільно, за будь-яким цивільно-правовим договором;
- б) через біржі;
- в) на аукціоні;
- г) по конкурсу.

21. Кошти, одержані державним сільськогосподарським підприємством внаслідок відчуження державного майна, спрямовуються відповідно до

вимог чинного законодавства України:

- а) до державного бюджету;
- б) на інвестування виробничої діяльності цього суб'єкта господарювання;
- в) на сплату податків.

22. До основних виробничих фондів державних і комунальних сільськогосподарських підприємств відносять:

- а) товарну аграрну продукцію;
- б) транспортні засоби;
- в) земельні ділянки;
- г) робочу і продуктивну худобу;
- д) спецодяг;
- є) багаторічні насадження.

23. При приватизації земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств земельні ділянки передаються:

- а) робітникам цих підприємств;
- б) робітникам соціальної сфери села;
- в) усім бажаючим;
- г) пенсіонерам з числа робітників даного підприємства.

24. Рішення про приватизацію державного сільськогосподарського підприємства приймається:

- а) органом, уповноваженим управляти державним майном;
- б) загальними зборами членів трудового колективу;
- в) керівником підприємства.

Правове регулювання виробничо-господарської та окремих видів діяльності у сільському господарстві

Тема 3. Правове регулювання виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств (2 години)

1. Поняття виробничо-господарської діяльності аграрних товаровиробників
2. Поняття і види виробничо-господарської спеціалізації аграрних товаровиробників
3. Правове регулювання діяльності промислів та підсобних промислових господарств

Контрольні запитання та завдання для самоперевірки:

- 1). Дайте визначення поняття виробничо-господарської діяльності.
- 2). Яка мета спеціалізації аграрного виробництва?
- 3). Як визначається спеціалізація аграрного підприємства?

- 4). Вкажіть основні напрями виробничо-господарської діяльності аграрних підприємств.
- 5). Які існують галузі аграрного виробництва?
- 6). Що являє собою внутрішньогосподарська спеціалізація?
- 7). Які існують основні показники ефективності діяльності аграрних підприємств?
- 8). Визначте основні завдання державної політики в сфері збереження, відродження і розвитку народних художніх промислів.
- 9). Що являє собою бізнес-план аграрного підприємства?
- 10). Дайте визначення агромаркетингу.
- 11). Що є правовою формою встановлення дилерських відносин за участю аграрних товаровиробників?
- 12). Визначите напрями реалізації сільськогосподарської продукції аграрним підприємством.

Опрацювати законодавчі акти:

- 1). Закон України “Про пестициди і агрохімікати” від 2. 03. 1995 р. № 86/95-ВР
- 2). Закон України “Про рослинний світ” від 9. 04. 1999 р. № 591-XIV
- 3). Закон України “Про племінну справу у тваринництві” від 15.12.1993 № 3691-XII
- 4). Закон України “Про зерно та ринок зерна” від 4. 07. 2002 р. № 37-IV
- 5). Закон України “Про насіння і садівний матеріал” від 26. 12. 2002 р. № 411-IV

Література:

1. Закон України “Про пестициди і агрохімікати” від 2. 03. 1995 р. № 86/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1995. - № 14. - Ст. 91
2. Закон України “Про рослинний світ” від 9. 04. 1999 р. № 591-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - № 22-23. - Ст. 198
3. Закон України “Про племінну справу у тваринництві” від 15.12.1993 № 3691-XII // Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 2. - Ст. 7
4. Закон України “Про зерно та ринок зерна” від 4. 07. 2002 р. № 37-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 35. - Ст. 258
5. Закон України “Про насіння і садівний матеріал” від 26. 12. 2002 р. № 411-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 13. - Ст. 92
6. Аграрне право України: Підручник / за ред. В. М. Гайворонського та В.П.Жушмана. – Х.: Право, 2003. – 240с.
7. Аграрне право: Навч. посібник / За ред. В. П. Жушмана. – Харків, 1997. – 230с.
8. Аграрне право України: Підручник/ за ред. О. О. Погрібного. – К.: Істина, 2007. – 448 с.
9. Аграрне право України: підручник / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.

10. Аграрне право України: Практикум / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 256 с.
11. Жушман В. П. Аграрне право та законодавство України: Навчально практичний посібник. - Харків, 2003. – 448с.
12. Запорожец А. М. Аграрное право: Учебное пособие. – Харьков, 1997. – 109 с.
13. Агропромисловий комплекс: правові питання / за ред. Ю. С. Шемшученка. – К.: Урожай, 1992. – 190 с.

Тема 4. Правове регулювання рослинництва (2 години)

1. Загальна характеристика правового регулювання галузі рослинництва
2. Правва охорона прав на сорти рослин
3. Суб'єкти і об'єкти насінництва та розсадництва
4. Порядок реалізації насіння і садивного матеріалу
5. Правове регулювання захисту сільськогосподарських рослин
6. Карантинний режим як прояв особливого режиму захисту рослин
7. Правові аспекти вирощування наркотичних рослин

Контрольні запитання та завдання для самоперевірки:

- 1). Дайте визначення галузі рослинництва?
- 2). Якими нормативно-правовими актами врегульовується виробництво продукції рослинництва?
- 3). До якої системи охорони виключних прав належать сорти рослин?
- 4). Визначте структуру єдиної державної системи органів охорони прав на сорти рослин.
- 5). Дайте визначення сорту рослин і перелічіть нормативно-правові акти, де надається це визначення.
- 6). На які різновиди сорту можуть набуватися виключні й майнові права?
- 7). Наведіть критерії охороноздатності сорту рослин.
- 8). Які в Україні існують реєстри, за допомогою яких здійснюється державна реєстрація і правова охорона сортів рослин?
- 9). Визначте коло суб'єктів насінництва та розсадництва.
- 10). Яким чином врегульовується порядок одержання статусу суб'єкта насінництва?
- 11). Що є об'єктами відносин насінництва та розсадництва?
- 12). Розкрийте особливості реалізації насіння і садивного матеріалу.
- 13). Встановіть особливості правового регулювання захисту сільськогосподарських рослин.
- 14). За допомогою яких нормативно-правових актів встановлюється карантинний режим захисту рослин?
- 15). У чому полягають правові аспекти вирощування наркотичних рослин?

Опрацювати законодавчі акти:

- 1). Закон України “Про пестициди і агрохімікати” від 2. 03. 1995 р. № 86/95-ВР
- 2). Закон України “Про рослинний світ” від 9. 04. 1999 р. № 591-XIV
- 3). Закон України “Про зерно та ринок зерна” від 4. 07. 2002 р. № 37-IV
- 4). Закон України “Про насіння і садівний матеріал” від 26. 12. 2002 р. № 411-IV
- 5). Закон України “Про охорону прав на сорти рослин” від 21. 04. 1993 р. № 3116-XII

Література:

1. Закон України “Про пестициди і агрохімікати” від 2. 03. 1995 р. № 86/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 14. - Ст. 91
2. Закон України “Про рослинний світ” від 9. 04. 1999 р. № 591-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - № 22-23. - Ст. 198
3. Закон України “Про зерно та ринок зерна” від 4. 07. 2002 р. № 37-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 35. - Ст. 258
4. Закон України “Про насіння і садівний матеріал” від 26. 12. 2002 р. № 411-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 13. - Ст. 92
5. Закон України “Про охорону прав на сорти рослин” від 21. 04. 1993 р. № 3116-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 21. - Ст. 218
6. Аграрне право України: Підручник / за ред. В. М. Гайворонського та В.П.Жушмана. – Х.: Право, 2003. – 240 с.
7. Аграрне право: Навч. посібник / За ред. В.П. Жушмана. – Харків, 1997. – 230 с.
8. Аграрне право України: Підручник/ за ред. О.О. Погрібного. – К.: Істина, 2007. – 448 с.
9. Аграрне право України: підручник / за ред. В.З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.
10. Аграрне право України: Практикум / за ред. В.З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 256 с.
11. Жушман В.П. Аграрне право та законодавство України: Навчально практичний посібник. — Харків, 2003. – 448 с.
12. Запорожец А. М. Аграрное право: Учебное пособие. – Харьков, 1997. – 109 с.
13. Кисіль В. І. Агрофімічні аспекти екологізації землеробства. – Х, 2005. – С. 30.
14. Кобець М. І. Органічне землеробство в Україні: початковий досвід та перспективи розвитку. Бюлетень проекту ПРООН “Аграрна політика для людського розвитку”. – 2003. – 14-15-й випуск. – 1 липня-31 серпня. – С. 11.
15. Милованов Є. Тенденції розвитку ринку української органічної продукції // Агропогляд. – 2004. – № 4. – С. 71.

Тема 5. Правове регулювання галузі тваринництва (2 години)

1. Загальна характеристика правового регулювання галузі тваринництва
2. Правове регулювання племінної справи у тваринництві
3. Правові засади виробництва молока і м'яса
4. Правове регулювання виробництва рибної продукції
5. Правове регулювання бджільництва
6. Правове регулювання виробництва інших продуктів тваринництва

Контрольні запитання та завдання для самоперевірки:

- 1). Дайте визначення галузі тваринництва.
- 2). Якими нормативно-правовими актами врегульовується виробництво продукції тваринництва?
- 3). Розкрийте роль правового регулювання племінної справи у тваринництві.
- 4). Наведіть коло об'єктів племінної справи у тваринництві.
- 5). Хто належить до суб'єктів племінної справи у тваринництві?
- 6). Яким чином встановлюється статус суб'єктів племінної справи у тваринництві?
- 7). Розкрийте роль племінного обліку і правові засади його здійснення.
- 8). З якою метою встановлено процедуру ідентифікації тварин?
- 9). Дайте визначення державної реєстрації племінних тварин і племінних стад.
- 10). Які документи посвідчують процедуру ідентифікації та державної реєстрації племінних тварин?
- 11). Дайте визначення і розкрийте роль правового регулювання бонітування тварин.
- 12). На яких нормативно-правових актах ґрунтуються правові засади виробництва молока і м'яса?
- 13). Розкрийте особливості правового регулювання виробництва рибної продукції.
- 14). За допомогою яких нормативно-правових актів здійснюється правове регулювання бджільництва?
- 15). У чому полягають особливості правового регулювання виробництва інших видів продукції тваринництва?

Опрацювати законодавчі акти:

- 1). Закон України “Про племінну справу у тваринництві” від 15.12.1993 № 3691-ХІІ
- 2). Закон України “Про захист тварин від жорстокого поводження” від 21. 02. 2006 р. № 3447-IV
- 3). Закон України “Про молоко та молочні продукти” від 24. 06. 2004 р. № 1870-IV
- 4). Закон України “Про бджільництво” від 22. 02. 2000 р. № 1492-III
- 5). Закон України “Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них” від 6. 02. 2003 р. № 486-IV

Література:

1. Закон України “Про племінну справу у тваринництві” від 15.12.1993 № 3691-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. - № 2. - Ст. 7
2. Закон України “Про захист тварин від жорстокого поводження” від 21. 02. 2006 р. № 3447-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. - № 27. - Ст. 230
3. Закон України “Про молоко та молочні продукти” від 24. 06. 2004 р. № 1870-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2004. - № 47. - Ст. 513
4. Закон України “Про бджільництво” від 22. 02. 2000 р. № 1492-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 21. - Ст. 157
5. Закон України “Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них” від 6. 02. 2003 р. № 486-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 15. - Ст. 107
6. Аграрне право України: Підручник / за ред. В. М. Гайворонського та В. П. Жушмана. – Х.: Право, 2003. – 240 с.
7. Аграрне право: Навч. посібник / За ред. В. П. Жушмана. – Харків, 1997. – 230 с.
8. Аграрне право України: Підручник/ за ред. О. О. Погрібного. – К.: Істина, 2007. – 448 с.
9. Аграрне право України: підручник / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.
10. Аграрне право України: Практикум / за ред. В.З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 256 с.
11. Жушман В. П. Аграрне право та законодавство України: Навчально практичний посібник. - Харків, 2003. – 448 с.
12. Запорожец А. М. Аграрное право: Учебное пособие. – Харьков, 1997. – 109 с.

Тема 6. Правове регулювання ветеринарної справи в Україні (2 години)

1. Правові засади ветеринарної справи
2. Правовий статус фахівців ветеринарної медицини підприємств, господарств
3. Правове регулювання виробництва ветеринарних препаратів, кормів та добавок
4. Правові заходи дотримання біологічної безпеки у сільськогосподарському тваринництві.

Контрольні запитання та завдання для самоперевірки:

- 1). Яка установа є провідною ветеринарною лікувально-профілактичною установою в районі?
- 2). На підставі якого нормативно-правового акта здійснюється ветеринарний контроль?
- 3). Яке призначення дільничної лікарні ветеринарної медицини?
- 4). Яка особа керує ветеринарною службою у господарстві?

- 5). На що спрямована діяльність районної державної лабораторії ветеринарної медицини?
- 6). Назвіть основне завдання Державної лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи на ринках?
- 7). В яких місцях на ринку повинна бути розміщена лабораторія?
- 8). Що таке ветеринарно-санітарна експертиза?
- 9). Що таке стемпінг-аут і в яких випадках він застосовується?
- 10). Дайте визначення біологічної безпеки.

Опрацювати законодавчі акти:

- 1). Закон України “Про ветеринарну медицину” від 25. 06. 1992 р. № 2498-ХІІ
- 2). Закон України “Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів” від 31.05.2007 № 1103-V
- 3). Закон України “Про ідентифікацію та реєстрацію тварин” від 4. 06. 2009 р. № 1445-VI
- 4). Постанова Кабінету Міністрів України “Про державний комітет ветеринарної медицини” від 30. 08. 2007 р. № 1075

Література:

1. Закон України “Про ветеринарну медицину” від 25. 06. 1992 р. № 2498-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 36. - Ст. 531
2. Закон України “Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів” від 31.05.2007 № 1103-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. - № 35. - Ст. 484
3. Закон України “Про ідентифікацію та реєстрацію тварин” від 4. 06. 2009 р. № 1445-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2009. - № 42. - Ст. 635
4. Постанова Кабінету Міністрів України “Про державний комітет ветеринарної медицини” від 30. 08. 2007 р. № 1075
5. Аграрне право України: Підручник / за ред. В. М. Гайворонського та В. П. Жушмана. – Х.: Право, 2003. – 240 с.
6. Аграрне право: Навч. посібник / За ред. В. П. Жушмана. – Харків, 1997. – 230 с.
7. Аграрне право України: Підручник/ за ред. О.О. Погрібного. – К.: Істина, 2007. – 448 с.
8. Аграрне право України: підручник / за ред. В.З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.
9. Аграрне право України: Практикум / за ред. В.З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 256 с.
10. Жушман В. П. Аграрне право та законодавство України: Навчально практичний посібник. - Харків, 2003. – 448с.
11. Запорожец А. М. Аграрное право: Учебное пособие. – Харьков, 1997. – 109

с.

Тестові завдання для самоконтролю до теми 3-6:

1. До складу господарської діяльності аграрних товаровиробників відноситься діяльність:
 - а) з виробництва сільськогосподарської продукції;
 - б) з переробки власно виробленої сільськогосподарської продукції;
 - в) з реалізації переробленої сільськогосподарської продукції;
 - г) з надання суміжних із сільськогосподарським виробництвом послуг;
 - д) з надання агентських послуг.

2. Господарська діяльність аграрних товаровиробників регулюється нормами:
 - а) Цивільного кодексу України;
 - б) Господарського кодексу України;
 - в) Кодексу законів про працю;
 - г) Закону України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності”.

3. Внутрішньогосподарські плани сільськогосподарських підприємств поділяються на:
 - а) попередні;
 - б) перспективні;
 - в) оперативні;
 - г) поточні.

4. Поточний план сільськогосподарського підприємства містить у собі:
 - а) програму розвитку підприємства на 1 рік;
 - б) генеральну перспективу розвитку підприємства;
 - в) порядок дій на період виконання сільськогосподарських робіт.

5. Спеціалізація сільськогосподарського підприємства визначається:
 - а) за однією-двома основними галузями, дохід від яких становить не менше 20% загального доходу сільськогосподарського підприємства;
 - б) за однією-двома основними галузями, дохід від яких становить не менше 15% загального доходу сільськогосподарського підприємства
 - в) за однією-двома основними галузями, дохід від яких становить не менше 10% загального доходу сільськогосподарського підприємства.

6. Особливість аграрної господарської діяльності полягає у:
 - а) галузевій спеціалізації;
 - б) використанні землі;
 - в) використанні природних ресурсів;
 - г) промисловій переробці сировини.

7. Діяльність з виробництва племінних ресурсів підлягає:

- а) ліцензуванню;
- б) патентуванню;
- в) державній реєстрації.

8. Для зайняття бджільництвом:

- а) потрібен дозвіл місцевої державної адміністрації;
- б) потрібен дозвіл місцевої ради;
- в) не потрібно спеціального дозволу.

9. Різновидом сорту рослин, на які можуть набуватися права є:

- а) клон;
- б) лінія;
- в) гібрид;
- г) популяція.

10. Особисті немайнові права інтелектуальної власності на сорт рослин посвідчує:

- а) патент на сорт рослин;
- б) свідоцтво про державну реєстрацію сорту рослин;
- в) свідоцтво про авторство на сорт рослин.

11. Залежно від можливості передати сортові якості насіння поділяється на категорії:

- а) просте;
- б) посадкове;
- в) оригінальне;
- г) елітне;
- д) репродукційне.

12. Структурними елементами державного обліку є:

- а) ідентифікація тварин;
- б) державна реєстрація племінних тварин;
- в) оцінка індивідуальних продуктивних та племінних якостей тварин.

13. Ідентифікація і реєстрація проводиться для таких видів тварин:

- а) ВРХ;
- б) свиней;
- в) хутряних звірів;
- г) овець та кіз;
- д) кролів;
- е) коней;
- є) сільськогосподарської птиці.

14. Управління в сфері ветмедицини здійснює:
- Міністерство сільськогосподарства України;
 - Державна служба ветмедицини;
 - Державна служба ветмедицини та фітосанітарії України.

Правове регулювання ринкових відносин в АПК

Тема 7. Правове регулювання аграрного ринку (2 години)

- Правове регулювання аграрного ринку, його інфраструктура
- Правове становище Аграрної біржі
- Правове становище Аграрного фонду

Контрольні запитання та завдання для самоперевірки

- Дайте визначення поняття “аграрний ринок”.
- Які нормативно-правові акти регулюють діяльність оптових ринків сільськогосподарської продукції?
- Які нормативно-правові акти регулюють діяльність біржового ринку сільськогосподарської продукції?
- Які елементи включає інфраструктура біржового ринку сільськогосподарської продукції?
- Дайте визначення поняття форвардного, ф'ючерсного та опціонного контракту.
- Вкажіть особливості правового становища Аграрної біржі.
- Що є предметом діяльності Аграрної біржі?
- Визначте основні завдання Аграрного фонду.

Опрацювати законодавчі акти:

- Закон України Про оптові ринки сільськогосподарської продукції від 25. 06. 2009 р. № 1561-VI*
- Указ Президента України Про заходи щодо розвитку продовольчого ринку та сприяння експорту сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів від 7. 08. 2001 р. № 601*
- Постанова Кабінету Міністрів України Про аграрний фонд від 6. 07. 2005 р. № 543*

Література:

- Закон України Про оптові ринки сільськогосподарської продукції від 25. 06. 2009 р. № 1561-VI Відомості Верховної Ради України. - 2009. - № 51. - Ст. 755
- Указ Президента України Про заходи щодо розвитку продовольчого ринку та сприяння експорту сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів від 7. 08. 2001 р. № 601

3. Постанова Кабінету Міністрів України Про аграрний фонд від 6. 07. 2005 р. № 543 Урядовий кур'єр від 13.07.2005 - № 127
4. Аграрне право України: Підручник / за ред. В. М. Гайворонського та В. П. Жушмана. – Х.: Право, 2003. – 240с.
5. Аграрне право: Навч. посібник / За ред. В.П. Жушмана. – Харків, 1997. – 230 с.
6. Аграрне право України: Підручник/ за ред. О. О. Погрібного. – К.: Істина, 2007. – 448 с.
7. Аграрне право України: підручник / за ред. В.З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.
8. Аграрне право України: Практикум / за ред. В.З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 256 с.
9. Жушман В.П. Аграрне право та законодавство України: Навчально практичний посібник. - Харків, 2003. – 448с.
10. Запорожец А.М. Аграрное право: Учебное пособие. – Харьков, 1997. – 109с.
11. Єрмоленко В. М. Теоритичні проблеми аграрних майнових правовідносин : монографія / В. М. Єрмоленко. – К. : Магістр – ХХІ сторіччя, 2008. – 188 с.
12. Правовое регулирование развития АПК Украины / Ц. В. Бычкова, П. Ф. Кулинич, Н. В. Петрина; Институт государства и права им. В. М. Корецкого. – К. : Наук. Думка, 1993. – 148 с.
13. Стативка А. Н. Договори в агропромисловому комплексі України в умовах ринку : монографія / А. Н. Стативка. – Х. : Право, 1997. – 237 с.
14. Стативка А. Н. Нові види договірних відносин з участю аграрних товаровиробників / А. Н. Стативка. – Х. : Право, 1999. – 124 с.

Тема 8. Правове регулювання ринку зерна (2 години)

1. Поняття зернових ресурсів. Державне регулювання ринку зерна та формування зернових ресурсів
2. Порядок декларування зерна
3. Договір складського зберігання зерна. Поняття складських документів
4. Порядок здійснення заставних закупівель зерна
5. Порядок здійснення форвардних закупівель зерна

Контрольні запитання та завдання для самоперевірки:

- 1). Дайте визначення поняття зернових ресурсів.
- 2). Проведіть класифікацію суб'єктів ринку зерна.
- 3). Визначте порядок декларування зерна.
- 4). Дайте правову характеристику договору складського зберігання зерна.
- 5). Що таке подвійне складське свідоцтво?
- 6). Що таке просте складське свідоцтво?
- 7). Що таке складська квитанція?
- 8). Визначте порядок здійснення заставних закупівель зерна.
- 9). Визначте порядок здійснення форвардних закупівель зерна.

Опрацювати законодавчі акти:

- 1). Закон України “Про зерно та ринок зерна в Україні” від 04.07.2002 № 37-IV
- 2) Закон України “Про сертифіковані товарні склади та прості і подвійні складські свідоцтва” від 32. 12. 2004 р. № 2286-IV
- 3). Постанова Кабінету Міністрів України “Про забезпечення сертифікації зернових складів на відповідність послуг із зберігання зерна та продуктів його переробки, запровадження складських документів на зерно” від 11. 04. 2003 р. № 510
- 4). Наказ Міністерства аграрної політики України “Про організацію проведення сертифікації послуг зернових складів із зберігання зерна та продуктів його переробки” 20. 07. 2004 р. № 258

Література:

1. Закон України “Про зерно та ринок зерна в Україні” від 04.07.2002 № 37-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 35. - Ст. 258
2. Закон України “Про сертифіковані товарні склади та прості і подвійні складські свідоцтва” від 32. 12. 2004 р. № 2286-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. - № 6. - Ст. 136
3. Постанова Кабінету Міністрів України “Про забезпечення сертифікації зернових складів на відповідність послуг із зберігання зерна та продуктів його переробки, запровадження складських документів на зерно” від 11. 04. 2003 р. № 510 // Офіційний вісник України від 30.04.2003. - 2003. - № 16. - стор. 33. – Ст. 706
4. Наказ Міністерства аграрної політики України “Про організацію проведення сертифікації послуг зернових складів із зберігання зерна та продуктів його переробки” 20. 07. 2004 р. № 258
5. Аграрне право України: Підручник / за ред. В. М. Гайворонського та В.П.Жушмана. – Х.: Право, 2003. – 240.
6. Аграрне право: Навч. посібник / За ред. В. Жушмана. – Харків, 1997. – 230 с.
7. Аграрне право України: Підручник/ за ред. О. О. Погрібного. – К.: Істина, 2007. – 448 с.
8. Аграрне право України: підручник / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.
9. Аграрне право України: Практикум / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 256с.
10. Жушман В. П. Аграрне право та законодавство України: Навчально практичний посібник. - Харків, 2003. – 448 с.
11. Запорожец А. М. Аграрное право: Учебное пособие. – Харьков, 1997. – 109 с.

Тема 9. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності

сільськогосподарських підприємств (2 години)

1. Поняття та види зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств
2. Правові засади тарифного регулювання експорту (імпорту) сільськогосподарської продукції
3. Правові засади нетарифного регулювання експорту (імпорту) сільськогосподарської продукції
4. Правове регулювання здійснення контролю за імпортом сільськогосподарської продукції

Контрольні запитання та завдання для самоперевірки:

- 1). Назвіть нормативно-правові акти, що регулюють зовнішньоекономічну діяльність сільськогосподарських підприємств.
- 2). Які є види зовнішньоекономічної діяльності, що характерні для сільськогосподарських підприємств?
- 3). Назвіть види державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств.
- 4). Що законодавство Європейського Союзу відносить до вимог, які ставляться до показників безпеки і якості сільськогосподарської продукції, що експортується?
- 5). Який правовий режим імпорту сільськогосподарської продукції?
- 6). Що належить до нетарифного регулювання експорту (імпорту) сільськогосподарської продукції?
- 7). Що таке тарифна квота?
- 8). Назвіть ознаки встановлених форми ліцензування експорту (імпорту) сільськогосподарської продукції.
- 9). В яких випадках запроваджується ліцензування експорту товарів?
- 10). Що таке санітарно-епідеміологічний сертифікат?
- 11). Назвіть об'єкти державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду.
- 12). Що таке карантинний дозвіл та сфера його застосування?
- 13). Який порядок імпортування вантажів з харчовими продуктами?

Опрацювати законодавчі акти:

- 1). Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16. 04. 1991 р. № 959-ХІІ
- 2). Наказ Міністерства економіки України “Про порядок ліцензування експорту окремих видів сільськогосподарської продукції” від 2. 11. 2007 р. № 368
- 3). Закон України “Про ставки вивізного (експортного) мита та насіння деяких видів олійних культур” від 10. 09. 1999 р. № 1033-ХІV

Література:

1. Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16. 04. 1991 р. №

- 959-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 29. – Ст. 377
2. Закон України “Про ставки вивізного (експортного) мита та насіння деяких видів олійних культур” від 10. 09. 1999 р. № 1033-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 44. – Ст. 389
 3. Наказ Міністерства економіки України “Про порядок ліцензування експорту окремих видів сільськогосподарської продукції” від 2. 11. 2007 р. № 368 // Режим доступу: <http://zakonnu.ua/doc/?code=z1280-07>
 4. Аграрне право України: Підручник / за ред. В. М. Гайворонського та В.П.Жушмана. – Х.: Право, 2003. – 240 с.
 5. Аграрне право: Навч. посібник / За ред. В. П. Жушмана. – Харків, 1997. – 230 с.
 6. Аграрне право України: Підручник / за ред. О. О. Погрібного. – К.: Істина, 2007. – 448 с.
 7. Аграрне право України: підручник / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.
 8. Аграрне право України: Практикум / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 256 с.
 9. Жушман В. П. Аграрне право та законодавство України: Навчально практичний посібник. - Харків, 2003. – 448 с.
 10. Запорожец А. М. Аграрное право: Учебное пособие. – Харьков, 1997. – 109 с.
 11. Перспективи міжнародної інтеграції агропромислового комплексу України. матер. міжнар. наук.-теорет. конф. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НА України, 2005. – 120 с.
 12. Муді Р. Експортно-імпортні операції з країнами ЄС: сільськогосподарська продукція: посіб. з правових питань / Р. Муді, О. Поліводський. – К. : Європейська комісія, 2005. – 106 с.

Тестові завдання для самоконтролю до теми 7-9:

1. Аграрний ринок включає:
 - а) біржовий ринок сільськогосподарської продукції;
 - б) оптовий ринок сільськогосподарської продукції;
 - в) аукціони;
 - г) фірмові магазини сільськогосподарських підприємств;
 - д) сільськогосподарські виставки.

2. Під час біржових торгів можуть бути укладені:
 - а) спотові угоди;
 - б) форвардний контракт;
 - в) ф'ючерсний контракт;
 - г) кредитні договори;
 - д) опціони.

3. Виберіть правельні твердження:

- а) Аграрна біржа є юридичною особою;
- б) Аграрна біржа здійснює підприємницьку діяльність;
- в) діяльність Аграрної біржі регулюється Законом України “Про товарну біржу” та Господарським кодексом України;
- г) Членами аграрної біржі можуть бути виключно резиденти.

4. Державна аграрна інтервенція поділяється на:

- а) майнову інтервенцію;
- б) товарну інтервенцію;
- в) сільськогосподарську інтервенцію;
- г) сільськогосподарську інтервенцію.

5. Відповідно до Закону України “Про зерно та ринок зерна” зерно поділяється на:

- а) продовольче;
- б) насіннєве;
- в) технічного призначення;
- г) кормове;
- д) фуражне.

6. Строк зберігання державного резерву зерна не повинен перевищувати:

- а) 3-х років;
- б) 2-х років;
- в) 5-ти років;
- г) одного року.

7. Які особливості договорів в АПК ?

- а) різноманітність договірних зв'язків;
- б) специфіка предмету договірних зобов'язань;
- в) розгалуженість договірних зв'язків;
- г) нерівність сторін договору;
- д) обов'язковість нотаріального засвідчення.

8. Для яких суб'єктів аграрних відносин укладення державного контракту на поставку с/г продукції є обов'язковим?

- а) сільськогосподарських виробничих кооперативів ;
- б) фермерських господарств;
- в) державних сільськогосподарських підприємств;
- г) аграрних виробників–монополістів;
- д) особистих селянських господарств.

9. Види договорів матеріально–технічного забезпечення:

- а) договір оптової купівлі–продажу ;
- б) договір поставки ;
- в) договір підряду на капітальне будівництво;
- г) договір фінансового лізингу ;
- д) договір оренди ;
- є) договір комісії .

10. Виробничо-технічне обслуговування аграрних товаровиробників може застосовуватися у таких правових формах:

- а) договір на капітальне будівництво ;
- б) договір на агрохімічне обслуговування ;
- в) договір на перевезення ;
- г) договори на полив сільгоспкультур ;
- д) договори контрактації сільгосппродукції ;
- є) договори на ремонт та технічне обслуговування;
- ж) договори поставки с/г продукції для державних потреб.

11. Які послуги надаються аграрним підприємствам за договором по агрохімічному обслуговуванню ?

- а) роботи по внесенню мінеральних добрив на посіви;
- б) внесення хімікатів на поля в зв'язку з боротьбою із бур'янами;
- в) внесення ядохімікатів при боротьбі із шкідниками;
- г) полив сільськогосподарських угідь;
- д) технічне обслуговування с/г машин та обладнання.

12. За допомогою яких договорів здійснюється реалізація сільськогосподарської продукції ?

- а) договір контрактації;
- б) договір купівлі–продажу;
- в) договір міні;
- г) договір комісії ;
- д) договір бартеру;
- є) договір підряду.

13. Предмет договору по науковому забезпеченню АПК:

- а) науково–технічна продукція;
- б) інтенсивна технологія вирощування сільськогосподарських культур;
- в) формування основних фондів;
- г) вироблена за новими технологіями сільськогосподарська продукція.

14. Хто є орендодавцями землі по договору оренди землі?

- а) громадяни України;
- б) обласні, міські, районні державні адміністрації;
- в) Кабінет Міністрів України;
- г) держава.

15. В яких організаційних формах існує юридична служба в АПК?

- а) юридичне управління;
- б) юридичний відділ;
- в) сектор;
- г) бригада;
- д) бюро;
- є) юридична група;
- ж) юридична фірма.

Правове регулювання фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств

Тема 10. Правове регулювання сплати фіксованого сільськогосподарського податку (1 година)

1. Суб'єкти фіксованого сільськогосподарського податку
2. Окремі вимоги до платників фіксованого сільськогосподарського податку
3. Порядок реєстрації (зняття з реєстрації) платника фіксованого сільськогосподарського податку
4. Об'єкт та ставка фіксованого сільськогосподарського податку
5. Порядок нарахування та сплати фіксованого сільськогосподарського податку

Контрольні запитання та завдання для самоперевірки:

- 1). Що являє собою фіксований сільськогосподарський податок? Які види обов'язкових платежів та зборів він замінює?
- 2). Які особи можуть бути зареєстровані як платники ФСП?
- 3). Яким вимогам мають відповідати платники ФСП?
- 4). Розкрийте порядок реєстрації платника ФСП.
- 5). Яким чином здійснюється зняття з реєстрації платника ФСП?
- 6). Що є об'єктом оподаткування ФСП?
- 7). Розкрийте порядок нарахування та сплати ФСП.
- 8). Що таке реструктуризація (відстрочка) сплати ФСП?

Опрацювати законодавчі акти:

- 1). Податковий кодекс України від 2. 12. 2010 р. № 2755-VI

- 2). Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 14.05.1992 р. № 2343-ХІІ

Література:

1. Податковий кодекс України від 2.12.2010 р. № 2755-VI // Офіційний вісник України. – 2010. – № 92. – Том 1. – Стор. 9. – Ст. 3248.
2. Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 14.05.1992 р. № 2343-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 31. - Ст. 440
3. Аграрне право України: Підручник / за ред. В. М. Гайворонського та В. П. Жушмана. – Х.: Право, 2003. – 240 с.
4. Аграрне право: Навч. посібник / За ред. В. П. Жушмана. – Харків, 1997. – 230 с.
5. Аграрне право України: Підручник/ за ред. О. О. Погрібного. – К.: Істина, 2007. – 448 с.
6. Аграрне право України: підручник / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.
7. Аграрне право України: Практикум / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 256 с.
8. Жушман В. П. Аграрне право та законодавство України: Навчально практичний посібник. - Харків, 2003. – 448с.
9. Запорожец А. М. Аграрное право: Учебное пособие. – Харьков, 1997. – 109 с.

Тема 11. Правове регулювання страхування у сільському господарстві (1 година)

1. Поняття та класифікація видів страхування у сільському господарстві
2. Договір страхування за участю сільськогосподарських підприємств: поняття, зміст та специфіка
3. Основні умови та порядок страхування майна сільськогосподарських підприємств

Контрольні запитання та завдання для самоперевірки:

- 1). Назвіть види обов'язкового страхування для суб'єктів аграрного права.
- 2). Які існують види страхування за участю сільськогосподарських підприємств, що виділяються за таким критерієм, як юридичні ознаки?
- 3). Які відмінності можна виокремити при здійсненні порівняння обов'язкового та добровільного страхування за участю сільськогосподарських підприємств?
- 4). Якими нормативними документами визначається зміст договору страхування?
- 5). Чи має договір страхування у сільському господарстві ознаки консенсуальності?

- 6). Назвіть принципи страхування за участю сільськогосподарських підприємств.
- 7). Дайте правову характеристику комплексного страхування.
- 8). Назвіть ознаки індексного страхування.
- 9). Розкрийте зміст основних повноважень ФАСС.
- 10). Що є об'єктом страхування відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 11 липня 2002 р. № 1000?
- 11). Назвіть страхові ризики та об'єкти страхування відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2003 р. № 590.

Опрацювати законодавчі акти:

- 1). Закон України “Про страхування” від 7. 03. 1996 р. № 85/96-ВР
- 2). Закон України “Про державну підтримку сільського господарства в Україні” від 24.06.2004 № 1877-IV
- 3). Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку і правил проведення обов’язкового страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень державними сільськогосподарськими підприємствами, врожаю зернових культур і цукрових Бураків сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності” від 11. 07. 2002 р. № 1000
- 4). Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження порядку і правил проведення обов’язкового страхування тварин на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних випадків” від 23. 04. 2003 р. № 590

Література:

1. Закон України “Про страхування” від 7. 03. 1996 р. № 85/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 18. - Ст. 78
2. Закон України “Про державну підтримку сільського господарства в Україні” від 24.06.2004 № 1877-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. - № 49. - Ст. 527
3. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку і правил проведення обов’язкового страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень державними сільськогосподарськими підприємствами, врожаю зернових культур і цукрових Бураків сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності” від 11. 07. 2002 р. № 1000
4. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження порядку і правил проведення обов’язкового страхування тварин на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних випадків” від 23. 04. 2003 р. № 590 // Режим доступу: http://uazakon.com/documents/date_7m/pg_iuwwsv.htm
5. Аграрне право України: Підручник / за ред. В. М. Гайворонського та

- В. П. Жушмана. – Х.: Право, 2003. – 240с.
6. Аграрне право: Навч. посібник / За ред. В. П. Жушмана. – Харків, 1997. – 230 с.
 7. Аграрне право України: Підручник/ за ред. О. О. Погрібного. – К.: Істина, 2007. – 448 с.
 8. Аграрне право України: підручник / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.
 9. Аграрне право України: Практикум / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 256 с.
 10. Жушман В. П. Аграрне право та законодавство України: Навчально практичний посібник. – Харків, 2003. – 448с.
 11. Запорожец А. М. Аграрное право: Учебное пособие. – Харьков, 1997. – 109 с.

Тема 12. Правове регулювання інвестицій у сільське господарство (1 година)

1. Загальні правові засади формування аграрних інвестиційних відносин
2. Поняття і зміст аграрних інвестиційних правовідносин
3. Особливості правового режиму регулювання інвестиційної діяльності вітчизняних та іноземних інвестицій у сільському господарстві

Контрольні запитання та завдання для самоперевірки:

- 1). Дайте визначення поняття інвестицій.
- 2). Якими нормативно-правовими актами врегульовуються інвестиційні відносини у сільському господарстві?
- 3). Назвіть напрями спрямування інвестиційної діяльності в аграрній сфері.
- 4). Що виступає предметом інвестиційної діяльності у сільському господарстві?
- 5). Наведіть коло суб'єктів аграрних інвестиційних правовідносин.
- 6). Дайте класифікацію аграрних інвестиційних правовідносин.
- 7). Що виступає об'єктами аграрних інвестиційних правовідносин?
- 8). Розкрийте особливості правового регулювання аграрних інвестиційних відносин.
- 9). Наведіть шляхи державної підтримки іноземних інвестицій в сільське господарство України.
- 10). Розкрийте особливості правового режиму аграрних іноземних інвестицій.

Опрацювати законодавчі акти:

- 1). Закон України “Про інвестиційну діяльність” від 18. 09. 1991 р. № 1560-ХІІ
- 2). Закон України “Про режим іноземного інвестування” від 18. 03. 1996 р. № 93/96-ВР

Література:

1. Закон України “Про інвестиційну діяльність” від 18. 09. 1991 р. № 1560-ХІІ

- // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 47. – Ст. 646
2. Закон України “Про режим іноземного інвестування” від 18. 03. 1996 р. № 93/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 19. – Ст. 80
 3. Аграрне право України: Підручник / за ред. В. М. Гайворонського та В. П. Жушмана. – Х.: Право, 2003. – 240с.
 4. Аграрне право: Навч. посібник / За ред. В. П. Жушмана. – Харків, 1997. – 230 с.
 5. Аграрне право України: Підручник/ за ред. О. О. Погрібного. – К.: Істина, 2007. – 448 с.
 6. Аграрне право України: підручник / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.
 7. Аграрне право України: Практикум / за ред. В.З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 256 с.
 8. Жушман В. П. Аграрне право та законодавство України: Навчально практичний посібник. — Харків, 2003. – 448с.
 9. Запорожец А. М. Аграрное право: Учебное пособие. – Харьков, 1997. – 109 с.
 10. Інвестиційна діяльність у сільському господарстві: правові питання: монографія / за ред. В. І. Семчика. – К. : Юридична думка, 2008. – 252 с.
 11. Піддубний О. Ю. Державні сільськогосподарські інспекції в Україні: стан та можливості удосконалення правового регулювання : монографія / О. Ю. Піддубний. – К. : Ірідіум, 2009. – 128 с.
 12. Правові проблеми залучення інвестицій у сільське господарство та соціальну сферу села : матер. наук. міжнар. конф. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2007. – 156 с.

Тестові завдання для самоконтролю до теми 10-12:

1. Законодавством України передбачені такі види державних аграрних інтервенцій:
 - а) фінансові;
 - б) товарні;
 - в) продовольчі;
 - г) технічні.
2. Право здійснення державних аграрних інтервенцій надано:
 - а) Аграрному фонду;
 - б) Аграрній біржі;
 - в) Кабінету Міністрів України;
 - г) банківським установам.
3. Законодавством України встановлено обов’язкове для сільськогосподарських підприємств будь-яких організаційно-правових форм та форм власності страхування врожаю:

- а) цукрових Бураків;
- б) зернових культур;
- в) багаторічних насаджень;
- г) соняшнику;
- д) кормових культур.

4. Законом України “Про державну підтримку сільського господарства України” встановлено такі види цін на сільськогосподарську продукцію:

- а) максимальні закупівельні;
- б) мінімальні закупівельні;
- в) примірні;
- г) граничні.

5. Система оподаткування сільського господарства включає:

- а) податок на додану вартість;
- б) податок на прибуток підприємств;
- в) земельний податок;
- г) фіксований сільськогосподарський податок;
- д) збір на розвиток виноградарства та хмелярства.

6. Максимальні розміри страхових тарифів за договорами обов’язкового страхування становлять:

- а) 5% страхової суми;
- б) 10% страхової суми;
- в) 15% страхової суми;
- г) 20% страхової суми.

Правове регулювання соціального розвитку села і аграрних трудових відносин

Тема 13. Правове регулювання соціального розвитку села (1 година)

1. Соціальний розвиток села як інститут аграрного права
2. Правовий режим об’єктів соціальної інфраструктури села
3. Правове регулювання житлового будівництва та комунального господарства на селі
4. Правове регулювання побутового обслуговування жителів села

Контрольні запитання та завдання для самоперевірки:

- 1). Що включає в себе поняття “соціальний розвиток села”?
- 2). Розкрийте поняття сільської поселенської Мережі. Що являють собою трудонедостатні населені пункти?
- 3). Розкрийте порядок передачі об’єктів соціальної інфраструктури в процесі приватизації підприємств агропромислового комплексу до комунальної

власності.

- 4). У чому полягає процес передачі об'єктів соціальної сфери до комунальної власності в процесі паювання майна недержавних сільськогосподарських підприємств?
- 5). Розкрийте порядок надання довгострокових кредитів індивідуальним забудовникам на селі.
- 6). Яким чином здійснюється на селі розвиток інженерної інфраструктури?
- 7). Які заходи планується здійснити для покращення торговельного та побутового обслуговування на селі. Згадайте, що являють собою споживчі кооперативи та яка їх роль у таких заходах?
- 8). Які нормативи встановлені законодавством для забезпечення жителів села послугами поштового зв'язку?
- 9). У чому полягає зміст програми “Шкільний автобус”?
- 10). Які пільги для жителів села встановлені при сплаті за електроенергію, оплаті житлово-комунальних послуг і придбанні скрапленого газу та твердого палива?

Опрацювати законодавчі акти:

- 1). Закон України “Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року” від 18.10.2005 № 2982-IV
- 2). Указ Президента України “Про основні засади розвитку соціальної сфери села” від 20. 12. 2000 р. № 1356
- 3). Закон України “Про особливості приватизації майна а агропромислового комплексу” від 10.07.1996 № 290/96-ВР

Література:

1. Закон України “Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року” від 18.10.2005 № 2982-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 1. – Ст. 17
2. Закон України “Про особливості приватизації майна в агропромислового комплексу” від 10.07.1996 № 290/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 41. – Ст. 188
3. Указ Президента України “Про основні засади розвитку соціальної сфери села” від 20. 12. 2000 р. № 1356 // Урядовий кур'єр від 24.01.2001 - № 13
4. Аграрне право України: Підручник / за ред. В. М. Гайворонського та В.П.Жушмана. – Х.: Право, 2003. – 240 с.
5. Аграрне право: Навч. посібник / За ред. В. П. Жушмана. – Харків, 1997. – 230 с.
6. Аграрне право України: Підручник/ за ред. О. О. Погрібного. – К.: Істина, 2007. – 448 с.
7. Аграрне право України: підручник / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.
8. Аграрне право України: Практикум / за ред. В.З. Янчука. – К.: Юрінком

Інтер, 2001. – 256 с.

9. Жушман В. П. Аграрне право та законодавство України: Навчально-практичний посібник. - Харків, 2003. – 448с.
10. Запорожец А. М. Аграрное право: Учебное пособие. – Харьков, 1997. – 109 с.
11. Науково-практичний коментар до Закону України “Про особисте селянське господарство” / за ред. В. В. Носіка. – К.: Кондор, 2004. – 252 с.
12. Науково-практичний коментар до Закону України “Про державну підтримку сільського господарства України” / за заг. Ред. А. М. Статівки // Бюлетень законодавства та юридичної практики України. – 2005. – № 10. – 350 с.
13. Статівка А. М. Організаційно-правові питання соціального розвитку села в Україні : монографія / А. М. Статівка. – Х. : Право, 2007. – 2008 с.

Тема 14. Особливості правового регулювання трудових відносин у сільськогосподарських підприємствах (1 година)

1. Загальна характеристика правового регулювання трудових відносин у сільськогосподарських підприємствах
2. Порядок виникнення і припинення трудових відносин у сільськогосподарських підприємствах
3. Особливості правового регулювання оплати праці в сільському господарстві
4. Облік робочого часу в сільськогосподарських підприємствах. Підсумований облік робочого часу
5. Право на відпочинок працівників сільського господарства
6. Правове забезпечення додержання дисципліни праці на підприємствах АПК
7. Правове забезпечення підготовки кадрів для села

Контрольні запитання та завдання для самоперевірки:

- 1). Яким чином регулюються трудові відносини сільськогосподарських підприємствах. У чому полягають особливості такого регулювання?
- 2). Які особливості впливають на трудові відносини в сільськогосподарських підприємствах?
- 3). Які особливості правового регулювання оплати праці в сільському господарстві вам відомі?
- 4). Яким чином здійснюється облік робочого часу в сільськогосподарських підприємствах?
- 5). Згадайте, що таке підсумований облік робочого часу?
- 6). Що включає в себе право на відпочинок?
- 7). У чому полягають особливості при реалізації права на відпочинок працівниками сільського господарства?
- 8). Яким чином здійснюється правове забезпечення додержання дисципліни праці в підприємствах АПК?
- 9). Вкажіть основні нормативно-правові акти в сфері підготовки кадрів для

села.

- 10). Визначте поняття та порядок встановлення квоти підготовки фахівців для агропромислового комплексу.

Опрацювати законодавчі акти:

- 1). Закон України “Про колективні договори та угоди” від 01.07.1993 № 3356-ХІІ
- 2). Кодекс законів про працю від 10.12.1971 № 322-VІІІ
- 3). Закон України “Про оплату праці” від 24.03.1995 № 108/95-ВР
- 4). Постанова Кабінету Міністрів України “Про підготовку фахівців для роботи в сільській місцевості” від 29. 06. 1999 р. № 1159

Література:

1. Кодекс законів про працю від 10.12.1971 № 322-VІІІ. – Х.: ТОВ “Одіссей”, 2009. – 136 с.
2. Закон України “Про колективні договори та угоди” від 01.07.1993 № 3356-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 36. – Ст. 361
3. Закон України “Про оплату праці” від 24.03.1995 № 108/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 17. – Ст. 121
4. Постанова Кабінету Міністрів України “Про підготовку фахівців для роботи в сільській місцевості” від 29. 06. 1999 р. № 1159 // Офіційний вісник України від 16.07.1999 – 1999. – № 26. – Стор. 65
5. Аграрне право України: Підручник / за ред. В. М. Гайворонського та В. П. Жушмана. – Х.: Право, 2003. – 240 с.
6. Аграрне право: Навч. посібник / За ред. В. П. Жушмана. – Харків, 1997. – 230 с.
7. Аграрне право України: Підручник/ за ред. О. О. Погрібного. – К.: Істина, 2007. – 448 с.
8. Аграрне право України: підручник / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.
9. Аграрне право України: Практикум / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 256 с.
10. Жушман В. П. Аграрне право та законодавство України: Навчально практичний посібник. — Харків, 2003. – 448 с.
11. Запорожец А. М. Аграрное право: Учебное пособие. – Харьков, 1997. – 109 с.

Тема 15. Правове регулювання охорони праці в сільському господарстві (1 година)

1. Поняття та джерела охорони праці в сільському господарстві
2. Організація охорони праці в сільськогосподарських підприємствах
3. Охорона праці окремих категорій працюючих у сільському господарстві
4. Особливості охорони праці в галузях сільського господарства

Контрольні запитання та завдання для самоперевірки:

- 1). Дайте визначення поняття “охорона праці”.
- 2). Як здійснюється організація охорони праці на сільськогосподарських підприємствах?
- 3). Які особливості має охорона праці жінок та неповнолітніх осіб у сільському господарстві?
- 4). В яких нормативних актах відображається специфіка охорони праці в рослинництві?
- 5). У чому полягає специфіка охорони праці в тваринництві?
- 6). Назвіть функції служби охорони праці сільськогосподарського підприємства.
- 7). Які обов'язки покладаються на Фонд соціального страхування від нещасних випадків відповідно до Закону України “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності”?
- 8). Вкажіть, яким нормативно-правовим актом встановлено перелік робіт з підвищеною небезпекою та перелічіть такі види робіт у сільському господарстві.
- 9). Яким чином здійснюється організація охорони праці фермерів та одноосібних підприємців, які не використовують найману працю?
- 10). З яких джерел здійснюється фінансування профілактичної роботи, всіх заходів з охорони праці на сільськогосподарських підприємствах?

Опрацювати законодавчі акти:

- 1). Закон України “Про охорону праці” від 14. 10. 1992 р. № 2694-ХІІ
- 2). Закон України “Про пестициди та агрохімікати” від 2. 03. 1995 р. № 86/95-ВР
- 3). Закон України “Про пожежну безпеку” від 17.12. 1993 р. № 3745-ХІІ

Література:

1. Закон України “Про охорону праці” від 14. 10. 1992 р. № 2694-ХІІ // Відомості Верховної Ради України – 1992. – № 49. – Ст. 668
2. Закон України “Про пестициди та агрохімікати” від 2. 03. 1995 р. № 86/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 14. – Ст. 91
3. Закон України “Про пожежну безпеку” від 17.12. 1993 р. № 3745-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 5. – Ст. 21
4. Аграрне право України: Підручник / за ред. В. М. Гайворонського та В.П.Жушмана. – Х.: Право, 2003. – 240 с.
5. Аграрне право: Навч. посібник / За ред. В. П. Жушмана. – Харків, 1997. – 230 с.
6. Аграрне право України: Підручник/ за ред. О. О. Погрібного. – К.: Істина, 2007. – 448 с.

7. Аграрне право України: підручник / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.
8. Аграрне право України: Практикум / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 256 с.
9. Жушман В. П. Аграрне право та законодавство України: Навчально практичний посібник. — Харків, 2003. — 448 с.
10. Запорожец А. М. Аграрное право: Учебное пособие. – Харьков, 1997. – 109 с.

Тестові завдання для самоконтролю до теми 13-15:

1. Правовими формами організації праці в сільськогосподарських підприємствах виступають :
 - а) ланки;
 - б) бригади;
 - в) експедиції;
 - г) ферми.
2. Поточною діяльністю державного сільськогосподарського підприємства безпосередньо керує:
 - а) голова правління;
 - б) генеральний директор;
 - в) директор;
 - г) завідувач.
3. Особливістю правового регулювання робочого часу працівників сільськогосподарських підприємств виступає:
 - а) можливість введення двозмінного та тризмінного режиму роботи;
 - б) продовження тривалості роботи в окремі напружені періоди;
 - в) введення цілодобової робочої зміни.
4. За порушення трудових обов'язків до працівників сільськогосподарських підприємств можуть застосовуватися такі види стягнень :
 - а) переведення на нижче оплачувану роботу;
 - б) оголошення догани;
 - в) звільнення з займаної посади;
 - г) накладення грошового штрафу.
5. Створення служби охорони праці на сільськогосподарському підприємстві є :
 - а) необов'язковим;
 - б) обов'язковим;
 - в) залежить від кількості працівників сільськогосподарського підприємства.
6. Створення комісії по трудових спорах на сільськогосподарському підприємстві :

- а) є обов'язковим;
 - б) залежить від кількості працівників сільськогосподарських підприємств;
 - в) доцільність створення встановлюється самим сільськогосподарським підприємством.
7. В сільськогосподарських підприємствах виділяють наступні види оплати праці :
- а) основну;
 - б) додаткову;
 - в) змішану;
 - г) преміальну.
8. Притаманною сільськогосподарським підприємствам виступає форма оплати праці:
- а) натуральна;
 - б) грошова;
 - в) змішана.
9. Система оплати праці це:
- а) спосіб встановлення співвідношення між вкладеною у сільськогосподарське виробництво працею та розміром винагороди за неї;
 - б) винагорода працівника сільськогосподарського підприємства, що вираховується за тарифними ставками, посадовими окладами;
 - в) винагорода за працю працівника сільськогосподарського підприємства понад установлені норми.
10. Приписи законодавства України щодо дотримання встановленого рівня мінімальної заробітної плати є обов'язковими:
- а) при оплаті праці членів сільськогосподарських підприємств;
 - б) при оплаті праці найманих працівників сільськогосподарських підприємств.
11. Мінімальна тривалість щорічної відпустки найманих працівників сільськогосподарських підприємств встановлюється :
- а) законодавством України;
 - б) загальними зборами членів сільськогосподарських підприємств.
12. Основними напрямками розвитку відносин у соціальній сфері села виступають:
- а) розвиток соціальної інфраструктури села;
 - б) реформування демографічної політики на селі;
 - в) відмові від державних капіталовкладень у розвиток сільської місцевості;
 - г) підготовка та підвищення кваліфікації фахівців для сільської місцевості;
 - д) скорочення кредитування житлового будівництва на селі.

13. Основу аграрного законодавства України в царині соціального розвитку села заклав:

- а) Закон України „Про сільськогосподарську кооперацію”;
- б) Закон України „Про фермерське господарство”;
- в) Закон України „Про фіксований сільськогосподарський податок”;
- г) Закон України „Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві”.

14. Законодавством України в галузі підготовки кадрів для сільської місцевості передбачено:

- а) пільговий прийом до вищих навчальних закладів молоді з сільської місцевості;
- б) звільнення від оподаткування доходів молодих спеціалістів, що після закінчення вищих навчальних закладів працевлаштувалися в сільській місцевості;
- в) надання відстрочки від призову на військову службу молодим спеціалістам, що після закінчення вищих навчальних закладів працевлаштувалися в сільській місцевості.

Правове регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві

Тема 16. Правове регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві (2 години)

1. Поняття, принципи та види використання природних ресурсів у сільському господарстві
2. Особливості використання водних ресурсів та надр у сільському господарстві
3. Особливості використання лісових ресурсів, рослинного та тваринного світу в сільському господарстві

Контрольні запитання та завдання для самоперевірки:

- 1). Дайте визначення сільськогосподарського використання природних ресурсів як інституту аграрного права.
- 2). На яких принципах здійснюється сільськогосподарське використання природних ресурсів?
- 3). Які види сільськогосподарського використання природних ресурсів?
- 4). Які особливості сільськогосподарського використання водних ресурсів?
- 5). Які особливості сільськогосподарського використання надр?
- 6). Які особливості сільськогосподарського використання лісових ресурсів?
- 7). Які особливості сільськогосподарського використання об'єктів рослинного світу?
- 8). Які особливості сільськогосподарського використання об'єктів тваринного

світу?

- 9). До компетенції яких органів публічної влади належить надання дозволів на сільськогосподарське використання природних ресурсів?

Опрацювати законодавчі акти:

- 1). Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” від 25.06.1991 № 1264-ХІІ
- 2). Водний кодекс України від 06.06.1995 № 213/95-ВР
- 3). Лісовий кодекс України від 21.01.1994 № 3852-ХІІ

Література:

1. Водний кодекс України від 06.06.1995 № 213/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 24. – Ст. 189
2. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 № 3852-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 17. – Ст. 99
3. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” від 25.06.1991 № 1264-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546
4. Аграрне право України: Підручник / за ред. В. М. Гайворонського та В. П. Жушмана. – Х.: Право, 2003. – 240 с.
5. Аграрне право: Навч. посібник / За ред. В. П. Жушмана. – Харків, 1997. – 230 с.
6. Аграрне право України: Підручник/ за ред. О. О. Погрібного. – К.: Істина, 2007. – 448 с.
7. Аграрне право України: підручник / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.
8. Аграрне право України: Практикум / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 256 с.
9. Жушман В. П. Аграрне право та законодавство України: Навчально практичний посібник. — Харків, 2003. – 448с.
10. Запорожец А. М. Аграрное право: Учебное пособие. – Харьков, 1997. – 109 с.

Тема 17. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення (2 години)

1. Поняття земель сільськогосподарського призначення
2. Особливості суб'єктного складу у відносинах власності та користування землями сільськогосподарського призначення
3. Особливості набуття прав на земельні ділянки сільськогосподарського призначення

Контрольні запитання та завдання для самоперевірки:

- 1). Визначте поняття та склад земель сільськогосподарського призначення.
- 2). У чому проявляється особливість правового режиму земель

сільськогосподарського призначення?

- 3). Які особи можуть набувати права власності на землі сільськогосподарського призначення?
- 4). Які суб'єкти можуть набувати земельні ділянки сільськогосподарського призначення на умовах постійного користування?
- 5). Чи можуть іноземні громадяни та іноземні юридичні особи набувати земельні ділянки сільськогосподарського призначення у власність та користування на умовах оренди?
- 6). Які ви знаєте способи приватизації земель сільськогосподарського призначення? Яка різниця між ними?
- 7). У якому порядку можуть набуватися земельні ділянки сільськогосподарського призначення у користування на умовах оренди?
- 8). Які ви знаєте загальні та спеціальні права, що мають власники чи користувачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення?
- 9). Які ви знаєте загальні та спеціальні обов'язки, які мають власники Чи користувачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення?

Опрацювати законодавчі акти:

- 1). *Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III*
- 2). *Закон України "Про землеустрій" від 22.05.2003 № 858-IV*
- 3). *Закон України "Про державну експертизу земельної документації" від 17.06.2004 № 1808-IV*

Література:

1. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3-4. – Ст. 27
2. Закон України "Про землеустрій" від 22.05.2003 № 858-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – Ст. 282
3. Закон України "Про державну експертизу земельної документації" від 17.06.2004 № 1808-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 38. – Ст. 471
4. Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998р.(із змінами і доповненнями), в редакції закону від 02.10.2003р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – №10.
5. Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі: Закон України від 10.07.1996р.(із змінами і доповненнями) //Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №41. – Ст. 188.
6. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 349.
7. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 21.04.1993р.(із змінами і доповненнями), в редакції закону від 17.01.2002р. //Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 23. – Ст. 163.

8. Про плату за землю: Закон України від 03.07.1992р.(із змінами і доповненнями), в редакції закону від 19.09.1996р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 45. – Ст. 238.
9. Жушман В. П. Аграрне право та законодавство України: Навчально-практичний посібник. - Харків, 2003. – 448 с.
10. Запорожец А. М. Аграрное право: Учебное пособие. - Харьков, 1997. – 109 с.
11. Організаційно-правові питання аграрної реформи в Україні: Монографія / За ред. В. І. Семчика. – К.: ІДП НАН України, 2003. – 280 с.
12. Барабані А., Барабані Р. Правовий режим земельних ділянок, наданих для ведення товарного сільськогосподарського виробництва приватним власникам та користувачам // Право України. – 2007. – №4. – С. 111-114.
13. Бондарева А. Земля не повинна стати власністю кількох кланів або реформа в агропромисловому комплексі з погляду практика // Віче. – 2007. – № 9-10. – С. 21-23.
14. Ільницька Н.В. Оренда земель сільськогосподарського призначення: правові аспекти: Автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.06 / НАН України. Ін-т держави і права імені В.М. Корецького. – К., 2001. – 21 с.
15. Кулинич П. Консолідація сільськогосподарських земель в Україні (правові проблеми) // Право України. – 2007. – № 5. – С. 45-49.
16. Луначенко А. В. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення, які належать громадянам на праві власності: Автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12,00.06 / ПАН України. Ін-т держави і права імені В. М. Корецького. К., 2002. – 16 с.
17. Малий В. Поняття і правові форми іпотеки землі за законодавством України// Право України.– 2004. – №1. – С. 73-77.
18. Малий В. Правове регулювання іпетеки землі: провідні поняття та категорії// Право України.– 2005. – №11. – С. 40-43.
19. Погрібний О., Каракаш І., Пашенко О. Сучасне дослідження прав громадян щодо використання земель сільськогосподарського призначення // Право України. – 2005. – № 11. – С. 156-157.
20. Попов В., Гетьман А. Правові проблеми використання і охорони рослинного світу // Право України.– 2000. – №1. – С. 51-53.

Тестові завдання для самоконтролю до теми 16-17:

1. Що є об'єктом аграрних земельних відносин?

- а) земля;
- б) землі;
- в) земельна ділянка;
- г) ґрунти;
- д) с/г угіддя;
- е) землі тимчасової консервації;

ж) перелоги.

2. С/г угіддями є:

- а) рілля;
- б) сінокоси;
- в) пасовища;
- г) полезахисні смуги;
- д) земельні ділянки тимчасової консервації;
- ж) перелоги.

3. Які суб'єкти можуть мати земельні ділянки на праві власності:

- а) громадяни України;
- б) всі юридичні особи зареєстровані в Україні;
- в) державні сільськогосподарські підприємства;
- г) ОСГ;
- д) спільні підприємства;
- е) українські с/г підприємства, установи, організації.

4. Громадянам України землі с/г призначення передаються для :

- а) садівництва;
- б) городництва;
- в) тваринництва;
- г) сінокосіння та випасу худоби;
- д) присадибного земле використання;
- е) ведення товарного с/г виробництва;
- ж) ведення ОСГ.

5. Право на отримання земельної частини (паю) мають:

- а) члени колективних с/г підприємств;
- б) особи з числа членів с/г підприємств;
- в) працівники державних сільськогосподарських підприємств;
- г) громадяни – спадкоємці права на земельну частку (пай);
- д) громадяни України, дієздатні, що мають с/г освіту або досвід роботи у с/г.

6. Право на земельну частину (пай) посвідчується :

- а) сертифікатом на право на земельну частку (пай);
- б) свідоцтвом на право на земельну частку (пай);
- в) державним актом;
- г) свідоцтвом про право на спадщину;
- д) рішенням суду;
- е) трудовою книжкою.

7. Підставою для виділення земельної ділянки в натурі власникам земельних

часток (пай) є:

- а) рішення загальних зборів с/г підприємств;
- б) рішення місцевої адміністрації;
- в) рішення місцевого органу самоврядування;
- г) рішення Державного комітету по земельних ресурсах.

8. Цивільно-правові угоди, об'єктом яких є земельні ділянки с/г призначення набувають чинності з моменту:

- а) підписання договору сторонами;
- б) нотаріального посвідчення;
- в) державної реєстрації;
- г) усної домовленості.

9. Об'єктом договору оренди землі с/г призначення є:

- а) землі с/г призначення;
- б) земельна частка (пай);
- в) земельна ділянка с/г призначення;
- г) право на земельну частку (пай).

10. Основним принципом використання земель принципом використання земель сільськогосподарського призначення виступає:

- а) використання земель за цільовим призначенням;
- б) господарська експлуатація земель;
- в) улаштування меліоративних споруд на таких землях.

11. У громадян іноземних держав землі сільськогосподарського призначення можуть перебувати:

- а) у власності;
- б) в оренді;
- в) в постійному користуванні.

12. У законодавстві України ставка фіксованого сільськогосподарського податку для сільськогосподарських підприємств встановлена:

- а) у твердій грошовій сумі;
- б) у відсотках до грошової оцінки земельної ділянки;
- в) у відсотках до сукупного доходу сільськогосподарського підприємства.

13. Відносини з охорони сільськогосподарських земель регулюються нормами:

- а) Земельного кодексу України;
- б) Закону України „Про охорону навколишнього природного середовища”;
- в) Закону України „Про охорону земель”;
- г) Закону України „Про оцінку земель”.

14. За порушення приписів земельного законодавства України винні особи несуть відповідальність:

- а) цивільну;
- б) дисциплінарну;
- в) адміністративну;
- г) кримінальну.

15. Корисні копалини можуть використовуватися на праві приватної власності якщо:

- а) вони є загальнопоширеними;
- б) якщо вони мають місцеве значення;
- в) коли вини розташовані на земельній ділянці яка є на праві приватної власності;
- г) коли є спеціальний дозвіл на їх використання;
- д) без будь-яких обмежень.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно - правові акти:

1. Конституція України (із змінами від 08.12.2004р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, 19-20, 21-22. – Ст. 144.
3. Земельний кодекс України (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3-4. – Ст. 27.
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
5. Про безпечність та якість харчових продуктів: Закон України від 23.12.1997р. (із змінами і доповненнями), в редакції закону від 06.09.2005р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 50. – Ст. 533.
6. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19.06.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 350.
7. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004р. (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 49. – Ст. 527.
8. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: Закон України від 15.05.2003р. (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 31-32. – Ст. 263.
9. Про зерно та ринок зерна в Україні: Закон України від 04.07.2002р. (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 35. – Ст. 258.
10. Про колективне сільськогосподарське підприємство: Закон України від

- 14.02.1992р.(із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 20. – Ст. 272.
- 11.Про кооперацію: Закон України від 10.08.2003р. (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 5. – Ст. 35.
- 12.Про кредитні спілки: Закон України від 20.12.2001р. (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України.– 2002. – № 15. – Ст. 101.
- 13.Про насіння і садивний матеріал: Закон України від 26.12.2002р. (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 13. – Ст.92.
- 14.Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року: Закон України від 18.10.2005р. (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 1. – Ст. 17.
- 15.Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998р. (із змінами і доповненнями), в редакції закону від 02.10.2003р. // Відомості Верховної Ради України.– 2004. – № 10. – Ст. 102.
- 16.Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003р.(із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 29. – Ст. 232.
- 17.Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі: Закон України від 10.07.1996р. (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 41. – Ст. 188.
- 18.Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 349.
- 19.Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 21.04.1993р. (із змінами і доповненнями), в редакції закону від 17.01.2002р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 23. – Ст. 163.
- 20.Про пестициди і агрохімікати: Закон України від 02.03.1995р. (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 14. – Ст. 91.
- 21.Про перелік об'єктів, права державної власності, що не підлягають приватизації: Закон України від 07.07.1999 // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 37. – Ст.332.
- 22.Про племінну справу у тваринництві: Закон України від 15.12.1993р. (із змінами і доповненнями), в редакції закону від 21.12.1999р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 6-7. – Ст. 37.
- 23.Про плату за землю: Закон України від 03.07.1992р. (із змінами і доповненнями), в редакції закону від 19.09.1996р. //Відомості Верховної Ради України.– 1996. – № 45. – Ст. 238.
- 24.Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві: Закон України від 17.10.1990р.(із змінами і доповненнями)в редакції закону від 15.05.1992р. // Відомості

Верховної Ради України.– 1990. – № 45. – Ст. 602.

25. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 05.06.2003р. // Відомості Верховної Ради України.– 2003. – № 38. – Ст. 314.
26. Про рибу, інші водні живі ресурси⁵ та харчову продукцію з них: Закон України від 06.02.2003р. (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 15. – Ст. 107.
27. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997р.(із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 39. – Ст.261.
28. Про споживчу кооперацію: Закон України від 10.04.1992р.(із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 30. – Ст.414.
29. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003р. (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 45. – Ст. 363.
30. Про фіксований сільськогосподарський податок: Закон України від 17.12.1998р.(із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - №5-6. - Ст. 39.
31. Положення про Міністерство аграрної політики України: Затверджене Указом Президента України від 07.06.2000р. // Офіційний вісник України. – 2000. – № 23. – Ст. 933.
32. Про заходи щодо забезпечення захисту майнових прав селян у процесі реформування аграрного сектора економіки // Указ Президента України від 29.01.2001р. № 62/2001 // Офіційний Вісник України. – 2001. – № 5. – Ст. 176.
33. Положення про Державний комітет України по земельних ресурсах: Затверджене Указом Президента України від 14.08.2000р. № 970/2000// Офіційний вісник України. – 2000. – № 42. – Ст.1786.
34. Положення про порядок приватизації майна радгоспів та інших державних сільськогосподарських підприємств, а також заснованих на їх базі орендних підприємств: Затверджене наказом Фонду державного майна України від 17.08.2000р. №1718 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 40. – Ст. 431.
35. Про приватизацію земельних ділянок: Декрет Кабінету Міністрів України від 26.12.1992р. № 15-92 // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 10. – Ст. 79.
36. Типове положення про Головне управління сільського господарства і продовольства обласної, управління сільського господарства і продовольства Севастопольської міської державної адміністрації: Затверджене постановою Кабінету міністрів України від 12.10.2000р. № 1546// Офіційний вісник України. – № 42. – Ст. 1786.

Основна література:

1. Аграрна історія України: Курс лекцій. – Кам'янець-Подільський “Абетка”, 2005. – 300 с.
2. Аграрне законодавство України: проблеми ефективності: Монографія / Заред. В.І. Семчика. – К, 1998. – 245 с.
3. Аграрне право України: Підручник / за ред. В. М. Гайворонського та В. П. Жушмана. – Х.: Право, 2003. – 240с.
4. Аграрне право: Навч., посібник / За ред. В.П. Жушмана. – Харків, 1997. – 230с.
5. Аграрне право України: Підручник/ за ред. О. О. Погрібного. – К.: Істина, 2007. – 448 с.
6. Аграрне право України: підручник / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.
7. Аграрне право України: Практикум / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 256 с.
8. Агропромисловий комплекс: правові питання / За ред. Ю. С. Шемшученка. – К: Урожай, 1992. – 192 с.
9. Андрейцев В.І. Правові засади земельної реформи і приватизації земель в Україні: Навч. - практ. посібник. – К.: Істина, 1999. – 320с.
10. Бичкова І. В. Договірні відносини по державних закупках продукції у сільськогосподарських підприємств. – К., 1969. – 212с.
11. Василюк С. Ф. Правові засоби зміцнення трудової дисципліни в колгоспах. – К.: Т-во “Знання”, 1982. – 48 с.
12. Гафурова О. В. Сільськогосподарські виробничі кооперативи: права та обов'язки членів. – К., 2006. – 200 с.
13. Гуревський В. К. Право приватної власності громадян України на землі сільськогосподарського призначення. – Одеса, 2000. – 136 с.
14. Дмитенко І.А. Екологічне право України: Підручник. – К., 2001. – 352с.
15. Єрмоленко В. М. Майнові правовідносини приватних сільськогосподарських підприємств: теорія, законодавство, практика: Монографія. - К.: Магістр - ХХІ ст., 2005. – 304 с.
16. Жушман В. П. Аграрне право та законодавство України: Навчально-практичний посібник. – Харків, 2003. – 448 с.
17. Жушман В. П. Аграрне право та законодавство України (в питаннях та відповідях): навчально - практичний посібник. – Х.: ТОВ “Одісей”, 2008. – 736 с.
18. Запорожец А. М. Аграрне право: Учебное пособие. – Харьков, 1997. – 109с.
19. Земельне право: Підручник / За ред. В.І. Семчика і П.Ф. Кулинича. - К., 2001. – 424 с.
20. Земельний кодекс України: Коментар / За ред. А. П. Гетьмана, М.В.Шульги. – Харків, 2002. – 370 с.
21. Земельний кодекс України: Науково-практичний коментар / За заг. ред. В. І. Семчика. – К., 2003.

22. Землі сільськогосподарського призначення: права громадян України: Наук.-навч. посібник / За ред. Н.І. Титової. – Львів: Вид-во ПАІС, 2005. – 368 с.
23. Зіновчук В. В. Кооперативна ідея в сільському господарстві України і США. – К.: Логос, 1996. – 224 с.
24. Зіновчук В.В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу. – К.: Логос, 2001. – 380с.
25. Ковалюк О. М., Лех Г. А., Реверчук С. К. Сімейні господарства України: принципи, механізми, перспективи. Навчальний посібник / За ред. С.К. Реверчука. – К.: Атіка, 2002. – 176.
26. Кооперативне право: Підручник / За ред. В. І. Семчика. – К., 1998. – 336с.
27. Науково - практичний коментар до Закону України “Про особисте селянське господарство”/ За ред. В. В. Носіка. - К.: Кондор, 2004. – 252 с.
28. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України/ За ред. В.В.Медведчука. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 656 с.
29. Організаційно - правові питання аграрної реформи в Україні: Монографія / За ред. В. І. Семчика. – К.: ІДП НАН України, 2003. – 280 с.
30. Сташевський А. М. Аграрне право України. – К.: Знання, 2005. – 173 с.
31. Титова Н. І. Відповідальність за порушення законодавства про охорону природи. – Львів, 1973. – 220 с.
32. Титова Н. І. Фермерство в Україні: основні правові засади. Питання та відповіді. – Львів, 1998. – 184 с.
33. Уркевич В. Ю. Проблеми теорії аграрних правовідносин: Монографія. – Х.: Харків юридичний, 2007. – 496 с.
34. Федорович В. І. Правові основи створення та діяльності сільськогосподарських кооперативів в Україні. – Львів, 1998. – 142с.
35. Янчук В. В. Правова охорона земель сільськогосподарського призначення. – К., 1987. – 81 с.

Додаткова література:

1. Бабенко А. Деякі питання правової, природи договору про закупівлю // Право України. – 2006. – № 11. – С. 124-127.
2. Багай Н.О. Розвиток науки аграрного права України: Автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.06/ НАН України. Ін-т держави і права імені В.М. Корецького. – К., 2002. – 19с.
3. Барабаш А., Барабаш Р. Правовий режим земельних ділянок, наданих для ведення товарного сільськогосподарського виробництва приватним власникам та користувачам // Право України. – 2007. – № 4. – С. 111-114.
4. Батигіна О. Розвиток законодавства щодо оптової реалізації аграрної продукції: історико - правовий аналіз // Право України. – 2004. – №

12. – С.48-50.
5. Батигіна О. Правове становище агроторгових домів // Право України . – 2006. – № 3. – С. 39-42.
 6. Бердников Є., Пастушенко П. Трансформація інституту постійного землекористування у зв'язку із прийняттям нового Земельного кодексу України // Право України. – 2004. – № 2. – С. 59-64.
 7. Бистров Г., Статівка А. Щодо проекту Програми створення та функціонування ринку зерна держав.— учасниць СНД // Право України. – 2000. – № 8. – С. 64-67.
 8. Бондар О. Правове регулювання земельних відносин майнового характеру // Право України. – 2000. – № 6. – С. 53-56.
 9. Бондарева А. Земля не повинна стати, власністю кількох кланів або реформа в агропромисловому комплексі з погляду практика // Віче. – 2007. – № 9-10. – С.21-23.
 10. Браніцький О. Тенденції законодавчого закріплення правового становища спеціалістів сільського господарства // Право України. – 2004. – № 11. – С. 70-74.
 11. Браніцький О. Класифікація прав і обов'язків спеціалістів сільського господарства // Право України. – 2005. – № 6. – С. 106-109.
 12. Бугера С. Державне регулювання у галузі бджільництва // Право України. – 2006. – № 11. – С.131-133.
 13. Васильєва В. Поняття та особливості посередницьких договорів // Право України. – 2004. – № 12. – С. 42-43.
 14. Вівчаренко О. Юридична відповідальність за порушення гарантій права власності на землю в Україні // Право України. – 2008. – № 8. – С. 81-86.
 15. Гафурова О. Право власності членів сільськогосподарських виробничих кооперативів на землю // Право України. – 2003. – № 1. – С. 68-72.
 16. Духневич А. Перспективи розвитку і правове регулювання діяльності сільської кооперації у формі кредитних спілок // Право України. – 2001. – № 9. – С. 41-43.
 17. Єрмоленко В. Земельні ресурси в майновому обороті // Право України. – 2004. – № 6. – С. 43-45.
 18. Єрмоленко В. До питання нормативного визначення поняття приватного сільськогосподарського підприємства // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 11. – С. 44-47.
 19. Загнітко О., Малига В. Правовий статус підприємств колективної власності// Право України. – 2005. – № 2. – С. 43-47.
 20. Земко А. Поняття підсобних виробництв сільськогосподарських підприємств // Право України. – 2003. – №8. – С. 70-72.
 21. Ільницька Н. В. Оренда земель сільськогосподарського призначення: правові аспекти: Автореф. дис, ...канд. юрид. наук: 12.00.06 / НАН України. Ін-т держави і права імені В.М. Корецького. – К., 2001. – 21с.

22. Коваленко Т. О. Правові аспекти реструктуризації недержавних сільськогосподарських підприємств: Автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.06/ Київ. нац. ун-т імені Т.Шевченка. - К., 2002. – 21с.
23. Корнієнко Г.С. Правові проблеми фінансового забезпечення фермерства в умовах ринку // Підприємництво, господарство і право. – 2001. – №6. – С.61-64.
24. Кравцова Т. Правова характеристика відносин, що виникають в сфері державного регулювання господарської діяльності // Право України. – 2004. – № 6. – С. 31-35.
25. Лебідь В. Щодо правової природи особистого селянського господарства // Право України. – 2002. – № 9. – С. 68-73.
26. Луначенко А. В. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення, які належать громадянам на праві власності: Автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.06 / НАН України. Ін-т держави і права імені В.М. Корецького. - К., 2002. – 16 с.
27. Малий В. Поняття і правові форми іпотеки землі за законодавством України // Право України. – 2004. – № 1. – С. 73-77.
28. Ніщимна С. Правове регулювання державного кредитування сільського господарства: зарубіжний досвід // Право України. – 2006. – № 10. – С. 138-140.
29. Погрібний О., Каракаш І., Пащенко О. Сучасне дослідження прав громадян щодо використання земель сільськогосподарського призначення // Право України. – 2005. – № 11. – С. 156-157.
30. Проценко Т. П. Сільськогосподарські кооперативи як суб'єкти аграрного ринку // Часопис Київського ун-ту права. – 2004. – № 3. – С. 91-97.
31. Рябченко О. Зміст державного регулювання господарської діяльності // Право України. – 2006. – № 1. – С. 81-84.
32. Сафонов І. Державна застава за купівлі зерна - важливий захід підтримки аграрних товаровиробників // Право України. – 2006. – № 5. – С. 77-80
33. Скидан О. Законодавче забезпечення аграрної політики в Україні: проблемні питання // Право України. - 2006. – № 4. - С. 52-56.
34. Сонюк В. Правове регулювання оренди майна в аграрному секторі економіки: шляхи вдосконалення// Право України.– 2002. – № 3. – С. 114-115.
35. Станіславський В. Правові питання насінницької діяльності в Україні: окремі проблеми // Право України. – 2003. – № 3. – С. 113-116.
36. Сторожев М., Малишко М. Актуальні проблеми аграрного права України // Право України. – 2000. – № 4. – С. 130.
37. Титова Н. До концепції нового основного земельного закону України // Право України. – 2000. – № 4. – С. 68-72.
38. Уркевич В. Про правове регулювання трудових відносин членів

сільськогосподарських підприємств // Юридична Україна. – 2005. – № 11. – С. 41-44.

39. Уркевич В. Аграрні правовідносини й предмет аграрного права// Право України. – 2008. – № 9. – С. 76-80.
40. Хвасенко А. Правове регулювання особистого селянського господарства громадян // Право України. – 2002. – № 4. – С. 40-42.
41. Чабаненко М. Імперативний та диспозитивний способи правового регулювання на сучасному етапі розвитку аграрного права як галузі // Право України. – 2004. – № 11. – С. 109-111.

ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

На самостійне вивчення курсу відведено 26 годин

Тема 1. Джерела (форми) соціального захисту (3 години)

1. Поняття джерел права соціального захисту та їх види.
2. Нормативні акти як джерела права соціального захисту. Загальна характеристика законів та підзаконних актів. Конституція України як джерело права соціального захисту. Законодавчі акти загального характеру та їхнє значення для регулювання соціально-захисних відносин.
3. Необхідність кодифікації законодавства у сфері соціального захисту.
4. Загальні, спеціальні та комплексні закони як джерела права соціального захисту.
5. Підзаконні нормативно-правові акти джерела права соціального захисту. Укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативні акти міністерств. Акти фондів соціального страхування
6. Акти органів місцевого самоврядування як джерела права соціального захисту.
7. Локальні правові акти у системі джерел права соціального захисту.
8. Міжнародні договори як джерела права соціального захисту. Співвідношення міжнародно-правових норм і законодавства України. Конвенції МОП як джерела права соціального захисту України.
9. Значення актів судової влади як джерел права соціального захисту.

Форма контролю – співбесіда.

Контрольні запитання та завдання до співбесіди.

1. Визначте поняття та теоретичні засади джерел права.
2. Визначте поняття джерел права соціального захисту та наведіть їх класифікацію.
3. Назвіть особливості джерел права соціального захисту. Аргументуйте свою відповідь посиланнями на відповідні норми права, нормативно-правові акти.
4. Охарактеризуйте норми Конституції України як джерела права соціального

захисту.

5. Проаналізуйте інші джерела права соціального захисту. Які акти мають найбільш системний характер? Які акти потребують уніфікації та систематизації?
6. Який акт, на вашу думку, міг би стати консолідуючим у системі джерел права соціального захисту?

Див. рекомендоване законодавство до курсу, та до семінарських занять

Література

Основна

1. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України: Навч. посіб. /М. Д. Бойко. – К.: “Олан”, 2004. – 312 с.
2. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту України: Навч. посіб. /Н. Б. Болотіна. – К.: Знання, 2005. – 615 с.
3. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту: становлення і розвиток в Україні: [монографія] / Н. Б. Болотіна. – К.: Знання, 2005. – 382 с.
4. Болотіна Н. Б. Соціальне законодавство України. Гендерна експертиза. /Н. Б. Болотіна. – К.: Логос, 2001. – 84 с.
5. Надточій Б. Пенсія в Україні. Коментар Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” / Б. Надточій, Л. Демчук. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 512 с.
6. Пенсійна система України: Навч. посібн. / [В. І. Грушко, Н. В. Грушко, О. В. Бевзенко та ін./ За заг. ред. В. І. Грушка]. – К.: Кондор, 2006. – 336 с.
7. Пилипенко П. Д. Право соціального забезпечення України: Навч. посіб. /П. Д. Пилипенко – К.: Істина, 2010. – 224 с.
8. Пільги. Регулювання та захист / [За ред. В.С. Ковальського]. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 416 с.
9. Право соціального забезпечення: Конспект лекцій / [Авт-сост. А. П. Толмачев]. – М.: Приор-издат, 2003. – 176 с.
10. Право соціального забезпечення України: Навч. посіб. / [В. С. Сличинський, І. В. Зуб, П. І. Мінюков та ін.]. – К.: Юридична книга, 2003. – 440 с.
11. Право соціального забезпечення: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [За ред. П. Д. Пилипенка]. – К.: Видавничий Дім “Ін Юре”, 2008. – 504 с.
12. Синчук С. М., Бурак В. Я. Право соціального забезпечення України /С. М. Синчук, В. Я. Бурак. – К.: Знання, 2006. – 318 с.
13. Сирота І. М. Все о пенсиях, пособиях, социальной защите граждан Украины: Научно-практический комментарий и сборник нормативных актов. Издание четвертое, переработанное и дополненное / И. М. Сирота. – Харьков: ООО “Одиссей”; “Фолио”, 2003. – С. 135-150.
14. Сирота І. М. Право пенсійного забезпечення в Україні. Курс лекцій /І. М. Сирота. – К.: Юрінком Інтер, 1998.
15. Сирота І. М. Право соціального забезпечення в Україні / І. М. Сирота. – Х.:

“Одіссей”, 2007. – 408 с.

16. Соціальні послуги в Україні: сьогодення та перспективи / [Т. В. Семигіна, К. С. Міщенко, Т. Г. Кіча та ін.]. – К.: ВК “Зірка”, 2007. – 52 с.
17. Сташків Б. І. Право соціального обслуговування: Навч. посіб. / Б. І. Сташків. – К.: Знання, 2007. – 567 с.
18. Сташків Б. І. Теорія права соціального забезпечення: Навч. посіб. / Б. І. Сташків. – К.: Знання, 2005. – 405 с.
19. Сташків Б. І. Юридичні факти в праві соціального забезпечення: Монографія / Б. І. Сташків. – Чернігів: Деснянська правда, 2008. – 260 с.
20. Сулейманова Г. В. Право соціального забезпечення / Г. В. Сулейманова. – М.: Издательсько-торговая корпорація “Дашков и Ко”, 2006. – 464 с.
21. Юрій С. І. Соціальне страхування / С. І. Юрій, М. П. Шаварина, Н. В. Шаманська. – К., 2004. – 464 с.
22. Ярошенко І. С. Право соціального забезпечення: Навч. посіб. / І. С. Ярошенко. – К.: КНЕУ, 2005. – 232 с.

Додаткова

1. Болотіна Н. Соціальне право України: окремі теоретичні проблеми формування та розвитку / Н. Болотіна // Право України. – 2000. – № 12. – С. 24-29.
2. Болотіна Н. Б. Право людини на соціальне забезпечення в Україні: проблема термінів і понять / Н. Б. Болотіна // Право України. – 2000. – № 3. – С. 35-39.
3. Болотіна Н. Б. Право соціального забезпечення України: системно-структурний аналіз / Н. Б. Болотіна // Право України. – 2001. – № 5. – С. 24-29.
4. Болотіна Н. Б., Феськов М. М. Європейська Соціальна Хартія (переглянута) і Україна [Електронний ресурс] / Н. Б. Болотіна, М. М. Феськов // Юридична наука. – 2011. – № 3. – С. 36-47. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Jursci/2011_3/36-47.pdf
5. Ласько І. Класифікація джерел права соціального забезпечення України [Електронний ресурс] / І. Ласько // Вісник Львівського університету V. Серія юридична. – 2008. – Вип. 47. – С. 117-123. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vlnu_yu/2008_47/117lbr47.pdf
6. Ласько І. М. Особливості джерел прав соціального забезпечення України / І. М. Ласько // Актуальні питання реформування правової системи України: Зб. наук. ст. за матеріалами VII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Луцьк., 2010. – 4-5 червня. – С. 496.
7. Мачульская Е. Е. Право социального обеспечения. Учебное пособие. / Е. Е. Мачульская. – Москва: Книжный мир, 1999.
8. Палій О. Основні напрями реформування системи соціального захисту в Україні / О. Палій // Програма “Україна-2010”: Науково-методичний посібник. – К.: Вид-во УАДУ, 1999. – С. 18-37.
9. Скуратівський В. Соціальна політика в контексті європейської стратегії

України / В. Скуратівський //Вісник Української Академії державного управління. – 2002. – № 2.

10. Тарасюк Т. М. Закони як джерела права соціального захисту України [Електронний ресурс] / Т. М. Тарасюк // Актуальні проблеми держави і права. Збірник наукових праць. – Випуск 52. – Одеса “Юридична література”, 2010. – С. 131-136. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Apdip/2010_52.pdf
11. Чутчева О. Право на соціальну заштиту вопросы теории / О. Чутчева // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 8. – С. 62-65.
12. Шумило М. М. Криза джерел права соціального забезпечення як причина кодифікації пенсійного законодавства [Електронний ресурс] / М. М. Шумило // Шумило // Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/dip/2010_49/05_5.pdf

Тема 2. Поняття та система соціальних ризиків за законодавством України. Державні соціальні стандарти та соціальні гарантії у сфері соціального захисту. (4 години)

Питання які виносяться на самостійне опрацювання

1. Перспективи розвитку інституту соціальних ризиків в Україні
2. Правова характеристика непрацевдатності як соціального ризику відповідно до законодавства України.
3. Правова характеристика безробіття як соціального ризику відповідно до законодавства України.
4. Правова характеристика втрати годувальника як соціального ризику відповідно до законодавства України.
5. Правова характеристика малозабезпеченості як соціального ризику відповідно до законодавства України.

Форма контролю співбесіда по запропонованим питанням.

Законодавство

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Європейська соціальна хартія // Сборник важнейших документов по международному праву. – Ч.1. Общая. – М., 1996. – 250 с.
3. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права людини і громадянина // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1976. – № 17. – Ст. 291.
4. Про мінімальні норми соціального забезпечення: Конвенція МОП № 102 // Міжнародне законодавство про охорону праці і Конвенції та рекомендації МОП. – К: Основа, 1997. – Т. 3. – С. 249.
5. Про допомоги по інвалідності, по старості і у випадку втрати годувальника:

- Конвенція МОП № 128 //Міжнародне законодавство про охорону праці і Конвенції та рекомендації МОП. – К: Основа, 1997. – Т. 3. – С. 249.
6. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 21 березня 1991 року № 875-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1991.- № 21. – Ст. 252.
 7. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 5 листопада 1991 року № 1788-ХІІ //Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 3. – Ст. 10,11.
 8. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи Закон України від 19 грудня 1991 р. №2001-ХІІ //Відомості Верховної Ради УРСР. – 1992. – № 13. – Ст. 178.
 9. Про зайнятість населення: Закон України від 1 березня 1991 року № 803-ХІ //Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 14 . – Ст. 170.
 10. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні: Закон України від 16 грудня 1993 року //Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 4. – Ст. 18.
 11. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14 січня 1998 року № 16/98 //Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 23. – Ст. 121.
 12. Про прожитковий мінімум: Закон України від 15 червня 1999 року № 966-ХІУ //Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 38. – Ст.348.
 13. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності: Закон України від 23 вересня 1999 року № 1105-ХІУ //Відомості Верховної Ради України . – 1999. – № 46-47. – Ст. 403.
 14. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 5 жовтня 2000 р. № 2017-111 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 44. – Ст. 1876.
 15. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 2 березня 2000 року № 1533-ІІІ //Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 22. – Ст. 171.
 16. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям: Закон України від 1 червня 2000 року № 1768-ІІІ //Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 35. – Ст. 290.
 17. Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам: Закон України від 16 листопада 2000 року № 2109-ІІІ // Голос України. – 2000. – № 12.
 18. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням: Закон України від 18 січня 2001 року № 2240-ІІІ //Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 14. – Ст. 71.
 19. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-ІІІ //Офіційний вісник України. – 2001. – № 22. – Ст. 981.
 20. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 22 березня 2001

- року № 2334- III //Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 9. – Ст. 38.
21. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 9 липня 2003 року № 1058-IV //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 49-51. – Ст. 376.
 22. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 9 липня 2003 року № 1057-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 47-48. – Ст. 372.
 23. Про соціальні послуги: Закон України від 19 червня 2003 року № 966-I // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 45. – Ст. 358
 24. Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам: Закон України від 18 травня 2004 р. № 1727-IV //Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 33-34. – Ст. 404.
 25. Про реабілітацію інвалідів в Україні: Закон України від 6 жовтня 2005 року № 2961-I // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 2-3. – Ст. 36
 26. Про Державний бюджет України на поточний рік.
 27. Про Стратегію подолання бідності: Затв. Указом Президента України від 15 серпня 2001 р. № 637/2001// Офіційний вісник України. – 2001. – № 33. – Ст. 1535.
 28. Перелік професійних захворювань: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2000 р. № 1662 //Офіційний вісник України. – 2000. – № 45. – Ст. 1940.
 29. Порядок проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1232 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 94. – Ст. 3426.
 30. Положення про порядок реєстрації, перереєстрації та ведення обліку громадян, які шукають роботу, і безробітних: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2007 р. № 219 //Офіційний вісник України. – 2007. – № 12. – Ст. 437.
 31. Методика обчислення сукупного доходу сім'ї для всіх видів соціальної допомоги: Затв. спільним наказом Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства фінансів, міністерства економіки, Державного комітету статистики України від 15 листопада 2001 р. №486/202/524/455/3370 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 6. – Ст. 272.
 32. Інструкція про застосування переліку професійних захворювань: Затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України, Академії медичних наук України, Міністерства праці та соціальної політики України 29.12.2000 № 374/68/338 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 5. – Ст. 199.
 33. Інструкція про порядок видачі документів, що засвідчують тимчасову неприцездатність громадян: Затв. наказом Міністерства охорони здоров'я

України від 13.11.2001р. № 455 //Офіційний вісник України. – 2001. – № 49. – Ст. 2216.

34. Порядок видачі медичного висновку про дитину-інваліда віком до 18 років: Затв. наказом Міністерства охорони здоров'я України від 4 грудня 2001 р. № 482 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 3. – Ст.105.
35. Методика комплексної оцінки бідності: Затв. наказом Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства фінансів України, Міністерства економіки України, Державного комітету статистики України, Національної академії наук України від 5 квітня 2002 р. № 171/238/100/149/2нд //Офіційний вісник України. – 2002. – № 18. – Ст. 952.
36. Інструкція про встановлення груп інвалідності: Затв. наказом Міністерства охорони здоров'я України 05.09.2011 № 561 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 91. – Ст. 3319.

Література

Основна

1. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України: Навч. посіб. /М. Д. Бойко. – К: “Олан”, 2004. – 312 с.
2. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту України: Навч. посіб. /Н. Б. Болотіна. – К.: Знання, 2005. – 615 с.
3. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту: становлення і розвиток в Україні: [монографія] / Н. Б. Болотіна. – К.: Знання, 2005. – 382 с.
4. Болотіна Н. Б. Соціальне законодавство України. Гендерна експертиза. /Н. Б. Болотіна. – К.: Логос, 2001. – 84 с.
5. Надточій Б. Пенсія в Україні. Коментар Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” / Б. Надточій, Л. Демчук. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 512 с.
6. Пенсійна система України: Навч. посібн. / [В. І. Грушко, Н. В. Грушко, О. В. Бевзенко та ін./ За заг. ред. В. І. Грушка]. – К.: Кондор, 2006. – 336 с.
7. Пилипенко П. Д. Право соціального забезпечення України: Навч. посіб. /П. Д. Пилипенко – К.: Істина, 2010. – 224 с.
8. Пільги. Регулювання та захист / [За ред. В.С. Ковальського]. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 416 с.
9. Право соціального забезпечення: Конспект лекцій / [Авт-сост. А. П. Толмачев]. – М.: Приор-издат, 2003. – 176 с.
10. Право соціального забезпечення України: Навч. посіб. / [В. С. Стичинський, І. В. Зуб, П. І. Мінюков та ін.]. – К.: Юридична книга, 2003. – 440 с.
11. Право соціального забезпечення: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [За ред. П. Д. Пилипенка]. – К.: Видавничий Дім “Ін Юре”, 2008. – 504 с.
12. Синчук С. М., Бурак В. Я. Право соціального забезпечення України /С. М. Синчук, В. Я. Бурак. – К.: Знання, 2006. – 318 с.
13. Сирота І. М. Все о пенсиях, пособиях, социальной защите граждан Украины: Научно-практический комментарий и сборник нормативных

- актов. Издание четвертое, переработанное и дополненное / И. М. Сирота. – Харьков: ООО “Одиссей”; “Фолио”, 2003. – С. 135-150.
14. Сирота І. М. Право пенсійного забезпечення в Україні. Курс лекцій / І. М. Сирота. – К.: Юрінком Інтер, 1998.
 15. Сирота І. М. Право соціального забезпечення в Україні / І. М. Сирота. – Х.: “Одиссей”, 2007. – 408 с.
 16. Соціальні послуги в Україні: сьогодення та перспективи / [Т. В. Семигіна, К. С. Міщенко, Т. Г. Кіча та ін.]. – К.: ВК “Зірка”, 2007. – 52 с.
 17. Сташків Б. І. Право соціального обслуговування: Навч. посіб. / Б. І. Сташків. – К.: Знання, 2007. – 567 с.
 18. Сташків Б. І. Теорія права соціального забезпечення: Навч. посіб. / Б. І. Сташків. – К.: Знання, 2005. – 405 с.
 19. Сташків Б. І. Юридичні факти в праві соціального забезпечення: Монографія / Б. І. Сташків. – Чернігів: Деснянська правда, 2008. – 260 с.
 20. Сулейманова Г. В. Право соціального забезпечення / Г. В. Сулейманова. – М.: Издательсько-торгова корпорація “Дашков и Ко”, 2006. – 464 с.
 21. Юрій С. І. Соціальне страхування / С. І. Юрій, М. П. Шаварина, Н. В. Шаманська. – К., 2004. – 464 с.
 22. Ярошенко І. С. Право соціального забезпечення: Навч. посіб. / І. С. Ярошенко. – К.: КНЕУ, 2005. – 232 с.

Додаткова

1. Басай О. В. Правове забезпечення соціального захисту безробітних в Україні: Автореферат дис. На здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / О. В. Басай. – Х., 2005. – 20 с.
2. Болотіна Н. Б. Право людини на соціальне забезпечення в Україні: проблема термінів і понять / Н. Б. Болотіна // Право України. – 2000. – № 4. – С. 39.
3. Болотіна Н. Б. Соціальне законодавство України. Гендерна експертиза. / Н. Б. Болотіна. – К.: Логос, 2001. – 84 с.
4. Великий енциклопедичний юридичний словник / [За ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка]. – К.: ТОВ “Видавництво “Юридична думка”, 2007. – 992 с.
5. Гарасимів Т. З. Принципи права соціального забезпечення України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. / Т. З. Гарасимів. – К., 2002. – 12 с.
6. Гуменюк І. О. Поняття та значення соціального ризику в системі соціального страхування / І. О. Гуменюк // Актуальні проблеми держави і права: Зб. Наук. пр. – О., 2002. – Вип. 16. – С. 540-542.
7. Дробот Ж. А. Факт втрати годувальника як підстава для пенсії / Ж. А. Дробот // Актуал. Пробл. Політики: Збірник наук. пр. – О., 2002. – Вип. 13/14. – С. 755-758.
8. Загальнообов’язкове державне соціальне страхування та пенсійне

забезпечення у цифрах і фактах // <http://www.pension.kiev.ua>

9. Красномовець В.А. Інвалідність: відображення соціального явища у теоретичних поняттях в контексті людського розвитку [Електронний ресурс] / В. А. Красномовець // Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vpu/Еко№/2009_7/39.pdf
10. Надточій Б. Соціальне страхування в контексті історії / Б. Надточій // Соціальний захист. – 2003. – № 2. – С. 20-24.
11. Надточій Б., Демчук Л. Пенсія в Україні. Коментар Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” / Б. Надточій, Л. Демчук. - К.: Юрінком Інтер, 2006. - 512 с.
12. Пасічніченко С. Правовий зміст понять “інвалід” та “інвалідність” / С. Пасічніченко // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 11. – С. 138–140.
13. Пенсійна система України: Навч. посібн. / [В. І. Грушко, Н. В. Грушко, О. В. Бевзенко та ін./ За заг. ред. В. І. Грушка]. – К.: Кондор, 2006. - 336 с.
14. Пільги. Регулювання та захист / [За ред. В.С. Ковальського]. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 416 с.
15. Право соціального забезпечення: Конспект лекцій / [Авт-сост. А. П. Толмачев]. – М.: Приор-издат, 2003. – 176 с.
16. Роик В. Д. Соціальна заштита работника в процессе труда: проблемы теории и практики: Автореф. дис. На здобуття наук. Ступеня д-ра екон, наук. / В. Д. Роик. – М., 1994. – С. 21.
17. Синчук С. Теорія соціального ризику за правом соціального забезпечення / С. Синчук // Право України. – 2003. - № 3. – С. 55-59.
18. Сирота І. М. Все о пенсиях, пособиях, социальной защите граждан Украины: Научно-практический комментарий и сборник нормативных актов. Издание четвертое, переработанное и дополненное / И. М. Сирота. - Харьков: ООО “Одиссей”; “Фолио”, 2003. – С. 135-150.
19. Сирота І. М. Право пенсійного забезпечення в Україні. Курс лекцій / І. М. Сирота. – К.: Юрінком Інтер, 1998.
20. Соціальні послуги в Україні: сьогодення та перспективи / [Т. В. Семигіна, К. С. Міщенко, Т. Г. Кіча та ін.]. – К.: ВК “Зірка”, 2007. – 52 с.
21. Сташків Б. І. Право соціального обслуговування: Навч. посіб. / Б. І. Сташків. – К.: Знання, 2007. – 567 с.
22. Феленчак Ю.Б. Історичні аспекти формування ризику як категорії суспільних досліджень [Електронний ресурс] / Ю. Б. Феленчак // Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Sre/2012_1/48.pdf
23. Юрій С. І. Соціальне страхування / С. І. Юрій, М. П. Шаварина, Н. В. Шаманська. – К., 2004. – 464 с.

Тема 3. Поняття, види та значення міжнародно-правових стандартів соціального захисту (4 години)

Всесвітні (універсальні) і європейські стандарти у сфері соціального

захисту. Проблема упровадження міжнародних соціальних стандартів в юридичну практику України.

Стандарти ООН у сфері соціального захисту. Загальна декларація прав людини як джерело стандартів у сфері соціального захисту (ООН, 1948 р.), Декларація тисячоліття ООН (ООН, 2000 р.) про солідарність як спільний обов'язок і соціальний захист населення від злиднів.

Міжнародний пакт про цивільні та політичні права та Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права (ООН, 1966 р.). Конвенції МОП у сфері соціального захисту і законодавство України. Стандарти щодо пенсійного віку, страхового стажу, обсягу медичної допомоги.

Стандарти Ради Європи в галузі соціального захисту. Європейська соціальна хартія (переглянута) (Рада Європи, 1996 р.) як джерело стандартів у сфері соціального захисту. Європейський кодекс соціального забезпечення (Рада Європи, 1964 р., переглянутий у 1990 р.). Європейська конвенція про соціальну і медичну допомогу (Рада Європи, 1953 р.). Європейська конвенція про соціальне забезпечення (Рада Європи, 1972 р.).

Стандарти Європейського Союзу у сфері соціального захисту. Хартія основних прав ЄС (ЄС, 2000 р.) про право людини на соціальний захист.

Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Міжнародні договори у сфері соціального захисту.

Форма контролю – реферат на одну із запропонованих тем, або на самостійно обрану тему, погоджену з викладачем.

Теми рефератів.

1. Поняття, види та значення міжнародно-правових стандартів соціального захисту.
2. Право на соціальний захист в системі соціальних прав людини.
3. Зміст права на соціальне забезпечення у Загальній декларації прав людини.
4. Види соціального забезпечення за Міжнародним пактом про економічні, соціальні та культурні права.
5. Система права на соціальне забезпечення за Європейською соціальною хартією.
6. Міжнародно-правове значення Конвенцій та Рекомендацій МОП у сфері соціального захисту.
7. Міжнародні гарантії права на пенсійне забезпечення.
8. Міжнародно-правові стандарти соціальних допомог.
9. Проблема імплементації норм про соціальний захист у національне законодавство.
10. Міжнародне співробітництво у сфері державного соціального страхування.

Міжнародні нормативно-правові акти до теми.

1. Загальна декларація прав людини: Резолюція 217А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р.
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права: Резолюція 2200А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 16 грудня 1966 р.: Ратифікований Українською РСР згідно з Указом Президії Верховної Ради УРСР від 19 жовтня 1973 р. № 2148.
3. Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів: Резолюція 48/96 Генеральної Асамблеї ООН від 20 грудня 1993 р.
4. Загальна декларація про ліквідацію голоду і недоїдання: Резолюція 3348 (XXIX) Генеральної Асамблеї ООН від 17 грудня 1974 р.
5. Декларація соціального прогресу і розвитку: Резолюція 2542 (XXIV) Генеральної Асамблеї ООН від 11 грудня 1969 г.
6. Декларація тисячоліття Організації Об'єднаних Націй: Затв. резолюцією 55/2 Генеральної Асамблеї ООН від 8 вересня 2000 р.
7. Конвенція МОП про безробіття № 2 від 29 жовтня 1919 р.: Ратифікована Україною згідно з постановою Верховної Ради України від 4 лютого 1994 р. № 3931-XII.
8. Конвенція МОП про політику в галузі зайнятості № 122: Ратифікована СРСР 29 травня 1968 р.
9. Конвенція МОП № 156 про рівне ставлення і рівні можливості для трудящих чоловіків і жінок: трудящі з сімейними обов'язками 1957 р.: Ратифікована Україною 22 жовтня 1999 р.
10. Конвенція МОП № 159 про професійну реабілітацію та зайнятість інвалідів: Ратифікована Україною 6 березня 2004 р.
11. Конвенція про захист прав і Основних свобод людини 1950 року, Перший протокол та протоколи № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Ратифіковані Україною 17 липня 1997р.
12. Європейська соціальна хартія (переглянута): Прийнята Радою Європи 3 травня 1996 р.: Підписана Україною 7 травня 1999 р.
13. Європейський кодекс соціального забезпечення, прийнятий Радою Європи 11 березня 1964 р., переглянутий у червні 1990 р.
14. Європейська конвенція про соціальну та медичну допомогу: Підписана державами - членами Ради Європи 11 грудня 1953 р.
15. Хартія основних соціальних прав працівників Європейського Економічного Співтовариства: Підписана у Страсбурзі у 1989 р.
16. Гельсінкська декларація: Рекомендації для лікарів, які проводять біомедичні дослідження на людині: Прийнята 18-ю Всесвітньою Медичною Асамблеєю у Гельсінкі в червні 1984р.
17. Лісабонська декларація про права пацієнтів, прийнята ВМА у 1981 р.
18. Декларація про Розвиток прав пацієнтів в Європі: Затверджена на Європейській нараді з прав пацієнтів в Амстердамі у 1994 р.

19. Міжнародний кодекс медичної етики: Прийнятий ВМА у 1949 р.
20. Женевська декларація про лікарську таємницю: Прийнята ВМА у 1948 р.
21. Декларація стосовно еутаназії: Прийнята 39-ю сесією ВМА у Мадриді в 1987р.

Тема 4. Система пенсійного забезпечення відповідно до законодавства України.

Питання, які виносяться на самостійне опрацювання. (3 години)

1. Порядок визначення заробітної плати (доходу) для обчислення пенсії у солідарній системі. Призначення, перерахунок та виплата пенсії.
2. Державне регулювання та нагляд у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.
3. Відповідальність у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.
4. Державний нагляд та контроль у сфері недержавного пенсійного забезпечення.
5. Особливості пенсійного забезпечення наукових та науково-педагогічних працівників.
6. Особливості пенсійного забезпечення осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи та віднесені до 1,2,3,4 категорії.
7. Пенсії за особливі заслуги перед Україною.
8. Державні довічні стипендії окремим категоріям осіб.

Форма контролю: співбесіда за запропонованими питаннями

Літературу та законодавство дивитись до семінарських занять № 7-9.

Тема 5. Державні соціальні допомоги.

Питання, які виносяться на самостійне опрацювання. (2 години)

1. Державні допомоги особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.
2. Інші державні соціальні допомоги (допомога на поховання, допомоги особам, яким виповнилось 100 і більше років, грошові допомоги ветеранам війни, державні допомоги дітям віком до 16 років, інфікованим вірусом імунодефіциту людини або хворим на СНІД).

Форма контролю: співбесіда за запропонованими питаннями

Літературу та законодавство дивитись до семінарського заняття № 10.

Тема 6. Соціальне обслуговування в системі соціального захисту України.

Додаткові питання, які виносяться на самостійне опрацювання. (3 години)

1. Поняття, види та принципи соціального обслуговування.
2. Соціальні послуги, що надаються за рахунок коштів соціальних страхових фондів
 - 2.1. Соціальні послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням
 - 2.2. Соціальні послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання
 - 2.3. Соціальні послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням на випадок безробіття
2. Правове регулювання соціальної реабілітації інвалідів.
3. Правове регулювання санаторно-курортного лікування як виду соціального обслуговування.

Форма контролю: співбесіда за запропонованими питаннями.

Законодавство

1. Конституція України //Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про зайнятість населення: Закон України від 1 березня 1991 року № 803-XI //Відомості Верховної Ради України . – 1991. – № 14 . – Ст.170.
3. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 21 березня 1991 року № 875-XII //Відомості Верховної Ради УРСР. - 1991. - № 21. - Ст. 252.
4. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи Закон України від 19 грудня 1991р. № 2001-XII //Відомості Верховної Ради УРСР. – 1992. – № 13. – Ст. 178.
5. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 5 лютого 1993 р. № 2998-XII. //Відомості Верховної Ради України . – 1993. – № 16. – Ст. 167.
6. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII //Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 45. – Ст. 425.
7. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні: Закон України від 16 грудня 1993 року //Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 4. – Ст. 18.
8. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24 січня 1995 р. № 20/95-ВР. //Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 6. – Ст. 35.
9. Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист: Закон України від 24

- березня 1998 року № 203/98-ВР //Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 40–41. – Ст. 249.
10. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності Закон України від 23 вересня 1999 року № 1105-XIV //Відомості Верховної Ради України. –1999. – № 46–47. – Ст. 403.
 11. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 5 жовтня 2000 р. № 2017-111 //Офіційний вісник України. –2000. – № 44. – Ст. 1876.
 12. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 2 березня 2000 року № 1533-III //Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 22. – Ст. 171.
 13. Про дошкільну освіту: Закон України від 11 липня 2001 р. № 2628-III //Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 49 . – Ст. 259.
 14. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням: Закон України від 18 січня 2001 року № 2240-III //Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 14. – Ст. 71.
 15. Про охорону дитинства Закон України від 26 квітня 2001 року №2402-III//Офіційний вісник України. – 2001. – № 22. – Ст. 981.
 16. Про соціальну роботу з дітьми та молоддю: Закон України від 21 червня 2001 р. № 2558-III //Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 42. – Ст. 213.
 17. Про соціальні послуги: Закон України від 19 червня 2003 р. № 966-IV //Відомості Верховної Ради України . – 2003. – № 45. – Ст.358.
 18. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13 січня 2005 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 6. – Ст. 147.
 19. Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей: Закон України від 2 червня 2005р. № 2623-IV //Офіційний вісник України. - 2005. - № 25. - Ст. 1412.
 20. Про реабілітацію інвалідів в Україні: Закон України від 6 жовтня 2005 р. № 2961-I//Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 2-3. – Ст. 36.
 21. Положення про Міністерство соціальної політики України: Затверджено Указом Президента України від 6 квітня 2011 року № 389/2011// Офіційний вісник України. – 2011. – № 29. – Ст. 1227.
 22. Про додаткові заходи щодо посилення соціального захисту багатодітних та неповних сімей. Указ Президента України від 30 грудня 2000 року №1396/2000 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 1-2. – Ст. 17.
 23. Порядок здійснення страхових виплат, призначених у зв'язку з нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням, які спричинили втрату працездатності, особам, що виїхали за межі України: Затв.

- Постановою Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2001 р. № 998 //Офіційний вісник України. – 2001. – № 33. – Ст. 1538.
24. Порядок перерахунку коштів державного бюджету до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття для матеріального забезпечення та надання послуг безробітним з числа незастрахованих осіб. Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 18 січня 2003 р. № 66// Офіційний вісник України. – № 4. – Ст. 125.
 25. Порядок проведення витрат на поховання у разі смерті потерпілого від нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2001 р. № 826 //Офіційний вісник України. – 2001. – № 29. – Ст. 1313
 26. Положення про Фонд соціального захисту інвалідів: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 17.07. 2002 № 1434 //Офіційний вісник України. – 2002. – № 39. – Ст. 1818.
 27. Положенням про дитячий будинок сімейного типу: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2002 р. № 564 //Офіційний вісник України. – 2002. – № 18. – Ст. 925.
 28. Типове положенням про притулок для дітей: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 9 червня 1997 р. № 565 //Офіційний вісник України. – 1997. – № 24. – Ст. 61.
 29. Загальне положення про центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2004 р. № 1126 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 26. – Ст. 198.
 30. Типове положення про центр соціально-психологічної допомоги: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 12 травня 2004р. № 608 //Офіційний вісник України. – 2004. – № 16. – Ст. 68.
 31. Перелік платних послуг: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 р. № 12 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 16 травня 2007 р. № 745) //Офіційний вісник України. – 2007. – № 37. – Ст. 1494.
 32. Порядок призначення і виплати компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2004 р. № 558 //Офіційний вісник України. – 2004. – № 17. – Ст. 1188.
 33. Порядок закупівлі лікарських засобів закладами та установами охорони здоров'я, що фінансуються з бюджету: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 5 вересня 1996 р. № 1071 //Урядовий кур'єр. – 1996. – вересень. – 7.
 34. Порядок забезпечення інвалідів автомобілями: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 19 липня 2006 р. № 999 //Офіційний вісник України. – 2006. – № 30. – Ст. 2130.
 35. Положення про порядок організації та проведення оплачуваних

- громадських робіт, Положення про порядок організації сезонних робіт: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 27 квітня 1998 р. № 578 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 72. – Ст. 2423.
36. Список сезонних робіт і сезонних галузей: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28 березня 1997 р. № 278 // Офіційний вісник України. – 1997. – № 14. – Ст. 18.
37. Концепція державної системи професійної орієнтації населення: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2008 р. № 842 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 72. – Ст. 2426.
38. Положення про загальноосвітню школу соціальної реабілітації, Положення про професійне училище соціальної реабілітації: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 1993 р. № 859 // Зібрання постанов Уряду України. – 1993. – № 10.
39. Порядок розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 р. № 616 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 16. – Ст. 154.
40. Положення про прийомну сім'ю: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 2 березня 1998 р. № 241 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 18. – Ст. 926.
41. Типове положення про центр соціально-психологічної реабілітації дітей: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28 січня 2004 р. № 87 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 4. – Ст. 168.
42. Положення про індивідуальну програму реабілітації та адаптації інваліда: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22 лютого 1992 р. № 83 // Зібрання постанов Уряду України. – 1992. – № 3. – Ст. 68.
43. Перелік медичних показань, що дають право на одержання державної соціальної допомоги на дітей-інвалідів віком до 16 років: Затв. наказом Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства фінансів України від 08 листопада 2001 р. № 454/471/516 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 52. – Ст. 2403
44. Типові положення про будинки-інтернати (пансіонати) для громадян похилого віку, інвалідів та дітей: Затв. наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 29.12.2001 № 549 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 5. – Ст. 212.
45. Типове положення про територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг): Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2009 р. № 1417 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 1. – Ст. 10.
46. Типове положення про центр професійної, медичної та соціальної реабілітації інвалідів: Затв. наказом Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства освіти України, Міністерства охорони здоров'я, Фонду соціального захисту інвалідів від 11 червня 1999 р. № 96/187/146/55 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 26. – Ст. 1249.

47. Положення про дитячі будинки і загальноосвітні школи-інтернати для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Затв. наказом наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерства соціальної політики України від 10.09.2012 № 995/557 // Офіційний вісник України. - 2012. - № 76. - Ст. 3087.
48. Положення про порядок надання Фондом загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття послуг із професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації: Затв. наказом Міністерства праці та соціальної політики України та Міністерства освіти і науки України 13 лютого 2001 р. № 345/5536 // Офіційний вісник України. - 2001. - № 16. – Ст. 705.
49. Порядок надання роботодавцю дотації на створення додаткових робочих місць для працевлаштування безробітних: Затв. наказом Міністерства праці та соціальної політики України 10 січня 2001 р. № 1 //Офіційний вісник України. – 2001. - № 2. – С. 17.
50. Типове положення про будинок-інтернат для громадян похилого віку та інвалідів, геріатричний пансіонат, пансіонат для ветеранів війни і праці, Типове положення про психоневрологічний інтернат: Затв. наказом Міністерства праці України від 29 грудня 2001 р. № 549 //Офіційний вісник України. - 2002. - № 5. - Ст. 212.
51. Положенням про центральну та республіканську (Автономна Республіка Крим), обласні, Київську та Севастопольську міські, районні (міські) психолого-медико-педагогічні консультації: Затв. спільним наказом Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України від 7 липня 2004 р. № 569/38 // Офіційний вісник України. - 2004. - № 30. – Т. 2. – Ст. 2056.
52. Положення про психологічну службу системи освіти України: Затв. наказом Міністерства освіти України від 3 травня 1999 р. № 127 //Офіційний вісник України. - 2000. - № 1. - Ст. 18.
53. Положення про загальноосвітню школу-інтернат та загальноосвітню санаторну школу-інтернат: Затв. Міністерством освіти і науки України від 12 червня 2003 р. № 363 //Офіційний вісник України. - 2003. - № 27. - Ст. 1360.
54. Положення про навчально-реабілітаційний центр: Затв. наказом Міністерства освіти України 28 серпня 1997 р. //Офіційний вісник України. - № 1998. - № 3. - Ст. 411.
55. Інструкція щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї та молоді, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для молоді та органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів щодо попередження насильства в сім'ї: Затв. спільним наказом Міністерства України у справах сім'ї, дітей та молоді і Міністерства внутрішніх справ України від 9 березня 2004 р. № 3/235 //Офіційний вісник України. - 2004. - № 13. - Ст. 936.

56. Типове положенням про студентську соціальну службу: Затв. наказом Міністерства України у справах сім'ї, дітей та молоді від 26 листопада 2004 р. № 762 //Офіційний вісник України. - 2004. - № 23. - Ст. 1536.
57. Типове положення про будинок дитини: Затв. наказом Міністерства охорони здоров'я України від 18 травня 1998 р. № 123 //Офіційний вісник України. - 1998. - № 32. - Ст. 271.
58. Положення про комісію (уповноваженого) із соціального страхування підприємства, установи, організації: Затв. Постановою Правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності від 23.06.2008 № 25 // Офіційний вісник України. - 2008. - № 53. – Ст. 1794.
59. Порядок часткового фінансування дитячо-юнацьких спортивних шкіл за рахунок коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності: Затв. постановою правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності від 26.06.2007 № 31 //Офіційний вісник України. - 2007. - № 56. - Ст. 2256
60. Порядок придбання та забезпечення дитячими новорічними подарунками: Затв. постановою правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності 25.10.2007 № 48 //Офіційний вісник України. - 2007. - № 90. - Ст. 3314
61. Положення про порядок забезпечення і фінансування витрат потерпілим унаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання на слухові апарати: Затв. постановою правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань від 27 березня 2003 р. № 25 [Електронний ресурс]. - Режим доступу. - <http://www.social.org.ua/>
62. Граничні розміри фінансування витрат потерпілим унаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання на слухові апарати, зубопротезування, очне протезування, окуляри, контактні лінзи, постіль ну та натільну білизну, постільні речі, перуки: Затв. постановою правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань від 22 грудня 2005 р. № 68 [Електронний ресурс]. - Режим доступу. - <http://www.social.org.ua/> .
63. Положення про порядок забезпечення потерпілих лікарськими засобами, виробами медичного призначення, постільною та натільною білизною, перуками: Затв. постановою правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань 27 березня 2003 р. № 26 [Електронний ресурс]. - Режим доступу. - <http://www.social.org.ua/> .
64. Положення про забезпечення потерпілих унаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання путівками для санаторно-курортного лікування: Затв. постановою правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань від 31 жовтня 2007 р. № 49 //Офіційний вісник

України. - 2007. - № 99. - Ст. 3601.

65. Положення про забезпечення технічними засобами реабілітації потерпілих унаслідок нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання: Затв. постановою правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань від 25 жовтня 2005 р. № 65 [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://www.social.org.ua/> .
66. Положення про порядок укладання договорів між Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України та лікувально-профілактичними закладами на обслуговування потерпілих на виробництві: Затв. постановою правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань від 19 червня 2003 р. № 52 [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://www.social.org.ua/> .
67. Положення про забезпечення додатковим харчуванням інваліда внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання та потерпілого з важкою травмою або професійним захворюванням під час лікування в лікувальному закладі; Методичні рекомендації щодо забезпечення потерпілого з важкою травмою або професійним захворюванням та інваліда внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання додатковим харчуванням: Затв. постановою правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань від 19 червня 2003 р. № 54 [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://www.social.org.ua/> .
68. Положення про забезпечення необхідними видами догляду інвалідів унаслідок нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання: Затв. постановою Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань від 25 жовтня 2005 р. № 66 [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://www.social.org.ua/> .

Література

Основна

1. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України: Навч. посіб. /М. Д. Бойко. – К: “Олан”, 2004. – 312 с.
2. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту України: Навч. посіб. /Н. Б. Болотіна. – К.: Знання, 2005. – 615 с.
3. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту: становлення і розвиток в Україні: [монографія] / Н. Б. Болотіна. – К.: Знання, 2005. – 382 с.
4. Болотіна Н. Б. Соціальне законодавство України. Гендерна експертиза. /Н. Б. Болотіна. – К.: Логос, 2001. – 84 с.
5. Надточій Б. Пенсія в Україні. Коментар Закону України “Про

- загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” / Б. Надточій, Л. Демчук. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 512 с.
6. Пенсійна система України: Навч. посібн. / [В. І. Грушко, Н. В. Грушко, О. В. Бевзенко та ін./ За заг. ред. В. І. Грушка]. – К.: Кондор, 2006. – 336 с.
 7. Пилипенко П. Д. Право соціального забезпечення України: Навч. посіб. / П. Д. Пилипенко – К.: Істина, 2010. – 224 с.
 8. Пільги. Регулювання та захист / [За ред. В.С. Ковальського]. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 416 с.
 9. Право социального обеспечения: Конспект лекций / [Авт-сост. А. П. Толмачев]. – М.: Приор-издат, 2003. – 176 с.
 10. Право соціального забезпечення України: Навч. посіб. / [В. С. Сличинський, І. В. Зуб, П. І. Мінюков та ін.]. – К.: Юридична книга, 2003. – 440 с.
 11. Право соціального забезпечення: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [За ред. П. Д. Пилипенка]. – К.: Видавничий Дім “Ін Юре”, 2008. – 504 с.
 12. Синчук С. М., Бурак В. Я. Право соціального забезпечення України / С. М. Синчук, В. Я. Бурак. – К.: Знання, 2006. – 318 с.
 13. Сирота І. М. Все о пенсиях, пособиях, социальной защите граждан Украины: Научно-практический комментарий и сборник нормативных актов. Издание четвертое, переработанное и дополненное / И. М. Сирота. – Харьков: ООО “Одиссей”; “Фолио”, 2003. – С. 135-150.
 14. Сирота І. М. Право пенсійного забезпечення в Україні. Курс лекцій / І. М. Сирота. – К.: Юрінком Інтер, 1998.
 15. Сирота І. М. Право соціального забезпечення в Україні / І. М. Сирота. – Х.: “Одиссей”, 2007. – 408 с.
 16. Соціальні послуги в Україні: сьогодення та перспективи / [Т. В. Семигіна, К. С. Міщенко, Т. Г. Кіча та ін.]. – К.: ВК “Зірка”, 2007. – 52 с.
 17. Сташків Б. І. Право соціального обслуговування: Навч. посіб. / Б. І. Сташків. – К.: Знання, 2007. – 567 с.
 18. Сташків Б. І. Теорія права соціального забезпечення: Навч. посіб. / Б. І. Сташків. – К.: Знання, 2005. – 405 с.
 19. Сташків Б. І. Юридичні факти в праві соціального забезпечення: Монографія / Б. І. Сташків. – Чернігів: Деснянська правда, 2008. – 260 с.
 20. Сулейманова Г. В. Право социального обеспечения / Г. В. Сулейманова. – М.: Издательсько-торговая корпорация “Дашков и Ко”, 2006. – 464 с.
 21. Юрій С. І. Соціальне страхування / С. І. Юрій, М. П. Шаварина, Н. В. Шаманська. – К., 2004. – 464 с.
 22. Ярошенко І. С. Право соціального забезпечення: Навч. посіб. / І. С. Ярошенко. – К.: КНЕУ, 2005. – 232 с.

Додаткова

1. Беца О. Центри соціальної адаптації для людей, які звільняються з місць позбавлення волі, у контексті сучасної соціальної політики / О. Беца

- //Соціальна політика і соціальна робота. – 2005. – № 1. – С. 5-19.
2. Бондарчук К. Забезпечення трудової зайнятості інвалідів в Україні: стан, проблеми та перспективи / К. Бондарчук //Соціальний захист. – 2004. – № 1. – С. 21-26.
 3. Бондарчук К. Стан та напрями вдосконалення профорієнтаційного обслуговування громадян у Державній службі зайнятості / К. Бондарчук //Україна: аспекти праці. – 2004. – № 1. – С. 12-20.
 4. Бондарчук К. Стан і особливості працевлаштування та зайнятості інвалідів в Україні / К. Бондарчук //Соціальний захист. – 2002. – № 11. – С. 53-54; № 12. – С. 49-53.
 5. Галиць Г. Удосконалення механізму стимулювання створення робочих місць для інвалідів / Г. Галиць, Ю. Куліков//Україна: аспекти праці. - 2003. - № 3. - С. 10-15.
 6. Захаров М. Л., Право социального обеспечения России: Учебник / М. Л. Захаров, Э. Г. Тучкова. - М., 2001. – 605 с.
 7. Красота О. І. Соціально-економічні і нормативно-правові проблеми організації діяльності шкіл соціальної реабілітації для неповнолітніх / О. І. Красота //Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ України. – 2008. - № 4. – С. 42.
 8. Литвиненко В. М. Щодо змісту терміна “соціальні послуги” в теорії та законодавстві / В. М. Литвиненко //Держава і право: Зб. наук. пр. Юрид. і політ. Науки. – 2008. - № 40. - С. 305.
 9. Маршавін Ю. Удосконалення нормативно-правового регулювання зайнятості населення / Ю. Маршавін //Україна: аспекти праці. - 2002. - № 7. - С. 7-10.
 10. Міщенко К. Розвиток організаційно-правових засад діяльності системи соціальних послуг для населення України / К. Міщенко //Соціальна політика, соціальна робота й охорона здоров'я: як Україні досягти європейського рівня якості послуг?: Зб. Тез конф.. /Нац. Ун-т “Києво-Могилянська акад.”. – К., 2007. – С. 23-27.
 11. Мортіков В. Роль інформації у функціонуванні сучасного ринку праці / В. Мортіков //Україна: аспекти праці. - 2003. - № 5. - С. 3-7.
 12. Пасічніченко С. Правовий зміст понять “інвалід” та “інвалідність” / С. Пасічніченко //Підприємництво, господарство і право. - 2005. - № 11. - С. 138-140.
 13. Сидаренко О. Праця інвалідів / О. Сидаренко //Довідник кадровика. - 2003. - №2. - С. 43-45.
 14. Синчук С. М. Соціальні послуги як вид матеріального забезпечення за рахунок соціальних страхових фондів / С. М. Синчук //Актуальні питання реформування правової системи України: Зб.наук.ст. за матеріалами VII Міжнар.наук.-практ.конф., м.Луцьк., 2010. - 4-5 червня. – С. 516.
 15. Сташків Б. Соціальне обслуговування у системі соціального забезпечення: правові питання / Б. Сташків //Право України. - 2005. - №1. - С. 76-79.

16. Сташків Б. Утримання німецьких у стаціонарних інтернатних установах та закладах як інститут права соціального обслуговування / Б. Сташків // Підприємництво, господарство і право. – 2005. - № 6. – С. 67-70.
17. Томашевський В. Правові проблеми працевлаштування інвалідів / В. Томашевський // Справочник кадровика. - 2003. - № 6. - С. 24-27.
18. Хохлов О. Пільги для інвалідів при працевлаштуванні, під час роботи та при звільненні / О. Хохлов // Соціальний захист. - 2003. - № 7. - С. 46-47.
19. Шумна Л. П. Правові основи реабілітації інвалідів в Україні: Автореф. дис. к.ю.н. / Л. П. Шумна - Х., 2003. - 19 с.
20. Шумна Л. П. Право інвалідів на реабілітацію та державні гарантії його реалізації / Л. П. Шумна // Захист соціальних прав людини і громадянина в Україні: проблеми юридичного забезпечення: Матеріали наук. -практ. конф., 30 січня 2003 р. - К.: "МП Леся", 2003. - С. 118-124.
21. Шумна Л. П. Соціальний захист дітей-інвалідів: правовий аспект / Л. П. Шумна // Держава і право: Зб. наук. праць. - Юридичні та політичні науки. - Вип. 28. - К., 2005. - С. 400-404.
22. Ярошенко О. Працевлаштування інвалідів: диференціація та проблеми правового регулювання / О. Ярошенко // Вісник Академії правових наук України. - 2004. - № 3 (38). - С. 97-105.

Тема 7. Соціальний захист окремих категорій населення. (4 години)

Питання, які виносяться на самостійне опрацювання:

1. Пільги на житлово-комунальні послуги.
2. Правове регулювання житлових субсидій.
3. Медико-реабілітаційні соціальні пільги.
4. Пільги у сфері соціального обслуговування населення.
5. Соціально-трудова та соціально-побутова пільги.
6. Соціальний захист дітей в Україні.

Форма контролю: співбесіда за запропонованими питаннями

Літературу та законодавство дивитись до семінарського заняття № 11.

Тема 8. Медична допомога та правові засади її надання (повністю на самостійне опрацювання) (3 години)

1. Право на охорону здоров'я та медичну допомогу.
2. Права та обов'язки громадян у сфері охорони здоров'я.
3. Медична допомога, її види та правове регулювання.
4. Правовий статус пацієнта.

Форма контролю: співбесіда за запропонованими питаннями

Законодавство

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року //Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини від 4 листопада 1950 року //Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. – Ст. 21.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року //Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.
4. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 року № 2801-ХП //Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – Ст. 19.
5. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності: Закон України від 23.09.1999 року № 1105 – XIV //Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 46-47. – Ст. 403.
6. Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення: Закон України від 12 грудня 1991 року № 1972–ХП, в редакції Закону № 155/98–ВР від 3 березня 1998 року //Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 35. – Ст. 235.
7. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 6 квітня 2000 року № 1645–Ш //Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 29. – Ст. 228.
8. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 року № 393/96-ВР //Голос України. – 1996. – № 199 (1449). – Ст. 22.
9. Про лікарські засоби: Закон України від 4 квітня 1996 року № 123/96-ВР //Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 22. – Ст. 86.
10. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 21 березня 1991 року (із змінами та доповненнями) //Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №21. – Ст. 252.
11. Про основні державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 05.10.2000 року № 2017-III //Відомості Верховної Ради України. – 2000. – №48. – Ст. 409.
12. Про психіатричну допомогу: Закон України від 22 лютого 2000 року № 1489-III //Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 19. – Ст. 143.
13. Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині: Закон України від 16 липня 1999 року № 1007-Х1У //Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 41. – Ст. 377.
14. Про впорядкування безоплатного та пільгового відпуску лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування окремих груп населення та за певними категоріями захворювань: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 серпня 1998 року № 1303 [Електронний ресурс]. - Режим доступу. - <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>.
15. Про комплексні заходи щодо впровадження сімейної медицини в систему охорони здоров'я: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 червня 2000

- року № 989 // [Електронний ресурс]. - Режим доступу. - <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>.
16. Перелік платних послуг, які можуть надаватися в державних та комунальних закладах охорони здоров'я, вищих медичних навчальних закладах та науково-дослідних установах: Затвердженні постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1996 р. № 1138 // Урядовий кур'єр. – 1996. – вересень.
 17. Порядок проведення обов'язкових профілактичних медичних оглядів та видачі особистих медичних книжок: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23 травня 2001 р. № 559. // [Електронний ресурс]. - Режим доступу. - <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>.
 18. Правила медичного огляду з метою виявлення ВІЛ-інфекції, обліку ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД та медичного нагляду за ними: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 18 грудня 1998 р. № 2026. // [Електронний ресурс]. - Режим доступу. - <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>.
 19. Програма подання громадянам гарантованої державної безоплатної медичної допомоги: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2002 р. № 955. // [Електронний ресурс]. - Режим доступу. - <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>.
 20. Про затвердження плану поетапного переходу до організації первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини: Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 214 від 11.09.2000 року // [Електронний ресурс]. - Режим доступу. - <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>.
 21. Про удосконалення амбулаторної акушерсько-гінекологічної допомоги в Україні: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 28 грудня 2002 року № 503 // [Електронний ресурс]. - Режим доступу. - <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>.
 22. Про удосконалення організації медичної допомоги дітям підліткового віку: Наказ Міністерства охорони здоров'я від 12 грудня 2002 року № 465 // [Електронний ресурс]. - Режим доступу. - <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>.
 23. Щодо організації проведення обов'язкових профілактичних медичних оглядів працівників окремих професій, виробництв і організацій, діяльність яких пов'язана з обслуговуванням населення і може призвести до поширення інфекційних хвороб: Наказ Міністерства охорони здоров'я від 23 липня 2002 р. № 280 // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 50. – Ст. 56.
 24. Положення про лікарсько-трудова комісію: Затверджено Наказом Державного департаменту України з питань виконання покарань та Міністерства охорони здоров'я України 18.01.2000 № 3/6 [Електронний ресурс]. - Режим доступу. - <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>.
 25. Положення про організацію і проведення профілактичних щеплень та Перелік медичних протипоказань до проведення профілактичних щеплень:

Затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 31 жовтня 2000 р. № 276. // [Електронний ресурс]. - Режим доступу. - <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>.

26. Порядок медичного обслуговування громадян центрами первинної медико-санітарної допомоги: Затв. наказом Міністерства охорони здоров'я України від 5 жовтня 2011 р. № 646 // Офіційний вісник України. – 2011. - № 99. – Ст. 3649.

Література

1. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України: Навч. посіб. / М. Д. Бойко. – К: “Олан”, 2004. – 312 с.
2. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту України: Навч. посіб. / Н. Б. Болотіна. – К.: Знання, 2005. – 615 с.
3. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту: становлення і розвиток в Україні: [монографія] / Н. Б. Болотіна. – К.: Знання, 2005. – 382 с.
4. Болотіна Н. Б. Соціальне законодавство України. Гендерна експертиза. / Н. Б. Болотіна. – К.: Логос, 2001. – 84 с.
5. Надточій Б. Пенсія в Україні. Коментар Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” / Б. Надточій, Л. Демчук. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 512 с.
6. Пенсійна система України: Навч. посібн. / [В. І. Грушко, Н. В. Грушко, О. В. Бевзенко та ін./ За заг. ред. В. І. Грушка]. – К.: Кондор, 2006. – 336 с.
7. Пилипенко П. Д. Право соціального забезпечення України: Навч. посіб. / П. Д. Пилипенко – К.: Істина, 2010. – 224 с.
8. Пільги. Регулювання та захист / [За ред. В.С. Ковальського]. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 416 с.
9. Право социального обеспечения: Конспект лекций / [Авт-сост. А. П. Толмачев]. – М.: Приор-издат, 2003. – 176 с.
10. Право соціального забезпечення України: Навч. посіб. / [В. С. Стичинський, І. В. Зуб, П. І. Мінюков та ін.]. – К.: Юридична книга, 2003. – 440 с.
11. Право соціального забезпечення: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [За ред. П. Д. Пилипенка]. – К.: Видавничий Дім “Ін Юре”, 2008. – 504 с.
12. Синчук С. М., Бурак В. Я. Право соціального забезпечення України / С. М. Синчук, В. Я. Бурак. – К.: Знання, 2006. – 318 с.
13. Сирота І. М. Все о пенсиях, пособиях, социальной защите граждан Украины: Научно-практический комментарий и сборник нормативных актов. Издание четвертое, переработанное и дополненное / И. М. Сирота. – Харьков: ООО “Одиссей”; “Фолио”, 2003. – С. 135-150.
14. Сирота І. М. Право пенсійного забезпечення в Україні. Курс лекцій / І. М. Сирота. – К.: Юрінком Інтер, 1998.
15. Сирота І. М. Право соціального забезпечення в Україні / І. М. Сирота. – Х.: “Одиссей”, 2007. – 408 с.

16. Соціальні послуги в Україні: сьогодення та перспективи / [Т. В. Семигіна, К. С. Міщенко, Т. Г. Кіча та ін.]. – К.: ВК “Зірка”, 2007. – 52 с.
17. Сташків Б. І. Право соціального обслуговування: Навч. посіб. / Б. І. Сташків. – К.: Знання, 2007. – 567 с.
18. Сташків Б. І. Теорія права соціального забезпечення: Навч. посіб. / Б. І. Сташків. – К.: Знання, 2005. – 405 с.
19. Сташків Б. І. Юридичні факти в праві соціального забезпечення: Монографія / Б. І. Сташків. – Чернігів: Деснянська правда, 2008. – 260 с.
20. Сулейманова Г. В. Право соціального забезпечення / Г. В. Сулейманова. – М.: Издательсько-торгова корпорація “Дашков и Ко”, 2006. – 464 с.
21. Юрій С. І. Соціальне страхування / С. І. Юрій, М. П. Шаварина, Н. В. Шаманська. – К., 2004. – 464 с.
22. Ярошенко І. С. Право соціального забезпечення: Навч. посіб. / І. С. Ярошенко. – К.: КНЕУ, 2005. – 232 с.

Додаткова

1. Алієва О. М. Медичне право як навчальна дисципліна та галузь науки / О. М. Алієва //Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку – 2007. - 23-24 березня. – С. 212.
2. Бідний В. Г. Медичне страхування: Посібник / В. Г. Бідний, Н. М. Орлова. - К.: За-друга, 2000. - 134 с.
3. Болотіна Н. Б. Медичне право у системі права України / Н. Б. Болотіна //Право України. – 1999. - № 7. – С. 116-118.
4. Болотіна Н. Б. Соціальне право України: окремі теоретичні проблеми формування та розвитку / Н. Б. Болотіна //Право України. – 2000. - № 12. – С. 24-28.
5. Болотіна Н. Б. Концепція кодифікації законодавства України про соціальне забезпечення / Н. Б. Болотіна //Право України. – 1996. - № 7. – С. 51-53.
6. Буздуган Я. Правова характеристика благодійництва та благодійної діяльності як альтернативного джерела фінансового забезпечення охорони здоров'я / Н. Б. Болотіна //Підприємництво, господарство і право. – 2006. - № 9. – С. 88-92.
7. Вегера С. А. Вирішення проблем інвалідів: державний підхід / С. А. Вегера //Соціальний захист. – 2001. - № 11. - С. 11-13
8. Галай В. Медіація як один з альтернативних способів захисту прав пацієнтів / В. Галай //Право України. – 2007. - № 10. - С. 35-38.
9. Головченко В. М. Законодавство України про охорону здоров'я: проблеми реформування й оновлення / В. М. Головченко, Л. А. Грузова //Право України. – 2007. - № 11. – С. 93-95.
10. Гуменюк І. О. Конституційні гарантії права на соціальне забезпечення в Україні / І. О. Гуменюк //Сучасний конституціоналізм та конституційна юстиція: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Одеса: Юридична література, 2005. – С. 264-266.

11. Ковжарова Е. В. Перспективи впровадження загальнообов'язкового медичного страхування в Україні / Е. В. Ковжарова // Соціальний захист. – 2002. - № 4. – С. 38-39.
12. Ковжарова Е. В. Платна медична допомога: досвід, проблеми / Е. В. Ковжарова // Соціальний захист. – 2006. - № 1. – С. 51-56.
13. Мачуга Н. П. Проблеми становлення медичного страхування в Україні / Н. П. Мачуга // Банківська справа. - 2000. - № 5. - С. 41-44.
14. Мельник М. І. Законодавство України про охорону здоров'я (коментарі і постатейні матеріали) / М. І. Мельник, М. А. Хавронюк. - К., 2000. - 256 с.
15. Потреби лікарів у нормативно-правовій інформації та шляхи їх задоволення / Москалець Г. М., Щепоняк В. М., Подрушняк В. Б. та інші // Вісник соціальної гігієни та організація охорони здоров'я. – 2000. - №1. – С. 28-33.
16. Права человека и профессиональная ответственность врача в документах международных организаций. – К.: Сфера, 1999.
17. Рудень В. Страхова медицина і медичне страхування: Навчальний посібник / В. Рудень. – Л.: Вид-во Обласної книжкової друкарні, 1999. - 307 с.
18. Савицкая А. Н. Возмещение ущерба, причиненного ненадлежащим врачеванием / А. Н. Савицкая. – Львов, 2006. – С. 33–47.
19. Солдатенко О. Теоретичні засади соціального та медичного страхування / О. Солдатенко // Підприємництво, господарство і право. – 2010. - № 3. – С. 108.
20. Солдатенко О. Про права й обов'язки суб'єктів фінансових правовідносин у системі обов'язкового медичного страхування / О. Солдатенко // Підприємництво, господарство і право. – 2010. - № 8. – С. 52.
21. Стеценко В. Платні медичні послуги у державних і комунальних закладах охорони здоров'я: проблеми правової регламентації / В. Стеценко // Підприємництво, господарство і право. – 2009. - № 12. - С. 223.
22. Стеценко В. Організаційно-правові засади медичного страхування: зарубіжний досвід і пропозиції для України / В. Стеценко // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 1. – С. 10-13.
23. Стратегія реалізації державних гарантій надання медичної допомоги населенню України на засадах медичного страхування: Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції / С. В. Шевчук (голов, ред.). - Ірпінь, 2001. - 254 с.
24. Щукін О. С. До питання про соціальну стандартизацію медичної допомоги: правовий аспект / О. С. Щукін // Актуальні проблеми держави і права: 36. наук. праць. - Вип. 12. - Одеса, 2001. - С. 387-391.
25. Щукін О. С. Правове забезпечення соціальної стандартизації медичної допомоги в Україні / О. С. Щукін // Актуальні проблеми держави і права: 36. наук. праць. - Вип. 11. - Одеса, 2001. - С. 314-316.
26. Щукін О. С. Проблеми визначення змісту права на якісну медичну допомогу за законодавством України / О. С. Щукін // Актуальні проблеми політики: 36. наук. праць. - Вип. 17. - Одеса: Юридична література, 2003. - С. 197-205.
27. Щукін О. С. Проблеми визначення поняття якості медичної допомоги за

законодавством України / О. С. Шукін //Актуальні проблеми держави і права: 36. наук. праць. - Вип. 18. - Одеса: Юридична література, 2003. - С. 732-737.

28. Яковлева Т. Соціально-правові передумови запровадження обов'язкового медичного страхування / Т. Яковлева // Підприємництво, господарство і право: щомісячн. Нук.-практ. Господарсько-правовий журн. /засн. Спілка юристів України, Ін-т держави і права, НАН України. – 2008. – № 11. – С. 71-74.

Тестові завдання для самоконтролю

Відповідно до Конституції України, громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на:

- 1) забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності;
- 2) забезпечення їх у разі втрати годувальника;
- 3) забезпечення їх у разі вигнання за межі України;
- 4) забезпечення їх у разі переведення на іншу роботу за власним бажанням;
- 5) забезпечення їх у разі безробіття з незалежних від них обставин.

Відповідно до Конституції України право на соціальний захист гарантується :

- 1) загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій;
- 2) загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок бюджетних та інших джерел соціального забезпечення;
- 3) широкою мережею закладів соціального страхування.
- 4) створенням мережі державних закладів для догляду за непрацездатними ;
- 5) створенням мережі комунальних закладів для догляду за непрацездатними.

Право на соціальний захист, передбачене в Конституції України, включає право на:

- 1) забезпечення громадян у старості;
- 2) забезпечення громадян у разі втрати годувальника;
- 3) забезпечення громадян у разі втрати правоздатності;
- 4) забезпечення громадян у разі часткової втрати працездатності;
- 5) забезпечення громадян у разі тимчасової втрати працездатності.

Розвитку яких лікувальних закладів, відповідно до Конституції України,

сприяє держава:

- 1) приватних;
- 2) виключно державних;
- 3) виключно недержавних;
- 4) виключно загальнодержавних та комунальних;
- 5) державних.

Для якого медичного обслуговування, відповідно до Конституції України, створює умови держава:

- 1) загальнообов'язкового;
- 2) персоніфікованого;
- 3) доступного для всіх громадян;
- 4) індивідуалізованого;
- 5) ефективного.

Які права у сфері охорони здоров'я закріплені у Конституції України:

- 1) право на медичну допомогу;
- 2) право на санітарне страхування;
- 3) право на медичне страхування;
- 4) право на оздоровчо-профілактичне страхування;
- 5) право на охорону здоров'я.

Виберіть правильні твердження:

- 1) громадяни України мають право на медичну допомогу;
- 2) громадяни України мають право на медичне страхування;
- 3) громадяни України мають право на охорону здоров'я;
- 4) громадяни України зобов'язані забезпечити санітарне благополуччя в державі;
- 5) громадяни України зобов'язані забезпечити епідемічне благополуччя в державі.

У яких закладах охорони здоров'я, відповідно до Конституції України, медична допомога надається безоплатно:

- 1) виключно у державних закладах;
- 2) виключно у комунальних закладах;
- 3) у державних і комунальних закладах;
- 4) у державних та комунальних закладах, за виключенням спеціалізованих інститутів;
- 5) виключно в акредитованих державних закладах.

Виберіть юридичні факти у вигляді дій:

- 1) досягнення особою пенсійного віку;
- 2) звернення за призначенням пенсії;

- 3) смерть пенсіонера;
- 4) звернення за призначенням допомоги по вагітності та пологах;
- 5) оскарження застрахованою особою дій виконавчих органів Пенсійного фонду у судовому порядку.

Затвердження загальнодержавних програм соціального розвитку відноситься до повноважень:

- 1) Міністерства праці і соціальної політики України;
- 2) Кабінету Міністрів України;
- 3) Верховної Ради України;
- 4) обласних державних адміністрацій;
- 5) Президента України.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування

Право на забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням згідно з Основами законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування мають:

- 1) виключно застраховані громадяни України;
- 2) члени сімей застрахованих громадян;
- 3) застраховані громадяни України та іноземні громадяни, які проживають в Україні;
- 4) будь-які особи в разі настання страхового випадку, передбаченого законодавством;
- 5) застраховані особи без громадянства та члени їх сімей, які проживають в Україні.

Згідно з Основами законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування залежно від страхового випадку є такі види загальнообов'язкового державного соціального страхування:

- 1) пенсійне страхування;
- 2) страхування у зв'язку з пологами та доглядом за дитиною до трьох років;
- 3) страхування у зв'язку з втратою непрацездатності;
- 4) страхування на випадок зниження рівня життя;
- 5) страхування на випадок безробіття.

Згідно з Основами законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню підлягають:

- 1) особи, які працюють на умовах трудового договору у фізичних осіб;
- 2) тільки громадяни України, які працюють на умовах трудового договору на підприємствах, в організаціях, установах незалежно від їх

- форм власності та господарювання;
- 3) громадяни України та іноземні громадяни, які проживають в Україні і працюють на умовах трудового договору на підприємствах, в організаціях, установах незалежно від їх форм власності та господарювання;
 - 4) особи, які забезпечують себе роботою самостійно (члени творчих спілок, творчі працівники, які не є членами творчих спілок)
 - 5) всі іноземці, які проживають постійно в Україні.

Згідно з Основами законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням надаються такі види соціальних послуг та матеріального забезпечення:

- 1) пенсії за віком
- 2) пенсії у зв'язку з безробіттям
- 3) допомога по тимчасовій непрацездатності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання;
- 4) відшкодування витрат, пов'язаних із професійною підготовкою або перепідготовкою та профорієнтацією безробітних;
- 5) допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку.

Знайдіть правильні твердження:

- 1) особи, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню, одержують свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, яке є єдиним для всіх видів страхування та документом суворої звітності;
- 2) застрахованою є юридична особа, на користь якої здійснюється загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- 3) усі застраховані громадяни є членами відповідних страхових фондів залежно від виду соціального страхування;
- 4) загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з народженням та вихованням дитини є одним з видів загальнообов'язкового державного соціального страхування;
- 5) виплати та надання соціальних послуг, на які має право застрахована особа за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, може бути припинено якщо виплати призначено на підставі документів, що містять неправдиві відомості.

Знайдіть правильні твердження:

- 1) Застрахованою є фізична особа, на користь якої здійснюється загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- 2) Страхувальниками за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням є цільові страхові фонди;

- 3) виплати та надання соціальних послуг, на які має право застрахована особа за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, може бути припинено якщо страховий випадок стався внаслідок умисної дії особи;
- 4) страховий ризик — обставини, внаслідок яких громадяни та/або члени їх сімей можуть втратити тимчасово або назавжди засоби до існування і потребують матеріальної підтримки або соціальних послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням;
- 5) допомога на поховання пенсіонерів є одним з видів матеріального забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням.

Виберіть правильні твердження:

- 1) відновлення здоров'я та працездатності потерпілих на виробництві від нещасних випадків або професійних захворювань є одним із завдань страхування від нещасного випадку;
- 2) фонд соціального страхування від нещасних випадків може відмовити у страхових виплатах застрахованому, якщо роботодавець подав Фонду соціального страхування від нещасних випадків свідомо неправдиві відомості про страховий випадок;
- 3) Фондом соціального страхування від нещасних випадків не відшкодовуються витрати на догляд за потерпілим незалежно від того, ким вони здійснюються;
- 4) страхові виплати і надання соціальних послуг може бути припинено, якщо страховий випадок настав внаслідок навмисного наміру заподіяння собі травми;
- 5) сума щомісячної страхової виплати потерпілому від нещасного випадку на виробництві не залежить від ступеня втрати професійної працездатності.

Виберіть правильні твердження:

- 1) перші п'ять днів тимчасової непрацездатності потерпілому від нещасного випадку на виробництві оплачуються власником або уповноваженим ним органом за рахунок коштів підприємства, установи, організації;
- 2) особи, право яких на отримання відшкодування шкоди раніше було встановлено згідно із законодавством СРСР про відшкодування шкоди, заподіяної працівникам внаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання, пов'язаних з виконанням ними трудових обов'язків, не мають права на забезпечення по страхуванню від нещасного випадку;

- 3) порушення правил охорони праці застрахованим, яке спричинило нещасний випадок або професійне захворювання, не звільняє страховика від виконання зобов'язань перед потерпілим.
- 4) страхові виплати і надання соціальних послуг може бути припинено, якщо з'ясувалося, що виплати призначено на підставі документів, які містять неправдиві відомості;
- 5) якщо встановлено, що потерпілий від нещасного випадку потребує кількох видів допомоги, провадиться оплата однієї допомоги за його вибором.

Виберіть правильні твердження:

- 1) Об'єктом страхування від нещасного випадку є життя застрахованого, його здоров'я та працездатність.
- 2) Страхові виплати і надання соціальних послуг може бути припинено, якщо потерпілий не виконує правил, пов'язаних з установами чи переглядом обставин страхового випадку;
- 3) фонд соціального страхування від нещасних випадків не може відмовити у страхових виплатах застрахованому;
- 4) допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю потерпілому від нещасного випадку на виробництві виплачується в розмірі 100 відсотків середнього заробітку (оподаткованого доходу).
- 5) сума щомісячної страхової виплати потерпілому від нещасного випадку на виробництві не залежить від середньомісячного заробітку, що потерпілий мав до ушкодження здоров'я.

Виберіть правильні твердження:

- 1) Нещасний випадок або професійне захворювання, яке сталося внаслідок порушення нормативних актів про охорону праці застрахованим є страховим випадком.
- 2) Страхові виплати і надання соціальних послуг може бути припинено на весь час проживання потерпілого за кордоном, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України;
- 3) Виплата пенсії по інвалідності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання провадиться потерпілому відповідно до законодавства про пенсійне забезпечення;
- 4) для страхування від нещасного випадку на виробництві потрібна згода або заява працівника.
- 5) сума щомісячної страхової виплати не повинна перевищувати середньомісячного заробітку, що потерпілий мав до ушкодження здоров'я.

Фонд соціального страхування від нещасних випадків виплачує застрахованому чи особам, які мають на це право, у разі настання страхового випадку такі грошові суми:

- 1) страхова виплата втраченого заробітку (або відповідної його частини) залежно від ступеня втрати потерпілим професійної працездатності (щомісячна страхова виплата);
- 2) страхова виплата пенсії за віком;
- 3) страхова виплата пенсії по інвалідності потерпілому;
- 4) страхова виплата допомоги по безробіттю;
- 5) страхова виплата пенсії у зв'язку з втратою годувальника.

Якщо потерпілому або особам, які мають право на одержання страхової виплати, з вини Фонду соціального страхування від нещасних випадків своєчасно не визначено або не виплачено суми страхової виплати, ця сума виплачується:

- 1) без обмеження протягом будь-якого строку та не підлягає коригуванню у зв'язку із зростанням цін на споживчі товари та послуги;
- 2) за весь минулий час, але не більш як за п'ять років з дня звернення за їх одержанням;
- 3) з дня звернення та не підлягає коригуванню у зв'язку із зростанням цін на споживчі товари та послуги;
- 4) без обмеження протягом будь-якого строку та підлягає коригуванню у зв'язку із зростанням цін на споживчі товари та послуги;
- 5) за весь минулий час, але не більш як за три роки з дня звернення за їх одержанням.

Потерпілим, які проживають у будинках-інтернатах для громадян похилого віку та інвалідів, пансіонатах для ветеранів війни та праці, щомісячні суми страхових виплат:

- 1) зменшуються на 50 відсотків;
- 2) перераховуються на спеціальний рахунок і виплачуються потерпілому після вибуття з зазначених установ;
- 3) повністю виплачуються потерпілому;
- 4) повністю перераховуються на рахунок зазначених установ;
- 5) перераховуються на рахунок зазначених установ з виплатою різниці між сумою страхової виплати та вартістю утримання в них, але не менш як 25 % призначеної суми.

Виплати, призначені, але не одержані своєчасно потерпілим або особою, яка має право на одержання виплат, проводяться:

- 1) за весь минулий час;
- 2) за весь минулий час, але не більш як за три роки з дня звернення за їх

- одержанням;
- 3) за весь минулий час, але не більш як за п'ять років з дня звернення за їх одержанням;
 - 4) за весь минулий час, але не більш як за сім років з дня звернення за їх одержанням;
 - 5) без обмеження протягом будь-якого строку та підлягають коригуванню у зв'язку із зростанням цін на споживчі товари та послуги.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування - це система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, що включає матеріальне забезпечення громадян у разі:

- 1) тимчасової втрати працездатності;
- 2) вчинення злочину;
- 3) втрати годувальника;
- 4) часткової втрати працездатності;
- 5) знищення майна.

Виплати та надання соціальних послуг, на які має право застрахована особа за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, може бути припинено:

- 1) якщо виплати призначено на підставі документів, що містять неправдиві відомості;
- 2) якщо страховий випадок стався внаслідок дії особи, за яку настає кримінальна відповідальність;
- 3) якщо страховий випадок стався внаслідок умисної дії особи;
- 4) якщо страховий випадок стався з незалежних від особи обставин;
- 5) внаслідок невиконання застрахованою особою своїх обов'язків щодо загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Фонд соціального страхування від нещасних випадків може відмовити у страхових виплатах і наданні соціальних послуг застрахованому, якщо мали місце:

- 1) навмисні дії потерпілого, спрямовані на створення умов для настання страхового випадку;
- 2) подання роботодавцем Фонду соціального страхування від нещасних випадків свідомо неправдивих відомостей про страховий випадок;
- 3) вчинення застрахованим умисного злочину, що призвів до настання страхового випадку;
- 4) вчинення застрахованим будь-якого умисного злочину;
- 5) якщо нещасний випадок згідно із законодавством не визнаний

пов'язаним з виробництвом.

За Законом України “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності” страхові виплати і надання соціальних послуг може бути припинено:

- 1) на весь час проживання потерпілого за кордоном, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України;
- 2) на весь час, протягом якого потерпілий перебуває на державному утриманні, за умови, що частка виплати, яка перевищує вартість такого утримання, надається особам, які перебувають на утриманні потерпілого;
- 3) якщо з'ясувалося, що виплати призначено на підставі документів, які містять неправдиві відомості;
- 4) якщо страховий випадок настав внаслідок навмисного наміру заподіяння собі травми;
- 5) якщо потерпілий ухиляється від медичної чи професійної реабілітації або не виконує правил, пов'язаних з установами чи переглядом обставин страхового випадку, або порушує правила поведінки та встановлений для нього режим, що перешкоджає одужанню.

За Законом України “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності” застрахований має право:

- 1) брати участь на виборній основі в управлінні страхуванням від нещасних випадків;
- 2) бути повноважним представником застрахованих працівників і вимагати від Фонду соціального страхування від нещасних випадків виконання своїх обов'язків щодо соціального захисту потерпілих;
- 3) брати участь у розслідуванні страхового випадку, у тому числі з участю представника профспілкового органу або своєї довіреної особи;
- 4) у разі настання страхового випадку одержувати від Фонду соціального страхування від нещасних випадків виплати та соціальні послуги, передбачені Законом;
- 5) у разі настання нещасного випадку або професійного захворювання лікуватися в лікувально-профілактичних закладах або у медичних працівників, з якими Фонд соціального страхування від нещасних випадків уклав угоди на медичне обслуговування.

За Законом України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності” роботодавець як страхувальник має право:

- 1) брати участь на виборній основі в управлінні страхуванням від нещасних випадків;
- 2) вимагати від Фонду соціального страхування від нещасних випадків виконання обов’язків Фонду щодо організації профілактики нещасних випадків і професійних захворювань та соціального захисту потерпілих;
- 3) своєчасно та повністю сплачувати в установленому порядку страхові внески до Фонду соціального страхування від нещасних випадків
- 4) оскаржувати рішення працівників Фонду соціального страхування від нещасних випадків у спеціальних комісіях з питань вирішення спорів при виконавчій дирекції Фонду та при її робочих органах;
- 5) брати участь у визначенні йому знижок чи надбавок до страхового тарифу.

За Законом України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням” до страхового стажу зараховуються:

- 1) періоди тимчасової втрати працездатності,
- 2) період одержання пенсії по інвалідності;
- 3) перебування у відпустці у зв’язку з вагітністю та пологами;
- 4) час перебування застрахованої особи у відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;
- 5) періоди одержання виплат за окремими видами загальнообов’язкового державного соціального страхування.

За загальнообов’язковим державним соціальним страхуванням у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, надаються такі види матеріального забезпечення та соціальних послуг:

- 1) допомога по тимчасовій непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною) ;
- 2) допомога по вагітності та пологах ;
- 3) допомога при народженні дитини ;

- 4) допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;
- 5) допомога по догляду за дитиною до досягнення нею шестирічного віку.

Допомога по тимчасовій непрацездатності надається застрахованій особі у формі матеріального забезпечення, яке повністю або частково компенсує втрату заробітної плати (доходу), у разі настання в неї одного з таких страхових випадків:

- 1) тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, пов'язаної з нещасним випадком на виробництві;
- 2) необхідності догляду за хворою дитиною;
- 3) необхідності догляду за хворим членом сім'ї;
- 4) догляду за дитиною віком до трьох років або дитиною-інвалідом віком до 16 років у разі хвороби матері або іншої особи, яка доглядає за цією дитиною;
- 5) карантину, накладеного органами санітарно-епідеміологічної служби.

Страхуванню на випадок безробіття не підлягають:

- 1) працюючі особи, які отримують пенсію за віком
- 2) мають право на призначення пенсії за віком,
- 3) мають право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах,
- 4) мають право на призначення пенсії за вислугу років,
- 5) чоловіки, які досягли 65 річного віку.

Видами забезпечення за цим Законом України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття” є:

- 1) допомога по безробіттю, у тому числі одноразова її виплата для організації безробітним підприємницької діяльності;
- 2) допомога по частковому безробіттю;
- 3) допомога по тимчасовому безробіттю.
- 4) матеріальна допомога у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації безробітного;
- 5) допомога на поховання у разі смерті безробітного.

Розмір допомоги по безробіттю залежить від:

- 1) причини звільнення;
- 2) тривалості безробіття;
- 3) середньої заробітної плати (доходу) застрахованої особи;

- 4) порядку сплати внесків на страхування на випадок безробіття
- 5) страхового стажу.

Виплата допомоги по безробіттю припиняється у разі:

- 1) вступу до навчального закладу на навчання з відривом від виробництва;
- 2) проходження професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації за направленням державної служби зайнятості;
- 3) призову на строкову військову або альтернативну (невійськову) службу;
- 4) набрання законної сили вироком суду про позбавлення волі безробітного або направлення його за рішенням суду на примусове лікування;
- 5) подання письмової заяви про бажання здійснювати догляд за дитиною до досягнення нею трирічного віку.

Система пенсійного забезпечення в Україні.

Види пенсійного забезпечення визначаються:

- 1) виключно законами про пенсійне забезпечення;
- 2) виключно постановами Кабінету Міністрів України;
- 3) виключно указами Президента України;
- 4) виключно Конституцією України;
- 5) виключно Законом України “Про пенсійне забезпечення”.

Мінімальний розмір пенсії за віком встановлюється для жінок за наявності 30 років страхового стажу у розмірі:

- 1) прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, визначеного законом;
- 2) прожиткового мінімуму для працездатних осіб;
- 3) мінімальної заробітної плати в промисловості;
- 4) заробітної плати за останнім місцем роботи;
- 5) в розмірі 80% заробітної плати за останнім місцем роботи.

Пенсії по інвалідності призначаються довічно:

- 1) тільки інвалідам I групи;
- 2) у всіх випадках;
- 3) інвалідам-чоловікам старше 60 років;
- 4) тільки інвалідам I, II групи;
- 5) інвалідам-жінкам старше 55 років.

За рахунок коштів Пенсійного фонду у солідарній системі призначаються такі пенсійні виплати:

- 1) пенсія за віком;

- 2) пенсія по інвалідності внаслідок загального захворювання;
- 3) пенсія по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;
- 4) пенсія у зв'язку з втратою годувальника;
- 5) пенсія у зв'язку з тяжким матеріальним становищем.

Громадяни України мають право на пенсію :

- 1) за віком;
- 2) по інвалідності;
- 3) у зв'язку з втратою годувальника;
- 4) у зв'язку з втратою роботи;
- 5) у зв'язку із визнанням безробітним.

Пенсії у солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування залежать від:

- 1) форми власності підприємства, на якому працювала особа;
- 2) тривалості страхового стажу;
- 3) виду діяльності та господарювання підприємства, на якому працювала особа;
- 4) часу виходу на пенсію (одразу після досягнення пенсійного віку чи пізніше);
- 5) величини заробітку, з якого сплачені страхові внески.

Пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається:

- 1) непрацездатним членам сім'ї померлого годувальника, які були на його утриманні;
- 2) всім членам сім'ї померлого годувальника;
- 3) тільки неповнолітнім членам сім'ї померлого годувальника;
- 4) тільки членам сім'ї померлого годувальника, які є інвалідами;
- 5) тільки членам сім'ї померлого годувальника, які досягли пенсійного віку.

У разі зміни групи інвалідності пенсія по інвалідності:

- 1) виплачується в новому розмірі з дня зміни групи інвалідності;
- 2) не змінюється;
- 3) виплачується за попередньою групою до кінця року, в якому змінено групу інвалідності;
- 4) виплата пенсії зупиняється;
- 5) всі відповіді неправильні.

Пенсії по інвалідності призначаються в разі настання інвалідності, що спричинила повну або часткову втрату працездатності внаслідок:

- 1) загального захворювання;
- 2) професійного захворювання;
- 3) каліцтва, не пов'язаного з роботою;

- 4) інвалідності з дитинства;
- 5) нещасного випадку на виробництві.

Пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається:

- 1) на весь період, протягом якого член сім'ї померлого годувальника вважається непрацездатним;
- 2) довічно у всіх випадках;
- 3) до поліпшення матеріального становища;
- 4) довічно членам сім'ї, які досягли пенсійного віку;
- 5) до забезпечення окремим жилим приміщенням.

Непрацездатними членами сім'ї відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" є:

- 1) діти, які не досягли шістнадцяти років;
- 2) діти, які не досягли вісімнадцяти років;
- 3) чоловіки, після досягнення п'ятдесяти п'яти років;
- 4) дружина, після досягнення п'ятдесяти років;
- 5) чоловік, якщо він є інвалідом.

Кошти Пенсійного фонду використовуються на:

- 1) виплату пенсій, передбачених законом;
- 2) надання соціальних послуг, передбачених законом;
- 3) фінансування адміністративних витрат, пов'язаних з виконанням функцій, покладених на органи Пенсійного фонду;
- 4) оплату послуг з виплати та доставки пенсій;
- 5) виплату пенсії у зв'язку з важким матеріальним становищем.

Суб'єктами солідарної системи пенсійного забезпечення є:

- 1) страхувальники;
- 2) страховики;
- 3) Пенсійний фонд;
- 4) поштово-пенсійний банк "Україна";
- 5) підприємства, що призначають пенсії;

Суб'єктами системи накопичувального пенсійного забезпечення є:

- 1) Пенсійний фонд;
- 2) Накопичувальний фонд;
- 3) недержавні пенсійні фонди;
- 4) зберігач;
- 5) охоронець.

Виключно законами про пенсійне забезпечення визначаються:

- 1) види пенсійного забезпечення;

- 2) уповноважений банк;
- 3) діяльність Пенсійного фонду;
- 4) умови участі в пенсійній системі;
- 5) умови, норми та порядок пенсійного забезпечення.

За рахунок коштів Пенсійного фонду в солідарній системі призначаються такі пенсійні виплати:

- 1) довічна пенсія подружжя;
- 2) пенсія за віком;
- 3) пенсія по інвалідності внаслідок загального захворювання;
- 4) довічна обумовлена пенсія;
- 5) довічна пенсія з установленим періодом.

За рахунок коштів Накопичувального фонду, що обліковуються на накопичувальних пенсійних рахунках, здійснюються такі пенсійні виплати:

- 1) довічна пенсія подружжя;
- 2) пенсія за віком;
- 3) пенсія по інвалідності внаслідок загального захворювання;
- 4) довічна обумовлена пенсія;
- 5) довічна пенсія з установленим періодом.

Загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню підлягають:

- 1) всі особи, які проживають на території України;
- 2) члени колективних та орендних підприємств;
- 3) неповнолітні діти;
- 4) фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності;
- 5) особи, звільнені з роботи у зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці.

Застрахована особа згідно із Законом України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” має право:

- 1) отримати свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- 2) вимагати від страхувальника сплати страхових внесків;
- 3) повідомляти територіальні органи Пенсійного фонду про зміну даних, що вносяться до її персональної облікової картки в системі персоніфікованого обліку;
- 4) обирати порядок здійснення виплати пенсії;
- 5) оскаржувати в установленому законодавством порядку дії страхувальника.

Відповідно до Закону України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” Застрахована особа зобов'язана:

- 1) пред'являти свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на вимогу страхувальника, посадових осіб виконавчих органів Пенсійного фонду;
- 2) надавати на вимогу страхувальника, територіального органу Пенсійного фонду документи, що засвідчують відомості, які мають бути занесені або містяться в її персональній обліковій картці в системі персоніфікованого обліку;
- 3) повідомляти територіальні органи Пенсійного фонду про виїзд за межі держави;
- 4) оскаржувати в установленому законодавством порядку дії суб'єктів системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування
- 5) отримати свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню підлягають:

- 1) всі іноземці, які перебувають на території України;
- 2) особи, які проходять альтернативну (невійськову) службу;
- 3) громадяни України, які працюють у фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності на умовах трудового договору;
- 4) особи, які проходять строкову військову службу у Збройних Силах України;
- 5) всі особи без громадянства яким не виповнилось 14 років.

Виберіть правильні твердження:

- 1) за рахунок коштів Пенсійного фонду в солідарній системі призначається пенсія у зв'язку з втратою годувальника;
- 2) в Україні чинне законодавство передбачає недержавне пенсійне забезпечення;
- 3) чоловіки мають право на призначення пенсії за віком після досягнення 55 років, та наявності страхового стажу не менше п'яти років;
- 4) в Україні чинне законодавство не передбачає недержавного пенсійного забезпечення;
- 5) Пенсійний фонд є вищим органом у системі органів виконавчої влади.

Виберіть правильні твердження:

- 1) Пенсійний фонд є суб'єктом солідарної системи пенсійного забезпечення в Україні;
- 2) види пенсійного забезпечення визначаються виключно законами про пенсійне забезпечення;
- 3) допомога на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням є одним з видів державної допомоги сім'ям з дітьми;
- 4) допомога у зв'язку з вагітністю та пологами є єдиним видом державної

- допомоги сім'ям з дітьми;
- 5) пенсійне забезпечення в Україні здійснюється виключно недержавними органами;

Система пенсійного забезпечення України складається з:

- 1) чотирьох підсистем;
- 2) двох підсистем;
- 3) семи рівнів;
- 4) двох рівнів;
- 5) трьох рівнів.

Назвіть рівні системи пенсійного забезпечення в Україні відповідно до Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”:

- 1) індивідуальне пенсійне страхування;
- 2) накопичувальна система пенсійного страхування;
- 3) комунальне пенсійне страхування;
- 4) система недержавного пенсійного забезпечення;
- 5) субсидіарна система.

Відповідно до Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” система недержавного пенсійного забезпечення базується на засадах:

- 1) загальнообов’язкової участі всіх суб’єктів;
- 2) добровільної участі громадян;
- 3) обов’язкової участі роботодавців;
- 4) добровільної участі роботодавців;
- 5) обов’язкової участі роботодавців державної форми власності.

Назвіть види державних пенсій за Законом України “Про пенсійне забезпечення”

- 1) за віком;
- 2) по інвалідності;
- 3) в разі тимчасової втрати працездатності;
- 4) за вислугу років;
- 5) в разі визнання безробітним.

Виберіть неправильні твердження:

- 1) громадяни мають право на забезпечення в разі повної втрати працездатності;
- 2) громадяни мають право на забезпечення в разі часткової втрати працездатності;
- 3) право на пенсійне забезпечення в Україні мають виключно громадяни

- України;
- 4) громадяни мають право на забезпечення в разі тимчасової втрати працездатності;
 - 5) допомога на дітей одиноким матерям є видом державної допомоги сім'ям з дітьми.

Виберіть неправильні твердження:

- 1) громадяни мають право на забезпечення в разі втрати годувальника;
- 2) громадяни мають право на забезпечення в разі безробіття з незалежних від них обставин;
- 3) громадяни мають право на пенсійне забезпечення в разі позбавлення правоздатності;
- 4) громадяни мають право на забезпечення у старості;
- 5) законодавство України передбачає одноразову допомогу при народженні дитини.

Виберіть правильні твердження:

- 1) неповнолітні жінки не мають права на державну допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами;
- 2) право на охорону здоров'я може бути скасоване Президентом України;
- 3) особі, яка має одночасно право на пенсії за віком та по інвалідності, призначається один із цих видів пенсії за її вибором;
- 4) система пенсійного забезпечення в Україні складається з трьох рівнів;
- 5) пенсії, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого Конституцією України.

Законодавство про пенсійне забезпечення складається з:

- 1) Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування";
- 2) Закону України "Про пенсії";
- 3) Закону України "Про рівні пенсійного забезпечення в Україні";
- 4) Основ законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- 5) Пенсійного кодексу.

Пенсія по інвалідності призначається :

- 1) в разі настання інвалідності, що спричинила повну втрату працездатності внаслідок загального захворювання;
- 2) в разі настання інвалідності, що спричинила часткову втрату працездатності внаслідок загального захворювання;
- 3) в разі настання інвалідності у період роботи, що спричинила повну втрату працездатності внаслідок загального захворювання;

- 4) в разі настання інвалідності, що спричинила повну втрату працездатності внаслідок каліцтва, не пов'язаного з роботою ;
- 5) незалежно від того, коли настала інвалідність: у період роботи, до влаштування на роботу чи після припинення роботи.

Виберіть неправильні твердження:

- 1) мінімальний розмір пенсії за віком встановлюється органами місцевого самоврядування;
- 2) види пенсійних виплат встановлюються виключно Конституцією України;
- 3) пенсія у зв'язку з втратою годувальника - один з видів пенсійних виплат відповідно до законодавства України;
- 4) пенсійний вік для чоловіків в Україні – 60 років;
- 5) пенсійний вік для чоловіків в Україні – 65 років.

Виберіть правильні твердження:

- 1) законодавство про пенсійне забезпечення базується на Конституції України;
- 2) держава сприяє розвитку лікувальних закладів усіх форм власності;
- 3) пенсійний вік в Україні для чоловіків – 55 років;
- 4) громадяни України можуть бути учасниками та отримувати пенсійні виплати одночасно з різних рівнів системи пенсійного забезпечення в Україні;
- 5) пенсія у зв'язку із втратою годувальника – один із видів пенсійних виплат в Україні.

Поняття, види та загальна характеристика допомог у соціальному захисті

Рішення органу, що призначає і здійснює виплату допомоги сім'ям з дітьми, може бути оскаржено:

- 1) у вищестоящих органах виконавчої влади;
- 2) тільки в громадських організаціях;
- 3) у судовому порядку;
- 4) виключно у вищестоящих органах виконавчої влади;
- 5) в органи реєстрації актів громадянського стану.

Відповідно до Закону “Про державну допомогу сім'ям з дітьми” допомога у зв'язку з вагітністю та пологами надається у розмірі:

- 1) 80 відсотків середньомісячного доходу (стипендії, грошового забезпечення, допомоги по безробіттю тощо) жінки;
- 2) 90 відсотків середньомісячного доходу (стипендії, грошового забезпечення,

- допомоги по безробіттю тощо) жінки;
- 3) 100 відсотків середньомісячного доходу (стипендії, грошового забезпечення, допомоги по безробіттю тощо) жінки;
 - 4) не менше 25 відсотків від розміру встановленого законом прожиткового мінімуму для працездатної особи із розрахунку на місяць;
 - 5) не менше 20 відсотків від розміру встановленого законом прожиткового мінімуму для працездатної особи із розрахунку на місяць.

Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами виплачується жінкам за весь період відпустки, тривалість якої становить:

- 1) 80 календарних днів до пологів і 60 календарних днів після пологів;
- 2) 70 календарних днів до пологів і 56 календарних днів після пологів;
- 3) жінкам, віднесеним до 1-4 категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, допомога по вагітності та пологах виплачується за 180 календарних днів зазначеної відпустки;
- 4) жінкам, віднесеним до 1-4 категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, допомога по вагітності та пологах виплачується за 150 календарних днів зазначеної відпустки;
- 5) у разі ускладнених пологів або народження двох чи більше дітей - 70 календарних днів після пологів.

Відповідно до Закону України “Про державну допомогу сім'ям з дітьми” призначаються такі види державної допомоги сім'ям з дітьми :

- 1) допомога у зв'язку з вагітністю та пологами;
- 2) допомога малозабезпеченим сім'ям;
- 3) допомога на дітей одиноким матерям;
- 4) допомога багатодітним сім'ям;
- 5) допомога на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням.

Відповідно до Закону України “Про державну допомогу сім'ям з дітьми” сім'я з дітьми - поєднане родинними зв'язками та зобов'язаннями щодо утримання коло осіб, у якому виховуються :

- 1) тільки рідні або усиновлені діти;
- 2) тільки рідні або позбавлені батьківського піклування діти;
- 3) рідні діти;
- 4) усиновлені діти;
- 5) діти, над якими встановлено опіку.

Виберіть правильні твердження:

- 1) малозабезпечена сім'я — сім'я, яка з поважних або незалежних від неї причин має середньомісячний сукупний дохід нижчий від прожиткового мінімуму для сім'ї;

- 2) Право на державну соціальну допомогу мають малозабезпечені сім'ї, які постійно проживають на території України.
- 3) державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям призначається на шість місяців.
- 4) саодиноким особам, які досягли 65-річного віку і не мають інших джерел до існування, державна соціальна допомога може бути призначена довічно.
- 5) Розмір допомоги малозабезпеченим сім'ям не залежить від кількості дітей в сім'ї.

Виберіть правильні твердження:

- 1) Для кожної дитини в малозабезпеченій багатодітній сім'ї, в якій виховуються троє або більше дітей віком до 16 років (до 18 років, якщо дитина навчається), рівень забезпечення прожиткового мінімуму збільшується на 20 відсотків.
- 2) Для кожної дитини, яка входить до складу малозабезпеченої сім'ї, рівень забезпечення прожиткового мінімуму збільшується на 10 відсотків,
- 3) державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям призначається на шість місяців.
- 4) Право на державну соціальну допомогу мають інваліди з дитинства і діти-інваліди віком до 16 років.
- 5) Інвалідам з дитинства надбавка на догляд не призначається.

Виберіть правильні твердження:

- 1) Державна соціальна допомога інвалідам з дитинства призначається на весь час інвалідності, встановленої органами медико-соціальної експертизи
- 2) інвалідам з дитинства, які перебувають на повному державному утриманні державна соціальна допомога не виплачується;
- 3) заява про призначення державної соціальної допомоги подається інвалідом з дитинства до управління праці та соціального захисту населення за місцем проживання;
- 4) законом України "Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам" не передбачено допомоги на поховання інваліда з дитинства або дитини-інваліда віком до 18 років;
- 5) одноразова допомога при народженні дитини призначається незалежно від строку звернення за її призначенням.

Соціальний захист окремих категорій населення.

Соціальний захист інвалідів з боку держави полягає у наданні:

- 1) грошової допомоги;
- 2) засобів пересування, протезування, орієнтації і сприйняття інформації,
- 3) пристосованого житла;
- 4) у встановленні опіки;
- 5) у встановленні стороннього догляду.

Законодавство про соціальну захищеність інвалідів в Україні складається з:

- 1) Закону України “Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні”;
- 2) Закону України “Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам”;
- 3) Закону України “Про державну соціальну допомогу особам, які не мають право на пенсію та інвалідам”;
- 4) Наказу Міністерства охорони здоров’я України “Про затвердження інструкції про встановлення груп інвалідності”;
- 5) Закону України “Про захист інвалідів в Україні”.

За законом України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” до ветеранів війни належать:

- 1) учасники бойових дій;
- 2) інваліди;
- 3) інваліди війни;
- 4) учасники війни;
- 5) особи, які брали участь у захисті Батьківщини чи в бойових діях на території інших держав.

Виберіть правильні твердження:

- 1) Ветеранами праці визнаються громадяни, які працювали на підприємствах, в установах, організаціях, об’єднаннях громадян, фізичних осіб, мають стаж роботи 40 років — для чоловіків і 35 років — для жінок і вийшли на пенсію
- 2) Ветеранами праці визнаються також громадяни, яким призначені пенсії на пільгових умовах;
- 3) Законодавством України не передбачено пільг особам, які мають особливі

трудові заслуги перед Батьківщиною, надаються такі пільги:

- 4) громадянами похилого віку визнаються: чоловіки у віці 60 і жінки у віці 55 років і старші;
- 5) громадянами похилого віку визнаються особи, яким до досягнення загального пенсійного віку залишилося не більше півтора року.

Виберіть правильні твердження:

- 1) над самотніми громадянами похилого віку, які потребують постійного стороннього догляду, для захисту їх особистих і майнових прав та інтересів встановлюється опіка або піклування.
- 2) діти зобов'язані піклуватися про батьків похилого віку, подавати їм допомогу і підтримку, в разі необхідності здійснювати догляд за ними;
- 3) самотнім громадянам похилого віку, які за висновком медичних закладів потребують постійного стороннього догляду, призначається державна соціальна допомога на догляд;
- 4) для працівників похилого віку застосовується загальновстановлена тривалість робочого часу.
- 5) громадянами похилого віку визнаються: чоловіки у віці 50 і жінки у віці 45 років.

Право людини на охорону здоров'я є:

- 1) невід'ємним правом;
- 2) природним правом;
- 3) непорушним правом;
- 4) політичним правом;
- 5) безкоштовним правом.

Основні засади охорони здоров'я в Україні, які визначають Основи законодавства України про охорону здоров'я:

- 1) правові;
- 2) духовні;
- 3) організаційні;
- 4) економічні;
- 5) соціальні.

Медико-санітарна допомога – це комплекс спеціальних заходів, спрямованих на:

- 1) сприяння поліпшення здоров'я;
- 2) підвищення санітарної культури;
- 3) запобігання захворюванням;

- 4)запобігання правопорушенням у сфері охорони здоров'я;
- 5)децентралізацію державного управління охороною здоров'я.

Державні, громадські або інші органи, підприємства, установи, організації, посадові особи та громадяни зобов'язані в галузі охорони здоров'я:

- 1)забезпечити пріоритетність охорони здоров'я у власній діяльності;
- 2)не завдавати шкоди здоров'ю населення;
- 3)створити лікувальні установи;
- 4)надавати допомогу хворим;
- 5)проводити медичну експертизу.

Кожен громадянин має право на охорону здоров'я, що передбачає:

- 1) кваліфіковану медико-санітарну допомогу;
- 2) вільний вибір лікарів і закладу охорони здоров'я;
- 3) участь у проведенні громадської експертизи з питань охорони здоров'я у порядку, передбаченому законодавством;
- 4) встановлення відповідальності за порушення прав і законних інтересів громадян у галузі охорони здоров'я;
- 5) правовий захист від будь-яких незаконних форм дискримінації, пов'язаних із станом здоров'я.

Суспільство і держава в галузі охорони здоров'я забезпечують:

- 1)пріоритетність охорони здоров'я в діяльності держави;
- 2)поліпшення умов праці;
- 3)поліпшення умов навчання;
- 4)поліпшення побуту і відпочинку населення;
- 5)розв'язання екологічних проблем.

Право громадян України на охорону здоров'я передбачає:

- 1)життєвий рівень, необхідний для підтримання здоров'я людини;
- 2)встановлення відповідальності за порушення прав і законних інтересів громадян у галузі охорони здоров'я;
- 3)здійснення державного контролю та нагляду в галузі охорони здоров'я;
- 4)достовірну та своєчасну інформацію про стан свого здоров'я;
- 5)створення розгалуженої мережі закладів охорони здоров'я;

Відповідно до Основ законодавства України про охорону здоров'я гарантіями права громадян України на охорону здоров'я є:

- 1) здійснення державного контролю та нагляду в галузі охорони здоров'я;
- 2) забезпечення життєвого рівня, необхідного для підтримання здоров'я людини;
- 3) достовірність та своєчасність інформації про стан свого здоров'я;
- 4) створення розгалуженої мережі закладів охорони здоров'я;
- 5) відшкодування заподіяної здоров'ю шкоди;

Громадяни України у галузі охорони здоров'я зобов'язані:

- 1) піклуватись про своє здоров'я;
- 2) піклуватись про здоров'я дітей;
- 3) не шкодити здоров'ю інших громадян;
- 4) подавати невідкладну допомогу іншим громадянам, які знаходяться у загрозовому для їх життя стані;
- 5) у передбачених законом випадках проходити профілактичні медичні огляди і робити щеплення;

РЕКОМЕНДОВАНА ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ РЕСУРСИ

Законодавство основне

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст.141.
2. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14 січня 1998 року № 16/98 // Відомості Верховної Ради України. – 1998. - № 23. - Ст.121.
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 4. - Ст. 19.
4. Про Державний бюджет України на поточний рік.
5. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 5 жовтня 2000 р. № 2017-111 // Офіційний вісник України. - 2000. - № 44. - Ст. 1876.
6. Про державну допомогу сім'ям з дітьми Закон України від 22 березня 2001 року № 2334- III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - №9. – Ст. 38.
7. Про державну службу: Закон України від 16 грудня 1993 р. № 3723-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 52. - Ст.490
8. Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам Закон України від 16 листопада 2000 року № 2109-III // Голос України. – 2000. - № 12.
9. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям: Закон України від 1 червня 2000 року № 1768-III // Відомості Верховної Ради України. - 2000. - № 35. - Ст. 290.
10. Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам: Закон України від 18 травня 2004 р. № 1727-ІУ // Відомості Верховної Ради України. - 2004. - № 33-34. - Ст. 404.
11. Про жертви нацистських переслідувань: Закон України від 23 березня 2000 р. № 1584-III // Відомості Верховної Ради України. 2000. - № 24. - Ст. 182.
12. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13 січня 2005 р. // Офіційний вісник України. - 2005.

13. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування Закон України від 9 липня 2003 року № 1058-ІУ // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 49-51. - Ст. 376.
14. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності Закон України від 23 вересня 1999 року № 1105-ХІУ // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 46-47. - Ст. 403.
15. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 2 березня 2000 року № 1533-ІІІ // Відомості Верховної Ради України. - 2000. - № 22. – Ст. 171.
16. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням: Закон України від 18 січня 2001 року № 2240-ІІІ // Відомості Верховної Ради України. - 2001. – № 14. - Ст. 71.
17. Про зайнятість населення: Закон України від 1 березня 1991 року № 803-ХІ // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 14. - Ст. 170.
18. Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення: Закон України від 12 грудня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 11. - Ст. 152.
19. Про недержавне пенсійне забезпечення Закон України від 9 липня 2003 року № 1057-ІУ // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 47-48. - Ст. 372.
20. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24 січня 1995 р. № 20/95-ВР. // Відомості Верховної Ради України. - 1995. - № 6. - Ст. 35.
21. Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей: Закон України від 2 червня 2005р. № 2623-ІУ // Офіційний вісник України. - 2005. - № 25. - Ст. 1412.
22. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 21 березня 1991 року № 875-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1991. - № 21. - Ст. 252.
23. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні: Закон України від 16 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 4. - Ст. 18.
24. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-ІІІ // Офіційний вісник України. - 2001. - № 22. - Ст. 981.
25. Про пенсії за особливі заслуги перед Україною: Закон України від 1 червня 2000р. № 1767-ІІІ // Відомості Верховної Ради України. - 2000. - № 35. - Ст. 289.
26. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 9 квітня 1992 № 2262-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 29. - Ст. 399
27. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 5 листопада 1991 року №

- 1788-XII //Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 3. - Ст. 10,11.
28. Про прожитковий мінімум Закон України від 15 червня 1999 року № 966-XIУ //Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 38. – Ст. 348.
 29. Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні: Закон України від 17 квітня 1991 р. № 962-XII // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 22. - Ст. 262.
 30. Про соціальний захист дітей війни: Закон України від 18 листопада 2004 р. № 2195-ІУ// Урядовий кур'єр. - 2004. - 18 листопада.
 31. Про соціальні послуги: Закон України від 19 червня 2003 р. № 966-ІУ // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 45. - Ст. 358.
 32. Про соціальну роботу з дітьми та молоддю: Закон України від 21 червня 2001 р. № 2558-ІІІ. // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 42. – Ст. 213.
 33. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 45. - Ст.425.
 34. Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист: Закон України від 24 березня 1998 року № 203/98-ВР// Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 40-41. - Ст. 249.
 35. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи Закон України від 19 грудня 1991р. №2001-XII //Відомості Верховної Ради УРСР. – 1992. - № 13. - Ст. 178.
 36. Порядок видачі та зразок свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2000 року № 1306 // Офіційний вісник України. - 2000. - № 34. - Ст. 1452.
 37. Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2000 р. № 656 // Офіційний вісник України. - 2000. - № 216. - Ст. 675.
 38. Методика обчислення сукупного доходу сім'ї для всіх видів соціальної допомоги: Затв. спільним наказом Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства фінансів, міністерства економіки, Державного комітету статистики України від 15 листопада 2001 р. №486/202/524/455/3370 //Офіційний вісник України. - 2002. - № 6. - Ст. 272.

Література

Основна

1. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України: Навч. посіб. /М. Д. Бойко. – К: “Олан”, 2004. – 312 с.
2. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту України: Навч. посіб. /Н. Б. Болотіна. – К.: Знання, 2005. – 615 с.

3. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту: становлення і розвиток в Україні: [монографія] / Н. Б. Болотіна. – К.: Знання, 2005. – 382 с.
4. Болотіна Н. Б. Соціальне законодавство України. Гендерна експертиза. /Н. Б. Болотіна. – К.: Логос, 2001. – 84 с.
5. Надточій Б. Пенсія в Україні. Коментар Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” / Б. Надточій, Л. Демчук. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 512 с.
6. Пенсійна система України: Навч. посібн. / [В. І. Грушко, Н. В. Грушко, О. В. Бевзенко та ін./ За заг. ред. В. І. Грушка]. – К.: Кондор, 2006. – 336 с.
7. Пилипенко П. Д. Право соціального забезпечення України: Навч.посіб. /П. Д. Пилипенко – К.: Істина,2010. – 224 с.
8. Пільги. Регулювання та захист / [За ред. В.С. Ковальського]. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 416 с.
9. Право соціального забезпечення: Конспект лекцій / [Авт-сост. А. П. Толмачев]. – М.: Приор-издат, 2003. – 176 с.
- 10.Право соціального забезпечення України: Навч. посіб. / [В. С. Сличинський, І. В. Зуб, П. І. Мінюков та ін.]. – К.: Юридична книга, 2003. – 440 с.
- 11.Право соціального забезпечення: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [За ред. П. Д. Пилипенка]. – К.: Видавничий Дім “Ін Юре”, 2008. – 504 с.
- 12.Синчук С. М., Бурак В. Я. Право соціального забезпечення України /С. М. Синчук, В. Я. Бурак. – К.: Знання, 2006. – 318 с.
- 13.Сирота І. М. Все о пенсиях, пособиях, социальной защите граждан Украины: Научно-практический комментарий и сборник нормативных актов. Издание четвертое, переработанное и дополненное / И. М. Сирота. – Харьков: ООО “Одиссей”; “Фолио”, 2003. – С. 135-150.
- 14.Сирота І. М. Право пенсійного забезпечення в Україні. Курс лекцій /І. М. Сирота. – К.: Юрінком Інтер, 1998.
- 15.Сирота І. М. Право соціального забезпечення в Україні / І. М. Сирота. – Х.: “Одиссей”, 2007. – 408 с.
- 16.Соціальні послуги в Україні: сьогодення та перспективи / [Т. В. Семигіна, К. С. Міщенко, Т. Г. Кіча та ін.]. – К.: ВК “Зірка”, 2007. – 52 с.
- 17.Сташків Б. І. Право соціального обслуговування: Навч. посіб. / Б. І. Сташків. – К.: Знання, 2007. – 567 с.
- 18.Сташків Б. І. Теорія права соціального забезпечення: Навч. посіб. /Б. І. Сташків. – К.: Знання, 2005. – 405 с.
- 19.Сташків Б. І. Юридичні факти в праві соціального забезпечення: Монографія / Б. І. Сташків. – Чернігів: Деснянська правда, 2008. – 260 с.
- 20.Сулейманова Г. В. Право соціального забезпечення / Г. В. Сулейманова. – М.: Издательсько-торговая корпорация “Дашков и Ко”, 2006. – 464 с.
- 21.Юрій С. І. Соціальне страхування / С. І. Юрій, М. П. Шаварина, Н. В. Шаманська. – К.,2004. – 464 с.
- 22.Ярошенко І. С. Право соціального забезпечення: Навч. посіб. /І. С. Ярошенко. – К.: КНЕУ, 2005. – 232 с.

Інтернет ресурси

Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua>

Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua>

Міністерство соціальної політики України <http://www.mlsp.gov.ua>

Міністерство надзвичайних ситуацій України <http://www.mns.gov.ua>

Державний комітет України у справах ветеранів <http://www.dkusv.gov.ua>

Державний комітет України у справах сім'ї та молоді <http://www.dksm.gov.ua>

Обласна державна адміністрація Волинська область
<http://www.obladmi№.lutsk.ua>

Пенсійний фонд України <http://www.pension.kiev.ua> ; <http://www.pfu.gov.ua>

Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності <http://www.social.org.ua>

ОРГАНИ СУДОВОЇ ВЛАДИ

Конституційний Суд України <http://www.ccu.gov.ua>

Вищий господарський суд України <http://www.arbitr.gov.ua>

Верховний Суд України <http://www.scourt.gov.ua>

Єдиний державний реєстр судової практики <http://www.reyestr.court.gov.ua>

БІБЛІОТЕКИ

Спілка юристів України <http://www.lawersunion.org.ua>

Асоціація правників України <http://www.uba.kiev.ua>

Нотаріуси України <http://www.notarius.com.ua>

Європейська асоціація студентів права - Україна <http://www.elsa.org.ua>

Європейська асоціація студентів права - Львів <http://lviv.elsa.org.ua>

Київський правовий клуб <http://www.lawclub.org.ua>

Об'єднана асоціація студентів-юристів Закарпаття <http://www.oasuz.narod.ru>

Національна бібліотека України ім. Вернадського <http://www.nbu.gov.ua>

Бібліотека Парламенту України <http://www.rada.kiev.ua/LIBRARY/index.htm>

Наукова бібліотека ім. М. Максимовича <http://library.univ.kiev.ua>

Gonzaga Law Library on Ukraine <http://law.gonzaga.edu/library/ukraine.htm>

Ukrainian Resource Library (Sabre) <http://www.sabre.org>

ВИДАВНИЦТВА

Юрінком Інтер <http://yurincom.kiev.ua>

Юстініан <http://www.justinian.com.ua>

ПЕРІОДИКА

Юридическая практика <http://www.yurpractika.com>

Юридичний вісник України (Юрінком Інтер) <http://www.yurincom.kiev.ua/uvu>

Галицькі Контракти <http://www.kontrakty.com.ua>

Урядовий кур'єр <http://www.ukcc.com.ua>

Офіційний вісник України <http://www.gdo.kiev.ua>

Правоведение <http://pravoved.jurfak.spb.ru>

Світ права (правовий інтернет часопис) <http://www.worldoflaw.net>

ПРАВОВІ ПОШУКОВІ СИСТЕМИ

Законодавство на сервері Верховної Ради України

<http://www.rada.gov.ua/laws/pravo/new>

Законопроекти на сервері Верховної Ради України

<http://www.rada.gov.ua/proza.htm>

Нормативно-правова база на Урядовому порталі

<http://www.kmu.gov.ua/z1/portal/templ?page=search>

ПРОБЛЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

На самостійне вивчення курсу відведено 16 годин

З метою більш ґрунтовного вивчення матеріалу в межах навчальної програми спецкурсу студентам пропонується виконати такі завдання.

1. Ознайомтесь із Законом України “Про пенсійне забезпечення”

(Про пенсійне забезпечення: Закон України від 5 листопада 1991 року № 1788-ХІІ.)

Дайте письмові відповіді на питання.

1. Які періоди трудової діяльності враховувались до трудового стажу відповідно до Закону України “Про пенсійне забезпечення”?
2. Які пільги по обчисленню трудового стажу передбачені в цьому законі?
3. Який порядок підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій відповідно до цього закону?
4. Які категорії осіб мають право на пенсію за віком на пільгових умовах, незалежно від останнього місця роботи?

2. Ознайомтесь з Порядком застосування Списків № 1 і № 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників при обчисленні стажу роботи, що дає право на пенсію за віком на пільгових умовах, затвердженим наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 18 листопада 2005 року № 383.

Дайте письмові відповіді на питання.

1. Як результати атестації робочого місця застосовуються при обчисленні стажу для призначення пенсії?
2. Що розуміється під повним робочим днем?
3. Які документи необхідно подати для підтвердження стажу роботи зі шкідливими і важкими умовами праці?

3. Ознайомтесь з Прикінцевими положеннями Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”.

(Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування Закон України від 9 липня 2003 року № 1058-IV)

Дайте письмову відповідь на питання.

Які особи мають право на пільгове пенсійне забезпечення до запровадження пенсійного забезпечення через професійні та корпоративні фонди?

4. Ознайомтесь із Законом України “Про державну службу”. Складіть схему “Пенсійне забезпечення державних службовців”.

(Про державну службу: Закон України від 16 грудня 1993 р. № 3723-XII)

5. Ознайомтесь із Законами України Про статус народного депутата України Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб Складіть порівняльну таблицю “Пенсійне забезпечення військовослужбовців та народних депутатів України”

(Про статус народного депутата України: Закон України в редакції закону від 22 березня 2001р № 2328- III.

Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 9 квітня 1992 № 2262-XII)

Тестові завдання для самоконтролю

1. Загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню підлягають:

- 1) особи, які забезпечують себе роботою самостійно;
- 2) всі громадяни України;
- 3) громадяни України, які працюють у розташованих за межами України дипломатичних представництвах, консульських установах України;
- 4) особи, які відповідно до законів отримують допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;
- 5) всі іноземці, які постійно проживають на території України;
- 6) члени колективних та орендних підприємств, сільськогосподарських кооперативів та фермерських господарств,
- 7) особи, які отримують допомогу по тимчасовій непрацездатності.

2. Виключно законами про пенсійне забезпечення визначаються:

- 1) види пенсійного забезпечення;
- 2) умови участі в пенсійній системі чи її рівнях;
- 3) пенсійний вік для чоловіків та жінок, при досягненні якого особа має право на отримання пенсійних виплат;
- 4) джерела формування коштів, що спрямовуються на пенсійне забезпечення;
- 5) порядок видачі документів, що засвідчують тимчасову непрацездатність громадян;
- 6) умови, норми та порядок пенсійного забезпечення;
- 7) організація та порядок здійснення управління в системі пенсійного забезпечення.

3. Назвіть рівні системи пенсійного забезпечення в Україні відповідно до Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”:

- 1) солідарна система;
- 2) індивідуальне пенсійне страхування;
- 3) накопичувальна система пенсійного страхування;
- 4) комунальне пенсійне страхування;
- 5) система недержавного пенсійного забезпечення;
- 6) субсидіарна система;
- 7) загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття.

4. Відповідно до Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” пенсія по інвалідності призначається:

- 1) на весь строк встановлення інвалідності;
- 2) довічно у всіх випадках;
- 3) інвалідам - чоловікам старше 60 років – довічно;
- 4) тільки інвалідам I групи;
- 5) інвалідам жінкам старше 55 років довічно;
- 6) тільки інвалідам I та II групи;
- 7) інвалідам I групи – довічно..

5. Назвіть елементи системи накопичувального пенсійного забезпечення відповідно до Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”:

- 1) система недержавного пенсійного забезпечення;
- 2) субсидіарна система;
- 3) пропорційна система;
- 4) мажоритарна система;
- 5) солідарна система;
- 6) накопичувальна система загальнообов’язкового державного пенсійного страхування;
- 7) диференційна система.

6. Законодавство про пенсійне забезпечення складається з:

- 1) Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”;
- 2) Закону України “Про пенсії”;
- 3) Закону України “Про рівні пенсійного забезпечення в Україні”;
- 4) Основ законодавства про загальнообов’язкове державне соціальне страхування;
- 5) міжнародних договорів з пенсійного забезпечення, згода на

- обов'язковість яких надана Верховною Радою України;
- 6) Соціального кодексу;
 - 7) Пенсійного кодексу.

7. Відповідно до Закону України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” застрахована особа має право:

- 1) отримати в установленому законодавством порядку свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- 2) отримувати від страхувальника підтвердження про сплату страхових внесків, у тому числі в письмовій формі;
- 3) вимагати від страхувальника сплати страхових внесків, у тому числі в судовому порядку;
- 4) обирати порядок здійснення виплати пенсії;
- 5) обирати розмір мінімальної пенсії за віком;
- 6) на отримання пенсійних виплат на умовах і в порядку, передбачених цим Законом;
- 7) достроково розривати договір про добровільну участь у порядку, визначеному цим Законом;

8. За рахунок коштів Накопичувального фонду, що обліковуються на накопичувальних пенсійних рахунках, здійснюються такі пенсійні виплати:

- 1) довічна пенсія в разі втрати годувальника;
- 2) довічна пенсія з установленим періодом;
- 3) довічна обумовлена пенсія;
- 4) довічна пенсія по інвалідності;
- 5) довічна пенсія подружжя;
- 6) довічна пенсія за віком;
- 7) одноразова виплата.

9. Виберіть правильні твердження:

- 1) У разі зміни групи інвалідності пенсія в новому розмірі виплачується з дня зміни групи інвалідності.
- 2) За наявності у непрацюючих інвалідів II і III груп — у чоловіків 25, а у жінок — 20 років страхового стажу за їх вибором пенсія по інвалідності призначається в розмірі пенсії за віком
- 3) Усиновлені діти мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника нарівні з рідними дітьми.
- 4) Пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається на двох та більше непрацездатних членів сім'ї в розмірі 100 відсотків мінімальної пенсії,

що розподіляється між ними рівними частками.

- 5) Пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається на весь період, протягом якого член сім'ї померлого годувальника вважається непрацездатним
- 6) пенсія за віком призначається з дня, що настає за днем досягнення пенсійного віку, якщо звернення за пенсією відбулося не пізніше трьох місяців з дня досягнення особою пенсійного віку.
- 7) в солідарній системі переведення з одного виду пенсії на інший не провадиться.

10. Виплата пенсії за рішенням територіальних органів Пенсійного фонду або за рішенням суду припиняється:

- 1) якщо пенсія призначена на підставі документів, що містять недостовірні відомості;
- 2) на час перебування пенсіонера в місцях позбавлення волі
- 3) на весь час проживання пенсіонера за кордоном, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України;
- 4) у разі смерті пенсіонера;
- 5) у разі неотримання призначеної пенсії протягом 6 місяців підряд;
- 6) на весь час, протягом якого пенсіонер продовжує працювати
- 7) у разі, якщо пенсіонер має право на пенсійні виплати з накопичувальної системи пенсійного страхування .

11. Виберіть правильні твердження:

- 1) Недержавний пенсійний фонд не несе відповідальності за зобов'язаннями держави, що зазначається у кожному пенсійному контракті.
- 2) Учасниками недержавного пенсійного фонду можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства.
- 3) недержавне пенсійне забезпечення здійснюється виключно недержавними пенсійними фондами;
- 4) Пенсія на визначений строк – один з видів виплат з недержавних пенсійних фондів
- 5) Пенсійний вік, після досягнення якого учасник фонду має право на отримання пенсійної виплати, визначається за заявою учасника фонду
- 6) спадкоємцям учасника недержавного пенсійного фонду пенсійна виплата може здійснюватись адміністратором одноразово.
- 7) участь фізичних осіб, які працюють на умовах трудового договору у системі недержавного пенсійного забезпечення є обов'язковою;

12. Підставами для здійснення пенсійних виплат недержавними

пенсійними фондами є:

- 1) досягнення учасником фонду пенсійного віку, визначеного відповідно до Закону “Про недержавне пенсійне забезпечення”;
- 2) визнання учасника фонду інвалідом;
- 3) медично підтверджений критичний стан здоров'я (онкозахворювання, інсульт тощо) учасника фонду;
- 4) вчинення учасником недержавного пенсійного фонду злочину;
- 5) виїзд учасника фонду на постійне проживання за межі України;
- 6) смерть учасника фонду
- 7) зменшення рівня доходу учасника фонду до розміру прожиткового мінімуму.

13. Виберіть правильні твердження:

- 1) Пенсія державному службовцю виплачується залежно від його заробітку (прибутку), одержуваного після виходу на пенсію.
- 2) Перерахунок пенсій, призначених за Законом України “Про статус народного депутата” не здійснюється
- 3) Пенсія народному депутату виплачується в повному розмірі незалежно від його заробітку (прибутку), одержуваного після виходу на пенсію.
- 4) Державний службовець, звільнений з державної служби у зв'язку з засудженням за умисний злочин, вчинений з використанням свого посадового становища, втрачає право на пенсійне забезпечення за Законом України “Про державну службу”
- 5) Пенсія по інвалідності відповідно до Закону України “Про державну службу” призначається незалежно від причини інвалідності за умови припинення державної служби.
- 6) За кожний повний рік роботи понад 10 років на державній службі пенсія збільшується на один відсоток заробітку, але не більше 80 відсотків заробітної плати;
- 7) Прокурорам і слідчим, що визнані інвалідами I або II групи, призначається пенсія по інвалідності за Законом України “Про прокуратуру” за наявності стажу роботи в органах прокуратури не менше 10 років.

14. Непрацездатними членами сім'ї відповідно до Закону України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”, вважаються:

- 1) дружина, якщо вона досягла пенсійного віку;
- 2) чоловік, якщо він є інвалідом;
- 3) чоловік, якщо він не працює і зайнятий доглядом за дитиною померлого годувальника до досягнення нею 8 років;
- 4) діти, які народилися після спливу 10 місяців з дня смерті годувальника;
- 5) батько, мати, якщо вони є інвалідами;

- 6) батько, мати, якщо вони досягли пенсійного віку;
- 7) діти, які не досягли 18 років.

15. Відповідно до Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” система недержавного пенсійного забезпечення базується на засадах:

- 1) загальнообов’язкової участі всіх суб’єктів;
- 2) добровільної участі громадян;
- 3) обов’язкової участі роботодавців;
- 4) добровільної участі роботодавців;
- 5) обов’язкової участі роботодавців державної форми власності;
- 6) обов’язкової участі роботодавців – резидентів України;
- 7) обов’язкової участі роботодавців – іноземних громадян.

16. Загальнообов’язковому державному пенсійному страхуванню підлягають:

- 1) всі іноземці, які перебувають на території України;
- 2) особи, які проходять альтернативну (невійськову) службу;
- 3) громадяни України, які працюють у фізичних осіб - суб’єктів підприємницької діяльності на умовах трудового договору;
- 4) громадяни України які працюють на підприємствах, в установах, організаціях, створених відповідно до законодавства України на умовах трудового договору;
- 5) особи, які проходять строкову військову службу у Збройних Силах України;
- 6) всі особи без громадянства яким не виповнилось 14 років;
- 7) один з непрацюючих працездатних батьків, усиновителів, опікун, піклувальник, які фактично здійснюють догляд за дитиною-інвалідом.

17. Виберіть правильні твердження:

- 1) за рахунок коштів Пенсійного фонду в солідарній системі призначається пенсія у зв'язку з втратою годувальника;
- 2) чоловіки мають право на призначення пенсії за віком після досягнення 60 років, та наявності страхового стажу не менше п'яти років;
- 3) в Україні чинне законодавство передбачає недержавне пенсійне забезпечення;
- 4) чоловіки мають право на призначення пенсії за віком після досягнення 55 років, та наявності страхового стажу не менше п'яти років;
- 5) в Україні чинне законодавство не передбачає недержавного пенсійного забезпечення;
- 6) жінки мають право на призначення пенсії за віком після досягнення 55 років, та наявності страхового стажу не менше п'яти років;
- 7) Пенсійний фонд є вищим органом у системі органів виконавчої влади.

18. Назвіть елементи системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування відповідно до Закону України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”:

- 1) солідарна система;
- 2) субсидіарна система;
- 3) пропорційна система;
- 4) мажоритарна система;
- 5) диференційна система;
- 6) накопичувальна система пенсійного страхування;
- 7) система абсолютного страхування.

19. Відповідно до Закону України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” система недержавного пенсійного забезпечення базується на засадах:

- 1) загальнообов'язкової участі всіх суб'єктів;
- 2) добровільної участі громадян;
- 3) обов'язкової участі роботодавців;
- 4) добровільної участі роботодавців;
- 5) обов'язкової участі роботодавців державної форми власності;
- 6) обов'язкової участі роботодавців – резидентів України;
- 7) обов'язкової участі роботодавців – іноземних громадян.

20. Законодавство про пенсійне забезпечення складається з:

- 1) Закону України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”;
- 2) Закону України “Про пенсії”;
- 3) Закону України “Про рівні пенсійного забезпечення в Україні”;
- 4) Основ законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- 5) міжнародних договорів з пенсійного забезпечення, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;
- 6) Соціального кодексу;
- 7) Пенсійного кодексу.

21. За рахунок коштів Накопичувального фонду, що обліковуються на накопичувальних пенсійних рахунках, здійснюються такі пенсійні виплати:

- 1) довічна пенсія з установленим періодом;
- 2) довічна пенсія за віком;
- 3) довічна обумовлена пенсія;
- 4) довічна пенсія у зв'язку з втратою годувальника;

- 5) довічна пенсія подружжя;
- 6) одноразова виплата;
- 7) довічна пенсія по інвалідності.

22. Відповідно до Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” пенсія по інвалідності призначається:

- 1) на весь строк встановлення інвалідності;
- 2) довічно у всіх випадках;
- 3) інвалідам - чоловікам старше 60 років – довічно;
- 4) тільки інвалідам I групи;
- 5) інвалідам жінкам старше 55 років довічно;
- 6) тільки інвалідам I та II групи;
- 7) інвалідам I групи – довічно.

23. Відповідно до Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” застрахована особа має право:

- 1) отримати в установленому законодавством порядку свідоцтво про загальнообов’язкове державне соціальне страхування;
- 2) отримувати від страхувальника підтвердження про сплату страхових внесків, у тому числі в письмовій формі;
- 3) вимагати від страхувальника сплати страхових внесків, у тому числі в судовому порядку;
- 4) обирати порядок здійснення виплати пенсії;
- 5) обирати розмір мінімальної пенсії за віком;
- 6) на отримання пенсійних виплат на умовах і в порядку, передбачених цим Законом;
- 7) достроково розривати договір про добровільну участь у порядку, визначеному цим Законом;

24. Виберіть правильні твердження:

- 1) Якщо особа визнана інвалідом нижчої групи, пенсія виплачується за попередньою групою до кінця місяця, в якому змінено групу інвалідності.
- 2) Пенсія по інвалідності призначається залежно від групи інвалідності у відсотках пенсії за віком
- 3) пенсія за віком призначається з дня, що настає за днем досягнення пенсійного віку, якщо звернення за пенсією відбулося не пізніше шести місяців з дня досягнення особою пенсійного віку.
- 4) Неповнолітні діти, які мають право на пенсію у зв’язку з втратою годувальника, зберігають це право і в разі їх усиновлення.
- 5) в солідарній системі переведення з одного виду пенсії на інший не провадиться.

- 6) Пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається на одного непрацездатного члена сім'ї в розмірі 50 відсотків мінімальної пенсії.
- 7) членам сім'ї, які досягли пенсійного віку пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається довічно.

25. Виплата пенсії за рішенням територіальних органів Пенсійного фонду або за рішенням суду припиняється:

- 1) якщо пенсія призначена на підставі документів, що містять недостовірні відомості;
- 2) на весь час проживання пенсіонера за кордоном, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України;
- 3) у разі смерті пенсіонера;
- 4) на час перебування пенсіонера в місцях позбавлення волі
- 5) у разі неотримання призначеної пенсії протягом 6 місяців підряд;
- 6) у разі працевлаштування пенсіонера.
- 7) у разі, якщо пенсіонер має право на пенсійні виплати із системи недержавного пенсійного забезпечення.

26. Непрацездатними членами сім'ї відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", вважаються :

- 1) дружина, якщо вона досягла пенсійного віку;
- 2) чоловік, якщо він є інвалідом;
- 3) чоловік, якщо він не працює і зайнятий доглядом за дитиною померлого годувальника до досягнення нею 8 років;
- 4) діти, які народилися після спливу 10 місяців з дня смерті годувальника;
- 5) батько, мати, якщо вони є інвалідами;
- 6) батько, мати, якщо вони досягли пенсійного віку;
- 7) діти, які не досягли 18 років.

27. Виберіть правильні твердження:

- 1) Недержавний пенсійний фонд не несе відповідальності за зобов'язаннями держави, що зазначається у кожному пенсійному контракті. Пенсійний вік, після досягнення якого учасник фонду має право на отримання пенсійної виплати, визначається за заявою учасника фонду
- 2) участь фізичних осіб, які працюють на умовах трудового договору у системі недержавного пенсійного забезпечення є обов'язковою;
- 3) Фізична особа може бути учасником кількох недержавних пенсійних фондів за власним вибором.
- 4) Одноразова пенсійна виплата – один з видів виплат з недержавного пенсійного фонду
- 5) Недержавне пенсійне забезпечення здійснюється виключно

недержавними пенсійними фондами і банківськими установами;

- б) на вимогу учасника недержавного пенсійного фонду пенсійна виплата може здійснюватися адміністратором одноразово в разі настання інвалідності учасника фонду;

28. Підставами для здійснення пенсійних виплат недержавними пенсійними фондами є:

- 1) досягнення учасником фонду пенсійного віку, визначеного відповідно до Закону “Про недержавне пенсійне забезпечення”;
- 2) визнання учасника фонду інвалідом;
- 3) зменшення рівня доходу учасника фонду до розміру прожиткового мінімуму.
- 4) медично підтверджений критичний стан здоров’я (онкозахворювання, інсульт тощо) учасника фонду;
- 5) виїзд учасника фонду на постійне проживання за межі України;
- б) смерть учасника фонду
- 7) втрати учасником фонду роботи

29. Виберіть правильні твердження

- 1) Прокурорам і слідчим, що визнані інвалідами I або II групи, призначається пенсія по інвалідності за Законом України “Про прокуратуру” за наявності стажу роботи в органах прокуратури не менше 10 років.
- 2) Пенсія народному депутату виплачується залежно від його заробітку (прибутку), одержуваного після виходу на пенсію.
- 3) Пенсія по інвалідності відповідно до Закону України “Про державну службу” призначається незалежно від причини інвалідності за умови припинення державної служби.
- 4) Перерахунок пенсій, призначених за Законом України “Про статус народного депутата” не здійснюється
- 5) Державний службовець, звільнений з державної служби у зв’язку з вчиненням корупційного діяння, втрачає право на пенсійне забезпечення за Законом України “Про державну службу”;
- б) За кожний повний рік роботи понад 10 років на державній службі пенсія збільшується на один відсоток заробітку, але не більше 90 відсотків заробітної плати;
- 7) Пенсія державним службовцям призначається в розмірі 80 відсотків від сум їх заробітної плати, на які нараховуються страхові внески на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування

30. Виключно законами про пенсійне забезпечення визначаються:

- 1) види пенсійного забезпечення;

- 2) умови участі в пенсійній системі чи її рівнях;
- 3) пенсійний вік для чоловіків та жінок, при досягненні якого особа має право на отримання пенсійних виплат;
- 4) джерела формування коштів, що спрямовуються на пенсійне забезпечення;
- 5) порядок видачі документів, що засвідчують тимчасову непрацездатність громадян;
- 6) умови, норми та порядок пенсійного забезпечення;
- 7) організація та порядок здійснення управління в системі пенсійного забезпечення.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ РЕСУРСИ

Законодавство

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст.141.
2. Про Державний бюджет України на поточний рік.
3. Митний кодекс України // Відомості Верховної Ради України . – 2002. – № 38-39. – Ст.. 288.
4. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 5 листопада 1991 року № 1788-ХІІ //Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 3. – Ст. 10,11.
5. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14 січня 1998 року № 16/98 // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 23. – Ст. 121.
6. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 9 липня 2003 року № 1058-ІУ // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 49-51. – Ст. 376.
7. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 9 липня 2003 року №1057-ІУ // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 47-48. – Ст. 372
8. Про прокуратуру: Закон України від 5 листопада 1991 року № 1789-ХІІ //Відомості Верховної Ради України . – 1991. – № 53. – Ст. 793.
9. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 19 грудня 1991р. №2001-ХІІ //Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 13. – Ст. 178.
- 10.Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 21 березня 1991 року № 875-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 21. – Ст. 252.
- 11.Про пенсійне забезпечення: Закон України від 5 листопада 1991 року № 1788-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 3. – Ст. 10,11.
- 12.Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 9 квітня 1992 № 2262-ХІІ // Відомості

Верховної Ради України. – 1992. – № 29. – Ст. 399

13. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22 жовтня 1993 року № 3551-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 45. – Ст. 425.
14. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні: Закон України від 16 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 4. – Ст. 18.
15. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 7 липня 2010 року N 2453-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010 р. – № 41, / № 41-42; № 43; № 44-45. – Ст. 529.
16. Про державну службу: Закон України від 16 грудня 1993 р. № 3723-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 52. – Ст. 490
17. Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист: Закон України від 24 березня 1998 року № 203/98-ВР// Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 40-41. – Ст. 249.
18. Про пенсії за особливі заслуги перед Україною: Закон України від 1 червня 2000р. № 1767-ІІІ // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 35. – Ст. 289.
19. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI // Офіційний вісник України. – 2011. – № 59. – Ст. 2347.
20. Про статус народного депутата України: Закон України в редакції закону від 22 березня 2001р № 2328- ІІІ// Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 42. – Ст.2123; 2002. – № 35. – Ст. 263.
21. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 7 червня 2001 р. № 2493-ІІІ // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 33. – Ст. 175
22. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 9 липня 2003 року № 1058-ІУ // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 49-51. – Ст. 376.
23. Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються із служби у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України та членів їх сімей: Закон України від 15.06.2004. № 1763-ІУ// Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 36. – Ст.444.
24. Про соціальний захист дітей війни: Закон України від 18 листопада 2004 р. № 2195-ІУ// Урядовий кур'єр. – 2004. – 18 листопада.
25. Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів: Закон України від 23.09.1997 № 540/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 50. – Ст. 302.
26. Про наукову та науково-технічну діяльність: Закон України від 1 грудня 1998 № 284-ХІУ// Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 2-3. – Ст. 20.
27. Концепція соціального забезпечення населення України. Схвалена

- Постановою Верховної Ради України від 21 грудня 1993 р. № 3758-XII //Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 6. – Ст. 31.
28. Про Основні напрямки соціальної політики на 1997-2000 р. Указ Президента України від 18.10.1997. № 1166/97 // Урядовий кур'єр. – 1997. – 30 жовтня.
29. Про Основні напрями соціальної політики до 2004 року. Указ Президента України від 24 травня 2000 року № 717/2000 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 21. – Ст. 858.
30. Положення про Пенсійний фонд України: Затверджено Затв. Указом Президента України від 06.04.2011 р. № 384/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 29. – Ст. 1223..
31. Стратегія розвитку пенсійної системи: Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2005 р. № 525-р. //Офіційний вісник України. – 2005. – № 51. – Ст. 3205.
32. Порядок видачі та зразок свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2000 року № 1306//Офіційний вісник України. – 2000. – № 34. – Ст.. 1452.
33. Про затвердження Порядку підтвердження наявності трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.1993 р. // Зібрання постанов Уряду України. – 1993. – № 12. – Ст. 273.
34. Список № 1 виробництв, робіт, професій, посад і показників на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці, зайнятість в яких повний робочий день дає право на пенсію за віком на пільгових умовах: Затв. Пост. Кабінету Міністрів України від 16 січня 2003 р. № 36 [Електронний ресурс]. – Режим доступу. –<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>
35. Список №2 виробництв, робіт, професій, посад і показників на роботах із шкідливими і важкими умовами праці, зайнятість в яких повний робочий день дає право на пенсію за віком на пільгових умовах: Затв. Пост. Кабінету Міністрів України від 16 січня 2003 р. № 36 [Електронний ресурс]. – Режим доступу. –<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/main/a#Find>
36. Положення про організацію персоніфікованого обліку відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 4 червня 1998 р. № 794// Офіційний вісник України. – 1998. – № 22. –Ст. 37
37. Про порядок обчислення вислуги років, призначення і виплату пенсій і грошової допомоги особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби за контрактом, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та членам їхніх сімей. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.07.1992. № 393 // Зібрання постанов Уряду України. – 1992. – № 7. – Ст. 182.
38. Про пільги щодо обчислення вислуги років військовослужбовцям Збройних

- Сил України, які брали участь в операціях Миротворчих Сил ООН. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.01.1993. № 30 // Урядовий кур'єр. – 1993. – №11.
39. Про надбавки за вислугу років для працівників органів виконавчої влади. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.1993 № 1049 // Урядовий кур'єр. – 1993. – № 183.
40. Про порядок перерахунку пенсій науковим працівникам державних наукових установ, організацій та науково-педагогічним працівникам державних вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації, які вийшли на пенсію до набрання чинності Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність» Постанова Кабінету Міністрів України від 27 травня 1999 р № 924 // Офіційний вісник України. – 1999. – №22. – Ст.1004.
41. Перелік посад наукових (науково-педагогічних) працівників державних підприємств, установ, організацій, перебування на яких дає право на призначення пенсій та виплати грошової допомоги у разі виходу на пенсію відповідно до статті 24 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність». Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22 листопада 2001 р. № 1571 // Офіційний Вісник України. – 2001. – №47 . – Ст.2103 .
42. Порядок обчислення стажу державної служби: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 3 травня 1994 року // ЗПУУ. – 1994. – № 8. – Ст. 213.
43. Про затвердження Порядку надання біженцям грошової допомоги та пенсії. Постанова Кабінету Міністрів України від 06.07.1998 № 1016 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 27. – Ст..1001.
44. Порядок підтвердження наявності трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 12 серпня 1993 р. // Зібрання постанов Уряду України. – 1993. – № 12. – Ст. 273.
45. Ліцензійні умови провадження діяльності з адміністрування недержавних пенсійних Затв. розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 17 серпня 2004 р. № 2080. // Офіційний вісник України. – 2006. – № 8. – Ст. 471.
46. Ліцензійні умови провадження діяльності з адміністрування недержавних пенсійних фондів: Затв. розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 13 листопада 2003 р. № 118.// Офіційний вісник України. – 2006. – № 8. – Ст. 471.

Література

Основна

1. Бойко М. Д. Право пенсійного забезпечення в Україні: Навчальний посібник. – [Вид.2-ге, випр. і доп.] / М. Д. Бойко. – К.: Атіка, 2006. – 356 с.
2. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту України: Навч. посіб. / Н. Б. Болотіна. – К.: Знання, 2005. – 615 с.
3. Надточій Б. Пенсія в Україні. Коментар Закону України «Про

- загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» / Б. Надточій, Л. Демчук. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 512 с.
4. Оформлення пенсій [текст]: практичний довідник станом на 7 листопада 2012 р. – К.: «Центр учбової літератури», 2012. – 362 с.
 5. Пенсійна система України: [Навч. посібн.] – К.: Кондор, 2006. – 336 с.
 6. Пенсійне забезпечення окремих категорій громадян: законодавство, судова практика / упоряд. В. С. Ковальський, І. С. Примака. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 264 с.
 7. Право соціального забезпечення: [Навч. посіб. Для студ. вищ. навч. закл. / За ред. П. Д. Пилипенка]. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. – 504 с.
 8. Сташків Б. І. Теорія права соціального забезпечення: [Навч. посіб.] / Б. І. Сташків. – К.: Знання, 2005. – 405 с.

Додаткова

1. Андрієнко В. Чи є демографічна криза в Україні / В. Андрієнко // Праця і зарплата. – 2005. – листопад. – № 41. – С. 5.
2. Андрійів В. Соціальне страхування: історія, проблеми / В. Андрійів // Соціальний захист. – 1999. – № 2. – С. 43-51.
3. Бандур С.І. Система соціального страхування в Україні: сучасний стан та шляхи розвитку / С. І. Бандур, О. О. Кучинська // Стоян О.М. Україна: утвердження незалежної держави: 1991 – 2001. – К., 2001.
4. Бевзенко О.В. Становлення та розвиток пенсійного страхування / О. В. Бевзенко // Економіка АПК. – 2005. – № 12. – С. 111-116.
5. Берданова О. Нормативно-правові аспекти реформування системи соціального захисту населення / О. Берданова // Вісник Української Академії державного управління при Президентові України. – 2002. – № 3. – С. 302-306.
6. Березіна С. Пенсійна реформа в Швеції різноманітна як шведський стіл / С. Березіна // Вісник Пенсійного фонду України. – 2002. – № 5-6. – С. 61-67.
7. Білик І. Право на призначення пенсій за віком на пільгових умовах у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування / І. Білик // Право України. – 2005. – № 8. – С. 93-95.
8. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України: Навч. посіб. / М. Д. Бойко. – К.: «Олан», 2004. – 312 с.
9. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту: становлення і розвиток в Україні: [монографія] / Н. Б. Болотіна. – К.: Знання, 2005. – 382 с.
10. Болотіна Н. Б. Соціальне законодавство України. Гендерна експертиза. / Н. Б. Болотіна – К.: Логос, 2001. – 84 с.
11. Болотіна Н.Б. Недержавне пенсійне забезпечення в Україні: окремі правові питання запровадження / Н. Б. Болотіна // Актуальні проблеми держави і права: Зб. Наук. пр. ОНЮА. – Вип. 7. – О., 2000. – С. 94-101.
12. Візнюк П. Пенсійне забезпечення військовослужбовців / П. Візнюк

- // Прокуратура. Людина.Держава. – 2004. – № 7. – С. 97-99.
13. Гарасимів Т. З. Принципи права соціального забезпечення України: Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. / Т. З. Гарасимів. – Львів, 2002. – 15 с.
 14. Грановська В. В. Історія становлення та розвитку недержавних пенсійних фондів в Україні / В. В. Грановська // Актуальні питання реформування правової системи України: Зб.наук.ст. за матеріалами VI Міжнар.наук.-практ.конф., м.Луцьк., 2009. – С. 384.
 15. Григоренко Є. Управління активами: від кількості до якості / Є. Григоренко // Вісник Пенсійного фонду України. Ч. 1. – липень. – 2006. – С.4-5.
 16. Григоренко Є. Управління активами: від кількості до якості / Є. Григоренко // Вісник Пенсійного фонду України. Ч.2. – серпень. – 2006. – С.14-16.
 17. Грищенко Н.Б. Эволюция форм страховой защиты / Н. Б. Грищенко // Финансы. – 2002. – № 12, – С. 51-55.,
 18. Грудцына Л.Ю., Макаров А.В. Проблемы пенсионной реформы в современной России / Л.Ю. Грудцына, А.В. Макаров // Адвокат [Рос. Изд.]. – 2005. – № 4. – С. 80-89.
 19. Губар О. Є. Організаційні та правові засади соціального страхування в Україні / О. Є. Губар // Формування ринкових відносин в Україні. – 2003. – № 7-8. – С.155-162.
 20. Губар О. Є. Соціальне страхування у забезпеченні суспільного добробуту / О. Є. Губар // Фінанси України. – 2002. – № 8. – С.130-137.
 21. Давиденко Е. Захисники Вітчизни потребують захисту / Е. Давиденко // Юридичний вісник України. – 2003. – 27 грудня. – С. 12.
 22. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування та пенсійне забезпечення у цифрах і фактах [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://www.mlsp.gov.ua>
 23. Кікіян Т. Страхова пенсійна виплата – чи можна їй надати більш цивілізованого вигляду? / Т. Кікіян // Україна: аспекти праці. – 2002. – № 3. – С. 29-33.
 24. Кінащук Л. Особливості проведення страхування співробітників правоохоронних органів в Україні та закордоном / Л. Кінащук // Підприємство, господарство і право. – 2003. – № 12. – С.27-30.
 25. Кіндратець О. Пенсійна політика в країнах Заходу / О. Кіндратець // Право України – 2004. – № 3. – С. 132-135.
 26. Колбун В. Росія і Казахстан: різні аспекти реформованої моделі / В. Колбун // Вісник Пенсійного фонду України. – 2002. – № 5-6. – С. 56-60.
 27. Костюк В. Л. Актуальні питання класифікації пенсійних правовідносин у сучасних умовах / В. Л. Костюк, Н. П. Коробенко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2005. – № 7 (45). – С. 85-93.
 28. Костюк Я. Ю. Соціальне страхування як регулятор трудової поведінки працівників / Я. Ю. Костюк // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – № 1. – С.93-97.

29. Котляр Д. Недержавне пенсійне забезпечення в ЄС: корисний досвід та можливі висновки для України / Д. Котляр // Парламент. – № 4. – 2002. – С. 15-32.
30. Котляр Д. Оподаткування недержавних пенсій / Д. Котляр // Парламент. – № 8. – 2004. – С. 42-50.
31. Куземська С. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування як організаційно-правова форма соціального забезпечення / С. Куземська // Вісник львівського університету. Серія юридична. – 2004. – Вип. 39. – С. 367-371.
32. Лесин В. Обмін досвідом у сфері пенсійного реформування / В. Лесин // Людина і праця. – 2004. – № 6. – С. 7-8.
33. Логачова Л. До питання запровадження єдиного соціального внеску в Україні / Л. Логачова, Є. Котов, О. Прогнімак // Україна: аспекти праці. – 2005. – № 6. – С. 13-15.
34. Логінов О. Перспективи удосконалення системи пенсійного забезпечення військовослужбовців / О. Логінов // Юридична Україна. – 2009. – № 8. – С. 875.
35. Логінов Олександр Механізм охорони та захисту права військовослужбовців на пенсійне забезпечення / О. Логінов, О. Полянська // Підприємство, господарство і право. – 2008. – № 7. – С. 79.
36. Логінов Олександр Правове регулювання нарахування (перерахунку) та призначення пенсій військовослужбовцям Служби безпеки України / О. Логінов, О. Полянська // Підприємство, господарство і право. – 2008. – № 6. – С. 110.
37. Луценко Т.О. Спеціальний стаж та його значення в системі пенсійного забезпечення / Т. О. Луценко // Право і безпека. – 2004. – Т.3. – №1. – С. 113-117.
38. Мак Таггарт Г. Пенсійні системи світу: порівняльний аспект / Г. Мак Таггарт // Людина і праця. – 2004. – № 7. – С. 10-12.
39. Малецький О. Демографія планети / О. Малецький // Вісник Пенсійного фонду України. – 2006. – № 7. – С. 13-15.
40. Матюшко П. Процес вдосконалення системи соціального страхування триває / П. Матюшко // Праця і закон. – 2005. – № 3. – С. 22-24.
41. Мачульская Е. Е. Право социального обеспечения. Учебное пособие. / Е. Е. Мачульская – Москва: Книжный мир, 1999. – 351 с.
42. Мігунова Т. Пенсійні системи за кордоном / Т. Мігунова // Бізнес-консультант. – 2004. – № 5. – С. 19-20.
43. Надточій Б. Соціальне страхування в контексті історії / Б. Надточій // Соціальний захист. – 2003. – № 2. – С. 20-24.
44. Надточій Б. Соціальне страхування у контексті історії / Б. Надточій // Соціальний захист. – 2003. – № 3. – С.29-33.
45. Ніколаєва Г. Право на пенсію / Г. Ніколаєва // Юридичний вісник України. – 11-17 жовтня. – С. 13.

46. Пазенок А. С. Пенсійне право в контексті системи правового соціального захисту / А. С. Пазенюк // Держава і право: Зб. наук. пр. Юрид. і політ. Науки. – 2005. – Вип. 27. – С. 222-229.
47. Панасюк О.І. Про розвиток недержавного соціального забезпечення / О. І. Панасюк, М. О. Юрков // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2005. – № 1. – С. 59-66.
48. Папієв М. Міжнародний досвід реформування пенсійного забезпечення / М. Папієв // Українські аспекти праці. – 2004. – № 1. – С. 3-11.
49. Пенсійна реформа в Азербайджані // Вісник Пенсійного фонду України. – червень. – 2006. – С. 12-13.
50. Пенсійне забезпечення в Україні законодавство та судова практика // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2003. – № 11.
51. Податкові пільги в системі недержавного пенсійного забезпечення // Вісник Пенсійного фонду України. – квітень. – 2006. – С. 12-13.
52. Поліщук В.О. Недержавне пенсійне забезпечення: проблеми пенсійного регулювання / В. О. Поліщук // Актуальні проблеми держави і права: збірн. наук. праць. – О., 2002. – Вип. 16. – С. 551-555.
53. Право соціального забезпечення: Конспект лекцій / [Авт-сот. А.П. Толмачев]. – М.: Приор-издат, 2003. – 176 с.
54. Прийменко О. Правове регулювання процедури підтвердження факту утриманства при призначенні пенсії у зв'язку з втратою годувальника / О. Прийменко // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 8. – С. 121
55. Прилипко С. Право на пенсійне забезпечення та його реалізація в умовах ринкової економіки / С. Прилипко // Право України. – 2003. – № 2. – С. 45-48.
56. Прилипко С. М. Пенсійне страхування в Україні / С. Прилипко // Проблеми законності: Республіканський міжвідомчий науковий збірник. – Х., 2001. – Вип.51. – С.170-171.
57. Сандлер Д. Проблеми і перспективи становлення сучасної системи пенсійного забезпечення в Російській Федерації та Україні / Д. Сандлер // Україна: аспекти праці. – № 7. – 2005. – С. 10-13.
58. Сивак С. Пенсійне страхування та пенсійна реформа: теоретичні основи / С. Сивак // Право України. – 1999. – № 10. – С.61-63.
59. Сивак С.М. Організаційно-правові основи недержавного пенсійного забезпечення / С. Сивак // Право України. – 1999. – № 1. – С. 119-121.
60. Синчук С. М. Принцип вільної участі суб'єктів в системі недержавного пенсійного страхування / С. М. Синчук // Актуальні питання реформування правової системи України: Зб.наук.ст. за матеріалами VI Міжнар.наук.-практ.конф., м.Луцьк., 2009. – С. 441.
61. Синчук С. М., Бурак В. Я. Право соціального забезпечення України/ С. М. Синчук, В. Я. Бурак. – К.: Знання, 2006. – 318 с.
62. Сирота І. М. Право пенсійного забезпечення в Україні. Курс лекцій. / І. М. Сирота. – К.: Юрінком Інтер, 1998.

63. Сирота І.М. Право соціального забезпечення в Україні. / І. М. Сирота. – Х.: «Одіссей», 2007. – 408 с.
64. Скоробагатько А. В. Правовідношення з пенсійного забезпечення наукових (науково-педагогічних) кадрів / А. В. Скоробагатько // Держава і право: Зб. наук. пр. Юрид. і політ. Науки. – 2008. – № 40. – С. 283
65. Скоробагатько А. В. Правове регулювання пенсійного забезпечення наукових працівників.- Автореферат дис. на здобуття нау. Ступеня канд. Юрид. наук. / А. В. Скоробагатько – О., 2004. – 19 с.
66. Сташків Б. І. Право соціального обслуговування: Навч. посіб./ Б. І. Сташків. – К.: Знання, 2007. – 567 с.
67. Сташків Б. І. Юридичні факти в праві соціального забезпечення: Монографія / Б.І. Сташків. – Чернігів: Деснянська правда, 2008. – 260 с.
68. Стожок Л. Напрями вдосконалення системи державного пенсійного страхування в Україні / Л. Стожок // Україна: аспекти праці. – 2006. – № 1. – С. 13-18.
69. Сулейманова Г. В. Право социального обеспечения./ Г. В. Сулейманова. – М.: Издательсько-торговая корпорация «Дашков и Ко», 2006. – 464 с.
70. Таггарт М. Пенсійна реформа у постсоціалістичних країнах / М. Таггарт // Соціальна політика і соціальна робота.. – 2001. – № 1. – С. 19-26.
71. Татаренко Г. Моделі соціального страхування в контексті історії / Г. Татаренко // Підприємство, господарство і право. – 2004. – № 7.
72. Татаренко Г. Пенсионные схемы как базовый элемент организации негосударственного пенсионного обеспечения / Г. Татаренко // Підприємництво, господарство і право. – жовтень. – 2004. – С. 107-110.
73. Ткач А. Негосударственное пенсионное обеспечение: комментарии специалиста / А. Ткач // Отдел кадров. – №18. – 2003. – С. 7-11.
74. Ткач А. Пенсионная програма підприємства: цель, задачи, разработка, пути реализации / А. Ткач // Отдел кадров. – 2003. – № 16. – С. 2-3.
75. Трофімова Т. Пенсійна реформа: вітчизняні проблеми та зарубіжний досвід Т. Трофімов // Економіка. Фінанси. Право. – 2000. – № 11. – С. 29-30.
76. Трубич С. Ю. Формування системи соціального страхування / С. Ю. Трубич, В. Є. Швець // Фінанси України. – 2000. – № 2. – С. 10.
77. Фещук В. Пенсійна реформа в Україні: фінансово-правовий аспект / В. Фещук // Право України. – 2006. – № 9. – С. 94-96.
78. Харченко І. Питання пенсійного забезпечення державних службовців / І. Харченко // Право України. – 2005. – № 3. – С. 106-108.
79. Шклярська І. Реформа української системи пенсійного забезпечення на тлі пенсійних реформ інших країн / І. Шклярська // Вісник Пенсійного фонду України. – 2003. – № 8. – С. 10-11.
80. Юрій С.І. Соціальне страхування./ С. І. Юрій, М. П. Шаваріна, Н. В. Шаманська. – К., 2004. – 464 с.
81. Ярошенко І.С. Право соціального забезпечення: Навч. посіб. / І. С. Ярошенко. – К.: КНЕУ, 2005. – 232с.

82. Яценко В. Повчальні уроки з Латинської Америки / В. Яценко // Вісник Пенсійного фонду України. – 2005. – № 11. – С. 18-19.

Інтернет ресурси

Верховна Рада <http://www.rada.gov.ua>

Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua>

Міністерство соціальної політики України <http://www.mlsp.gov.ua>

Пенсійний фонд України <http://www.pension.kiev.ua> ; <http://www.pfu.gov.ua>

Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності <http://www.social.org.ua>

ОРГАНИ СУДОВОЇ ВЛАДИ

Конституційний Суд України <http://www.ccu.gov.ua>

Вищий господарський суд України <http://www.arbitr.gov.ua>

Верховний Суд України <http://www.scourt.gov.ua>

Єдиний державний реєстр судової практики <http://www.reyestr.court.gov.ua>

БІБЛІОТЕКИ

Спілка юристів України <http://www.lawersunion.org.ua>

Асоціація правників України <http://www.uba.kiev.ua>

Нотаріуси України <http://www.notarius.com.ua>

Європейська асоціація студентів права - Україна <http://www.elsa.org.ua>

Європейська асоціація студентів права - Львів <http://lviv.elsa.org.ua>

Київський правовий клуб <http://www.lawclub.org.ua>

Об'єднана асоціація студентів-юристів Закарпаття <http://www.oasuz.narod.ru>

Національна бібліотека України ім. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua>

Бібліотека Парламенту України <http://www.rada.kiev.ua/LIBRARY/index.htm>

Наукова бібліотека ім. М. Максимовича <http://library.univ.kiev.ua>

Gonzaga Law Library on Ukraine <http://law.gonzaga.edu/library/ukraine.htm>

Ukrainian Resource Library (Sabre) <http://www.sabre.org>

ВИДАВНИЦТВА

Юрінком Інтер <http://yurincom.kiev.ua>

Юстініан <http://www.justinian.com.ua>

ПЕРІОДИКА

Юридическая практика <http://www.yurpractika.com>

Юридичний вісник України (Юрінком Інтер) <http://www.yurincom.kiev.ua/uvu>

Галицькі Контракти <http://www.kontrakty.com.ua>

Урядовий кур'єр <http://www.ukcc.com.ua>

Офіційний вісник України <http://www.gdo.kiev.ua>

Правоведение <http://pravoved.jurfak.spb.ru>

Світ права (правовий інтернет часопис) <http://www.worldoflaw.net>

ПРАВОВІ ПОШУКОВІ СИСТЕМИ

Законодавство на сервері Верховної Ради України

<http://www.rada.gov.ua/laws/pravo/new>

Законопроекти на сервері Верховної Ради України

<http://www.rada.gov.ua/proza.htm>

Нормативно-правова база на Урядовому порталі

<http://www.kmu.gov.ua/z1/portal/templ?page=search>

Вирішення трудових спорів.

Теми для самостійного опрацювання

ТЕМА 1 Правова природа трудових спорів.

1. Поняття та предмет трудового спору.
2. Види трудових спорів.
3. Причини виникнення трудових спорів.
4. Приводи та підстави виникнення трудових спорів.
5. Система законодавства, яка регулює вирішення трудових спорів.
6. Особливості правовідносин, які виникають при вирішенні трудових спорів.

Вивчити поняття, розкрити значення термінів:

Трудовий спір, предмет трудового спору, види трудових спорів, привід та підстави виникнення трудових спорів, методи попередження виникнення трудових спорів.

Завдання:

Розкрити особливості класифікації трудових спорів. Сформулювати економічні та юридичні причини виникнення трудових спорів.

Список рекомендованої літератури

1. Конституція України від 28 червня 1996 // Відомості Верховної Ради України – 1996. - № 22. – С. 187.
2. Кодекс законів про працю України: Науково-практичний коментар. - Харків: Консум, 2003. - 832 с.
3. Кодекс законів про працю України з постатейно систематизованими матеріалами / Упоряд. і наук. ред. В.М.Вакуленко. - К: Істина, 2001.
4. Постанова Пленуму Верховного суду України “Про практику розгляду судами трудових спорів” від 06.11.1992р., пункт 4. // Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальних та цивільних справах. - К., 1995.
5. Трудове право України: Схеми: Навч. посібник / За ред. В.П.Пастухова. - К.: Школа, 2004. - 320 с.
6. Трудові спори: законодавство, коментар, судова практика / Упоряд.: В. А.

Скоробагатько, І. І. Федішин. - К.: Істина, 2000.

7. Трудові спори: Навч. Посібник. / За заг. Ред. В.П. Пастухова; Л.П. Грузінова, М. Л. Смолярова, В. П. Пастухов, Ю. М.. Щотова. – К.: Магістр – XXI сторіччя, 2005. – С.5-19

ТЕМА 2 Порядок вирішення індивідуальних трудових спорів в КТС.

1. Принципи розгляду трудових спорів.
2. Порядок розгляду індивідуальних трудових спорів в комісії по трудових спорах.
3. Повноваження КТС.
4. Рішення КТС.

Вивчити поняття, розкрити значення термінів:

Принципи розгляду індивідуальних трудових спорів, формування КТС, фінансове забезпечення діяльності КТС, повноваження КТС, процедура вирішення трудового спору в КТС, особливості прийняття рішення в КТС.

Завдання:

Письмово визначити функціональні особливості діяльності членів КТС.

Розв'язати задачу.

У зв'язку з необхідністю завершення укладання асфальту при ремонті швидкісної траси начальник дільниці шляховиків віддав розпорядження залишатися всім робітникам на роботі до повного укладання привезеного асфальту. Через це встановлена тривалість робочого дня праці робітників перевищила три години. Працівники поцікавилися у начальника, як буде компенсована така переробка. Начальник дільниці відповів, що оскільки асфальт було привезено з порушенням встановленого часу його підвезення, а робітники деякий час протягом робочого дня не працювали, тому ніяка компенсація за додаткові години роботи працівникам не може бути виплачена.

Робітники звернулися до КТС із заявою про оплату надурочної роботи.

Яким повинне бути рішення КТС.

Список рекомендованої літератури

1. Конституція України від 28 червня 1996 // Відомості Верховної Ради України – 1996. - № 22. – С. 187.
2. Кодекс законів про працю України: Науково-практичний коментар. - Харків: Консум, 2003. - 832 с.
3. Кодекс законів про працю України з постатейно систематизованими матеріалами / Упоряд. і наук. ред. В. М. Вакуленко. - К: Істина, 2001.
4. Постанова Пленуму Верховного суду України “Про практику розгляду судами трудових спорів” від 06.11.1992р., пункт 4. // Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальних та цивільних справах. - К., 1995.

5. Трудове право України: Навч. посібник для студ. юрид. спеціальностей вищих навчальних закладів / Пилипенко П. Д., Бурак В. Я., Козак З. Я. та ін.; За ред. П. Д. Пилипенка. - К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2003. - 536 с.
6. Трудове право України: Схеми: Навч. посібник / За ред. В. П. Пастухова. - К.: Школа, 2004. - 320 с.
7. Трудові спори: законодавство, коментар, судова практика / Упоряд.: В. А. Скоробагатько, І. І. Федішин. - К.: Істина, 2000.

ТЕМА 3 Розгляд індивідуальних трудових спорів в районних (міських) судах.

1. Вимоги до звернення до суду з приводу вирішення індивідуального трудового спору.
2. Порядок розгляду індивідуального судового спору у суді.
3. Особливості розгляду окремих категорій індивідуальних трудових спорів.

Вивчити поняття, розкрити значення термінів:

Право на звернення до суду у зв'язку з порушення трудових прав працівника, процесуальні та процедурні особливості звернення працівника у судові органи, категорії індивідуальних трудових спорів. Особливості судових рішення у справах по трудових спорах.

Завдання:

Письмово розкрити систему (етапи) судового розгляду індивідуальних трудових спорів.

Список рекомендованої літератури

1. Конституція України від 28 червня 1996 // Відомості Верховної Ради України – 1996. - №22. – С.187.
2. Кодекс законів про працю України: Науково-практичний коментар. - Харків: Консум, 2003. - 832 с.
3. Кодекс законів про працю України з постатейно систематизованими матеріалами / Упоряд. і наук. ред. В. М. Вакуленко. - К: Істина, 2001.
4. Постанова Пленуму Верховного суду України "Про практику розгляду судами трудових спорів" від 06.11.1992р., пункт 4. // Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальних та цивільних справах. - К., 1995.
5. Стпавцева А. И. Трудовые споры по отдельным категориям судебных дел // Право и экономика. - 1998. - № 6.
6. Трудове право України: Схеми: Навч. посібник / За ред. В. П. Пастухова. - К.: Школа, 2004. - 320 с.
7. Чанишева Г. І., Фадеенко А. Ф. Розгляд судами справ у спорах, що впливають з трудових правовідносин (окремі питання) // Право України. - 1998. - № 8.
8. Чупрун В. Д. Підготовка цивільних справ до розгляду: Юрид. довідник. - К.:

Вид. культурол. Центр “Софія”, 1994. - 96 с.

ТЕМА 4 Трудові спори щодо прийому на роботу та зміни умов трудового договору.

1. Гарантії права на працю, як підстава звернення до суду з захистом порушеного права.
3. Суб’єкт звернення та вимоги звернення у трудовому спорі щодо прийому на роботу та зміни умов трудового договору.
4. Процесуальні особливості розгляду справ, щодо прийому на роботу та зміни умов трудового договору.

Вивчити поняття, розкрити значення термінів:

Поняття гарантій права на працю та системи трудових прав працівника, поняття прийому на роботу, поняття зміни умов договору.

Завдання:

Скласти фабулу задачі про відмову у прийнятті на роботу та сформулювати нормативно-правові вимоги вирішення.

Розв’язати задачу.

Після закінчення комерційного технікуму Миронова, 17-ти років, була направлена на роботу до проектного інституту як бухгалтер відповідно до одержаної в технікумі кваліфікації. Однак в інституті вільної посади бухгалтера не виявилось і Миронова була зарахована оператором перфораторної машини. Головний бухгалтер неодноразово робив Мироновій усні зауваження у зв'язку з повільною роботою протягом робочого дня, а після закінчення 10 місяців роботи із згоди профкому вона була звільнена за скороченням штату. Миронова звернулася до суду з вимогою поновити її на роботі та надати роботу за спеціальністю.

Які пільги працюючій молоді передбачені нормами КЗпП?

Зробіть посилання на відповідні статті закону.

Чи правомірні дії адміністрації? Обґрунтуйте.

Яке рішення потрібно постановити суду?

Який порядок захисту права молодого фахівця на отримання роботи у відповідності зі спеціальністю і кваліфікацією, що присвоєні учбовим закладом?

Список рекомендованої літератури

1. Конституція України від 28 червня 1996 // Відомості Верховної Ради України – 1996. - №22. – С.187.
2. Кодекс законів про працю України: Науково-практичний коментар. - Харків: Консум, 2003. - 832 с.
3. Кодекс законів про працю України з постатейно систематизованими матеріалами / Упоряд. і наук. ред. В. М. Вакуленко. - К: Істина, 2001.

4. Постанова Пленуму Верховного суду України “Про практику розгляду судами трудових спорів” від 06.11.1992р., пункт 4. // Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальних та цивільних справах. - К., 1995.
5. Давиденко Г. І. Розгляд судами спорів, пов'язаних з укладанням, зміною і припиненням трудового договору // Вісник Верховного Суду України. - 1997. - № 3.
6. Єрмоєнко В. Призначення на посаду: актуальні питання теорії і практики // Право України. - 2000. - № 6.

ТЕМА 5 Трудові спори щодо поновлення на роботі та зміни формулювання причин звільнення.

1. Поновлення на роботі працівників незалежно від підстав припинення трудового договору.
2. Зміна дати і формулювання причини звільнення працівників.
3. Особливості регулювання вирішення трудових спорів, щодо укладання трудового договору.
4. Правове регулювання оплати за час вимушеного прогулу або виконання нижче оплачуваної роботи.

Вивчити поняття, розкрити значення термінів:

Поняття поновлення на роботі, поняття укладення трудового спору, поняття система оплати праці, юридичний механізм захисту трудових прав працівника при прийомі на роботу. Звільнення з роботи та його оскарження.

Завдання:

Визначити перелік документів (доказів) до позовної заяви про поновлення на роботі.

Розв'язати задачу.

У зв'язку з ремонтом автомашини водій автокомбінату Демідов був переведений на іншу роботу як вантажник. За відмову від переведення Демідов був звільнений за прогул.

Демідов звернувся до районного суду з позовом про поновлення на колишній роботі.

Яке рішення повинен винести суд?

30 жовтня 2001 року Авраменко Г.А., агроном КСП "Прогрес", подав на адресу дирекції заяву такого змісту:

“Прошу звільнити мене з роботи за власним бажанням”.

Наказом дирекції КСП від 31 жовтня 2001 року він був звільнений з роботи відповідно до поданої заяви. 6 листопада 2001 року Авраменко Г.А. подав позов у суд про поновлення його на роботі у зв'язку з тим, що він "передумав розраховуватися”.

Рішенням від 4 грудня 2001 року суд задовольнив його позов.

Який порядок звільнення з роботи за ініціативою працівника?

Які правові наслідки поновлення на роботі незаконно звільненого працівника?

Список рекомендованої літератури

1. Конституція України від 28 червня 1996 // Відомості Верховної Ради України – 1996. - № 22. – С.187.
2. Кодекс законів про працю України: Науково-практичний коментар. - Харків: Консум, 2003. - 832 с.
3. Кодекс законів про працю України з постатейно систематизованими матеріалами / Упоряд. і наук. ред. В. М. Вакуленко. - К: Істина, 2001.
4. Постанова Пленуму Верховного суду України “Про практику розгляду судами трудових спорів” від 06.11.1992р., пункт 4. // Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальних та цивільних справах. - К., 1995.
5. Закон України “Про компенсацію громадянам втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків їх виплати” від 19 жовтня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 49. - Ст. 422
6. Маркіна Т. Юридичні умови визнання громадянина безробітним / / Право України. - 2000. - № 6.

ТЕМА 6 Правова характеристика трудових спорів щодо оплати праці.

1. Норми і гарантії оплати праці. захист від дискримінації у сфері оплати праці.
2. Правова характеристика трудових спорів щодо строку виплати заробітної плати.
3. Правова характеристика трудових спорів щодо строку розрахунку за умови звільнення.
4. Правова характеристика трудових спорів щодо натуральної формою оплати.

Вивчити поняття, розкрити значення термінів:

Юридичний механізм оплати праці., строки розрахунку з працівником за виконану роботу при звільненні, бартерні відносини між роботодавцем та працівником.

Завдання:

Сформулювати позовні вимоги щодо виплати заробітної плати.

Список рекомендованої літератури

1. Конституція України від 28 червня 1996 // Відомості Верховної Ради України – 1996. - № 22. – С. 187.
2. Закон України “Про оплату праці” // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 17. - Ст. 121
3. Кодекс законів про працю України: Науково-практичний коментар. - Харків: Консум, 2003. - 832 с.
4. Кодекс законів про працю України з постатейно систематизованими матеріалами / Упоряд. і наук. ред. В. М. Вакуленко. - К: Істина, 2001.

5. Постанова Пленуму Верховного суду України “Про практику розгляду судами трудових спорів” від 06.11.1992р., пункт 4. // Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальних та цивільних справах. - К., 1995.
6. Закон України “Про компенсацію громадянам втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків їх виплати” від 19 жовтня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 49. - Ст. 422
7. Трудові спори: Навч. Посібник. / За заг. Ред. В.П. Пастухова; Л.П. Грузінова, М.Л. Смолярова, В.П. Пастухов, Ю.М. Щотова. – К.: Магістр – XXI сторіччя, 2005.

ТЕМА 7 Трудові спори щодо відповідальності сторін трудового договору.

1. Загальні положення, щодо відповідальності у трудовому праві.
2. Загальна характеристика матеріальної відповідальності працівників перед роботодавцем і відповідальності роботодавця перед працівником.
3. Правове регулювання відшкодування майнової чи (або) моральної (немайнової) шкоди у трудових правовідносинах.
4. Особливості розгляду індивідуальних трудових спрів пов'язаних з відшкодуванням шкоди.

Вивчити поняття, розкрити значення термінів:

Поняття юридичної відповідальності у трудових правовідносинах, формулювання вимог у спорах пов'язаних з відшкодуванням моральної шкоди в індивідуальних трудових спорах.

Завдання:

Скласти фабулу та підготувати перелік документів до позовної заяви про відшкодування майнової шкоди працівником.

Список рекомендованої літератури

1. Конституція України від 28 червня 1996 // Відомості Верховної Ради України – 1996. - № 22. – Ст. 187.
2. Кодекс законів про працю України: Науково-практичний коментар. - Харків: Консум, 2003. - 832 с.
3. Кодекс законів про працю України з постатейно систематизованими матеріалами / Упоряд. і наук. ред. В. М. Вакуленко. - К: Істина, 2001.
4. Постанова Пленуму Верховного суду України “Про практику розгляду судами трудових спорів” від 06.11.1992р., пункт 4. // Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальних та цивільних справах. - К., 1995.
5. Чериадчук В. Право на відшкодування моральної шкоди: деякі аспекти // Право України. - 2000 - № 3.
6. Бурак В.Я. Трудові спори: порядок їх вирішення в Україні. – К.: Т-во “Знання”, КОО 2003. - С. 37-38, 40

ТЕМА 8 Порядок розгляду колективного трудового спору. Поняття, предмет та види колективних трудових спорів

1. Порядок розгляду колективних трудових спорів примирними органами.
2. Участь Національної служби посередництва та примирення у вирішенні колективних трудових спорів.
3. Правове регулювання проведення страйків.

Вивчити поняття, розкрити значення термінів:

Система гарантій права на працю трудового колективу, колективний трудовий спір, Національна служба посередництва та примирення та її повноваження, трудовий арбітраж.

Завдання:

Підготуватися до дискусії на тему: правова природа та вдосконалення правових засад вирішення колективних трудових спорів.

Розв'язати задачі:

1) Директор автотранспортного підприємства і голова профспілкового комітету склали і підписали колективний договір, після чого в наказі по підприємству було оголошено про вступ договору в силу.

Чи законні дії директора автотранспортного підприємства і голови профспілкового комітету?

Який порядок укладення колективного договору та порядок вирішення розбіжностей ?

2) Колектив дитячого садка "Кораблик" Одеського порту звернувся з вимогою до керівництва порту про виплату заборгованості із заробітної плати за 3 місяці. Для вирішення спору була утворена примирна комісія, до якої увійшли директор дитячого садка та старший бухгалтер порту. Протягом тижня комісія прийняла рішення, і працівники дитячого садка оголосили батькам про те, що дитячий садок працювати не буде у зв'язку зі страйком.

Чи правомірне рішення про проведення страйку?

Який порядок його проведення?

Список рекомендованої літератури

1. Конституція України від 28 червня 1996 // Відомості Верховної Ради України – 1996. - № 22. – Ст. 187.
2. Закон України “Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)” // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 34. - Ст.4.
3. Рекомендація МОТ № 129 от 1967 г. “О связях между администрацией и трудящимися на предприятии”: В сб. Международная Организация Труда. Конвенции и рекомендации 1957-1990.-Т.П.-СІ521-1524.

4. Ярецько А. Розгляд колективних трудових спорів (конфліктів) // Право України. - 1998. - № 4.
5. Чанишева Г.І. Колективні відносини у сфері праці: теоретичні і практичні проблеми правового регулювання: Дис.докт.юрид.наук: 12.00.05. - Одеса, 2001.-СІ 70.
6. Стадник М.П. Правове регулювання вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Автореферат дис.канд.юрид.наук: 12.00.05. - К.: Ін-т держ.та права ім.В.М.Корецького, 1998. - С. 3.
7. Шевчук П.І. Вирішення судами колективних трудових спорів (конфліктів) // Вісник Верховного Суду України. - 1999. - № 6. - С.32.
8. Лютов Н.Л. Принцип добросовестности при ведений коллективных переговоров в разрешении коллективных трудовых споров (опыт экономически развитых стран) // Труд за рубежом. - 2001. - С. 127.

ТЕМА 9. Правове регулювання проведення страйку

1. Поняття страйку.
2. Правовий механізм проведення страйку.
3. Заборона проведення страйку.

Вивчити поняття, розкрити значення термінів:

Страйк, умови проведення та законодавчі заборони.

Список рекомендованої літератури

1. Конституція України від 28 червня 1996 // Відомості Верховної Ради України – 1996. - № 22. – Ст. 187.
2. Закон України “Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)” // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 34. - Ст. 4.
3. Рекомендация МОТ № 129 от 1967 г. “О связях между администрацией и трудящимися на предприятии”: В сб. Международная Организация Труда. Конвенции и рекомендации 1957-1990.-Т.П.-СІ521-1524.
4. Ярецько А. Розгляд колективних трудових спорів (конфліктів) // Право України. - 1998. - № 4.
5. Чанишева Г. І. Колективні відносини у сфері праці: теоретичні і практичні проблеми правового регулювання: Дис.докт.юрид.наук: 12.00.05. - Одеса, 2001. – С. 70.
6. Стадник М. П. Правове регулювання вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Автореферат дис.канд.юрид.наук: 12.00.05. - К.: Ін-т держ.та права ім.В.М.Корецького, 1998. - С. 3.
7. Шевчук П. І. Вирішення судами колективних трудових спорів (конфліктів) // Вісник Верховного Суду України. - 1999. - № 6. - С. 32.
8. Лютов Н. Л. Принцип добросовестности при ведений коллективных переговоров в разрешении коллективных трудовых споров (опыт экономически развитых стран) // Труд за рубежом. - 2001. - С. 127.

Теми дослідницьких завдань (у формі реферату):

1. Причини, приводи та підстави виникнення трудових спорів та їх запобігання.
2. Юрисдикційні повноваження КТС.
3. Рішення КТС
4. Процесуальні особливості розгляду індивідуальних трудових спорів в районних (міських) судах.
5. Звернення до суду працівника: теоретичні і практичні аспекти законодавства.
6. Правова характеристика трудових спорів щодо прийому на роботу та зміни умов трудового договору.
7. Порухення гарантій права на працю, як підстава звернення до суду з захистом порушеного права.
8. Суб'єкт звернення у трудовому спорі
9. Вимоги звернення у трудовому спорі щодо прийому на роботу та зміни умов трудового договору.
10. Трудові спори щодо поновлення на роботі.
11. Трудові спори щодо зміни формулювання причин звільнення.
12. Поновлення на роботі працівників незалежно від підстав припинення трудового договору.
13. Зміна дати і формулювання причини звільнення працівників.
14. Трудові спори, щодо укладання трудового договору.
15. Правове регулювання оплати за час вимушеного прогулу або виконання нижче оплачуваної роботи.
16. Правова характеристика трудових спорів щодо оплати праці.
17. Норми і гарантії оплати праці.
18. Захист від дискримінації у сфері оплати праці. Правова характеристика трудових спорів щодо строку виплати заробітної плати.
19. Правова характеристика трудових спорів щодо строку розрахунку за умови звільнення.
20. Правова характеристика трудових спорів щодо натуральної формою оплати.
21. Трудові спори щодо відповідальності сторін трудового договору.
22. Рішення суду у трудових спорах
23. Правове регулювання відшкодування майнової чи (або) моральної (немайнової) шкоди у трудових правовідносинах.
24. Правова характеристика справ про визнання страйку незаконним.
25. Виконання рішення примирних органів.

Список рекомендованої літератури

1. Конституція України від 28 червня 1996 // Відомості Верховної Ради України – 1996. - № 22. – С. 187.
2. Кодекс законів про працю України: Науково-практичний коментар. -

Харків: Консум, 2003. - 832 с.

3. Кодекс законів про працю України з постатейно систематизованими матеріалами / Упоряд. і наук. ред. В. М. Вакуленко. - К: Істина, 2001.
4. Цивільно процесуальний кодекс України: Офіц. Видання. – К.: Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре”, 2004 р.
5. Положення про порядок укладання контрактів при прийнятті (найманні) на роботу працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 170 від 19 березня 1994 р.
6. Закон України “Про оплату праці” // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 17. - Ст. 121
7. Закон України “Про державну службу”// Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 52. - Ст. 490
8. Закон України “Про прокуратуру” Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 53. - Ст. 793
9. Закон України “Про зайнятість населення”// Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 14. - Ст. 170
10. Закон України “Про компенсацію громадянам втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків їх виплати” від 19 жовтня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 49. - Ст. 422
11. Закон України “Про відпустки”// Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 2. - Ст. 4
12. Закон України “Про виконавче провадження” від 21 квітня 1999р// Відомості Верховної Ради України. – 1999. - № 24. - Ст. 207
13. Постанова Пленуму Верховного суду України: “Про застосування судами законодавства, що регулює захист честі, гідності і ділової репутації громадян та організацій” від 28 вересня 1990 р. № 7,
14. “Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди” від 27 березня 1992 р. № 6 // Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальних та цивільних справах. - К., 1995.
15. “Про судову практику у справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди” від 31 березня 1995 р. // Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальних та цивільних справах. - К., 1995.
16. Постанова Пленуму Верховного суду України “Про практику розгляду судами трудових спорів” від 06.11.1992р., пункт 4. // Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальних та цивільних справах. - К., 1995.
17. Андіанов К. До питання про юрисдикцію Європейського суду з прав людини / К. Андіанов // Право України. - 2000. - № 8.
18. Антонович М. Конвенція про захист прав людини і основних свобод у судах європейських держав та перспективи її застосування в Україні / М. Антонович // Право України. - 2000. - № 8.
19. Баклан О. Контрольно-наглядова діяльність у сфері охорони праці: окремі питання / О. Баклан // Право України. - 2000. - № 10.
20. Болотіна Н. Б. Трудове право України: Підручник / Н. Б. Болотіна. - К:

Вікар, 2003. - 725 с.

21. Бородін М. Конституційне право громадянина за зверненням до суду за захистом своїх прав / М. Бородін // Право України. —2000. - № 8.
22. Бурак В. Я. Трудові спори: порядок їх вирішення в Україні / В. Я. Бурак. – К.: Т-во “Знання”, КОО 2003. – С.15-16, 19-20, 23, 25, 37-38, 40
23. Власов О.М. Крапивин разрешение индивидуальных трудовых споров / О. М. Власов //“Гражданин и право”. – 2000. - № 4
24. Голобородько К. Н. Трудовые споры // Сборник нормативных документов. - Харьков: ООО “Конус”, 2000.
25. Давиденко Г. І. Розгляд судами спорів, пов'язаних з укладанням, зміною і припиненням трудового договору // Вісник Верховного Суду України. - 1997. - № 3.
26. Єршоменко В. Призначення на посаду: актуальні питання теорії і практики // Право України. - 2000. - № 6.
27. Карпенко Д. О., Хуторян Н. М. Актуальні проблеми понятійного апарату проекту Кодексу України про працю. Правова держава. Вип. 10. - К.: Ін ЮРЕ, 1999.
28. Киселев И.Я. Зарубежное трудовое право: Учебник для вузов. - М.: Издательская группа НОРМА-ИНФРА. - М, 1998.
29. Коссак С. Особливості участі третіх осіб у трудових справах // Право України. - 1997. - № 11.
30. Людина і праця. Довідник з правових питань / Укл.: І. П Козінцев, Л. А. Савенко. - К: Юрінком Інтер, 1997.
31. Маркіна Т. Юридичні умови визнання громадянина безробітним // Право України. - 2000. - № 6.
32. Международные акты о правах человека / Сб. док. - М.: Издательская группа НОРМА-ИНФРА. - М., 1998.
33. Пересунько В. Класифікація юридичних гарантій трудових прав громадян // Право України. - 2000. - № 2.
34. Пилипенко П. Д. Підстави виникнення індивідуальних трудових правовідносин. - К: Т-во “Знання”, КОО, 2003. - 146 с.
35. Прокопенко В. І. Практикум з трудового права України: Навч. посібник. - Харків: Фірма “Консум”, 1999.
36. Солодовник Л. Юридичні факти — підстави виникнення трудових правовідносин // Право України. - 2000. - № 1.
37. Стпавцева А. И. Трудовые споры по отдельным категориям судебных дел // Право и экономика. - 1998. - № 6.
38. Тищенко О. Звільнення за аморальний проступок працівника, який виконує виховні функції: правові проблеми // Право України. - 2000. - № 6.
39. Трудове право України: Навч. посібник для студ. юрид. спеціальностей вищих навчальних закладів / Пилипенко П. Д., Бурак В. Я., Козак З. Я. та ін.; За ред. П. Д. Пилипенка. - К.: Видавничий Дім “Ін Юре”, 2003. - 536 с.
40. Трудове право України: Схеми: Навч. посібник / За ред. В. П. Пастухова. -

К.: Школа, 2004. - 320 с.

41. Трудове право України: Тести: Навч. посібник / Л. П. Грузінова, В. Г. Короткій, В. П. Пастухов, В. Ф. Пеньківський — К.: Школа, 2004. - 336 с.
42. Трудові спори: законодавство, коментар, судова практика / Упоряд.: В. А. Скоробагатко, І. І. Федішин. - К.: Істина, 2000.
43. Трудові спори: Навч. Посібник. / За заг. Ред. В.П. Пастухова; Л.П. Грузінова, М.Л. Смолярова, В.П. Пастухов, Ю.М. Щотова. – К.: Магістр – XXI сторіччя, 2005. – С.64-65, 80-83, 116 -118, 140- 143, 150, 156, 174-176
44. Хальопга А. Щодо захисту конституційних прав шляхом звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини // Право України. - 2000. - № 3.
45. Хуторян Н. М. Об'єкти та суб'єкти матеріальної відповідальності в трудовому праві. Правова держава. Вип. 9. - К: Ін Юре, 1998.
46. Чанишева Г. І., Фадеєнко А. Ф. Розгляд судами справ у спорах, що впливають з трудових правовідносин (окремі питання) // Право України. - 1998. - № 8.
47. Чериадчук В. Право на відшкодування моральної шкоди: деякі аспекти // Право України. - 2000 - № 3.
48. Чупрун В. Д. Підготовка цивільних справ до розгляду: Юрид. довідник. - К.: Вид. культурол. Центр “Софія”, 1994. - 96 с.
49. Ярьсько А. Розгляд колективних трудових спорів (конфліктів) // Право України. - 1998. - № 4.

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ. На самостійне вивчення курсу відведено 26 годин

ТЕМА 1. Поняття господарського процесу й господарського процесуального права. (2 год)

Питання для самоконтролю:

1. Як визначає Конституція України місце господарських судів у системі органів правосуддя?
2. Якою є система господарських судів?
3. Якими є завдання господарських судів?
4. Чим відрізняється компетенція Вищого господарського суду України від компетенції інших господарських судів?
5. Чи є право на звернення до господарського суду одночасно і обов'язком Якими є характерні ознаки господарського процесу?
2. Дайте визначення поняття стадій господарського процесу, їх відмінності між собою.
3. За якими підставами можуть бути класифіковані принципи господарського процесуального права?

4. Якими є предмет і метод господарського процесуального права?
5. Охарактеризуйте господарські процесуальні відносини.

ТЕМА 2. Досудове врегулювання господарських спорів. (2 год)

Питання для самоконтролю:

1. Чи є досудове врегулювання господарського спору стадією господарського процесу?
2. В який термін повинна бути направлена претензія і надана відповідь на неї?
3. Якими можуть бути наслідки неповідомлення або несвоєчасного повідомлення про результати розгляду претензії?
4. Особливості досудового врегулювання розбіжностей, що виникають при зміні та розірванні господарських спорів.
5. В яких випадках звернення з позовом до господарського суду не потребує досудового (претензійного) врегулювання спору?

Практичне завдання

Сформулюйте фабулу справи з господарського спору та підготуйте претензію та відповідь на претензію.

Задача. Мале підприємство “СТАЛКЕР” уклало з кабельним заводом у грудні 1997 р. договір на поставку в II кварталі 1998 р. 19,7 км кабелю. Завод свої зобов'язання не виконав, кабель не поставив. МП “Сталкер” звернулося в липні 1998 р. до господарського суду з позовною заявою про стягнення з кабельного заводу неустойки за непоставку. Суддя господарського суду повернув позовну заяву. В якому випадку дії суду є правомірними?

Яким судовим актом оформляється повернення позовної заяви?

На підставі чого суддя має право повернути позовну заяву?

ТЕМА 3. Підвідомчість і підсудність господарських справ господарським судом. Учасники господарського процесу. (2 год)

Питання для самоконтролю:

1. Якими є критерії підвідомчості спорів?
2. Яким є загальний принцип розмежування спорів між господарськими судами?
3. Перелічіть відомі види підсудності.
4. Який критерій покладено в основу розподілу видів територіальної підсудності?
5. В яких випадках можлива передача справ з одного господарського суду до іншого?
6. Відмінність складу господарського суду від складу господарського процесу.
7. Чим відрізняються права й обов'язки позивача та відповідача в господарському процесі?

8. Порівняйте умови до вступу у справу третьої особи із самостійними вимогами на предмет спору і третьої особи без самостійних вимог на предмет спору.
9. Чи відрізняється процесуальне правонаступництво від заміни неналежного відповідача?
10. Якими є особливості участі прокурора в господарському процесі?

Практичне завдання

Задача 1. Порушивши провадження у справі за позовом про визнання недійсним установчого договору про створення акціонерного товариства “Будстрой”, Чернігівський обласний господарський суд припинив провадження у справі. В процесі розгляду справи було встановлено, що серед засновників поряд із юридичними особами є дві фізичні особи.

Чи міг суддя не порушувати справу, а одразу відмовити у прийнятті позову?

Чи правомірні його дії?

Яким органам буде підвідомчий такий спір?

Задача 2. Упродовж судового розгляду суддя господарського суду в одному з представників відповідача впізнав заступника декана з наукової роботи юридичного факультету, який він закінчив понад 11 років тому.

Вважаючи, що є обставини, які викликають неможливість його участі у справі, суддя заявив самовідвід.

Чи правильні дії судді?

Як вирішуються питання про відвід і самовідвід судді господарського суду?

Тема 4. Докази, судові витрати, процесуальні строки в господарському процесі. (4 год)

Питання для самоконтролю:

1. Які види доказів застосовуються, використовуються в господарському процесі?
2. Що визначає якісні характеристики доказів?
3. Які вимоги висуваються до висновку судового експерта?
4. Дайте порівняльну характеристику письмових і речових доказів.
5. Якими є підстави для оцінки доказів господарським судом?
6. Які витрати входять до складу судових витрат?
7. Чи може суддя господарського суду звільнити від сплати державного мита або відстрочити чи розстрочити його виплату?
8. За яким принципом здійснюється розподіл судових витрат?
9. Які витрати входять до складу судових витрат (затрат)?
10. Чи є судові витрати обов’язковими з кожної справи?
11. Хто встановлює процесуальні строки в господарському процесі?
12. Якими є наслідки пропуску процесуального строку?

13. Якими є наслідки зупинення процесуальних строків?
14. Чим відрізняється відновлення процесуальних строків від продовження процесуальних строків?
15. Якими є наслідки перерви судового засідання?

Практичне завдання

Задача 1. Апеляційна інстанція скасувала рішення місцевого господарського суду Миколаївської області та залишила позов без розгляду. (Рішенням місцевого господарського суду були задоволені позовні вимоги АТ “Сервіс” про стягнення з відповідача АТ “ПАК” заборгованості за подані послуги.)

Скасовуючи рішення, апеляційна інстанція посилалася на те, що його було прийнято без повного та всебічного дослідження усіх необхідних доказів. Було встановлено, що ухвалою суду позивач був зобов’язаний надати документи, якими він повинен був підтвердити підстави та розмір позовної суми, однак ці документи суду не були представлені.

Незважаючи на невиконання позивачем зазначених вимог суду, рішення по справі було прийняте.

Чи правомірне скасування рішення? Який суд апеляційної інстанції для місцевого господарського суду Миколаївської області? Якими є повноваження апеляційної інстанції, згідно з якими статтями ГПК воно повинно бути здійснено?

Задача 2. Рішенням господарського суду Одеської області задоволено вимоги позивача Шаганова А. І. - суб’єкта підприємницької діяльності - про стягнення суми вартості непоставленої продукції колективним підприємством “Прибой”, а у частині стягнення пені за прострочення виконання зобов’язання відмовлено через пропуск ним встановленого законом строку позовної давності. Сплачене позивачем державне мито стягнуто з відповідача на користь позивача лише в частині, пропорційній розміру задоволення позовних вимог.

Чи обґрунтоване рішення судді? Якими нормативно-правовими актами і конкретними статтями цих актів слід керуватися судді?

Задача 3. Приватне підприємство “Карамба” звернулося до апеляційного господарського суду із заявою про поновлення двомісячного строку на оскарження ухвали судді господарського суду Волинської області про повернення позовної заяви. Додані до заяви докази доводять, що недотримання термінів мало місце з вини поштових організацій, якими було загублено матеріали справи, повернуті господарським судом. Вини заявника не встановлено.

Яке рішення повинна прийняти апеляційна інстанція?

Відповідь обґрунтуйте.

ТЕМА 5. Позов у господарському процесі. (4 год)

Питання для самоконтролю:

1. Чим відрізняється позовна форма захисту в господарському процесі від захисту у цивільному процесі?
2. Для чого потрібні елементи позову?
3. Що слід розуміти під визначенням “право на позов”?
4. Якими є процесуальні засоби захисту відповідача від позивача?
5. В якому випадку застосовується забезпечення позову?
6. Які документи обов’язково повинні бути додані до позовної заяви?
7. Можливі дії судді господарського суду при прийнятті позовної заяви.
8. Хто встановлює вимоги до змісту позовної заяви і які вони?
9. Чи може бути продовжено строк для прийняття ухвали про порушення провадження?
10. Якими є наслідки відмови у прийнятті позовної заяви?
11. Практичне завдання
12. Сформулюйте фабулу справи з господарського спору та підготуйте позовну заяву й відзив на неї.

Задача 1. Приватне підприємство “Айскрим” звернулося з позовом до господарського суду Закарпатської області про стягнення з відповідача - заводу “Кабельні мережі” - заборгованості за надані послуги, оскільки завод знаходився на грані банкрутства. В позовній заяві було викладено прохання про забезпечення позову шляхом накладання арешту на майно і грошові суми, що належать відповідачеві.

Чи правомірні вимоги позивача?

На якій стадій господарського процесу можливо забезпечення позову?

Яким шляхом і яким актом це оформлюється?

Задача 2. Товариство з обмеженою відповідальністю “Вест” звернулося до господарського суду Сумської області з позовом до повного товариства “Іст” про стягнення вартості товарів та пені за прострочені платежі.

Рішенням господарського суду позовні вимоги ТОВ “Вест” задоволені та на ПТ “Іст” накладено штраф за неподання відзиву на позовну заяву і документів, витребуваних господарським судом.

Рішення судді господарського суду було перевірене в апеляційному порядку і скасоване.

Чи правомірне скасування рішення? Відповідь обґрунтуйте.

Тема 6. Вирішення господарських спорів у першій інстанції. (2 год)

Питання для самоконтролю:

1. В який термін здійснюється підготовка справи до господарського розгляду?
2. Які судові акти приймає суддя при підготовці справи?
3. Чи можуть бути оскаржені дії судді господарського суду на стадії підготовки?
4. Чи можуть бути залучені до участі на стадії підготовки позивач і відповідач, інші учасники процесу?
5. Хто визначає склад господарського суду при розгляді справи?
6. Хто і як фіксує засідання господарського суду?
7. Які ухвали приймає суддя, коли закінчує провадження у справі без винесення рішення?
8. Чи може бути продовжено встановлений законодавством строк розгляду справи?
9. Чи є обов'язковою участь сторін у судовому засіданні?
10. Практичне завдання
11. Підготуйте проект однієї з ухвал, які виносить суддя господарського суду на стадії підготовки справи до розгляду.

Задача. При підготовці справи відповідно до ст. 65 ГПК суддя в телефонній розмові доручив позивачеві уточнити адресу відповідача. Позивач у встановлений строк не виконав доручення. Господарський суд позовні вимоги залишив без розгляду на підставі п. 5 ст. 81 ГПК.

Чи правомірні дії суду?

Яке доручення слід вважати офіційною вимогою?

Як оформляються вимоги судді на стадії підготовки справи до розгляду?

Тема 7. Перегляд судових рішень в апеляційному порядку. (2 год)

Питання для самоконтролю:

1. Хто створює апеляційні господарські суди в системі господарських судів України?
2. Чи може постанова апеляційного господарського суду бути оскаржена в апеляційному порядку?
3. Чим відрізняються повноваження місцевого та апеляційного господарських судів?
4. Що є підставою для порушення апеляційного провадження?
5. Які ухвали господарського суду можуть бути переглянуті в апеляційному порядку?

Практичне завдання

Підготуйте апеляційну скаргу з перегляду рішення місцевого господарського суду (фабулу справи сформулюйте самостійно).

Тема 8. Перегляд судових рішень у касаційному порядку. (2 год)

Питання для самоконтролю:

1. Які суди системи господарських судів мають повноваження касаційної інстанції?
2. Постанова якого суду, прийнята за наслідками касаційного перегляду справи зі господарського спору є остаточною?
3. Чи може бути оскаржена постанова суду касаційної інстанції?
4. Чи може бути оскаржені у касаційному порядку ухвали місцевого та апеляційного господарських судів?
5. Чи відрізняються постанова апеляційної та касаційної інстанцій за змістом?

Практичне завдання

Підготуйте касаційну скаргу з перегляду рішення місцевого господарського суду (фабулу справи сформулюйте самостійно).

Тема 9. Перегляд рішення, ухвали, постанови господарського суду за нововиявленими обставинами. (2 год)

Питання для самоконтролю:

1. Хто може звернутися до господарського суду з вимогою про перегляд рішення за нововиявленими обставинами?
2. В який термін може бути переглянуто рішення за нововиявленими обставинами?
3. Які акти приймає суддя господарського суду за результатами перегляду за нововиявленими обставинами?
4. Чим відрізняється перевірка судових рішень господарського суду в апеляційному чи касаційному порядку від їх перегляду за нововиявленими обставинами?
5. Чи може господарський суд переглянути за нововиявленими обставинами судові рішення, прийняте не в господарському суді?

Практичне завдання

Задача. Відповідач МП “Мальорка” звернувся із заявою до місцевого господарського суду Донецької області про перегляд рішення за нововиявленими обставинами. Такою підставою він вважає документи, які не були прийняті судом як докази при вирішенні справи. В задоволенні заяви було відмовлено.

Чи правомірна відмова?

Що закон вважає нововиявленою обставиною?

Тема 10. Виконання рішення, ухвали, постанови господарського суду. (2 год)

Питання для самоконтролю:

1. На виконання якого судового акта господарського суду видається наказ?
2. Кому видаються накази про стягнення грошових сум?
3. Які накази господарського суду виконуються державними виконавцями?
4. Чим відрізняється відстрочка або розстрочка виконання рішення від зміни способу та порядку виконання рішення?
5. Якими є наслідки повороту рішення?

Практичне завдання

Підготуйте проект наказу господарського суду на виконання рішення (фабулу справи сформулюйте самостійно).

Задача. Господарський суд Запорізької області за заявою позивача — Запорізької обласної державної адміністрації — прийняв ухвалу про зміну способу виконання рішення суду і стягнув з українсько-американської корпорації “Челінджер” на користь позивача вартість передбаченої договором житлової площі. За рішенням відповідач повинен був передати позивачеві житлову площу по закінченні будівництва згідно з укладеним договором. У зв’язку з тим, що у зазначений термін рішення не було виконано через відсутність житла, позивач звернувся із заявою про зміну способу виконання рішення суду.

Відповідач оспорує ухвалу, якою змінено спосіб виконання.

На підставі яких норм позивач звернувся із заявою до господарського суду?
Чи обґрунтовані заперечення відповідача?

Тема 11. Проведення у справах про банкрутство. (2 год)

Питання для самоконтролю:

1. Чи може фізична особа бути визнана банкрутом?
2. Чим відрізняються судові процедури: мирова угода та санація боржника?
3. Чи може бути порушено справу про банкрутство відсутнього боржника?
4. Чи є арбітражний керуючий представником боржника або кредитора?
5. Який судовий акт приймає господарський суд про визнання боржника банкрутом?

Практичне завдання

1. Підготуйте заяву боржника про порушення справи про банкрутство.
2. Підготуйте заяву кредитора про порушення справи про банкрутство.

Список рекомендованих джерел:

Нормативно-правові акти

1. Господарський процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради

- України. - 2001. - № 36. - Ст. 188.
2. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18, 19-20, 21-22. - Ст 144.
 3. Закон України “Про судоустрій та статус суддів” // Відомості Верховної Ради України. - 2010 - № 41, / № 41-42; № 43; № 44-45. – Ст. 529
 4. Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо досудового врегулювання спорів” // Вісник господарського судочинства. - 2005. - № 5. - С. 8-10.
 5. Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 42-43. - Ст. 378.
 6. Статут залізниць України // Офіційний вісник України. - 1998. - № 14. - С. 548.
 7. Наказ Міністерства транспорту України від 28.05.2002 р. № 334 “Про внесення змін та доповнень до нормативно-правових актів” // Юридичний вісник України. - 2002. - № 30 (нормативно-правовий банк). - С. 5-19.
 8. Про деякі питання практики визначення підсудності справ та передачі справ з одного господарського суду до іншого. Інформаційний лист Вищого господарського суду України від 26.03.2002 № 01-8/350 // Вісник господарського судочинства. - 2002. - № 3. - С. 125-126.
 9. Про деякі питання участі прокурора у розгляді справ, підвідомчих господарським судам. Роз'яснення Президії Вищого господарського суду України від 22.05.2002 р. № 04-5/570 // Вісник господарського судочинства. - 2002. - № 3. - С. 95-98.
 10. Про практику Верховного Суду України щодо застосування норм законодавства про підвідомчість справ господарським судам. Інформаційний лист Вищого господарського суду України від 26.03.2004 р. № 01-8/534 // Вісник господарського судочинства. - 2004. - № 3. - С. 100-110.
 11. Про практику Верховного Суду України щодо участі прокурора у розгляді справ, підвідомчих господарським судам. Інформаційний лист Вищого господарського суду України від 18.06.2004 р. № 01-8/1172 // Вісник господарського судочинства. - 2004. - № 3. - С. 171-177.
 12. Про деякі питання практики призначення судових експертиз у справах зі спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності. Рекомендації президії Вищого господарського суду України від 29.03.2005 р. № 04-5/ 76 // Вісник господарського судочинства. - 2005. - № 3. - С. 19-23.
 13. Про практику Верховного Суду України щодо сплати державного мита витрат на інформаційно-технічне забезпечення судового процесу. Інформаційний лист Вищого господарського суду України від 06.09.2004 р. № 01-8/1525 // Вісник господарського судочинства. - 2004. - № 4. - С. 116-127.
 14. Про деякі питання практики призначення судових експертиз у справах зі спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності. Рекомендації

- президії Вищого господарського суду України від 29.03.2005 р. № 04-5/ 76 // Вісник господарського судочинства. - 2005. - № 3. - С. 19-23.
15. Про деякі питання розгляду справ за участю іноземних підприємств і організацій. Роз'яснення Президії ВГСУ від 31.05.2002 р. № 05-4/608 // Юридичний вісник України. - 2002. - № 30 (інформаційно-правовий банк). - С. 26-30.
 16. Про деякі питання розгляду справ за участю іноземних підприємств і організацій. Роз'яснення Президії Вищого господарського суду України від 31.05.2002 р. № 05-4/608 // Юридичний вісник України. - 2002. - № 30 (інформаційно-правовий банк). - С. 26-30.
 17. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з укладанням і виконанням кредитних договорів. Оглядовий лист Вищого арбітражного суду України від 31.01.2001 р. № 01-8/97 // Вісник господарського судочинства. - 2001. - № 3. - С. 100-106.
 18. Про деякі питання практики застосування окремих норм чинного законодавства у вирішенні спорів. Інформаційний лист ВГСУ від 29.08.2001 р. № 01-8 034 // Вісник господарського судочинства. - 2001. - № 4. - С. 121-126.
 19. Про деякі питання, пов'язані із застосуванням частини другої статті 82 Господарського процесуального кодексу України. Інформаційний лист Вищого господарського суду України від 23.11.2001 р. № 01-8/1272 // Вісник господарського судочинства. - 2002. - № 1. - С. 138.
 20. Про деякі питання практики застосування окремих норм чинного законодавства у вирішенні спорів. Інформаційний лист ВГСУ від 29.08.2001 р. № 01-8/034 // Вісник господарського судочинства. - 2001. - № 4. - С. 121-126.
 21. Про деякі питання практики застосування розділу XII Господарського процесуального кодексу України. Роз'яснення Президії Вищого господарського суду України від 28.03.2002 р. № 04-5/366 // Вісник господарського судочинства. - 2002. - № 3. - С. 84-87.
 22. Щодо відновлення пропущеного строку подання апеляційної скарги. Лист Вищого господарського суду від 23.12.2002 р. № 05-2/1486 // Вісник господарського судочинства. - 2003. - № 1. - С. 60.
 23. Про внесення доповнення до Роз'яснення Президії Вищого господарського суду України від 28.08.2001 р. № 04-5/366 "Про деякі питання практики застосування розділу XII Господарського процесуального кодексу України". Рекомендації президії Вищого господарського суду України від 03.09.2004 р. № 04-5/1518 // Вісник господарського судочинства. - 2004. - № 4. - С. 102-103.
 24. Про деякі питання практики застосування розділу XII-1 Господарського процесуального кодексу України. Роз'яснення Президії Вищого господарського суду України від 28.03.2002 № 04-5/367 // Вісник господарського судочинства. - 2002.- № 3. - С. 87-89.

25. Про деякі питання практики перегляду рішень, ухвал, постанов за нововиявленими обставинами. Роз'яснення Президії Вищого господарського суду України від 21.05.2002 № 04-5/563 // Вісник господарського судочинства. - 2002. - № 3. - С. 91-95.
26. Про практику Верховного Суду України щодо перегляду ухвал Вищого господарського суду України про повернення касаційних скарг. Інформаційний лист Вищого господарського суду України від 19.03. 2004 р. № 01-8/ 493 // Вісник господарського судочинства. - 2004. - № 2. - С. 133-152.
27. Про Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Законів України “Про державну виконавчу службу” та “Про виконавче провадження”. Лист ВАСУ від 11.12.2000 р. № 01-8/739 // Вісник господарського судочинства. - 2001. - № 1. - С. 101.

Юридична література

1. Беяневич В. Е. Про види актів Вищого господарського суду України // Вісник господарського судочинства. – 2005. - № 4. - С. 140-145.
2. Борденюк В. І. Судова Влада як складова механізму держави та державного управління // Вісник господарського судочинства. – 2005. - № 2. – С. 151-162.
3. Господарський процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами / Уклад. В.Е. Беяневич. - К.: Юстиніан, 2002. - 544 с.
4. Костенко О. Наукове (доктринальне) тлумачення законів та його роль у здійсненні правосуддя // Право України. - 2000. - № 6. - С. 34-36.
5. Осетинський А. Додержання законності при вирішенні господарських спорів // Право України. - 1999. - № 4. - С. 11-15.
6. Притика Д. Арбітражні суди в Україні, історія сьогодення, перспективи розвитку // Право України. - 2001. - № 3. - С. 7-14.
7. Притика Д. Арбітражні суди України: 10 років на стороні законності в господарських відносинах // Право України. - 2001. - № 6. - С. 13-16.
8. Притика Д. Арбітражні суди України: завдання по удосконаленню організаційної роботи // Право України. - 2000. - № 4. - С. 3-7.
9. Притика Д. Зміцнення законності та протидія проявам злочинності в економічній сфері // Право України. - 1999. - № 5. - С. 14-17.
10. Притика Д. Зміцнення законності та протидія проявам злочинності в економічній сфері // Право України. - 1999. - № 5. - С. 14-17.
11. Притика Д. М., Тітов М. І., Гайворонський В. М. Господарський процесуальний кодекс України: Наук.-практ. коментар. - Х.: Консум, 2003. - 320 с.
12. Притика Д. М., Тітов М. І., Щербина В. С. та ін. Арбітражний процес: Навч. посібник. - Х.: Консум, 2001. - Ч. II. - 432 с.
13. Притика Д. Роль арбітражних судів у забезпеченні законності в економічних

- правовідносинах і протидії економічним правопорушенням // Право України. - 2001. - № 1. - С. 8-14.
- 14.Притика Д. Судова незалежність: етика і проблеми корупції // Право України. - 2000. - № 6. - С. 3-5.
- 15.Притика Д. Судова незалежність: етика і проблеми корупції // Право України. - 2000. - № 6. - С. 3-5.
- 16.Притика Д.М., Тітов М.І., Гайворонський В.М. Господарський процесуальний кодекс України: Наук.-практ. коментар. - Х.: Консум, 2003. - 320 с.
- 17.Притика Д.М., Тітов М.І., Щербина В.С. та ін. Арбітражний процес: Навч. посібник. - Х.: Консум, 2001. - Ч. II. - 432 с.
- 18.Руденко М. Арбітражний суд і прокуратура: історія становлення та сучасний стан взаємовідносин // Право України. - 2000. - № 2. - С. 58-60.
- 19.Руденко М. Проблемні питання прокурорського нагляду за законністю виконання рішень арбітражних судів // Право України. - 2000. - № 7. - С. 43-46.
- 20.Тітов М. До реформи господарського судочинства // Право України. - 2001. - № 2. - С. 120-125.
- 21.Тітов М. Про деякі проблеми виконавчого провадження // Право України. - 1999. - № 11. - С. 64-67.
- 22.Фомченков Д. Господарські суди на захисті інтелектуальної власності // Право України. - 2001. - № 10. - С. 92-93.
- 23.Фурса С.Я., Щербак С.В. Виконавче провадження в Україні: Навчальний посібник, - К.: Атіка, 2002. - 480 с.
- 24.Фурса С.Я., Щербак С.В. Законодавство України про виконавче провадження: Наук.-практ. коментар. - К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2004. - 976 с.
- 25.Чернадчук В.Д., Сухонос В.В. Основи господарського процесуального права: Навчальний посібник. - Суми: ВТД "Університетська книга", 2003. - С. 7-31.
- 26.Чернадчук В.Д., Сухонос В.В. Основи господарського процесуального права: Навчальний посібник. - Суми: ВТД "Університетська книга", 2003. - 220 с.
- 27.Чернадчук В.Д., Сухонос В.В. Основи господарського процесуального права: Навчальний посібник. - Суми: ВТД "Університетська книга", 2003. - С. 133-145.
- 28.Шацький І. Б. Правосуб'єктність місцевого господарського суду як органу судової влади // Вісник господарського судочинства. - 2005. - № 2. С. 145-150.
- 29.Ющик О. І. Господарський кодекс у правовій системі України // Вісник господарського судочинства. - 2001. - № 1. -С. 135-140.
- 30.Янукович В.Ф. Арбітражне судочинство в умовах економічного зростання й удосконалення господарських відносин // Вісник господарського

Правове регулювання банкрутства **На самостійне вивчення курсу відведено 16 годин**

Тема 1. Правові підстави провадження у справах про неплатоспроможність і банкрутство(4 год).

Запитання для самоконтролю:

Поняття та ознаки неплатоспроможності в українському законодавстві.
Суб'єкти банкрутства.

Учасники та сторони у процедурі неплатоспроможності (кредитор, боржник, заінтересовані особи стосовно боржника, представник працівників боржника).

Судові процедури банкрутства (розпорядження майном, мирова угода, санація, ліквідація).

Судові засідання (підготовче, попереднє) та їх етапи.

Підвідомчість і підсудність цієї категорії справ господарським судам.

Правові вимоги до заяви боржника, кредитора про порушення справи про банкрутство (банкрутство страховиків, банкрутство громадян — суб'єктів підприємницької діяльності та селянських (фермерських) господарств).

Підстави для порушення провадження у справі про банкрутство.

Правові підстави для прийняття або відмови у прийнятті заяви.

Повернення або відкликання заяви.

Повноваження арбітражного керуючого.

Тема 2. Підготовче та попереднє засідання як процес визначення повноважень кредиторів і боржника (4год).

Запитання для самоконтролю:

Загальні умови порушення провадження у справі про банкрутство.

Особливості та підстави для порушення справи про банкрутство деяких суб'єктів господарювання (банкрутство страховиків, банкрутство громадян — суб'єктів підприємницької діяльності та селянських (фермерських) господарств, застосування процедури банкрутства до боржника, що ліквідується власником, провадження санаційної процедури боржника його керівником).

Відкликання заяви про порушення справи про банкрутство.

Розпорядження майном боржника як захід запобігання банкрутству боржника:

*поняття розпорядження майном боржника;

*розпорядник майна як процесуальна особа у справі про банкрутство

• право обмеження органів управління у процесі розпорядження

майном боржника.

Розгляд заяви кредиторів у процесі порушення справи. Підготовче засідання.

Розгляд заяв кредиторів після публікації оголошення про порушення справи про банкрутство.

Правові підстави виявлення кредиторів:

*визначення поняття “кредитор”;

*підстави виявлення кредиторів та їх участь у процесі банкрутства.

Попереднє засідання господарського суду з розгляду справи про банкрутство.

Проведення зборів кредиторів.

Утворення комітету кредиторів.

Компетенція комітету кредиторів.

Забезпечення грошових вимог кредиторів.

Мораторій на задоволення вимог кредиторів.

Правові підстави діяльності кредиторів у процесі банкрутства окремих суб'єктів господарювання.

Припинення провадження у справах про банкрутство.

Тема 3. Санація як засіб відновлення платоспроможності боржника(4 год).

Запитання для самоконтролю:

Визначення поняття санації. Досудова санація. Виявлення санаторів та інвесторів. Процесуальні документи.

Керуючий санацією як процесуальна особа у справах про банкрутство.

Призначення керуючого санацією, його права й обов'язки. Визнання угод недійсними у процедурі санації. План санації:

*строки у плані санації;

*заходи з відновлення платоспроможності;

*участь інвестора;

*порядок розгляду плану санації.

Продаж майна у процедурі санації:

*цілісного майнового комплексу;

*частини майна.

Звіт керуючого санацією:

*терміни подання звіту;

*зміст звіту;

*пропозиції керуючого санацією;

*порядок розгляду звіту;

*прийняття рішення щодо звіту.

Особливості процесу санації деяких суб'єктів господарювання:

*містоутворюючих підприємств;

*найнебезпечніших підприємств;

- *страховиків;
- *сільськогосподарських підприємств;
- *професійних учасників ринку цінних паперів;
- *підприємців-громадян;
- *селянських (фермерських) господарств;
- *санаційна процедура боржника його керівником.

Тема 4. Ліквідаційна процедура як засіб задоволення вимог кредиторів (4год).

Запитання для самоконтролю:

Відкриття ліквідаційної процедури при розгляді справ про банкрутство.

Питання відкриття ліквідаційної процедури.

Наслідки визнання боржника банкрутом.

Функції господарського суду в ліквідаційній процедурі.

Поняття ліквідаційної маси.

Ліквідатор як процесуальна особа у процесі банкрутства: порядок призначення, повноваження, права, система оплати та страхування.

Порядок оцінки та інвентаризації майна банкрута.

Продаж майна банкрута:

- *інформація про продаж майна;
- *порядок продажу майна;
- *зарахування коштів від продажу майна.

Черговість задоволення вимог кредиторів. Порядок задоволення кожної черги.

Звіт ліквідатора.

Особливості здійснення ліквідаційної процедури деяких суб'єктів господарювання:

- *містоутворюючих підприємств;
- *найнебезпечніших підприємств;
- *сільськогосподарських підприємств;
- *страховиків;
- *професійних учасників ринку цінних паперів;
- *підприємців-громадян;
- *селянських (фермерських) господарств;
- *процедура банкрутства боржника, що ліквідується власником;
- *відсутнього боржника.

Рекомендована література та законодавство

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Уряд. кур'єр. — 1996.
2. Господарський процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради

- України. — 1992.— №6.— Ст. 56 (у ред. Закону України від 21.06.01 № 2539-ІІ).
3. Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 1_05.92 (у ред. від 30.06.99) // Уряд. кур’єр. — 1999.
 4. Закон України “Про банки і банківську діяльність” (у ред. від 07.12.05).
 5. Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 17.02.0_ № 1_99-ІV (остання ред. від 08.06.06) // Офіційний Інтернет-сайт Верховної Ради України (<http://www.rada.gov.ua/>)
 6. Закон України “Про господарські товариства в Україні” // Офіційний Інтернет-сайт Верховної Ради України (<http://www.rada.gov.ua/>)
 7. Про утворення управління забезпечення процедури банкрутства та територіальних відділів з питання банкрутства: Наказ Міністерства економіки від 27.0_2000 № 65 // Комп’ютерна правова система “Ліга: Закон”.
 8. Закон України “Про Національний банк України” // Голос України. — 1999. — 22 черв.
 9. Закон України “Про аудиторську діяльність” від 22.0_93 // ВВР України. — 1993. — № 23. — Ст. 2_3; 1995. — № 1_ — Ст. 88.
 10. Закон України “Про внесення змін до деяких законів України (щодо банкрутства гірничих підприємств)” — тут і далі див. офіційний Інтернет-сайт Верховної Ради України (<http://www.rada.gov.ua/>) від 06.03.03 № 597-ІV.
 11. Закон України “Про внесення змін до деяких законів України щодо уповноваженої особи господарського товариства в процедурах банкрутства” від 17.11.05 № 3107-ІV.
 12. Постанова Верховної Ради України “Про висновки Тимчасової слідчої комісії по перевірці обставин створення, діяльності та банкрутства українсько-американського спільного підприємства “Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод” від 06.02.98 № 87/98-ВР
 13. Постанова Верховної Ради України “Про доопрацювання законопроектів щодо удосконалення процедур відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом та примусової реалізації майна” від 06.02.03 № 527-ІV.
 14. Постанова Верховної Ради України “Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо банкрутства гірничих підприємств та підприємств паливно-енергетичного комплексу)” від 28.11.02 № 2 72-ІV.
 15. Постанова Верховної Ради України “Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” (щодо права участі акціонерів товариства у процесі провадження справи про його банкрутство)” від 30.06.0_ № 1936-ІV.

16. Президент України: Указ “Про додаткові заходи щодо посилення ефективності застосування процедур банкрутства” від 08.07.98 № 753/98.
17. Президент України: Указ “Про покладення на Агентство з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій додаткових повноважень” від 13.05.98 № 65/98.
18. Президент України: Указ “Про утворення Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій” від 17.06.96 № 35/96.
19. Президент України: Указ “Про утворення в арбітражних судах України спеціальних колегій з розгляду справ про банкрутство” від 21.09.98 № 333/98.
20. Постанова Кабінет Міністрів України: “Про затвердження членів колегії Агентства з питань банкрутства”.
21. Кабінет Міністрів України: Постанова “Про Агентство з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій” від 22.08.96 № 990.
22. Кабінет Міністрів України: Постанова “Про ліквідацію державної госпрозрахункової установи “Агентство з питань банкрутства” від 29.09.05 № 92.
23. Кабінет Міністрів України: Постанова “Про утворення Державного департаменту з питань банкрутства” від 27.03.06 № 370.
24. Кабінет Міністрів України: Постанова, Положення від 01.12.95 № 966 “Про затвердження Положення про Міжвідомчу комісію з питань санації, банкрутства та реструктуризації підприємств.
25. Кабінет Міністрів України: Постанова, Положення “Про затвердження Положення про Державний департамент з питань банкрутства” від 19.09.06 № 533.
26. Кабінет Міністрів України: Постанова, Порядок “Про затвердження Порядку використання у 2005 році коштів державного бюджету на ремонт сільськогосподарської техніки та обладнання для агропромислового комплексу, що вилучені з фінансового лізингу у лізингоотримувачів, визнаних банкрутами, або таких, що порушили договір лізингу” від 22.01.05 № 99.
27. Кабінет Міністрів України: Постанова, Порядок, Перелік “Про реалізацію статей 31 і 33 Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 06.05.2000 № 765.
28. Кабінет Міністрів України: Розпорядження “Про заходи щодо недопущення банкрутства вугільних підприємств” від 02.09.93 № 69-р
29. Кабінет Міністрів України: Розпорядження “Про передачу Ізюмського оптико-механічного заводу (Харківська область) до сфери управління Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій” від 07.05.98 № 293-р.
30. Кабінет Міністрів України: Розпорядження “Про передачу заводу “Калькулятор” (м. Світловодськ Кіровоградської області) до сфери управління Агентства з питань банкрутства” від 08.06.98 № 396-р.

31. Кабінет Міністрів України: Розпорядження “Про передачу підприємств до сфери управління Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій” від 08.09.97 № 502-р.
32. Кабінет Міністрів України: Розпорядження “Про передачу державного підприємства “Чернівцілегмаш” до сфери управління Агентства з питань банкрутства” від 12.10.98 № 820-р.
33. Кабінет Міністрів України: Розпорядження “Про Міжвідомчу комісію з питань санації, банкрутства та реструктуризації підприємств” від 13.09.95 № 570-р.
34. Кабінет Міністрів України: Розпорядження “Про передачу до сфери управління Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств і організацій Гожулівської біофабрики та насінницького радгоспу” від 17.03.98 № 169-р.
35. Кабінет Міністрів України: Розпорядження “Про передачу майна до сфери управління Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій” від 19.03.1997 № 136-р.
36. Кабінет Міністрів України: Розпорядження “Про передачу деяких підприємств, що входять до сфери управління Міністерства промислової політики, до сфери управління Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій” від 27.08.97 № 78-р.
37. Кабінет Міністрів України: Розпорядження “Про передачу до сфери управління Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій, що входять до сфери управління Мінмашпрому” від 28.06.97 № 3_9-р.
38. Мінагрополітики України: Наказ, Порядок, Форма типового документа, Перелік “Про Порядок визначення на конкурсних засадах виконавців робіт з ремонту сільськогосподарської техніки та обладнання для агропромислового комплексу, що вилучені з фінансового лізингу в лізингоотримувачів, визнаних банкрутами, або таких, що порушили договір лізингу” від 27.07.05 №3_7. Зареєстровано: Мін’юст України від 05.10.05 № 1158/11_38. 5_. Мінекономіки, європ. інтеграція: Наказ “Про внесення змін до Порядку продажу активів у рахунок погашення податкового боргу боржника в процедурах банкрутства” від 16.0_0_ № 1_7. Зареєстровано: Мін’юст України від 05.05.0_ № 563/9162.
39. Мінекономіки, європ. інтеграція: Наказ, Інструкція, Перелік, Форма “Про затвердження форм подання арбітражним керуючим інформації, необхідної для ведення єдиної бази даних про підприємства, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство, та Інструкції щодо заповнення цих форм” від 16.09.0_ №350. Зареєстровано: Мін’юст України від 1_.10.0_ № 1311/9910.
40. Рада Європи: Конвенція, Міжнародний документ “Європейська конвенція про деякі міжнародні аспекти банкрутства ETS № 136” від 05.06.90.
41. СНД: Закон, Модель, Міжнародний документ “Модельний закон про

- неспроможність (банкрутство)” від 06.12.97.
42. Фонд соцстраху по безробіттю; Постанова, Порядок, Форма типового документа “Про затвердження Порядку проведення органами державної служби зайнятості — робочими органами виконавчої дирекції Фонду загальнообов’язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття списання безнадійного боргу зі сплати страхових внесків в процесі провадження судом справи про банкрутство” від 16.07.0_ № 292. Зареєстровано: Мін’юст України від 05.08.0_ № 97_/9573.
 43. Про деякі питання підвідомчості господарських спорів: Роз’яснення Президії ВАС від 08.02.96 // Бізнес— 1996.—№ 3. — С. 13.
 44. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов’язаних з відшкодуванням моральної шкоди: Роз’яснення Президії ВАС від 29.02.96 // Бізнес. — 1996. — № 11. — С. 1_.
 45. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов’язаних із створенням, реорганізацією та ліквідацією підприємств: Роз’яснення Президії ВГСУ від 12.09.96 // Бізнес. — 1996. — № __. — С. 5.
 46. Верховний Суд: “Про визнання банкрутом відкритого акціонерного товариства “Донецький завод високовольтних опор”: Постанова від 08.06.0_ № 32/173Б.
 47. Верховний Суд: “Про визнання ВАТ “Чернігівське хімволокно” банкрутом”: Постанова від 13.07.0_ № 9/1336.
 48. Верховний Суд: “Про визнання ТОВ “Прес-інформ-сервіс” банкрутом”: Постанова від 21.06.05.
 49. Вищий господарський суд: Лист “Про відкликання Інформаційного листа Вищого господарського суду України від 05.01.06 № 01-8/11 “Про деякі питання судової практики, пов’язані із застосуванням Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” та постанови Кабінету Міністрів України від 30.11.2005 № 1123 “Про заходи щодо ліквідації Державної акціонерної компанії “Укррудпром” від 02.02.06 № 01-8/276.
 50. Вищий господарський суд: Лист “Про Закон України “Про внесення зміни до Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 10.02.05 № 01-8/2_5.
 51. Вищий господарський суд: Лист “Про деякі питання перегляду в апеляційному та касаційному порядку ухвал про відмову у прийнятті або поверненні позовної заяви та заяви про порушення справи про банкрутство” від 11.07.03 № 01-8/791.
 52. Вищий господарський суд: Лист “Щодо справ про банкрутство гірничих підприємств” від 12.05.03 № 01-2.2/115.
 53. Вищий господарський суд: Лист “Про звернення Вищого господарського суду України до Верховної Ради України стосовно Закону України “Про внесення змін до деяких законів України (щодо банкрутства гірничих підприємств)” від 12.05.03 № 01-8/505.

54. Вищий господарський суд: Лист “Про практику Верховного Суду України у справах про банкрутство” від 16.05.03 № 01-8/525.
55. Вищий господарський суд: Лист “Про деякі питання, пов’язані з введенням мораторію на задоволення вимог кредиторів згідно з Законом України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 19.03.02 № 01-8/307.
56. Вищий господарський суд: Лист “Про нормативно-правові акти, видані відповідно до Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 27.11.01 № 01-8/1287.
57. Вищий господарський суд: Лист, Перелік “Про нормативно-правові акти, видані відповідно до Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 26.05.03 № 01-8/590.
58. Вищий господарський суд: Постанова від 29.10.02 № 7/251-7/229 “Щодо касаційної скарги про визнання банкрутом підприємства”.
59. Вищий господарський суд: Рекомендації “Про деякі питання практики застосування Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 0_06.0_ № 0_-5/1193.
60. Вищий господарський суд: Рекомендації “Про деякі питання практики застосування Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 0_06.0_ № 0_-5/1193.
61. Ананченко А. Е. Банкрутство в Україні. — Харьков, 2001.
62. Афанасьев Р. Развитие державного регулирования запобігання банкрутству в Україні // Предпринимательство, хозяйство и право. — 2005. — № 10. — С. 10-15.
63. Вінник О. Деякі питання вдосконалення організаційно-правових форм господарювання в Україні // Право України. — 2000. -№ 9. — С. 39.
64. Вінник О., Сніжко Р. Конфлікт інтересів в акціонерному товаристві. Проблеми правового регулювання // Право України. — 2000. — № 5. — С. 59-62.
65. Господарське право: Практикум / В. С. Щербина, Г. В. Про-нська, О. М. Винник та ін.; За заг. ред. В. С Щербини. — К.: Юрінком Інтер, 2005.
66. Грущинський І. Роль договору у формуванні підприємницьких відносин // Право України. — 2000. — № 2. — С 36-38.
67. Джунь В. В. Інститут неплатоспроможності: світовий досвід розвитку і особливості становлення в Україні: Моногр. — К., 2000. — С. 6-68.
68. Законодавство про приватизацію: Зб. законів і науково-практичний коментар. — К.: Паритет, 1993. — Вип. 2.
69. Комаров К. С. Ответственность в коммерческом обороте. — М.: Юрид. лит., 1991.
70. Лилак Д. Адміністративна і цивільно-правова відповідальність юридичних осіб у сфері економічних відносин (колізії теорії і проблеми практики) // Право України. — 2000. — № 1. — С. 2..
71. Мачуський В. В. Правове забезпечення підприємницької діяльності: Курс

- лекцій. — К.: КНЕУ, 2002. — 38 с.
72. Нецька Л. Про окремі недоліки Закону України “Про господарські товариства” // Право України. — 2005. — № 1. — С. 77-79.
73. Петрик І. Право на інформацію: подання доказів до суду // Право України. — 2000. — № 2. — С. 52-55.
74. Пилипенко А. Я., Щербина В. С. Господарське право: Навч. посіб. для юрид. фак-ів вузів. — К.: Вентурі, 1996.
75. Підпригора О. А., Сумін В. О., Підпригора О. О. Цивільне право України. Правові основи підприємництва. — К.: Юрінформ, 1999.
76. Поляков Б. М. Процедура банкрутства в Україні: Теорія і практика. — Донецьк: Донбас, 2001. — С. 10-26, 38–9.
77. Предпринимательское право: Курс лекцій. — М.: Юрид. лит., 1993.
78. Притика Д. М., Тітов М. І., Щербина В. С. та ін. Арбітражний процес: Навч. посіб. — Харків, 1999. — Ч. II. — С. 182-190.
79. Саніахметова Н. О. Нове в законодавстві України про підприємництво та його захист. — К.: Бліц-Інформ, 1996.
80. Саніахметова Н. О. Правовий захист підприємництва в Україні: Навч. посіб. — К.: Юрінком Інтер, 1999.
81. Сборник образцов гражданско-правовых документов. — М., 1999.
82. Словник законодавчих і нормативних термінів: Юрид. словник / Авт. І.І. Дахно. — К.: Бліц-Інформ, 1998.
83. Тітов М. І. Банкрутство: матеріально-правові та процесуальні аспекти / За наук. ред. В. М. Гайваронською. — Харків, 1997.
84. Україна в міжнародних правових відносинах // Бюл. законодавства і юрид. практики України. — 1999. — № 5.
85. Шакун В. І., Мельник П. В., Попович В. М. Правові основи підприємницької діяльності. — К.: Правові джерела, 2000.
86. Щербина В. С. Господарське право: Навч. посіб. — К.: Юрінком Інтер, 2001. — С. 173-182.
87. Щербина В. С., Винник О. М. Акціонерне право. - К., 2000.

Правові засади створення та діяльності господарських товариств

На самостійне вивчення курсу відведено 16 годин

Тема 1. Загальні засади функціонування господарських товариств. (2 год)

Запитання для самоконтролю:

1. Поняття та строк діяльності господарських товариств?
2. Відмінність засновників від учасників господарських товариств.
3. Що є установчими документами господарських товариств.
4. Порівняльна характеристика: дочірні підприємства, філії та

- представництва товариств.
5. Законодавство про господарські товариства.

Тема 2. Майно та майнові права господарських товариств.(2 год)

Запитання для самоконтролю:

1. Які права та обов'язки учасників господарських товариств?
2. Що є власністю та майном товариства?
3. Що таке вклади учасників та засновників господарських товариств.
4. Які фонди та прибуток господарських товариств?
5. Як відбувається зміна статутного капіталу господарського товариства?

Тема 3. Фінансова діяльність господарських товариств.(2 год)

Запитання для самоконтролю:

1. Як відбувається перевірка фінансової діяльності господарських товариств?
2. Що таке облік та звітність господарських товариств?
3. Як здійснюється державна реєстрація господарських товариств?
4. Що таке органи управління товариством та їх посадові особи?

Тема 4. Припинення діяльності господарських товариств.(2 год)

Запитання для самоконтролю:

1. Поняття припинення діяльності господарських товариств?
2. Правовий статус ліквідаційної комісії.
3. Як відбувається розподіл коштів товариства при його ліквідації?
4. Як визначається час припинення діяльності господарського товариства?

Тема 5. Поняття та особливості діяльності товариства з обмеженою відповідальністю.(2 год)

Запитання для самоконтролю:

1. Поняття товариства з обмеженою відповідальністю.
1. Який вищий орган товариства з обмеженою відповідальністю?
2. Компетенція загальних зборів учасників товариства з обмеженою відповідальністю.
3. Періодичність скликання загальних зборів у учасників ТзОВ. Як скликаються позачергові збори?
4. Який виконавчий орган товариства з обмеженою відповідальністю?
5. Хто здійснює контроль за діяльністю дирекції товариства з обмеженою відповідальністю?

Тема 6. Товариство з додатковою відповідальністю. Командитне товариство.(2 год)

Запитання для самоконтролю:

1. Поняття товариства з додатковою відповідальністю.

2. Які особливості функціонування командитного товариства?
3. В чому полягає зміст засновницького договору про командитне товариство?
4. Які права та обов'язки вкладників командитного товариства?
5. Хто здійснює управління справами командитного товариства?
6. Які особливості припинення командитного товариства?

Тема 7. Загальна характеристика організації і діяльності повних товариств.(2 год)

Запитання для самоконтролю:

1. Які ознаки повного товариства?
2. Яка юридична природа повних товариств?
3. Зміст засновницького договору про повне товариство.
4. Доцільність удосконалення правового регулювання організації і діяльності повних товариств.

Тема 8. Особливості правових засад створення та функціонування акціонерних товариств.(2 год)

Запитання для самоконтролю:

1. Поняття та типи акціонерних товариств.
2. Особливості заснування акціонерного товариства.
3. Що таке статут акціонерного товариства?
4. Які права та обов'язки учасників акціонерного товариства – акціонерів?

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 р.: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 18-22. – Ст. 144.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. № 40-44. – Ст.356.
4. Кодекс законів про працю України // Відомості Верховної Ради України. – 1971. – додаток до № 50. – Ст.375.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради України. – 1984. - Додаток до № 51. – Ст. 112.
6. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст.131.
7. Про внесення змін до законодавчих актів України (щодо посилення правового захисту громадян та запровадження механізмів реалізації конституційних прав громадян на підприємницьку діяльність, особисту

- недоторканість, безпеку, повагу до гідності особи, правову допомогу, захист): Закон України від 12 січня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. - № 10. – Ст.187.
8. Про боротьбу з корупцією: Закон України від 5 жовтня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 34. – Ст. 266.
 9. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: Закон України від 15 травня 2003 р. //Офіційний вісник України. – 2003. - № 25. – Ст. 1172.
 - 10.Про підприємництво: Закон УРСР від 7 лютого 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 14. – Ст.168 (втратив чинність (крім ст.4 Закону) у зв'язку з введенням в дію Господарського кодексу України).
 - 11.Про господарські товариства: Закон України від 19 вересня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 49. – Ст.682.
 - 12.Про товарну біржу: Закон України від 10 грудня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 10. – Ст. 139.
 - 13.Про цінні папери та фондову біржу: Закон України від 18 червня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 38. – Ст.508.
 - 14.Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 1 червня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 36. – Ст. 299.
 - 15.Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14 травня 1992 р. В редакції Закону від 30 червня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - № 42-43. – Ст.378.
 - 16.Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди): Закон України від 15 березня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 21. – Ст.103.
 - 17.Про фермерське господарство: Закон України від 19 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 45. – Ст.363.
 - 18.Про об'єднання громадян: Закон України від 16 червня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 34. – Ст.504.
 - 19.Про благодійництво та благодійні організації: Закон України від 16 вересня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 46. – Ст.292.
 - 20.Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15 вересня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - № 45. – Ст.397.
 - 21.Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23 квітня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 25. – Ст.283.
 - 22.Про адвокатуру: Закон України від 19 грудня 1992 р. // Відомості Верховної України. – 1993. - № 9. – Ст.62.
 - 23.Про освіту: Закон України від 23 травня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 34. – Ст.451.
 - 24.Про вищу освіту: Закон України від 17 січня 2002 р. // Відомості

- Верховної Ради України. – 2002. – № 20. – Ст.134.
25. Про музеї та музейну справу: Закон України від 29 червня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 25. – Ст.191.
 26. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст.650.
 27. Про торгово-промислові палати в Україні: Закон України від 2 грудня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. - № 13. – Ст.52.
 28. Про кредитні спілки: Закон України від 20 грудня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 15. – Ст.101.
 29. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12 липня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 1. – Ст.1.
 30. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 5-6. – Ст.30.
 31. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 вересня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. - № 9. – Ст.79.
 32. Рекомендації парламентських слухань „Проблемні питання розвитку підприємництва в Україні: регуляторна політика держави та заходи щодо підтримки малого та середнього бізнесу”: Схвалено Постановою Верховної Ради України від 19 червня 2003 р. № 990-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. - № 1. – Ст.2.
 33. Про затвердження положення про Державний комітет з питань регуляторної політики та підприємництва: Указ Президента України від 25 травня 2000 р. № 721/2000 // Офіційний вісник України. – 2000. - № 22. – Ст.888.
 34. Про лібералізацію підприємницької діяльності та державну підтримку підприємництва: Указ Президента України від 12 травня 2005 р. № 779/2005 // Урядовий кур'єр. – 20.05.2005. - № 92.
 35. План дій щодо реалізації пріоритетних положень Програми інтеграції України до Європейського Союзу в 2004 році: затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 4 березня 2004 р. № 111-р // www.rada.gov.ua
 36. Положення про державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 25 травня 1998 р. № 740 // Збірник урядових нормативних актів України. – 1998. - № 11. – Ст.256 (втратило чинність згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2003 р. № 1821).
 37. Про затвердження положення про контроль за додержанням порядку проведення державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності органами державної реєстрації: Наказ Держпідприємництва від 18 квітня 2001 р. № 62 // Офіційний вісник України. – 2001. - № 20. – Ст.915.
 38. Про затвердження зразків заяв та повідомлення, що надаються (надсилаються) державному реєстраторові: Наказ Держпідприємництва України від 9 червня 2004 р. № 66 // Офіційний вісник України. – 2004. - №

26. – Ст.1726.
39. Про затвердження положення про порядок створення і державної реєстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень: Постанова Правління Національного банку України від 31 серпня 2001 р. № 375 // Офіційний вісник України. – 2001. - № 44. – Ст.1991.
40. Про затвердження положення про порядок створення і державної реєстрації банківських об'єднань: Постанова Правління Національного банку України від 31 серпня 2001 р. № 377 // Офіційний вісник України. – 2001. - № 43. – Ст.1936.
41. Про затвердження положення про державний реєстр фінансових установ: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг в Україні від 28 серпня 2003 р. № 41 // Офіційний вісник України. – 2003. - № 38. – Ст.2048.
42. Про затвердження Вимог щодо написання найменування юридичної особи або її відокремленого підрозділу: Наказ Держпідприємництва України від 9 червня 2004 р. № 65 // Офіційний вісник України. – 2004. - № 26. – Ст.1725.
43. Про практику розгляду судами справ про корупційні діяння та інші правопорушення, пов'язані з корупцією: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 25.05.98 р. № 13 // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2004. – № 12. – С.149-158.
44. Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 25 квітня 2003 р. № 3 // Вісник Верховного Суду України. – 2003. – № 3. – С.2-6.

Рекомендована література

1. Адміністративне право України / За ред. Ю.П.Битяка. – Харків: Право, 2000. – 520 с.
2. Вінник О. Господарські товариства та виробничі кооперативи: правове становище: Монографія. – К.: Знання, 1998. – 309 с.
3. Вінник О.М. Господарське право: Курс лекцій. – К.: Атіка, 2004. – 624 с.
4. Вінник О.М. Державна реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності // Вісник Вищого арбітражного суду України. – 1998. - № 2. – С.242-247.
5. Данішевська В. Забезпечення комерційного обороту – головна мета реєстрації // Вісник Центру комерційного права. – 2002. - № 9. – С.4-5.
6. Єременко О. До питання про державну реєстрацію юридичних осіб // Підприємництво, господарство і право. – 2003. - № 8. – С.40-44.
7. Ионова Ж. А. Правовые проблемы легитимации предпринимательства // Государство и право. - 1997. - № 5. – С.46-50.
8. Квасницкая О. Процедура государственной регистрации субъектов предпринимательства // Підприємництво, господарство і право. – 2005. - №

4. – С. 64-67.
9. Квасницкая О. Юридическая ответственность за нарушение законодательства в сфере государственной регистрации субъектов предпринимательства // Підприємництво, господарство і право. – 2005. - № 5. – С.68-71.
10. Квасницька О. Інститут державної реєстрації суб'єктів підприємництва // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету регіонального управління та права. – 2005. – Вип. 1-2. – С.146-150.
11. Квасницька О.О. Єдиний державний реєстр як гарантія публічності і прозорості підприємництва // Збірник наукових статей за матеріалами II міжвузівської науково-практичної конференції „Актуальні питання реформування правової системи України” (Частина II). – Луцьк, 2005. – С.187-190.
12. Короткевич М. Застосування законодавства про порушення порядку заняття підприємницькою діяльністю // Право України. – 2000. - № 10. - С.55-56.
13. Короткевич М.Е., Андрушко П.П. Відповідальність за заняття забороненими видами підприємницької діяльності та за порушення порядку заняття нею // Вісник Верховного Суду України. – 1998. - № 3. – С.23-31.
14. Кравчук В.М. Соціально-правова природа юридичної особи. Автореф. Дис. ... канд. Юрид. Наук. – Львів, 2000. – 16 с.
15. Красовська А. Державна реєстрація як умова реалізації права на підприємництво в Україні // Підприємництво, господарство і право. – 2002. - № 7. – С.62-64.
16. Кучеренко І. Повні і командитні товариства // Підприємництво, господарство і право. – 2001. – № 7. – С. 36-39.
17. Ластовецький А. Спрощення комплексу дозвільно-реєстраційних процедур держави щодо підприємництва // Підприємництво, господарство і право. – 2003. - № 10. – С.17-21.
18. Лисогор Н. Зміни у законодавстві про державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності // Право України. – 2004. - № 1. – С.71-73.
19. Марков В.І. Створення та реєстрація суб'єктів підприємництва недержавного сектору економіки. Автореф. Дис. ... канд. Юрид. Наук. – Донецьк, 2004. – 20 с.
20. Назарова Ю. Гарантії свободи підприємницької діяльності в сфері реєстрації // Підприємництво, господарство і право. – 2001. - №1. – С. 22-26.
21. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / За заг. Ред. В.К. Мамутова. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 688 с.
22. Ноздрачев А. Легитимация предпринимателей // Хозяйство и право. – 1992. - № 3. – С.26-31.
23. Обговорення проблем державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності // Вісник Центру комерційного права. – 2002. - № 9. – С.2-3.

24. Пилипенко А.Я., Щербина В.С. Хозяйственное право. – Київ: Вентурі, 1996. – 487 с.
25. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави. Видання 5-те, зі змінами. Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2001. – 176 с.
26. Реформа системи дозволів: обговорення в Інтернеті // Вісник Центру комерційного права. – 2004. - № 4. – С.11.
27. Риженко І.М. Шляхи вдосконалення правового регулювання державної реєстрації індивідуального підприємництва // Правове регулювання корпоративних відносин в Україні. - Львів, 2003. – С.23-27.
28. Руденко Н. Впровадження Закону України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців” // Вісник Центру комерційного права. – 2004. - № 2. – С.2-3.
29. Руденко Н. Державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців // Вісник Центру комерційного права. – 2003. - № 13. - С.2-3.
30. Сагайдак Ю. Легалізація суб’єктів господарювання у Україні та за кордоном (порівняльно-правовий аналіз) // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 10. – С. 130-134.
31. Саниахметова Н.А. Юридический справочник предпринимателя. Изд. Седьмое, перераб. И доп. - Х.: ООО “Одиссей”, 2005. – 992 с.
32. Система державної реєстрації бізнесу // Вісник Центру комерційного права. – 2004. – № 4. – С.9-10.
33. Соловійова Л. Виникнення правосуб’єктності підприємств: деякі питання // Право України. – 2002. - № 7. – С.36-39.
34. Третьяков С. Деякі аспекти реформування системи державної реєстрації юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців // Вісник Центру комерційного права. – 2005. - № 1. – С.6-7.
35. Холл Джастин. Реєстрація бізнесу: американський досвід // Вісник Центру комерційного права. – 2001. - № 4. – С.8.
36. Шеремет О. Деякі аспекти діяльності повних товариств в Україні // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 5. – С. 28-30.
37. Шеремет О. Правове положення повних товариств та товариств з додатковою відповідальністю // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 11. – С. 17-20.
38. Шеремет О.С. Проблема забезпечення прав суб’єктів господарювання у правовідносинах з органами державної влади // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 7. – С. 16-18.
39. Щербина В.С. Господарське право України: Навч. Посібник. – 2-е вид., перероб. І доп. – К.: Юрінком Інтер 2001. – 384 с.
40. Яблонська А.С. Реєстрація суб’єктів господарювання в Україні // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2003. - № 2. – С.114-120.

Правова робота в народному господарстві

На самостійне вивчення курсу відведено 20 годин

Тема 1. Предмет, система і основні поняття курсу. Суб'єкти правової роботи на підприємстві (5 годин).

Запитання для самоконтролю:

1. Що означає правова робота та юридична служба?
2. Джерела курсу.
3. Правова робота в міністерстві, на підприємстві.
4. Етапи становлення і розвитку юридичної служби.
5. Завдання юридичної служби.
6. Види суб'єктів правової роботи.
7. Права та обов'язки керівника підприємства як суб'єкта правової роботи.
8. Структурні підрозділи підприємства як суб'єкта правової роботи. Їх компетенція і правовий стан.
9. Роль трудового колективу підприємства як суб'єкта правової роботи.

Тема 2. Правове становище юридичної служби. Структура та керівництво юридичною службою. Загальні положення організації правової роботи на підприємстві (5 годин).

Запитання для самоконтролю:

1. Особливості правового обслуговування підприємств адвокатами.
2. Порівняйте управління юридичною службою і здійснення контролю за її діяльністю за радянських часів і в сучасних умовах.
3. Методичне керівництво діяльністю юридичних служб.
4. Охарактеризуйте перевірку діяльності юридичної служби як одну з основних найефективніших форм контролю за правовою роботою.
5. Наведіть кваліфікаційну характеристику співробітників юридичної служби.
6. Критерії оцінювання діяльності юридичної служби.
7. Яким має бути облік договорів і контроль за їх виконанням?
8. Якою є відповідальність за невиконання зобов'язань?

Тема 3. Організація претензійно-позовної роботи. Організація правової роботи з підвищення якості продукції, робіт та послуг (5 годин).

Запитання для самоконтролю:

1. Як здійснюється правове регулювання порядку висунення і розгляду претензій?
2. Основні види претензій.
3. Яким є порядок подавання позовів?
4. Виготовлення продукції високої якості – одне з основних завдань органів господарського управління і підприємств.
5. Зовнішній контроль за якістю продукції.
6. Основні вимоги до внутрішнього контролю за якістю продукції.

Тема 4. Забезпечення законності, збереження майна, правове виховання і правова пропаганда на підприємстві. . Юридичне обслуговування підприємств адвокатами(5 годин).

Запитання для самоконтролю:

1. Основні напрями роботи щодо забезпечення дотримання трудового законодавства і зміцнення трудової дисципліни.
2. Який порядок призначення та переміщення матеріально відповідальних осіб.
3. Що таке правова пропаганда у трудовому колективі
4. Історія виникнення інституту адвокатури.
5. Відповідальність адвоката.
6. Загальна характеристика ЗУ „Про адвокатуру”.

Список рекомендованої літератури:

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України // ВВР України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Господарський кодекс України // Голос України. - 2003. -12, 13 березня.
3. Господарський процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - № 6. - Ст. 56.
4. Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами. Бюлетень законодавства і юридичної практики України: У 2 ч. - К.: Юрінком Інтер, 2004.
5. Цивільний кодекс України // Голос України. - 2003. - 14 березня.
6. Закон України “Про банки і банківську діяльність” // ВВР України. - 1991. - № 25 -Ст. 281.
7. Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” // ВВР України. - 1992. - № 31. - Ст. 440.
8. Закон України “Про виконавче провадження” // ВВР України. -1999. - № 24. - Ст. 207.
9. Закон України “Про господарські товариства”// Відомості Верховної Ради України. - № 49. - Ст. 682.
10. Закон України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців” // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 31, 32. - Ст. 263.
11. Закон України “Про зайнятість населення” // Відомості Верховної Ради України. - 1991. -№ 14. -Ст. 170.
12. Земельний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 25. - Ст. 354.
13. Закон України “Про заставу” // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - Ст. 47.
14. Закон України “Про захист прав споживачів” // Відомості Верховної Ради України. -1994. -№ 1. -Ст. 1.
15. Закон України “Про інвестиційну діяльність” // Відомості Верховної Ради України. -1992. - № 10. - Ст. 139.

16. Закон України “Про компенсацію громадянам втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків її виплати” // Відомості Верховної Ради України. - 2000. - № 49. - Ст. 422.
17. Закон України “Про сільськогосподарську кооперацію” // Урядовий кур'єр. - 1997. - 14 серпня.
18. Закон України “Про стандартизацію” // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 31. - Ст. 145.
19. Закон України “Про кооперацію” // Юридичний вісник України. - 2003. - № 35.
20. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 25. - Ст. 546.
21. Закон України “Про фермерське господарство” // Юридичний вісник України. - 2003. - № 33, 16-22 серпня.
22. Закон України “Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини” // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 19. - Ст. 98.
23. Положення про дисципліну працівників залізничного транспорту. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.01.1993 р. // ЗП Уряду України. - 1993. - № 4, 5. - Ст. 71.
24. Про затвердження примірної інструкції з діловодства. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.10.1997 р. № 1153 // Офіційний вісник України. - 1997. - № 43. - Ст. 50.
25. Про порядок ведення Державного реєстру застав рухомого майна. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.07.1998 р. № 1185 // Офіційний вісник України. - 1998. - № 8.
26. Порядок накладення арешту на цінні папери. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.09.1999 р. № 1744 // Офіційний вісник України. - 1999. - № 10.
27. Про державне мито: Декрет Кабінету Міністрів України від 21.01.1993 р. № 7 // ВВР України. - 1993. - № 13. - Ст. 113.
28. Інструкція про порядок приймання продукції виробничо-технічного призначення та товарів народного споживання за кількістю /Затверджена постановою Держарбітражу СРСР від 15.06.1965 р. № 116 // Бюлетень нормативних актів міністерств і відомств СРСР. - 1975. - № 2.
29. Загальне положення про юридичну службу міністерства, іншого центрального органу державної виконавчої влади, державного підприємства, установи, організації // ЗП України. - 1996. - № 1. — Ст. 20.

Матеріали судової практики:

1. Про практику розгляду судами трудових спорів. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16.10.1992 р. // Офіційний вісник України. - 1992. - № 12.
2. Роз'яснення президії Вищого Арбітражного Суду України від 28.04.1995 р. № 02-5/310 “Про деякі питання практики перегляду рішень, ухвал, постанов

- за нововиявленими обставинами” // Збірник роз'яснень Вищого Арбітражного Суду України / Уклад. Д. Притика. - К.: Ін Юре, 2003. - 304 с.
3. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 01.11.1996 р. № 9 // Юридичний вісник України. - 1996. - № 48.
 4. Збірник роз'яснень Вищого Господарського Суду України / Укл. Д. Притика. - К.: Ін Юре, 2003. - С. 304.
 5. Постанова Верховного Суду та Вищого Господарського Суду України у господарських справах. Вип. 1. - К.: Ін Юре, 2003. - С. 176.
 6. Постанова Верховного Суду та Вищого Господарського Суду України у господарських справах. - Вип. 2. - К.: Ін Юре, 2003. - С. 212.

Юридична література:

1. Андрейцев В.І. Екологічне право. - К., 1996.
2. Болотіна Н.В., Чанишева Г.І. Трудове право України. - К., 2000. - С. 501.
3. Вінник О.М. Господарське право. Курс лекцій. - К.: Атіка, 2004. - С. 624.
2. Гайворонський В.М. Предмет, суб'єкти господарського права. Конспект лекцій. - Х.: Українська юридична академія, 1994.
3. Горевий В.І. Юридична служба в аграрно-промисловому комплексі: навч.-метод, посібник. - К.: Мінагрополітики України, 1998. -С. 229.
4. Горевий В.І., Завальний В.М. Правове забезпечення діяльності підприємств: Методичні рекомендації. - Суми: Сумський національний аграрний університет, 2004. - С. 212.
5. Дибенко Е.Р. Корпоративное право: Учебное пособие. - Х.: Ескада, 1999.
6. Долгополов А.М. Організація юридичної служби на підприємствах. Курс лекцій. - К.: Вид-во МАУП, 2000. - С. 72.
7. Козоріз В.П., Ліницька Н.І. Загальне і кадрове діловодство: Навч. посібник. - К.: Вид-во МАУП, 2002 - С. 162.
8. Комаров В.В. Цивільне процесуальне право України. Підручник.-Х.: Основа, 1992. - С. 416.
9. Мумяка В.Л. Правовые основы предпринимательской деятельности. -Х., 1995.
10. Панов В.К., Гетьман А.П. Екологічне право України: Підручник. -Х.: Право, 2001. - С. 480.
11. Пилипенко П.Д. Трудове право України. - К.: Вид-во “Ін Юре”, 2003. - С. 536.
12. Пилипенко П.Д. Трудове право України. - К.: Вид-во “Істина”, 2005. -208 с.
13. Пилипенко П.Д. Трудове право України. Академічний курс: Підручник. - К.: Вид. дім “Ін Юре”, 2004. - 536 с.
14. Побирченко И.Г. Советский арбитражный процесс. - К., 1998. -С. 147.
15. Притика Д.М., Тітов М.І., Щербина В.С. та ін. Арбітражний процес: Навч. посібник. - Х., 2000. - С. 416.

16. Прокопенко В.І. Трудове право України. - Х., 1998. - С. 447.
17. Семчик В.І. Корпоративне право. Курс лекцій. - К.: Атіка, 2004. - С. 624.
18. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник. - Х.: Консум, 2001.
19. Хуторян Н.М. Трудове право України. Академічний курс. - К.: Вид-во "А.С.К.", 2004. - 608 с.
20. Чернадчук В.Д., Сухонос В.В. Основи господарського процесуального права України: Навч. посібник. - Суми: ВТД "Університетська книга", 2003.-С. 220.

Наукові статті:

1. Архіпова О.В. Припинення юридичної особи й права, що виникають з її участі в інших підприємствах // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. - 2002. - № 2. - С. 62-64.
2. Білоус Ж. Деякі проблеми визначення умов господарського договору // Підприємництво, господарство і право. - 2000. - № 5 - С. 15-18.
3. Біляневич О.А. Відокремлені підрозділи підприємств як учасники господарського обороту // Вісник Вищого арбітражного суду України. - 1998. - № 2. - С. 248-251.
4. Біляневич О.А. Про договірну свободу у господарських відношеннях // Держава і право. Щорічник наукових праць молодих вчених. - 1999. - Вип. 2.
5. Блонцук Т. Організаційно-правові форми юридичних осіб у сучасному цивільному праві // Підприємництво, господарство і право. -2005. - № 8. - С. 3-5.
6. Вінник О. Організаційно-правові форми підприємств державного сектора економіки //Юридичний вісник України. - 27.10.1995-10.01.1996.
7. Віхров О. Роль і місце організаційно-господарських зобов'язань у сучасній економіці //Право України. - 2004. - № 4. - С. 53-57.
8. Грузинський І. Роль договору у формуванні підприємницьких відносин // Право України. - 2000. - № 2.
9. Ісаков М. Деякі проблеми приватних підприємств // Підприємництво, господарство і право. - 2005. - № 3. - С. 109-111.
10. Константинова Н. Поняття заходів захисту у трудовому праві // Право України. - 2005. - № 4. - С. 45-48.
11. Коростей В. Юридична служба в умовах ринку // Право України. -2000. - № 12. - С. 46-48.
12. Кравцова Т. Правова характеристика відносин, що виникають у сфері державного регулювання господарської діяльності // Право України. - 2004. - № 10. - С. 31-35.
13. Кузьмін Р. І., Кузьмін Р. Р. Співвідношення понять "підприємництво" та "господарська діяльність" // Право України. - 1999. - № 5. -С. 88-99.
14. Миргородський Д. Актуальні проблеми доарбітражного врегулювання господарських спорів // Право України. - 1998. - № 3. - С. 20-22.
15. Мосейчук Р. Функції юридичної служби підприємства в процесі відшкодування збитків //Право України. - 2004. - № 10. - С. 50-53.

16. Пилипенко П. Способи укладення трудового договору // Право України. - 2001. - № 4.
17. Пронська Г.В. Новелли в правовому регулюванні господарсько-договірних відносин // Сучасні проблеми держави та права. - К.: Либідь, 1992. - С. 52-54.
18. Титаренко В. Юрисконсульт на підприємстві // Право України. - 2004. - № 12. - С. 105-108.
19. Яреськов А. Поліпшення механізму розгляду індивідуальних трудових спорів // Право України. - 2000. - № 7. - С. 50-53.

Банківське та біржове право.

Теми для самостійного опрацювання

Тема 1. Вступ до навчальної дисципліни: Поняття та завдання правового регулювання фінансово-кредитних установ.

1. Особливості застосування національного та міжнародного законодавства у сфері діяльності фінансово-кредитних установ.
2. Предмет, метод і функції банківського та біржового права.
3. Принципи банківського права.
4. Джерела банківського та біржового права.
5. Система банківського та біржового права.
6. Особливості банківських та біржових правовідносин.
7. Місце банківського та біржового права в правовій системі України.

Вивчити поняття, розкрити значення термінів:

Банківські правовідносини, суб'єкти та об'єкти банківських правовідносин.

Завдання:

Через історико-правовий аналіз розкрити етапи формування банківських та біржових правовідносин.

Список рекомендованої літератури та законодавство

1. Конституція України. Прийнята на 5 сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст.
2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - №№ 40-44. - Ст. 356
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18-22. - Ст. 144
4. Закон України "Про банки і банківську діяльність", від 7 лютого 2000 року. - № 2121 – III.
5. Закон України "Про Національний банк України", від 20 травня 1999 року. - № 679 – XIV.

6. Біленчук П.Д., Диннік О.Г., Лютий., Скороход О.В. Банківське право: українське та європейське. / За ред. П.Д. Біленчука. Навчальний посібник. – К.: Атіка, 1999.
7. Костюченко О. А. Банківське право. – К.: МАУП, 1998.
8. Костюченко О.А. Перспективи вдосконалення банківського законодавства // Право України .- №9. – 1998. - С.63-65.
9. Кротюк В. Конституційно-правове регулювання статусу Національного банку України і гарантії його незалежності. // Право України. - №4. – 1999. - С.21-26.
10. Кузнецова Н. С, Назарчук І. Р. Ринок цінних паперів в Україні: правові основи формування та функціонування. - К., 1998. - С. 45.
11. Петюх В. М. Ринкова економіка: Настільна книга ділової людини. – К.: Урожай, 1995. - С. 271-286.
12. Орлюк О.П. Банківська система України: правові засади організації. – К., 2003.
13. Раєвська Т. О. Словник банківських термінів // Вісник Національного банку України. – 1996. - № 2, 4, 5, 6, 8.
14. Фінансове право: Підручник / За ред. Л. К. Воронової. – Харків: Консул, 1998.

Тема 2. Поняття та особливості правового регулювання банківської системи України.

1. Банківська система України, її принципи та функції.
2. Поняття та структура банківської системи України.
3. Правовий статус банків та фінансово-кредитних установ в Україні, як суб'єктів фінансової діяльності.

Вивчити поняття, розкрити значення термінів:

Банківська система, поняття банку, принцип дворівневості банківської системи, суб'єкти та учасники банківської діяльності.

Завдання:

Через аналіз історико-правових документів розкрити особливості становлення банківської системи України

Список рекомендованої літератури та законодавство

1. Конституція України. Прийнята на 5 сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. - Ст.
2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - №№ 40-44. - Ст. 356
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18-22. - Ст. 144

4. Закон України “Про банки і банківську діяльність”, від 7 лютого 2000 року. - № 2121 – III.
5. Закон України “Про Національний банк України”, від 20 травня 1999 року № 679-XIV.
6. Костюченко О. А. Банківське право. – К.: МАУП, 1998.
7. Костюченко О.А. Перспективи вдосконалення банківського законодавства // Право України. - №9 – 1998. - С. 63-65.
8. Кротюк В. Конституційно-правове регулювання статусу Національного банку України і гарантії його незалежності. // Право України. - №4. – 1999.- С. 21-26.
9. Кузнецова Н. С, Назарчук І. Р. Ринок цінних паперів в Україні: правові основи формування та функціонування. - К., 1998. - С. 45.
10. Орлюк О.П. Банківська система України: правові засади організації. – К., 2003.
11. Орлюк О.П. Фінансове право: Навч. Посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2006.

Тема 3. Правові засади діяльності Національного банку України

1. Конституційні засади діяльності Національного банку України.
2. Функції Національного банку України.
3. Організаційна основа та структура НБУ.
4. Правове регулювання операцій НБУ.
5. Керівні органи НБУ.
6. Операції НБУ.
7. Аудит діяльності НБУ.

Вивчити поняття, розкрити значення термінів:

Поняття та ознаки центрального банку. Правові гарантії діяльності НБУ.

Завдання:

Розкрити особливості управління НБУ. Мету діяльності та функціональні особливості організації діяльності НБУ

Список рекомендованої літератури та законодавство

1. Конституція України. Прийнята на 5 сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. - Ст.
2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - №№ 40-44. - Ст. 356
3. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2003. – №№ 40-44. - Ст. 356
4. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України.-- 2003. - № 18-22. - Ст. 144
5. Закон України “Про банки і банківську діяльність”, від 7 лютого 2000

- року № 2121-III.
6. Закон України “Про Національний банк України”, від 20 травня 1999 року № 679-XIV.
 7. Гетьман В. П., Килимник Ю. В. Національний банк у системі влади. – К., 1997.
 8. Поляков В. П., Москвина Л. А. Структура и функции центральных банков: Зарубежный опыт. – М., 2001.
 9. Порошенко П., Селіванов А. Національний банк і стратегія грошово-кредитної політики // Голос України. – 1999. – 13 квітня.
 10. Степаненко О. Банківський нагляд в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення // “Банківська справа”. - 2002. -- №5. - С.29-34.
 11. Фінансове право / Алісов Є. О., Воронова Л. К., Кучерявенко М. П. та ін.; Відп. ред. Воронова Л. К. - Харків: Фірма “Консум”, 1998.
 12. Фінансове право: Підручник / За ред. Л. К. Воронової. – Харків: Консул, 1998.

Тема 4. Правовий статус банків та особливості правової регламентації їх діяльності

1. Створення та реєстрація банку.
2. Вимоги до діяльності та фінансово-економічного стану банку.
3. Структура та особливості управління банком.
4. Особливості ліцензування банків.
5. Банківські операції та їх правове регулювання.
6. Ліквідація та реорганізація банку.

Вивчити поняття, розкрити значення термінів:

Спеціалізація банків, банківські операції та їх ліцензування.

Завдання:

Розкрити сутність правових вимог до економічного стану банку. Пояснити припинення та відкликання ліцензії

Список рекомендованої літератури та законодавство

1. Конституція України. Прийнята на 5 сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. - Ст.
2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - №№ 40-44. - Ст. 356
3. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - №№ 40-44. - Ст. 356
4. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України . - 2003. - № 18-22. - Ст. 144
5. Закон України “Про банки і банківську діяльність”, від 7 лютого 2000 року

№ 2121-III.

6. Закон України “Про Національний банк України”, від 20 травня 1999 року № 679-XIV.
7. Банківська енциклопедія / За ред. Мороза А. М. – К.: Ельтон, 1993.
8. Бельский К.С. Финансовое право: Наука, история, библиография. – М.: Юрист, 1995.
9. Бернд Р. Банковская система и контроль за банковской деятельностью в условиях рыночной экономики. – Мюнхен, 1994.
10. Біленчук П.Д., Диннік О.Г., Лютий., Скороход О.В. Банківське право: українське та європейське. / За ред. П.Д. Біленчука. Навчальний посібник. – К.: Атіка, 1999.
11. Вступ до банківської справи / Під ред. Савчука М. З. – К.: Либідь, 1998.
12. Гетьман В. П. Банківська система України: діяльність і проблеми // Банківська справа. – 1995. - № 1.

Тема 5. Правові засади кредитних відносин

1. Поняття кредиту.
2. Принципи та функції кредитування.
3. Державні позики.
4. Структура кредитної системи України.
5. Види кредиту.
6. Правова природа кредитного договору.
7. Сторони, зміст і форма кредитного договору.
8. Відповідальність за порушення зобов'язань по кредитному договору.

Вивчити поняття, розкрити значення термінів:

Поняття кредитування, банківський кредитний договір, кредитна справа.

Завдання:

Розкрити зміст факторингового кредитування. Пояснити особливості припинення кредитних зобов'язань між банком та боржником.

Список рекомендованої літератури та законодавство

1. Конституція України. Прийнята на 5 сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30 . - Ст. 1
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18-22. - Ст. 144
3. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - №№ 40-44. - Ст. 356
4. Закон України “Про банки і банківську діяльність”, від 7 лютого 2000 року № 2121-III.

5. Положення Національного банку України “Про кредитування”, затверджене постановою Правління Національного банку України від 28 вересня 1995 року № 246.
6. Лагутін В. Д. Кредитування: теорія і практика. Навчальний посібник. – Київ: Знання, 2002.
7. Работа современного коммерческого банка. / Калина А.В., Кошечев А.А. – К., МАУП, 1997.
8. Раєвська Т. О. Словник банківських термінів // Вісник Національного банку України. – 1996. - № 2, 4, 5, 6, 8.

Тема 6. Договори в банківській справі

1. Правовий аналіз банківських договірних відносин .
2. Поняття та значення банківського рахунку.
3. Види рахунків та порядок їх відкриття.
4. Особливості відкриття рахунків у національній валюті фізичним особам.
5. Порядок відкриття рахунків у національній валюті України.
6. Відкриття уповноваженими банками України рахунків в іноземній валюті.
7. Переоформлення і закриття рахунків.
8. Банківська таємниця та гарантії її забезпечення.

Вивчити поняття, розкрити значення термінів:

Система банківських рахунків, поняття рахунку, форми рахунку.

Завдання:

Пояснити принципи функціонування системи банківських договірних відносин. Дослідити особливості розкриття банківської таємниці.

Список рекомендованої літератури та законодавство

1. Конституція України. Прийнята на 5 сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. - Ст. 1
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18-22. - Ст. 144
3. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - №№ 40-44. - Ст. 356
4. Закон України “Про банки і банківську діяльність”, від 7 лютого 2000 року № 2121-III.
5. Положення про комісію з питань нагляду і регулювання діяльності банків, затверджене Постановою Правління НБУ від 23.07.1996 №184 // Вісник Національного Банку України. - 1998. - березень. - С.3-5.
6. Банківська енциклопедія / За ред. Мороза А. М. – К.: Ельтон, 1993.
7. Шкіра Я. Нотаріальна форма правочину (угоди) у контексті нового ЦК

Тема 7. Правові засади здійснення банківського нагляду в Україні

1. Поняття, функції та значення банківського нагляду.
2. Методи банківського регулювання.
3. Принципи банківського контролю.
4. Правовий аналіз міжнародних вимог до здійснення банківської діяльності.
5. Базельський комітет та його діяльність.

Розкрити значення термінів:

Банківський контроль та банківський нагляд, засоби контролю і нагляду в банківській діяльності.

Завдання:

Пояснити систему гарантій дотримання системи банківських послуг.

Список рекомендованої літератури та законодавство

1. Конституція України. Прийнята на 5 сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. - Ст. 1
2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - №№ 40-44. - Ст. 356
3. Закон України “Про банки і банківську діяльність”, від 7 лютого 2000 року № 2121-III.
4. Положення Національного банку України “Про кредитування”, затверджене постановою Правління Національного банку України від 28 вересня 1995 року № 246.
5. Постанова Правління Національного банку України від 9 червня 1997р. №180 "Про напрями стабілізації та підвищення стабільності банківської системи України і поліпшення роботи банківського нагляду Національного банку України" // Вісник Національного банку України. - 1998. - Бер. - С.3-5.
6. Протокол № 39 від 12.06.1993 року, затверджений Правлінням НБУ, "Банківський нагляд. Функції банківського нагляду" .
7. Положення про службу банківського нагляду Національного банку України, затверджене Наказом Голови Правління НБУ від 12.07.1994 № 110 // Банківська справа в Україні : законодавчі та нормативні акти / За ред. Ющенко В.А. - Київ: Ін Юре, 1998.
8. Гончаренко В. В. Особливості банківського нагляду в Україні. – К.: Наукова думка, 2002.
9. Бернд Р. Банковская система и контроль за банковской деятельностью в условиях рыночной экономики. – Мюнхен, 1994.

10. Орлюк О.П. Банківська система України: правові засади організації. – К., 2003.
11. Орлюк О.П. Фінансове право: Навч. Посібник. – У.: Юрінком Інтер, 2003.
12. Основы банковского дела / Под. ред. Морозова А.Н. – Киев, 1994.
13. Паламарчук В. О., Бойченко О. К. Банківська діяльність за умов перехідної економіки: економіко-правові аспекти // Фінанси України. – 1998. - № 3.

Тема 8. Грошовий обіг та готівкові розрахунки.

1. Поняття грошового обігу та грошової системи.
2. Фавдання та функції грошової системи.
3. Поняття готівкового обігу.
4. Правові вимоги до оформлення операцій з готівкою.
5. Відповідальність за порушення законодавства у сфері обігу готівки.

Вивчити поняття, розкрити значення термінів

Грошова система, готівка, готівковий обіг.

Завдання:

Пояснити завдання готівкового обігу. Розкрити правову природу грошової емісії.

Список рекомендованої літератури та законодавство

1. Конституція України. Прийнята на 5 сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. - Ст. 1
2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - №№ 40-44. - Ст. 356
3. Агарков М. М. Основы банковского права: курс лекций. – М.: БЕК, 1994.
4. Біленчук П. Д., Диннік О. Г., Лютий., Скороход О. В. Банківське право: українське та європейське. / За ред. П. Д. Біленчука. Навчальний посібник. – К.: Атіка, 1999.
5. Вступ до банківської справи / Під ред. Савчука М. З. – К.: Либідь, 1998.
6. Орлюк О.П. Фінансове право: Навч. Посібник. – У.: Юрінком Інтер, 2003.
7. Фінансове право / Алісов Є.О., Воронова Л.К., Кучерявенко М.П. та ін.; Відп. ред. Воронова Л.К.- Харків: Фірма “Консум”, 1998.
8. Фінансове право: Підручник / За ред. Л. К. Воронової. – Харків: Консул, 1998.

Тема 9. Правове регулювання безготівкових розрахунків

1. Особливості правового регулювання безготівкового обігу.
2. Поняття, функції та засоби платіжної системи.
3. Особливості здійснення переказу.

4. Види та форми безготівкових розрахунків.

Вивчити поняття, розкрити значення термінів:

Платіжна система, переказ.

Завдання:

Дослідити засоби аудиту діяльності пов'язаної з переказом.

Список рекомендованої літератури та законодавство

1. Конституція України. Прийнята на 5 сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. - Ст. 1
2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України . - 2003. - №№ 40-44. - Ст. 356
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України . - 2003. - № 18-22. - Ст. 144
4. Работа современного коммерческого банка. / Калина А.В., Кошечев А.А. – К., МАУП, 1997.
5. Раєвська Т. О. Словник банківських термінів // Вісник Національного банку України. – 1996. - № 2, 4, 5, 6, 8.
6. Скотар М. Операції комерційних банків з векселями. // Право України. - 1999. - №1. - С. 36-39.

Тема 10. Поняття та юридичні ознаки біржі.

1. Поняття біржі та біржової діяльності.
2. Принципи організації біржі.
3. Функції біржі та її структура.
4. Види бірж та їх спеціалізація.
5. Особливості функціонування товарної біржі.
6. Організація біржових зборів для проведення відкритих публічних торгів.
7. Розвиток фондових бірж в Україні: правова характеристика ринку цінних паперів та біржової діяльності.

Вивчити поняття, розкрити значення термінів:

Біржа, ринок, ярмарок, торги.

Завдання:

Дослідити поняття спеціалізації біржі. Проаналізувати історико-правові умови становлення біржі.

Список рекомендованої літератури та законодавство

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18-22. - Ст. 144

2. Кузнецова Н. С, Назарчук І. Р. Ринок цінних паперів в Україні: правові основи формування та функціонування. - К., 1998. - С. 45.
3. Петюх В.М. Ринкова економіка: Настільна книга ділової людини. – К.: Урожай, 1995. - С.271-286.
4. Фінансове право / Алісов Є. О., Воронова Л. К., Кучерявенко М. П. та ін.; Відп. ред. Воронова Л. К. - Харків: Фірма “Консум”, 1998.
5. Фінансове право: Підручник / За ред. Л. К. Воронової. – Харків: Консул, 1998.

Тема 11. Правові засади біржової діяльності

1. Особливості управління бірж.
2. Види діяльності біржі.
3. Правова регламентація суб'єктів (учасників) біржової діяльності.
4. Особливості діяльності посередників (дилера брокера, маклера).
5. Правила проведення торгів.

Вивчити поняття, розкрити значення термінів:

Біржова посередницька діяльність та засоби її забезпечення

Завдання:

Розкрити основні функціональні особливості діяльності посередників (дилера брокера, маклера).

Список рекомендованої літератури та законодавство

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України . - 2003. - № 18-22. - Ст. 144
2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України . - 2003. - №№ 40-44. - Ст. 356
3. Кузнецова Н. С, Назарчук І. Р. Ринок цінних паперів в Україні: правові основи формування та функціонування. - К., 1998. - С. 45.

Тема 12. Правове регулювання здійснення біржових операцій

1. Поняття біржових операцій та їх облік.
2. Особливості здійснення вексельного обігу.
3. Правові засади обігу акцій.
4. Система обігу облігацій.

Вивчити поняття, розкрити значення термінів:

Біржова операція.

Завдання:

Розкрити особливості обігу цінних паперів на фондовій біржі..

Список рекомендованої літератури та законодавство

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України . - 2003. - № 18-22. - Ст. 144
2. Кузнецова Н. С, Назарчук І. Р. Ринок цінних паперів в Україні: правові основи формування та функціонування. - К., 1998. - С. 45.
3. Петюх В.М. Ринкова економіка: Настільна книга ділової людини. – К.: Урожай, 1995.- С.271-286.
4. Фінансове право / Алісов Є.О., Воронова Л.К., Кучерявенко М.П. та ін.; Відп. ред. Воронова Л.К. - Харків: Фірма “Консум”, 1998.
5. Фінансове право: Підручник / За ред. Л. К. Воронової. – Харків: Консул, 1998.

Список рекомендованої літератури:

Нормативно-правові акти

1. Конституція України. Прийнята на 5 сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України . – 1996 . - № 30 . - Ст. 1.
2. Декларація про державний суверенітет України // Відомості Верховної Ради України. – 1994. - № 11. – Ст. 72.
3. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України .- 2003. №№ 40-44.- Ст. 356
4. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України . - 2003. - № 18-22. - Ст. 144
5. Закон України “Про банки і банківську діяльність”, від 7 лютого 2000 року № 2121-III.
6. Закон України “Про Національний банк України”, від 20 травня 1999 року № 679-XIV.
7. Закон України “Про інвестиційну діяльність” від 18 вересня 1991 року № 1560-XII.
8. Закон України “Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)” від 15 березня 2001 року № 2299-III.
9. Інструкція №10 "Про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків", затверджена Постановою Правління Національного банку України від 14 квітня 1998р. №141, зі змінами внесеними постановами Правління НБУ від 21 вересня 1998р.; 27 липня 1999р. №376 (zareєстрована в Мінюсті 13 серпня 1999р. За №562/3855) // Офіційний вісник України. - 1998. - №21. - Ст.773; 1999. - №33. - Ст. 175.
10. Інструкція про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків, затверджена постановою Правління Національного банку України, від 14 квітня 1998 року № 141.
11. Концепція адміністративної реформи в Україні, затверджена Указом Президента України, від 27 липня 1998 року № 810.

12. Методичні вказівки щодо інспектування комерційних банків та банківських установ України, затверджені Правлінням Національного банку України, від 18 травня 1999 року № 241.
13. Положення Національного банку України “Про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства”, затверджене постановою Правління Національного банку України, від 28 серпня 2001 року № 369.
14. Положення Національного банку України “Про кредитування”, затверджене постановою Правління Національного банку України від 28 вересня 1995 року № 246.
15. Положення Національного банку України “Про порядок ліцензування банків в Україні”, затверджене постановою Правління Національного банку України, від 27 березня 1996 року № 77.
16. Положення Національного банку України “Про порядок створення і реєстрації комерційних банків”, затверджене Постановою Правління Національного банку України, від 27 березня 1996 року № 77.
17. Положення Національного банку України “Про структуру системи банківського нагляду Національного банку України та його повноваження щодо адекватного реагування на порушення в діяльності комерційних банків”, затверджене постановою Правління Національного банку України від 17 листопада 1997 року № 380.
18. Положення про застосування Національним банком України заходів впливу до комерційних банків за порушення банківського законодавства, прийняте Постановою Правління НБУ від 4 лютого 1998 року за №38 (зареєстрованого в Міністерстві юстиції України за №177/2617 від 19.03.1998р.) // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. - 1998. - Вип. 4. - С. 39-58; Вип.11. - С. 31; 1999. - Вип.1. - С.6; Офіційний вісник України. - 1999. - №32. - Ст.1681.
19. Положення про комісію з питань нагляду і регулювання діяльності банків, затверджене Постановою Правління НБУ від 23.07.1996 №184 // Вісник Національного Банку України. - 1998. - березень. - С. 3-5.
20. Положення про Комісію Національного банку України з питань нагляду та регулювання діяльності банків, затверджене Постановою Правління Національного банку України від 9 листопада 1998р. №470 // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. - 1999. - Вип. 1. - С.3-6.
21. Положення про Пенсійний фонд України, затверджене Указом Президента України, від 1 березня 2001 року № 121/2001.
22. Положення про порядок видачі банкам ліцензії на здійснення банківських операцій, затверджене Постановою Правління Національного банку України від 27.03.1998р. // Бюлетень нормативних актів Міністерства фінансів України. - 1998. - №8. - С.824-838.
23. Положення про порядок створення і реєстрації комерційних банків, затверджене Постановою Правління Національного банку України від

- 21.07.1998р. №281 // Юридичний вісник України. - 1998. - № 38. - вересень.
24. Положення про службу банківського нагляду Національного банку України, затверджене Наказом Голови Правління НБУ від 12.07.1994 № 110 // Банківська справа в Україні : законодавчі та нормативні акти / За ред. Ющенко В.А. - Київ: Ін Юре, 1998.
25. Положення про структуру системи банківського нагляду Національного банку України та його повноваження щодо адекватного реагування на порушення в діяльності комерційних банків, затверджене Постановою Правління Національного банку України від 17 листопада 1997р. №486 // Вісник Національного банку України. - березень 1998р. - С.3-5.
26. Постанова Правління Національного банку України "Про удосконалення структури і чисельності регіональних управлінь Національного банку України" від 2 липня 1998 року № 262.
27. Постанова Правління Національного банку України від 9 червня 1997р. №180 "Про напрями стабілізації та підвищення стабільності банківської системи України і поліпшення роботи банківського нагляду Національного банку України" // Вісник Національного банку України. - 1998. - Бер. - С. 3-5.
28. Протокол № 39 від 12.06.1993 року, затверджений Правлінням НБУ, "Банківський нагляд. Функції банківського нагляду".
29. Статут Національного банку України затверджений Постановою Президії Верховної Ради України від 7 жовтня 1991р. №1605-XII // Банківська справа в Україні: законодавчі та нормативні акти / За ред. Ющенко В.А. - Київ: Ін Юре, 1998.

СПЕЦІАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА

1. Агарков М. М. Основы банковского права: курс лекций. – М.: БЕК, 1994.
2. Андрійчук О. Нова структурна одиниця в системі банківського нагляду та валютного контролю // Вісник Національного банку України. - 1998. - липень. - С.6-9.
3. Банківська енциклопедія / За ред. Мороза А. М. – К.: Ельтон, 1993.
4. Бельский К.С. Финансовое право: Наука, история, библиография. – М.: Юрист, 1995.
5. Бернд Р. Банковская система и контроль за банковской деятельностью в условиях рыночной экономики. – Мюнхен, 1994.
6. Біленчук П.Д., Диннік О.Г., Лютий., Скороход О.В. Банківське право: українське та європейське. / За ред. П.Д. Біленчука. Навчальний посібник. – К.: Атіка, 1999.
7. Вступ до банківської справи / Під ред. Савчука М. З. – К.: Либідь, 1998.
8. Вінник О.М. Господарське право. Курс лекцій. - К.: Атіка, 2004. - С. 624.
9. Гайворонський В.М. Предмет, суб'єкти господарського права. Конспект лекцій. - Х.: Українська юридична академія, 1994.
10. Гетьман В. П. Банківська система України: діяльність і проблеми //

- Банківська справа. – 1995. - № 1.
11. Гетьман В. П., Килимник Ю. В. Національний банк у системі влади. – К., 1997.
 12. Гончаренко В. В. Особливості банківського нагляду в Україні. – К.: Наукова думка. – 2002.
 13. Галаган Л.М. Правовий статус національного банку України // Теоретичні та практичні проблеми становлення правової держави в Україні. Вип. 2. – Чернівці. – 1995. – С.160.
 14. Ігор Безклубий. До питання про історію виникнення банків// Підприємництво, Господарство і Право. - 2004 .- № 10. - С. 60
 15. Качан О. О. Банківське право: Навчальний посібник. – Київ.: Юрінком Інтер, 2000.
 16. Киреєв О. Банківський нагляд як комплексний процес створення ефективної системи захисту клієнтів // Вісник Національного банку України. - 1998. - березень. -С. 3-5.
 17. Костюченко О. А. Банківське право. – К.: МАУП, 1998.
 18. Костюченко О.А. Перспективи вдосконалення банківського законодавства // Право України. - №9 – 1998. - С.63-65.
 19. Кротюк В. Конституційно-правове регулювання статусу Національного банку України і гарантії його незалежності. // Право України - №4 – 1999. - С.21 – 26.
 20. Кузнєцова Н. С, Назарчук І. Р. Ринок цінних паперів в Україні: правові основи формування та функціонування. — К., 1998. — С. 45.
 21. Орлюк О.П. Банківська система України: правові засади організації. – К., 2003.
 22. Орлюк О.П. Фінансове право: Навч. Посібник. – У.: Юрінком Інтер, 2003.
 23. Основы банковского дела / Под. ред. Морозова А.Н. – Киев, 1994.
 24. Паламарчук В. О., Бойченко О. К. Банківська діяльність за умов перехідної економіки: економіко-правові аспекти // Фінанси України. – 1998. - № 3.
 25. Петюх В.М. Ринкова економіка: Настільна книга ділової людини. – К.: Урожай, 1995. С.271-286.
 26. Поляков В. П., Москвина Л. А. Структура и функции центральных банков: Зарубежный опыт. – М., 2001.
 27. Попович В.М. Правові основи банківської справи та її захист від злочинних посягань. Київ, 1994.
 28. Порошенко П., Селіванов А. Національний банк і стратегія грошово-кредитної політики // Голос України. – 1999. – 13 квітня.
 29. Посікіра Р. Банківське законодавство: поняття, стан, перспективи // Право України, №7, 1998. С.76-80.
 30. Лагутін В. Д. Кредитування: теорія і практика. Навчальний посібник. – Київ: Знання, 2002.
 31. Работа современного коммерческого банка. / Калина А.В., Кощеев А.А. – К., МАУП, 1997.

32. Раєвська Т. О. Словник банківських термінів // Вісник Національного банку України. – 1996. - № 2, 4, 5, 6, 8.
33. Скотар М. Операції комерційних банків з вексями. // Право України. - №1. - 1999. - С. 36 – 39.
34. Спицын И.О., Спицын Я.О. Маркетинг в банке. – Киев, 1993.
35. Степаненко О. Банківський нагляд в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення // "Банківська справа". - 2002.- №5.- с.29-34.
36. Фінансове право / Алісов Є.О., Воронова Л.К., Кучерявенко М.П. та ін.; Відп. ред. Воронова Л.К. - Харків: Фірма "Консум", 1998.
37. Фінансове право: Підручник / За ред. Л. К. Воронової. – Харків: Консул, 1998.
38. Шкіра Я. Нотаріальна форма правочину (угоди) у контексті нового ЦК України // Право України. - 2004. - № 9. - С. 130.

Зміст